

తెలంగాణా

రైతుసమస్యలు

(భూమిచట్టాలు — భూమిశిస్తువిధానం.)

ప్రథమ సంపుటము

రచయితలు :

చలిసాని వాసుదేవరావు
నంజూరి ప్రసాదరావు

వెల] ఐ. జి. 1-1-6
హాల్] హాల్ 1-4-0

ప్రథమ ముద్రణ 1000 కాపీలు.

సి. బి. ఎస్. ప్రెస్, హైదరాబాదు.

తొలి పలుకు

హైదరాబాద్ సంస్థానంలో రైతాంగానికి సంబంధించిన చట్టాలు (కానూన్) తెలుగు మున్నగు ప్రాంతీయ భాషలలో యింతవరకు దాదాపు ప్రచురితబడలేదని చెప్పాలి. చట్టాలన్నీ ఉర్దూభాషలోనే వుంటూవచ్చాయి. ఇటీవల యింగ్లీషులో కూడా వెలువడుతున్నాయి. అంతే తప్ప ప్రాంతీయ భాషలలో తక్కువగా కావడంలేదు. అసలు హైదరాబాద్ సంస్థానంలో నైజాంనవాబు యొక్క వందలాది సంవత్సరాల నిరంకుశ, పూర్వం పరిపాలన ఫలితంగా రైతాంగానికి ఏర్పడివున్న హక్కులే అతిస్వల్పం. కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం ఏర్పడ్డాక గూడ రైతాంగానికి చెప్పుకోదగ్గ హక్కులేమీ సంక్రమించలేదు. ఈ విధంగా సంస్థానంలో రైతాంగానికున్న హక్కులే చాలతక్కువ అయితే చట్టాలు దేశభాషలలో లేకపోవుటవలన వాటిని గూర్చిన వ్యవహారజ్ఞానం ప్రజలకుగాని, రైతు సంఘకార్యకర్తలకుగాని అంత కన్నా తక్కువగా వుంది. అందుచేత ఏదైనా రైతాంగానికి హక్కులున్నప్పటికీ అవి కాగితాలపై వుంటున్నాయి తప్ప ఆచరణలో అమలుజరగడంలేదు. పటేలు, పట్వారీల మాటే కానూన్ గా గ్రామాలలో చెలామణీ అవుతోంది.

మన రైతువుద్యమములో నేడు ప్రధానమైన లోట్లలో ఒకటి నేడు అమలునందున్న చట్టాల గూర్చిన వ్యవహారజ్ఞానం రైతు సంఘకార్యకర్తలకు లోపించడం. ఈ లోపాన్ని సరిజేసుకోకుండా గ్రామాల్లా పటేలు, పట్వారీలు, భూస్వాములు, లంచగొండి ప్రభుత్వోద్యోగులు గావించే అనేక రకాల చట్టవిరుద్ధమైన ఆక్రమచర్యలను అరికట్టజాలము. తెలంగాణాలో రైతుకార్యకర్తలను నేడు యెదుర్కొంటున్న వివిధ రైతుసమస్యలపై వ్యవహారజ్ఞానాన్ని యిచ్చే వుద్దేశ్యంతో మేము “తెలంగాణా రైతుసమస్యలు” అన్న యీ వుస్తకాన్ని తయారుచేసేందుకు పూనుకన్నాం. ఇది “తెలంగాణా

తైత్తిరీయమునకు పృథివిశాంతి మాత్రమే. ఇందులో ^{అక్షయము} అక్షయమునకు సంస్కారములను భూమిచక్రములు, వానినిబంధనలు, భూమిశస్త్రవిద్యానాన్ని నాన్న శుభామి- సంబంధించిన కానూనగూర్చి తైత్తిరీయముకార్యకర్తలకు పోలిక విధిగా నివరించడానికి ప్రియత్నములను. ద్వితీయభాగమునకు తైత్తిరీయము ప్రియత్నములను మాకోర్కె. అందులో సంస్కారములను అక్షయములను, అక్షయములను సమస్యలు, సమాకారములు, పరిపాతనాయంత్రము, ప్రియత్నములను చాయతీలచేయు, ముస్సెపల్, పోనకమిటిలచేయు, వ్యవసాయము తూర్పుననుకూలము, గోపవనముల సమస్యలు. మున్నగు యితర తైత్తిరీయములను నివరించుచు. పోలికతోపాటు తైత్తిరీయము కార్యకర్తమాన్నిగూర్చి నిర్మాణము, సంస్కారములను గూర్చిన నిర్మాణసమస్యలపైనుండ ద్వితీయభాగములో వర్ణిస్తాము.

ఈ విధంగా “తైత్తిరీయమునకు పృథివిశాంతి మాత్రమే అన్న పుస్తకం తెలుగు భాషాలో తైత్తిరీయముకార్యకర్తలకు ప్రవేశించే వ్యవహారమునాన్ని వివరించడానికి ప్రియత్నములను. అయితే యిచ్చలు ఒక విషయాన్ని గూర్చి చెప్పాల్సివుంది తైత్తిరీయములకు సంబంధించిన వ్యవహారములను మా కార్యకర్తలకు సంబంధించడంతోనే తైత్తిరీయములను అంతా సక్రమముగా ముందుకు తోవనాగుటందనుకోవడం గాని తైత్తిరీయములలోనిబలహీనతలన్నీ తొలగిపోతాయనిగాని అనుకోవడం ఏ మాత్రం సరిగాదు ఇలాంటి వ్యవహారములను గూర్చి అలా చెప్పకూడదు గూడ వుంటుంది. వారు అక్షయములను తైత్తిరీయములను వివరించడానికి వుపయోగించరు. తైత్తిరీయములను వివరించుచు యిచ్చలను ప్రకటించుచున్నారు. అదేవిధంగా సంస్కారములను వివరించుచు యిచ్చలను ప్రవహారములను వుంటుంది. వారు తైత్తిరీయములను వివరించుచు యిచ్చలను వివరించుచు వానినియుకుండా వారి వ్యవహారములను అందుకో వినియోగిస్తారు. సంస్కారములను వివరించుచు యిచ్చలను అనుసరించి పనిచేయడమే. పరమావధిగా యెంచుతారు.

వాటిహాస్యమును దాటి రైతుపుద్యమాన్ని అభివృద్ధి చేయుదు. రైతుపుద్యమాభివృద్ధిని ప్రభుత్వదృష్టాంతమైన ఆధారపర్చుతాము. భూస్వామ్య ప్రోవిడీ వ్యవస్థను వ్యవసాయవిప్లవం ద్వారా ఆ తరువాతం లక్ష్యంగా పెట్టుకున్న మనం ప్రభుత్వ కానూన్ పరిమితులలోనే రైతుపుద్యమాన్ని నిర్మించువూనుకోము. అది మన విప్లవపంథ కాదు. అయితే ప్రభుత్వదృష్టాంతమైన ఆధారమే అవకాశాలను ప్రజలను సమీకరించడానికి ప్రపగోగించుకొంటాం. ఆ ప్రజాసమీకరణ ద్వారా యింకా అభివృద్ధికిరైతుల హక్కులు సంపాదించడానికి ముందుకు పోతాం. అందుచేత గ్రహించాల్సిన ముఖ్యమగు మేషంలే రైతుసమస్యల గూర్చిన వ్యవహారజ్ఞానం తెలుసుకోవడం అజ్ఞానాన్ని పురస్కరించుకొని ప్రజాసమీకరణగావించడానికేగి ని సంస్కరణవాదులవలె రైతుపుద్యమాన్ని కానూన్ హద్దులలో బంధించి ముందుకుపోకుండా వైరివీ పనిచేయడానికి కాదు. సంస్కరణవాదులకూమనకూపున్న రైతు వ్యవహారజ్ఞానాన్ని రైతుపుద్యమమును అభివృద్ధి చేయడానికి ప్రపగోగించే విధానంలోనే నిలచి. ఈ విషయాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకుని రైతుసంఘకార్యక్రమాల యీ పుస్తకం ద్వారా అభించే వ్యవహారజ్ఞానాన్ని రైతుపుద్యమాన్ని పెంపొందించేందుకు ఒకసాధనంగా ప్రపగోగించుకొంటారని ఆశిస్తాం.

ఈ పుస్తకం అచ్చు పూర్తి ఆయాక ప్రభుత్వం కొన్ని కొత్త ప్రకటనలు గావించింది. ఉదాహరణకు కాంగ్రెసు ప్రభుత్వంలోగడ భూమి పంపకంకోసం తలకెట్టిన పథకాన్ని గూర్చి యీ పుస్తకంలో తెల్పాం. కాని కేంద్రప్రభుత్వం బూస్థలముల త్రివర్గం తలకెట్టిన పథకాన్ని నూడ వ్యతిరేకించడం వలన ఆ పథకాన్ని యింకా నీరుకార్చడం జరిగినట్లు తెలుస్తోంది. ఒక భూఖామందుకు నుండాలైన భూమికి గరిష్ట ప్రమాణాన్ని ఏర్పర్చి ఆ ప్రమాణంకు మించినభూమిని ప్రభుత్వం నష్టపరిహారమిచ్చి తీసుకుంటుంది అన్నది లోగడ పథకంలోని ముఖ్యమైన విషయం. దీన్ని యిప్పుడు ఎగరగి పూచున్నట్లుగా, 1951 వ సంవత్సరపు కాలచట్టంలో భూమి గరిష్ట

ప్రమాదాన్ని చూచి యిచ్చిన నిర్వచనానికి బదులుగా రు 36000 ల సాలీనా కరదాఖానం లభించే భూమి విస్తీర్ణాన్ని గరిష్ట ప్రమాణంగా ఏర్పర్చుతూ ఒక సకల సూత్రం తేనున్నట్లు తెలుస్తోంది. రు 36000 ల సాలీనానికరదాఖానం ఎంతభూమిలో వస్తుందో నిర్ణయించేందుకు ఒక లాండుకమిషన్ ఏర్పర్చుతారట! అంతకు మునుపే ప్రస్తుతం ఏమిచేసేది లేనట్లు యిటీవల హైదరాబాద్ ముఖ్యమంత్రి బూ. రామకృష్ణారావుగారు ప్రెస్ విలేఖరులతోగానిన సంబంధములన తెలుతోంది. కాంగ్రెసు మంత్రివర్గం భూమి ఉంపకంకోసం తలపెట్టిన పథకంగూర్చి మేలు వ్రాసినదాని విషయంలో యీ మార్పు గమనింపగోరుతాం.

పుస్తకంలో అనేక అచ్చుపొరపాట్లు దొర్లాయి. ఒక దీగమైన తప్పుప్రకటనక తయారు చేసాం. ఇన్ని అచ్చుపొరపాట్లు దొర్లినందులకు పాతకుం సన్నిహితగోరుతాం.

ఈ పుస్తకంలో కానూన్కు సంబంధించిన విషయాలు అనేకం వున్నాయి. హైదరాబాద్ సంస్థానంలో రైతులకు సంబంధించిన కానూన్ అంతా ఒకచోట కొద్దీకరించి లేకపోవడం, చాలా చిక్కుచిక్కుగా వుండడం వలన కానూన్ వివరించడంలో మా యీ ప్రయత్నం అనేకపరిమితులతో సహజంగా కూడివుంటుంది. అలాగేగాకుండా కానూన్ విశేషపర్చడంలో కొన్ని ప్రధాన పొరపాట్లు నాడ దొడ్లపచ్చు. వీటన్నిటిగూర్చి రైతు శ్రేణుల, లాసులైన న్యాయవాదులు, రైతురంగంలో అనుభవమున్న నాయకులు, కార్యకర్తలు తమ అభిప్రాయాలను మాకు పంపగోరుతాం. ద్వితీయసంపుటాన్ని తయారుచేయడానికి అట్టి అభిప్రాయాలు మాకెంతో తోడ్పడతాయని మనవిచేసుకొంటున్నాం.

ఈ గ్రంథాన్ని తయారుగావించడానికి మమ్మలను ప్రోత్సహించి, మాకు అనేక సలహాలు, సూచనలుయిచ్చి, మాకుయెంతగానో తోడ్పడిన మిత్రులందరికీ, ముఖ్యంగా మాయీ పుస్తకానికి పరిచయవాక్యాలు వ్రాసిన శ్రీ మాకినేని బసవపున్నయ్యగారికి మా కృతజ్ఞతాభివందనాలు.

హైదరాబాదు,
20-11-52.

ఇట్లు,
గ్రంథకర్తలు.

ప రి చ యం

కొలదిమాసాలక్రితం, తెలంగాణారైతు ఉద్యమాన్ని గూర్చి మాట్లాడు కొనే సందర్భంలో, ఇలాంటి పుస్తకప్రకటన ఎంతేని అవసరమని, కామేడ్పువాయిదేవరావు ప్రసాద రావుగార్లతో నేను ప్రస్తావించియుంటిని. తదుపరి వీరిద్దరూ, అట్టిపనికి పూనుకొని, అంత్యంతశ్రమకోర్చి, “తెలంగాణారైతుసమస్యల” మొదటిసంపుటాన్ని వెనువెంటనే తయారుచేశారు. అందులకు గ్రంథకర్త లియ్యరకు నా ప్రత్యేక ధన్యవాదాలు

తెలంగాణారైతు సమస్యలనే ఈపుస్తకం, తెలంగాణారైతు ఉద్యమనిర్మాణంలో ఒక చారిత్రక కర్తవ్యాన్ని నిర్వహిస్తుందని నా విశ్వాసం. తెలంగాణారైతాంగం, నైజాం నవాబుయొక్క నిరంకుశ పూడల్ పరిపాలనా నరకకూపంలో నలిగిపోతూ, రైతుసంఘాన్ని నిర్మించుకొనుటకుగాని, రైతుసమస్యను ఒక సమస్యగా సమగ్రమైన రూపంలో రైతాంగముందు, ప్రజలముందు ఉంచుటకుగాని ఎట్టిలీగలు అవకాశాలులేకుండా ఉండిపోయింది. ప్రజా ఉద్యమబలంతో వచ్చిన ప్రస్తుత పరిణామాల ననుసరించి, నేటికి తెలంగాణారైతాంగం, అట్టిలీగలు అవకాశాలనుకొంతవరకైనా సాధించుకోగల్గింది. సంఘనిర్మాణం, రైతు సమస్యను సమగ్రంగా ముందుకు తేవడం, కోరే, లను ప్రస్ఫుటంచేసి వాటిసాధనకొరకు పోరాడటం, మున్నగునవి, నేడొక నూతనప్రాతిపదికపై ప్రారంభమయ్యాయి. ఇట్టితరుణంలో, ఇలాంటి పుస్తకం, రైతు సేవకుల, సంఘకార్యకర్తలచేతుల్లా ఒక అమూల్య ఆయుధంవలె ఉపకరించుతుందనడం నిస్సందేహం.

తెలంగాణారైతుసమస్యలు రెండుసంపుటాలుగ ప్రకటించసంకల్పించిన రచయితలు, ఈ మొదటిసంపుటంలో భూమిహక్కుల విధానము, భూమిశిస్తు విధానం (Land tenure & land revenue system) అనే రెండు

సమస్యలనే ప్రధానంగా చర్చించారు. తెలంగాణాలూ భూమిహక్కుల విధానం, భూమిశిస్తు విధానం, రెండూగూడా, ఒక నీతినియమాలులేని, తలా తోకలేని, వరుస, జన్మలేని పంచకూళ్లకి మాయంగా తయారయ్యాయి. నైజాం నవాబు జారీచేసిన చట్టాలు ఫర్మానాలు, అట్టివేమిలేకుండానే ఏర్పాటు చేసిన సంప్రదాయాలు కొన్నివున్నాయి. జాగీర్దార్లు, దేశముఖులు వనరా ఛోటానవాబులు, అమల్లా షిట్టేని అక్రమవిధానాలు వరొకరూపలా లిఖిత రహితమైన చట్టాలుగా తయారయ్యాయి. అటువైన పోలీసుయాక్సుతదుపరి, మరికొన్ని చట్టాలు ఆర్డినెన్సులు అమల్లాకివచ్చాయి. పీటన్నింటి ఫలితంగా, పర్చేవసానానికి, నేడమల్లాఉన్న భూమిహక్కువిధానం, శిస్తువిధానం ఎట్టిది? అన్నవిషయంపై రైతాంగంలాను, రైతుసేవకులైన కార్యకర్తలను ఎంతో గందరగోళం వుండించింది. రైతాంగంలానేగాదు. తుదకు హెచ్చుభాగం రివిన్యూ ఉద్దేశ్యంబందంగాడ అయోమయావస్థలా ఉంది. దీనితో చట్ట బద్ధంగా రైతాంగానికి ఉన్న స్వల్పహక్కులను సహితం, రైతులు గుర్తించి, రక్షించుకోలేని దుస్థితిలా పడవలసివస్తోంది. అమల్లా ఉన్న చట్టాలను, కాస నాలను ఒలాచూరుగా తుడిచివేసి, తమ చిత్తాయత్తంగా రైతుహక్కులను నిరంకుశంగా కాళ్లక్రింద మట్టిగిస్తున్న భూస్వామి బృందం సాగించే రైతు వ్యతిరేకపోరాటంలా, రైతులకు చట్టప్రకారమున్న భూమిహక్కులను రక్షించడం గూడ తెలంగాణారైతు ఉద్యమనిర్మాణంలా అత్యంతప్రా ముఖ్యత గల్గియుంది. భూమిహక్కుల విధానాన్ని స్థూలంగా వివరించిన ఈ “తెలంగాణారైతుసమస్యలు,” రైతుకార్యకర్తలకు పై కార్యనిర్వహణలా ఎంతైనా తోడ్పడుతుంది.

“తెలంగాణారైతు సమస్యలు,” అనే ఈ పుస్తకంలా రచయితలు ప్రయత్నించిన రెండవముఖ్యసమస్య గూడ అత్యంతప్రాధాన్యతను గల్గియుంది. ప్రభుత్వం ప్రకటించిన అసమగ్రమైన, కృత్రిమలెఖ్యల నను

సరించే, తెలంగాణాలో పూర్వదత్త భూస్వామిపథానం, ఎలా ప్రజాచుకోభి
వృద్ధికి ప్రబల అటంకంగా ఉందో నిరూపించుతూ, తెలంగాణాలో ఆత్యధ
కభాగం రైంలాంగం, రైశ్వారీహక్కులలో స్వతంత్రంగా ఉందనే ప్రభుత్వ
వాదనలు పటాపంచలు చేయబడ్డాయి. ప్రభుత్వం ప్రవేశపెట్టిన జాగీర్దార్
రద్దుచట్టాలు, కౌలుదాగ్లరక్షచట్టాలు, బ్రిష్టిడమైన విస్తవయుతవ్యవసాయ
సంస్కరణలని బాకాలూదబడ తున్నాయి. అందలి బండారమేమిటో,
అసలు వ్యవసాయసమస్య ఎలా పీకినో పరిష్కరించబడలేదో, బడజాలదో
గూడ స్పష్టం చేయబడింది. భూస్వామ్యపథానాన్ని రద్దుగావించి, దున్నే
వారికే భూమిమార్కు సాధించుటకు సాగినపీరోచిత తెలంగాణా రైతుపో
రాటలక్ష్యం యధాతథంగా ఎలా మిగిలిఉందో గూడా వివరించబడింది.
సాగుకులాయికి అయిన లక్షల ఎకరాలు ఏవిధంగా పడావుగ పెట్టుబ
డియున్నదీ, నూటికి అయిదారుగురికి మించనబడా భూస్వాములచేతుల్లా
సగానికిసగం మొత్తంభూమి ఉండిపోయిందో, నష్టపరిహారం పేరిట భూస్వా
ములకు రైతాంగంచే అప్పించప్రయత్నించే కోట్లరూపాయలు రైతాంగాన్ని
ఏవిధంగా శిశ్వితరుణగ్రస్తులగను బానిసలుగను చేస్తుందో బహిర్గతం చేయ
బడింది. తెలంగాణారైతు ఉద్యమధవిష్యత్ లక్ష్యాలను, కర్తవ్యాలను
స్పష్టంగా ముందుకు పెడడంలో గ్రంథకర్తలు చాలవరకు కృతకృత్యుల
య్యారు.

ఈ సందర్భంలో మరొకవిషయం ప్రస్తావించడం ఆ ప్రస్తుతం
కాబాలదు. వ్యవసాయసమస్య, నేటి భారత జాతీయ సమస్యల్లోకల్లా ప్రధా
నసమస్యయేగాక ప్రధమసమస్యయనె మూటగూడ నిర్వివాదాంశం. వ్యవ
సాయసమస్య ఒక్కరైంలాంగంయొక్క లాభనష్టాలసమస్యగాదు. తీవ్రవ్యవ
సాయసంస్కరణలను ప్రవేశపెట్టవలసిన అవసరం, మొత్తం మనదేశప్రజల
అవసరంగా ముందుకువచ్చి నిల్చియుంది.

అత్యధిక సంఖ్యకులకు ఉన్న చైతాన్యానికి భూమిహక్కులిచ్చి, వారి ఆర్థికస్థితిని చక్కచదివి వారికొనకొలకల్పిని పెంపొందించకపోతే, నేడు మనకున్న పరిస్థితులు సరియైనవిగా ఉండకపోతే నిల్వజాలవు! దేశాన్ని పారిశ్రామికంగా అభివృద్ధి చేయిస్తామని ఆశించవలె.

తీవ్రవ్యవసాయ సంస్కరణలను ప్రవేశపెట్టి, ఇటు పారిశ్రామికాభివృద్ధి, అటు వ్యవసాయాభివృద్ధి సత్వరం సాగించకపోతే, మన ఆహారకరువు తీరదు. అధికలిబతుకులు, అధికభిక్షాపాలు, మొత్తం ప్రజలను నెంటాడు కూనే ఉంటాయి. అందువల్లవాగ్దానిననుసరించి, దేశప్రజల ఆహారసమస్యనున్నమాట.

తీవ్రవ్యవసాయ సంస్కరణల వల్లరా దేశంలోని అత్యధికసంఖ్యకులైన చైతాన్యాన్ని ఆర్థికంగా అభివృద్ధిచేయగలిగితే, నిరక్షరాస్యతా నిర్మూలనం జరుగజేసి దేశప్రజాజీవనం పెంపొందించజాలము. ప్రజావిజ్ఞానం కరువయినచోట, మృత్యుతరగతి పోనావులయిన కళాకారులకు, రచయితలకు, శాస్త్రీకారులకు, ఇటు క్వేచ్చా స్వాతంత్ర్య అభ్యుదయాలుగాని, అటు గౌరవపూర్వమైన జీవితగామణిగాని మున్నాభ్యుదయనే విషయం తెలుతెల్లం. ప్రజాదరణతోగాక, ప్రజాసేవకుం దయగా ఉత్సాహంవైన, ప్రజలపై ఆధారపడిగాక పరాన్నసత్తులపై ఆధారపడవలసిన దుస్థితి నేడురొక్కొని మానసికబానిసత్వానికి గురియవుతారు. అదే నేడు మనస్వానుభవం.

తీవ్రవ్యవసాయ సంస్కరణలు ప్రవేశపెట్టనిచో, దేశంలో అశేష సంఖ్యలో ఉన్న చైతాన్యం, అది అసంతృప్తి, అశాంతితో ఉండిపోవడం, తద్వారా, మన రాజ్యాంగములలో సకలసంతరంగిక తిరుగుబాటు శక్తులనే ఉద్ఘోషలసిన దుస్థితిలో ఉండటం అని వార్యమవుతుంది. దుర్బల రాజ్యాంగములతో దేశస్థితితగ్గరైనది సాగించలేదనేమాట సత్యం.

తీవ్రవ్యవసాయ సంస్కరణలు ప్రవేశపెట్టినచో భూములు కోల్పోయిన లక్షల, కోట్ల వ్యవసాయ కూలీలవర్గం దరిద్ర, నిరుద్యోగ రాక్షసికి గురియై, లేబరుమార్కెటు చవుకయిపోవటం వర్ధం ఇట్టిస్థితిలో పారిశ్రామిక కార్మికవర్గం, నిరుద్యోగవ్యవసాయ కూలీలవర్గంతో నిరంతరం పోటీకి గురియవుతుంది. కార్మికవర్గం, తనదైనదిని విడిత నున్నట్లై పోరాటాలు సాగించలేని దుస్థితిలో బడకతప్పదు. అందుచే కార్మికవర్గం తన అంతిమ ప్రయోజనాలకేగాక, తన ప్రయోజనాల కొరతను తీర్చగూడ వ్యవసాయసంస్కరణలు, తద్వారా గ్రామీణ నిరుద్యోగమునూ, పరివర్తనానికి తోడ్పాటు చేయాల్సివుంటుంది.

ఇట్టి అతిప్రమాదమైన మాన జాతియనుస్మరణ, ఎన్నోపాట్లు, ప్రజాసంస్థలు, ఎందరో పురోగామిలైన స్రామకర్తలు చాలకాలం నుండి వ్యక్తపరుస్తూనే ఉన్నారు. నీరంతాచేసిన లక్షల తీర్మానాలు, వేల చిన్నచిన్న పోరాటాలు, ప్రతిపక్షమైన మూలకంధారుల చేయబోలని ప్రభావం, తెలంగాణా శ్రమపోరాటం చేయగలిగింది తెలంగాణాపోరాటం, వ్యవసాయ విప్లవసమస్యను తయిన సమస్యగా ముందుకు తెచ్చింది. దేశంలోని నలు మూలలనున్న ప్రజాతంత్రవాదులు, అగ్రుదయకాముకులు తెలంగాణా పూరించిన శంఖారావాన్ని విని వ్యవసాయసమస్య పరిష్కారం సత్వరం జరుగాలని కోరుతున్నారు. తెలంగాణా రైతు పోరాట తాకిళ్లుగిలిన సనాతనవాదులు, మితవాదులు, రైతుసంస్కరణ వ్యతిరేక శక్తులుగూడ కదిలి, భూధానయజ్ఞాలనో, జమీన్ సామ్రాజ్య చట్టాలనో, కలుపుతరుక్షణ శాసనాలనో కళ్లనీళ్ళుతుడిచే కార్యక్రమాలకు, తెలంగాణాకి భ్రమలుకోలేదుటట్టి, ఆశలురేకిత్తించేటట్టి, పెద్దపెద్దవాగ్దానాలకు దిగి తప్పలేదు. అన్నే అమెరికన్ డాలరుకబంధుని ఆధ్వర్యాన “కమ్యూనిటీప్రాజెక్టుల” అతిపగంలేవదీయవలసివచ్చింది. వ్యవసాయసమస్యను తీయనిమాటలు, తీర్మానాలు చేసే

‘యంగా’న్నుంచి, తక్షణ ఆచారసమస్యగా రంగంపైకి తెచ్చిన గురుతరగా
రవం తెలంగాణాకే దక్కింది. సుషీర్ష మైన, వీరోచిత పోరాటం సాగించి,
మహాత్తరత్మాగాలుచేసి, వేలమంది తమ పుత్రపుత్రకారత్నాల పాణిబలిదా
నంచేసి, వ్యవసాయసమస్య నేటి ప్రధమజాతీయ సమస్యగా ముందుకు
తెచ్చిన, తెలంగాణా రైతాంగానికి నా జేజెలు.

భారతవ్యవసాయ విప్లవోద్యమంలో మొనగాడగ ముందుకు వచ్చిన
తెలంగాణా రైతు ఉద్యమయొక్క భాధ్యత అంతంతో తీరిపోలేదు.
తెలంగాణారైతాంగం, రైతు-కూలీసంఘాలలో సంఘటితమై, మరొక ముంద
డుకువేస్తూ. భారత రైతువుద్యమానికి అగ్రగామి పాత్ర నిర్వహించాలి.

భూస్వామ్యవర్గం, కాంగ్రెసు ప్రభుత్వ అంధత్వో, రైతాంగం
పైనే దొక నూతనవాసని కొనసాగించుతోంది 1945 చివరభాగంలో,
భూములపైండి రైతులను తొలగించే దేశములు జాగీర్దారు కుట్రలకు
వ్యతిరేకంగా, ప్రారంభమైన తీవ్రతర రైతాంగ ప్రతిఘటన, ఉత్తమలిఖరా
లనందుకొని, 1951 ఆఖరుభాగంవరకు సాగింది. ఈ అయిదేండ్లు ప్రతిఘట
నాకాలంలోనూ, ఏ భూస్వామ్యవర్గం రైతాంగాన్ని భూములనుండి తొలగించ
విఫలమైందో, ఆ భూస్వామ్యవర్గం నేడాపనికుపక్రమించి, విజృంభించుతోంది.
తెలంగాణారైతు ప్రతిఘటనసాగిన అయిదేండ్లకాలంలోనూ, పల్లెలువిడిచి
పట్టణాలకుపోరిపోయిన బడాభూస్వాములమురా నేడు స్వేచ్ఛగా తమ
పాతదుర్గాల్లో తిప్పువేసి, కాంగ్రెసు పోలీసు సాయంతో భూముల దురా
క్రమణ సాగించుతోంది. ఏపటేలు, పట్వారీబృందం ప్రజాక్రోధానికి బెదిరి,
భూస్వాముల ఏజేంట్లుగా పనిచేయజింకి ఉంటూవచ్చారో, నేడాపటేలు,
పట్వారీబృందం భూస్వాముల జేబుపిచ్చుకలుగా పనిచేస్తోంది. ఏ కాంగ్రెసు
ప్రభుత్వం, రైతాంగవిప్లవ జ్వాలలను చల్లార్చుటకు, కొన్ని సంస్కరణలు
ప్రకటించిందో, ఆ కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం, నేడు, వాటినన్నిటిని నామ
మాత్రంచేసి, చట్టవిరుద్ధంగా సాగింపబడుతున్న బేదఖిలీలకు పగోక్షసాయం

చేస్తోంది. రైతాంగంపైసాగే ఈ దాడికి వ్యతిరేకంగా, రైతులను వైతన్యవం తంచేయడం, సంఘటితంచేయడం, ప్రతిఘటనకు సంసిద్ధం చేయడం, ఎంతేని అవసరం. అలాంటిరైతు ఉద్యమ నిర్మాణానికి, తెలంగాణారైతు సమస్యలనే ఈ పుస్తకం ఎంతేని శోడ్పడుతుందని ఆసిస్తున్నాను.

కామ్రేడ్స్ వాసుదేవరావు, ప్రసాద గావుగారలు, ఆలస్యంచేయ మండా, తెలంగాణారైతుసమస్యలు రెండవసంపుటాన్ని వ్రాసి ప్రకటించ పూనుకోవాలని నా విజ్ఞాపన. రెండవసంపుటంలో గ్రామసీమల్లోని చేనేతగీత పనివారల సమస్యలు, వ్యవసాయ కూలీపాత్రేళ్ల సమస్యలు, ఇంగ్లీషును, కోఆపరేటివ్ ఉద్యమసమస్యలు, సంఘనిర్మాణ సమస్యలు, వ్యవసాయ కార్యక్రమం మున్నగు వాటిపై కేంద్రీకరించనున్నట్లు స్పష్టంచేశారు. అప్పుడే సమగ్రమైన 'రైతుసమస్యలు' గ్రంథం, రైతు కార్యకర్తలచేతుల్లా పదునైన ఆయుధంగా పనిచేస్తుంది.

ఆంధ్రరైతు వుద్యమంలో గతపదిహేనేళ్లకుపైగా ప్రత్యక్ష పరిచయం గలిగి, పలానా మొదట, ముగ్గురుపరికి, వేలమైళ్లను కాలినడకతో రైతుయా త్రోలుసాగించి, మునగాల చల్లపల్లిమున్నగు జరుందారే న్యాయేకపోరాటాల్లా పాల్గొని, ఆంధ్రరాష్ట్ర రైతుసంఘానికి అధ్యక్ష కార్యదర్శులుగా అనేక సంవత్సరాలు పనిచేసిన కామ్రేడ్స్ వాసుదేవరావు, సంఘారి ప్రసాదగావు గారలు, స్వయంగా గత రెండుముద్రేళ్ల గ తెలంగాణారంగంలో పనిచేస్తూ ఈ అనుభవజ్ఞానాన్ని గూడ జోడించి, ఈ పుస్తకాన్ని తయారుచేయడంలో ఒక ప్రత్యేక విశిష్టత ఉంది.

పాఠకులు, రైతు శ్రేయోభిలాషులు, తెలంగాణాలోని తదితర అభ్యుదయకాముకులు, ఈ గ్రంథాన్ని సామాజికతతో ఆదరిస్తారని, గ్రంథకర్తలకు సమకప్రోత్సాహం ఇస్తారని విశ్వసిస్తున్నాను.

హయిదరాబాదు }
15-11-1952 }

ఇట్లు,
భవదీయుడు,
మాకిచేని బసవపున్నయ్య

విషయ సూచిక

విషయం.

పేజీ.

1. తొలిపలుకు.

2. పరిచయం.

—♦ మొదటిభాగం. —♦

3. హైదరాబాదు సంస్థానం - రాణివైశాల్యం - జనాభా - భూమినివారాలు.	2
4. సంస్థానంలోని వివిధరకాల భూమిసంబంధాలు.	17
5. ఖాల్సాప్రాంతంలోని భూమిచట్టాలు.	24
(అ) 1317 ఫసలీ ల్యాండు రెవెన్యూచట్టం.	26
(ఆ) 1354 ఫసలీ ఆనామి సిక్కినుచట్టం.	34
(ఇ) భూమిహక్కుల రికార్డుచట్టం.	48
6. జాగీరుప్రాంతాలలో పట్టాదారుల హక్కులు.	55
7. జాగీర్ల రద్దుచట్టం.	64
8. 1950 సంవత్సరం కౌలుదార్ల చట్టం.	75
9. 1952 బేదఖలీల వ్యతిరేక ఆర్డినెన్సు.	101
10. కౌలుదార్ల చట్టంలోని యితర ముఖ్యవిషయాలు.	105
11. భూమిసంపకంగూర్చి హైదరాబాదు ప్రభుత్వం పథకం.	116
12. పట్టాభూములలోవున్న యితరహక్కులు.	120

విషయం.

పేజీ.

13. పట్టా మరియు కౌలుభూములుకానట్టి
అనాక్రమిత ప్రభుత్వభూములు. 129
14. గ్రామకంఠం, శికింతలాబ్ భూములు. 142

—♦ అనుబంధం. ♦—

15. హైదరాబాదుప్రభుత్వం లావునీతిబంధనలు,
ఉత్తర్వులు. 149

—♦ రెండవభాగం. ♦—

16. 1317 వ ఫసలీకి పూర్వమున్న శిస్తువసూలువిధానం. 2
17. బందోబస్తుపద్ధతి. 5
18. 1317 వ ఫసలీ ల్యాండు అక్టుప్రకారం
శిస్తువసూలుపద్ధతి. 16
19. ప్రస్తుతం భూమిశిస్తురేట్లు, భావులక్రింద తరిరేట్లు. 33
- (అ) ప్రభుత్వ ఆయకట్టులోపల భావులక్రిందరేట్లు. 34
- (ఆ) ఇతరవిధాల భావులక్రింద సాగులు. 36
- (ఇ) భావిపారకం, ప్రభుత్వ నీటిసక్లయి—
వీటి జాయింటు సాగుభూములు. 39
20. ప్రభుత్వం నీటిపనలక్రింద తరిభూములు. 42
21. పక్కా మరియు కచ్చా బుర్రీలద్వారా
తరి సాగుభూములు. 43

విషయం.

పేజీ.

22. బాగాయం లేక తోటపైర్లు.
 (అ) చెరుకుపైరసాగు. 44
 (ఆ) ఇతర తోటపైరలు. 45
23. ఖుష్కీ-భూముల రేట్లు. 46
24. లోకల్ సెస్సుల విధింపు. 47
25. పట్టాభూములతోవుండే ఫలవృక్షాల ఫలసాయం. 47
26. పోరంబోకు, గైరాన్ మున్నగు బంచరాయి
 భూములలో బంచరాయిపన్ను. 48
27. శేన్దు రెమిషన్లు. 48
28. భూమిశిస్తు వసూలుకు కిస్తీలు. 55
29. జమాబంది. 57
30. ఆయకట్టు నిర్ధారణ—తాహీబంది. 65-66
31. గ్రామాల్లోని యితరపన్నులు:-
 (అ) వ్యవసాయాదాయపుపన్ను. 70
 (ఆ) అమ్మకంపన్ను. 73
 (ఇ) కీసెటిల్ మెంటు కాని ప్రాంతాలలో
 భూమిశిస్తు హెచ్చింపు. 74
 (ఈ) వ్యాపారపంటలపై అమ్మకంపన్ను. 76
 (ఉ) గ్రామాలలో యిడ్లపన్ను, వృత్తిపన్ను. 77
32. తహ్సీల్దార్ల పట్టిక. 79

హైదరాబాద్ సంస్థానంలో

భూమిచట్టాలతో ని

ముఖ్యంశాలు

[మొదటి భాగము]

—♦ హైదరాబాదు సంస్థానం — దాని వైశాల్యం;
జనాభా; భూమి వివరాలు. ♦—

(అ) మొత్తం వైశాల్యం:— 82,698 చదరపుమైళ్లు. లేదా 5 కోట్ల 30 లక్షల ఎకరాలు.

(ఆ) మొత్తం జనాభా:— 1 కోటి 86 లక్షలు. (ఇందులో పురుషులు 94 లక్షలు; స్త్రీలు 92 లక్షలు.)

హైదరాబాదు సంస్థానంలో మూడు ప్రధాన భాషా ప్రాంతాలున్నాయి. అవి ఏవంటే (1) తెలంగాణా (8 జిల్లాలు). (2) మరాఠ్వాడా (5 జిల్లాలు). (3) కన్నడప్రాంతం (3 జిల్లాలు) మొత్తం 16 జిల్లాలు. పైనలెల్లిన భాషాప్రాంతాల వైశాల్యం, జనాభా వివరాలు యీ క్రిందివిధంగా వున్నాయి.—

ప్రాంతం పేరు.	వైశాల్యం మొత్తం (ఎకరాలలో).	సంస్థానం మొత్తం జనాభా ల్యంలో ఎంతభాగం.	మొత్తం జనాభా.	సంస్థానం మొత్తం జనాభాలో ఎన్నోవంతు?
తెలంగాణా	2 కోట్ల 66 లక్షలు.	50%	ఒక కోటి.	54%
మరాఠ్వాడా	1 కోటి 18 లక్షలు.	28%	47 లక్షల 75 వేలు.	26%
కన్నడప్రాంతం	1 కోటి 18 లక్షలు.	22%	37 లక్షల 75 వేలు.	20%
సంస్థానం మొత్తం మొద	5 కోట్ల 30 లక్షలు.	100	1 కోటి 86 లక్షలు.	100

(1951 సంవత్సరం జనాభా లెక్కల రిపోర్టు.)

తెలంగాణ జిల్లాలవారిగా సంస్థానంవైశాల్యం, జనాభా.

జిల్లా పేరు.	వైశాల్యం (ఎకరాలలో)	సంస్థానం మొత్తం వైశాల్యంలో ఎన్నోవంతు? (%)	జనాభా.	మొత్తం జనాభాలో ఎన్నోవంతు? (%)
వరంగల్లు	50,84,000	9.5	15,81,326	8.5
నల్లగొండ	38,71,000	7.5	15,43,975	8.0
కరీంనగరు	36,62,000	7.0	15,81,667	8.5
మహబూబ్ నగరు	34,09,000	6.5	11,86,496	6.5
ఆదిలాబాద్	46,68,000	9.0	9,02,522	5.0
హైదరాబాదు	19,97,000	3.8	15,11,336	8.0
మెదక్	19,55,000	3.5	10,27,293	5.5
నిజామాబాదు	19,15,000	3.6	7,73,158	4.0
మొత్తం	2,66,00,000	50.4	1,00,50,00	54.0
తెలంగాణ	(సుమారు)		(సుమారు)	
మరాట్వాడ				
మొత్తం ప్రాంతం	1,46,00,000	28.0	47,75,000	26.0
కన్నడ మొత్తం				
ప్రాంతం	1,18,00,000	21.6	37,75,000	20.0
మొత్తం హైదరాబాదు సంస్థానం	5,30,00,000	100	1,86,00,000	100

(ఇ) భూమి వివరాలు:— హైదరాబాదు సంస్థానం భూమివివరాలలో కొన్ని విశేషాలు ఉన్నాయి. మొత్తం సంస్థానం వైశాల్యంలో ఆక్రమితభూమి నూటికి $64\frac{1}{2}$ వంతులు. ఆక్రమితభూమి అంటే అంతా సాగులోకి తేబడి పంటలు పండుతున్న భూమి అని అర్థంకాదు. దేశము ఖులు, జాగీరుదార్లు మున్నగు పెద్ద భూస్వాములు ప్రభుత్వోద్యోగులను కట్టుకొని తమ అధీనంలో అట్టి పెట్టుకొనివున్న భూమిగూడ యిందులో చేరివుంది. అంటే వాళ్ళకింద పచ్చికబీళ్లుగాను, కంచెలుగాను పడివున్న భూమిగూడ యిందులో కలిసివుందన్నమాట. వాస్తవంగా సాగుఅయ్యేభూమి అంతకన్నా తక్కువగా నేవుంది. అంపచేతనే పడావుగావున్న భూమి యితర రాష్ట్రాలలోకంటే హెచ్చుగావుంది. మొత్తం సంస్థానంలో సాగుభూమివై శాల్యం 2 కోట్ల 25 లక్షలు ఎకరాలుఅయితే (యీ సాగుభూమిలో కంచెలు, చిన్నబోళ్లు, దిబ్బలు మొదలగు వాస్తవంగా సాగులో లేని భూములుగూడ కలిపివున్నాయి) పడావుగా పడివున్న భూమి దాదాపు 78 లక్షల ఎకరాలవరకూ వుంది. అంటే మొత్తం సాగుభూమిలో పడావుగా పడివున్న భూమి దాదాపు నూటికి 35 వంతులవరకు అంటే మూడవవంతుకువైగా వుందన్నమాట. అందులోనూ తెలంగాణాలో పడావుగా పడివున్న భాగం మరి విస్తారంగావుంది. ఉదాహరణకు: ఎనిమిది తెలంగాణాజిల్లాలలో పడావుగావున్న భూమి దాదాపు 43 లక్షల ఎకరాలవరకూ

వుంది. అంటే సంస్థానం మొత్తం మీద పడావుగా పడివున్న భూ-
 మిలో నూటికి 55 వంతులవరకూ తెలంగాణాలోనే వున్నదన్న
 మాట. ఇత విస్తారంగా పడావుగావున్న భూమి తెలంగాణాలో
 వుండడానికి తెలంగాణాలో సాగుతూవున్న పూడ్డలు దోపి
 డీయే ప్రధాన కారణం. రైతులపై పూడ్డలు దోపిడీభారం
 క్రిమక్రిమేణా అధికమగుటవలన వ్యవసాయం చేసుకొనే శక్తి
 ఉత్సాహం రైతాంగంలో నశించిపోయింది. అందుచేత రైతుల
 క్రిందవున్న భూములు క్రిమక్రిమేణా భూస్వాముల చేతుల్లోకి
 పోవడం, అవి పడావుగా పడివుండడం జరుగుతోంది. ఈ విష-
 యాన్ని యీ క్రింద చూపెట్టిన లెక్కలు స్పష్టపర్చుతాయి.

సంవత్సరం.	తెలంగాణాపాఠశాల.			మరియ్యదానంపాఠశాల.			కన్నడపాఠశాల.		
	భూఖామందుకుండే సగటు సాగు భూమి (ఎకరాలలో)			భూఖామందుకుండే సగటు సాగు భూమి (ఎకరాలలో)			భూఖామందుకుండే సగటు సాగు భూమి (ఎకరాలలో)		
	తరి	ఖుష్క	బాగాత్	తరి	ఖుష్క	బాగాత్	తరి	ఖుష్క	బాగాత్
1914—15	1—86	14—8	—	0—66	25—63	—	—	—	—
1933—34	1—58	12—51	—	0—50	21—85	—	—	—	—
1935—36	1—59	12—26	—	0—41	21—15	—	—	—	—
1939—40	1—56	11—85	—	0—46	10—19	—	—	—	—
1940—41	—	10—78	—	—	18—39	—	—	—	—
1945—46	1—17	8—56	—	0 35	15—48	—	—	—	—

(హైదరాబాదు వ్యవసాయసంస్కరణల విచారణకమిటీ నివేదిక అనుబంధం 'ఎ' నుండి)

సాగు భూమి తగ్గువైన యివ్వబడిన పట్టికనుబట్టి సంస్థానంలో పడావుగా పడివున్నభూమి విస్తీర్ణం హెచ్చుతూ వున్నట్లు సుస్పష్టం. ఉదాహరణకు 1914-15 సంవత్సరంలో తెలంగాణాలో భూఖామందలకుండే సగటు తరి సాగుభూమి ఒక ఎకరం 86 సెంట్లవుంటే 1945-46 వ సంవత్సరం వచ్చేప్పటికి అదే భూమి ఎకరం 17 సెంట్లకు పడిపోయింది. అంటే దాదాపు చూటికి $37\frac{1}{2}$ వంతులు పడిపోయింది. ఖుష్కీ-భూమి విషయం తీసుకుంటే గూడ అదేవిధమైన తగ్గుదల కన్పిస్తుంది. తెలంగాణాలో సగటు ఖుష్కీ సాగుభూమి 1914-15 సంవత్సరంలో 14 ఎకరాల 8 సెంట్లవుంటే 1945-46లో అదేభూమి 8 ఎకరాల 56 సెంట్లకు తగ్గింది. అంటే దాదాపు చూటికి 37 వంతులు తగ్గిందన్నమాట బాగాతు భూమి విషయంలో లెక్కలు వైన తెల్పిన వివేదికలో యివ్వబడలేదు.

మరాట్వాడా ప్రాంతంలోగూడ తెలంగాణాలోవలెనే సగటు సాగుభూమి తగ్గి పడావుభూమి హెచ్చుతూవచ్చింది. తెలంగాణాలోకంటే గూడ మరాట్వాడాలో సగటు త.సాగు భూమి హెచ్చుగా పడిపోయింది. ఉదాహరణకు 1914-15 సంవత్సరంలో ఆ ప్రాంతంలో భూఖామందలకుండే సగటు తరి సాగుభూమి 66 సెంట్లవుంటే 1945-46 సంవత్సరం వచ్చేప్పటికి ఆ విస్తీర్ణం 35 సెంట్లకు దిగిపోయింది. అంటే దాదాపు సగానికి సగం పడావుగా పడివుందన్నమాట. ఖుష్కీ సాగుభూమి విషయంలో తరి సాగుభూమివలె అధికంగా పడావుగావుండి పోవడం జరగలేదు. 1914-15లో సగటు ఖుష్కీ సాగుభూమి

25 ఎకరాల 63 సెంట్లకు వుంటే 1945-46 వచ్చేప్పటికి అది 15 ఎకరాల 48 సెంట్లకు తగ్గిపోయింది. అంటే దాదాపు నూటికి 40 వంతులు తగ్గిపోయింది.

నేడు సంస్థానంలో సాగుబడిదారులక్రింద వుండే సగటు సాగుభూమి విస్తీర్ణాన్ని జిల్లాలవారీగా తెలుతూ ఈ క్రింద చూపబడింది.

సాగుదారులక్రిందవుండే సగటు భూమి విస్తీర్ణం (ఎకరాలు)						
జిల్లా పేరు	తమిళ	ఖమ్మే	బాగాతు	ఎకరాలు	గుంటలు	ఎకరాలు గుంటలు
వరంగల్	2	13	10	15	0	3
నల్లగొండ	1	17 1/2	13	29 1/2	0	2
కరీంనగరు.	1	16	7	21	0	7
మహబూబ్ నగరు	2	12	13	34	0	4
ఆదిలాబాద్	1	07	10	16	0	1
హైదరాబాద్	1	20	14	39	0	14
మేదక్	1	13	5	07	0	02 1/2
నిజామా బాద్	1	13	2	34	0	02
తెలంగాణా ప్రాంతం						
సగటు	1	26	9	22	0	04 1/2
మరాఠ్వాడ ప్రాంతం						
సగటు	0	10 1/2	24	9	0	25
కన్నడ ప్రాంతం						
సగటు	0	3	18	00	0	7 1/2
సంస్థానం సగటు	1	3 1/2	14	02	0	8

(“హైదరాబాదు గ్రామీణ ఆర్థికవిచారణ” అన్న యింగ్లీషు గ్రంథంనుండి. పేజీ. 72)

ఈ విధంగా పడావుభూమి జాస్తిగా వుండడమేగాకుండా సంస్థానంలో ఇంకా సాగులాయకుభూమిగూడ చాలవుంది. సాగుభూమిమొత్తం దాదాపు 2 కోట్ల 40 లక్షలు ఎకరాలు. అయితే సాగులోకి తేవడానికి నేను అనుకూలంగా వున్నభూమి దాదాపు 4 లక్షల ఎకరాల వరకూవుంది. అంటే దాదాపు సాగుభూమిలో 6 వంతు సాగులాయకుభూమి వుందన్నమాట. ఇదిగాక ప్రభుత్వం లెక్కలప్రకారం సాగులాయకు కాన్వర్టిబులైజేషన్ 86 లక్షల ఎకరాలకువైగావుంది. కాంగ్రెసుప్రభుత్వం అంచనాలప్రకారం యీ భూమిఅంతా సాగుకు లాయక అయినది కాకపోవచ్చు. కాని ప్రజాప్రభుత్వం ఆధ్వర్యముక్రింద యీభూమిలో అధికభాగాన్ని ఆధునిక వ్యవసాయ పద్ధతులద్వారా, యంత్రసహాయంతో సాగులాయకుభూమిగా చేయడానికి అవకాశం వుంటుంది. ఈ విధంగా పడావుభూమిని, సాగులాయకుభూమి, సాగులాయకుకొదని చెప్పబడేభూమిలో అధికభాగాన్ని సాగులోకి తీసుకురావడానికి ప్రయత్నిస్తే దాదాపు 11½ కోట్ల ఎకరాల భూమిని అదనంగా సాగులోకి తీసుకురావడానికి అవకాశం వుంటుంది. సంస్థానంలో ప్రధాన మాడుభాషాప్రాంతాలలో సాగుభూమి, పడావు, సాగులాయకు, సాగుచేయి, లాయకుభూముల వివరాలు యీ క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:—

ఆదవి విస్తీర్ణం మొత్తం పడావు సాగులా సాగుచేయి ప్రాంతం పేరు. (ఎకరాలలో).	విస్తీర్ణం.	విస్తీర్ణం.	విస్తీర్ణం.	భూమి విస్తీర్ణం.	
				భూమి విస్తీర్ణం.	భూమి విస్తీర్ణం.
తెలంగాణా	54 లక్షల 68 వేలు	91 లక్షల 80 వేలు	41 లక్షల 37 వేలు	19 లక్షల 94 వేలు	58 లక్షల 7 వేలు
మరాట్వాడా కన్నడప్రాంతం	7 లక్షల 8 వేలు	1 కోటి 78 లక్షలు	35 లక్షల 12 వేలు	19 లక్షల 86 వేలు	28 లక్షల 44 వేలు

భూమివినియోగరూపన భోగట్టా జిల్లాలవారంగాచూస్తే తెలంగాణా జిల్లాలో పదావుభూమి, సాగు లాయకుభూమి, అరణ్యప్రాంతం ఎలా ఉన్నదో భోగట్టాలో భోగట్టాను ఈ క్రింద యివ్వన్నాం:-

జిల్లా పేరు.	జైశాల్పం (ఎకరాలలో).	అరణ్యం.	సాగుభూమి విస్తీర్ణం.	పదావుభూమి.	సాగు లాయకు భూమి.	సాగుచేయ లాయకు భూమి.
వరంగలు	52,81,000	13,50,000	12,63,000	8,61,000	2,12,000	13,88,000
నల్గొండ	38,71,000	2,51,000	15,81,000	8,00,000	3,66,000	8,70,000
కరీంనగరు	36,62,000	5,88,000	13,30,000	6,88,000	2,82,000	8,24,000
మేదక్	19,55,000	2,09,000	6,45,000	3,16,000	3,75,000	4,11,000
మహబూబ్ నగరు	34,09,000	6,22,000	17,05,000	3,25,000	1,10,000	6,47,000
పాదరావూడు	19,97,000	1,41,000	6,62,000	4,00,000	2,87,000	3,01,000
నిజామాబాద్	19,15,000	2,09,000	5,99,000	2,95,000	2,70,000	4,82,000
అదిలాబాదు	46,68,000	20,74,000	13,18,000	3,90,000	92,000	7,04,000
తెలంగాణా	2,65,61,000	54,63,000	91,50,000	41,87,000	19,04,000	53,07,000
మొత్తం మొద సంసానం	(50%)	(89%)	(35%)	(55%)	(50%)	(67%)
మొత్తం మొద	5,29,27,000	61,70,000	2,64,75,000	76,49,000	39,00,000	86,51,000

ఇచ్చట యివ్వబడిన పట్టికను బట్టి తేలేదేనంటే, 1) తెలంగాణా ప్రాంతంలో తదితర ప్రాంతాలకంటే సాగుఅవుతున్న భూమి తక్కువగాను పడావుభూమి ఎక్కువగానూవుంది. ఉదాహరణకు మొత్తం సంస్థానం విస్తీర్ణంలో తెలంగాణా విస్తీర్ణం సగంవుంది. అయినా సాగు భూమిమాత్రం నూటికి 35 వంతులు మాత్రమే వుంది. తతిమా రెండువంతుల సాగు భూమిఅంతా మారట్వాడా, కన్నడ ప్రాంతాలలోవుంది. ఇందుకు కారణం తెలంగాణాలో అరణ్య ప్రాంతం ఎక్కువగా వుండటమే ప్రధానకారణంగాదు. తెలంగాణాలో పడావుభూమి హెచ్చుగా వుండడం; దీనితోపాటు సాగులాయకుభూమి సాగుచేయలాయకు భూమి దాదాపు 70 లక్షల ఎకరాలపై చిల్లరవరకూ వృధాగా పడివుండడమే ప్రధానకారణం. అందుచేత తెలంగాణాలో నేడు వ్యవసాయం ఊణ దశలో వుండడానికి ఆహార సంక్షోభవం దారిద్ర్యం తీవ్రంగా వుండడానికి కొందరు తప్పుగా వాదిస్తున్నట్లుగా భూమి కొరతగాని, జనాభా వత్తిడిగాని, అరణ్యం అధికంగా వుండటంగాని ప్రధాన కారణంకాదు. వందల సంవత్సరాలనుండి నైజాంనవాబు, ప్యూడలు జాగీరుదార్లు, దేశముఖులు, మున్నగు వాళ్ల దారుణ దోపిడి ఫలితంగా భూమిలో అధికభాగం దున్నేవానిచేతిలో లేకుండా పరాన్న భుక్కులైన పై దోపిడి వర్గాల చేతుల్లో కేంద్రీకరింపబడి వుండడమే ప్రధాన కారణం.

నైజాంనవాబు, ప్యూడలు భూస్వాముల వందల సంవత్సరాల దోపిడి ఫలితంగా భూమి దున్నేవాని చేతినుండి తొల

గింపబడి భూస్వామికోపిడి వర్గాల చేతుల్లో కేంద్రీకరింపబడి వుంది. ఈ విషయంపై ప్రభుత్వం సేకరించిన లెక్కలు చాలా తక్కువగా వున్నాయి. 1950-51 ప్రభుత్వం పరిపాలనా నివేదికలో మూడు జిల్లాలకు సంబంధించిన లెక్కలు యివ్వబడ్డాయి. వాటిని యీక్రింద వుదహరిస్తున్నాం.

జిల్లా	500 ఎకరాలకుమించిన పదిఎకరాలకు తక్కువగా పట్టాల సంఖ్య	వున్న పట్టాలసంఖ్య
నల్లగొండ	252	21,913
మహబూబ్ నగరు	144	18,262
వరంగల్లు	155	10,690

పైన తెల్పిన లెక్కలనుబట్టి భూమి కేంద్రీకరణగూర్చి వాస్తవ పరిస్థితి అంతగా తెలియదు. ఎందుచేతనంటే 500 ఎకరాలకు మించిన పట్టాలసంఖ్య యివ్వబడిందేగాని ఆపట్టాలక్రింద వున్న మొత్తం భూమిని బయటపెట్టడం జరగలేదు. 500 ఎకరాలకు మించిన పెద్దకుటుంబాలు అన్నీ దాదాపు దొరల కుటుంబాలుగా వుంటాయి. ఈ కుటుంబాలసంఖ్య మొత్తం పట్టాదారులసంఖ్యతో పోల్చినపుడు అతి స్వల్పమేఅయినా వీటి ఆధీనంక్రింద వున్న భూమిమాత్రం నూటికి 60,70 వంతుల వరకూ వుంటుంది. కాని ప్రభుత్వలెక్కలు యీ విషయాన్ని బయటపెట్టవు. మనం స్వతంత్రంగా నిస్పక్షపాత దృష్టితో యే పోగొతం లెక్కలుతీసినా పైన తెల్పిన విషయం బయటబడు తుంది.

(ఈ) దివానీ లేక ఖాల్సా, జాగీరు, సర్ఫఖాన్ పాత్రాలు:-

పోలీసుచర్యకు పూర్వం, అటుతర్వాత కొంతకాలంవరకు హైదరాబాదుసంస్థానం మూడురకాల పాత్రాలుగా (భూమి శిస్తువిధానం, భూస్వామ్య పద్ధతిరీత్యా) విభజింపబడి వుండెడిది. ఈ మూడుపాత్రాలు ఏవంటే : (1) దివానీ లేక ఖాల్సా పాత్రం. (ఈ పాత్రం దాదాపు యూనియన్ పాత్రాల రైతువారీ పాత్రంమాదిరిది). (2) జాగీరుపాత్రం. (3) సర్ఫఖాన్ పాత్రం. (నైజాంనవాబు స్వంతఆస్తిగా పరిగణింపబడిన పాత్రం.)

పాత్రాలవారిగా వైవాటి వైశాల్యం, దివానీపాత్రం 3 కోట్ల ఎకరాలకుపైగా వుంటుంది. దీనితరువాత పెద్దపాత్రం జాగీరుపాత్రం దీనివైశాల్యం $1\frac{1}{2}$ కోట్ల ఎకరాలకు అంటే దాదాపు ఖాల్సాలో సగభాగంపైగా వుంటుంది. సర్ఫఖాన్ దాదాపు 55 లక్షల ఎకరాలు అంటే దాదాపు ఖాల్సాలో ఆరవవంతు వుంటుంది.

జనాభావారీగా చూస్తేమాత్రం కొంతతేడా కనిపించు తుంది. దివానీపాత్రం దాదాపు నూటికి 60 వంతులే వున్నప్పటికీ, జనాభాలో నూటికి 75 వంతులువుంది. జాగీరు, సర్ఫఖాన్ పాత్రాలలోమాత్రం నూటికి 25 వంతులు మాత్రమే వుంది. వైశాల్యంచూస్తే ఈ రెండుపాత్రాలలో, మొత్తం సంస్థానం వైశాల్యంలో నూటికి 40 వంతులవరకూ వుంది. అయినా జనాభా ఆదామాషాలో లేదు. ఇది గమనించాల్సినవిషయం. హైదరాబాదు సంస్థానమే అసలు పూర్వజులదోషి

డికి పెట్టిందివేరు. అందులోనూ జాగీరు, సర్పఖాన్ ప్రాంతంలో
చరిజలు మరీ పూర్వముకోపిడికి గురిఅయి పుండడంవలననే
అచ్చటిజనాభా ఆ దోపిడికి తప్పుకోలేక పొట్ల చేతపట్టుకొని
రాష్ట్రాంతరాలు వలసపోతున్నారు. అందుచేతనే ఆ ప్రాంతాల
విస్తీర్ణానికి తగినవిధంగా జనాభా పెంపొందలేదు.

సంస్థానంలో మొత్తం గ్రామాలసంఖ్య 22,457. ఇందులో
దివానీ లేక ఖాల్సా గ్రామాలు 13,961. అంటే సంస్థానం
మొత్తం గ్రామాలలో నూటికి 62 వంతు అన్నవన్నమాట.
జాగీర గ్రామాలు 6835. అంటే మొత్తం గ్రామాలలో నూటికి
29 వంతులు. సర్పఖాన్ గ్రామాలసంఖ్య 1961. అంటే నూటికి
9 వంతులు. (9%).

తెలంగాణాలో మొత్తం గ్రామాలసంఖ్య 10,167. ఇం
దులో దినాసిప్రాంతంలోని గ్రామాలు 6891. అంటే మొత్తం
తెలంగాణా గ్రామాలలో నూటికి 66 వంతులు ఖాల్సా గ్రామాలు
అన్నమాట. జాగీరు, సర్పఖాన్ గ్రామాలు మొత్తం 3276.
అంటే నూటికి 32 వంతులన్నమాట.

మరాట్వాడా, కన్నడప్రాంతాలలో మొత్తం గ్రామాల
సంఖ్య 12,290. ఈ ప్రాంతాలలో మొత్తం ఖాల్సా గ్రామాలు
7070. అంటే నూటికి 57 వంతులు అన్నమాట. అంటే తెలం
గాణా ప్రాంతంకన్నా ఖాల్సా గ్రామాలు తక్కువ అన్నమాట.
జాగీరు, సర్పఖాన్ గ్రామాలసంఖ్య ఎక్కువ అన్నమాట.

తెలంగాణాలో జిల్లాలవారీగా యీ మూడుప్రాంతాల
లెఖాలు ఈ క్రింద యివ్వబడుతున్నాయి:—

జిల్లా పేరు	దివానీ లేక ఖాల్సా గ్రామాల మొత్తం.	జాగీరు గ్రామాలు.	నర్సేఖాస్ గ్రామాలు	జిల్లాలోని లేక పాతంతోని గ్రామాల సంఖ్య.
కరంగల్	1117	291	4	1412
కల్లగొండ	1002	239	15	1256
కరీంనగరు	978	224	25	1227
మెదక్	551	364	13	928
మహబూబ్ నగర్	698	718	15	1431
హైదరాబాదు	83	303	573	959
నిజామాబాదు	521	229	1	751
ఆదిలాబాదు	1881	262	—	2143
మొత్తం	6891	2630	646	10167
తెలంగాణ	(49 1/2 %)	(40 %)	(36 %)	(44 1/2 %)
మరాట్వాడ	4892	1435	713	7040
	(35 1/2 %)	(22 %)	(35 %)	(31 1/2 %)
కన్నడపాళెంతం	2178	2470	602	5250
	(15 %)	(38 %)	(29 %)	(24 %)
మొత్తం	13,961	6535	1961	22,457
సంస్థానం	(62 %)	(29 %)	(9 %)	(100)

పైన తెల్పిన పట్టికనుబట్టి తేలేదేమిటి? సంస్థాన మొత్తం గ్రామాలలో దివానీ గ్రామాలు నూటికి 62 వంతులు. యీ దివానీ గ్రామాలలో దాదాపు సగభాగం అంటే నూటికి 49 1/2

వంతులు తెలంగాణాజిల్లాలలో వున్నాయి. అంటే దివానీ పొంతం తెలంగాణాలో సగం, మరాట్వాడా, కన్నడప్రాంతాలలో సగం వుండన్నమాట. కాని జాగీరు, సర్వేఖాస్ గ్రామాల విషయంమాత్రం అలా లేదు. మొత్తం సంస్థాన గ్రామాలలో జాగీరు గ్రామాలు నూటికి 29 వంతులున్నాయి. అయితే సంస్థానంలో సగభాగంగావున్న తెలంగాణాలో జాగీరు మొత్తంగా గ్రామాలలో నూటికి 50 వంతులుమాత్రంలేవు. నూటికి 40 వంతులు మాత్రమే వున్నాయి. తతిమా 60 వంతులు గ్రామాలు మరాట్వాడా, కన్నడప్రాంతాలలో వున్నాయి. అంటే మరాట్వాడా, కన్నడప్రాంతాలలో తెలంగాణాకంటే జాగీరుపొంతం అధికంగా వుండన్నమాట. అంటే నూటికి 20 వంతులు అధికంగా వుండన్నమాట. అదేవిధంగా సర్వేఖాస్ పొంతంగూడ. మొత్తం సంస్థానంలోవున్న సర్వేఖాస్ గ్రామాలలో నూటికి 36 వంతులుమాత్రమే తెలంగాణాలో వున్నాయి. తతిమా 64 వంతులు మరాట్వాడా, కన్నడప్రాంతాలలో వున్నాయి. ఈ లెక్కలనుబట్టి తేలేదేమంటే మరాట్వాడా, కన్నడప్రాంతాలలో తెలంగాణా పొంతంబోకంటే పూర్వీకులు భూస్వామ్యపద్ధతి బలహీనంగా వుండడం తప్పవాదన అవుతుంది. అచ్చటగూడ పూర్వీకులు భూసంబంధాలు బలంగానే వున్నాయి. అయితే దీనిఅర్థం తెలంగాణాలో పూర్వీకులు దోపిడీసంబంధాలు బలహీనంగా వున్నాయని ఏమాత్రంకాదు.

పోలీసు చర్యానంతరం పైనతెల్పిన మూడురకాలప్రాంతాలు ఒకేరకం ప్రాంతంకీందకు అంటే దివానీప్రాంతం కీందకు

మార్చబడ్డాయి. జాగీరు, సర్వేఖాన్ పాఠాలు ఖాల్సాపాఠంతో లీనం చేయబడ్డాయి. 1949 మార్చి నెలలో సర్వేఖాన్ పాఠం రద్దుగావించబడి దివానీపాఠంతో లీనం చేయబడింది. అదేవిధంగా 1949 సెప్టెంబరుమాసంలో జాగీరుపాఠంతో అంతా రద్దుచేయబడి దివానీపాఠంగా మార్చబడింది. ఈ మార్పుల ఫలితంగా నేడు సంస్థానంతటా ఒకేకమైన పద్ధతి అనగా రైతువారీపద్ధతి అమలులో వుంది.

అయితే జాగీర్లు, సర్వేఖాన్ పాఠాలు రద్దుచేయబడి ఖాల్సాపాఠంతో లీనం చేసినప్పటికీ వెనుకటి పరిపాలనా ఫలితంగా రైతులు తమ హక్కులను కోల్పోవడం జరిగింది. ముఖ్యముగా జాగీరుభూములను రైతాంగానికి దక్కనీయకుండా జాగీరుదారీవర్గం విప్రప్రయత్నం చేసింది. ఇప్పుడుగూడ యింకా ప్రయత్నిస్తోంది. 1356 వ ఫిలీ (1946 సం.) లో జారీ చేయబడిన జాగీరుదారీ పాఠాలలోని పట్టాదారు హక్కుల గూర్చిన ప్రభుత్వ నియమాలు, ఉత్తర్వులు ఆచరణలో బుట్టదాఖలు చేయడంగాని లేక నావమాత్రంగా అమలుజరపడంగాని జరిగింది. కాంగ్రెసుప్రభుత్వం వచ్చాకగూడ జాగీరురైతుల హక్కుల గూర్చి శ్రద్ధ తీసుకోలేదు.

—♦ సంస్థానంలో వివిధరకాల భూసంబంధాలు —
భూమిపైఉన్న యాజమాన్యపు హక్కులు. ♦—

సర్వేఖాన్, జాగీరుపాఠాలను ఖాల్సాపాఠాలలో కలిపి వేయకముందు సంస్థానం భూసంబంధాలరీత్యా మూడు

ప్రధానభాగాలుగా విభజింపబడి వుండేది. అవేమంటే: —
 (1) ఖాల్సా లేక దివాసీప్రాంతం. యూనియన్ ఆంధ్రజిల్లా
 లలో రైతు నారీప్రాంతాన్ని యిది పోలివుంటుంది. ఖాల్సా
 ప్రాంతంలో యి త ర పరిపాలనతోపాటు శిస్తువసూలుకూడ
 సంస్థాన ప్రభుత్వోద్యోగులే నేరుగా చేస్తూవుంటారు.

(2) సర్పెఖాస్ ప్రాంతం:— ఇది నైజాంనవాబు స్వంతఖ
 ర్చులకై ప్రత్యేకించబడినభాగం. పూర్వం నైజాంప్రభువుల
 స్వంతఖర్చులు ప్రభుత్వ ఖజానానుండే తీసుకోబడుతుండేవి.
 కాని నవాబు నాసిరుద్దౌలా బహద్దూర్ కాలంలో సర్పెఖాస్
 పద్ధతి ప్రవేశపెట్టబడింది.

సర్పెఖాస్ ప్రాంతం దాదాపు 8000 చదరపుమైళ్ల
 వైశాల్యం కల్గిన 18 తాలూకాలతో కూడివుండేది. 7 తాలూ
 కాలుగల అత్రాఫ్ బల్దా (నేటి హైద్రాబాదు జిల్లా) అంతా
 సంస్థాన ప్రభుత్వంతో సంబంధం లేకుండా నేరుగా నైజాం
 నవాబుకింద సర్పెఖాస్ యిలాకా తాలూకాదారుచేత
 పాలింపబడుతూవుండేది. మిగతా 11 తాలూకాలు ఆయాజిల్లాల
 ముల్కదారీ శాఖ (రెవెన్యూ శాఖ ద్వారా) పరిపాలింపబడు
 తూ వుండేది. పరిపాలనాఖర్చులు పోను మిగతా సొమ్ము
 సర్పెఖాస్ ఇలాకాకు జమకట్టబడు తుండేది.

సర్పెఖాస్ మీద వచ్చే ఆదాయంగాక ప్రభుత్వ
 ఖజానానుండి సాలీనా 50 లక్షల రూపాయలు నైజాంనవాబుకు
 భరణ మివ్వబడుతూవుండేది.

సర్వే ఖాన్ ప్రాంతం నైజాంనవాబు స్వంతభూములు లక్ష
లాది మొకరాలు వుండేవి. ఈ భూములను సాగుకావించే రైతులు
దాదాపు మధ్యకాలపునాటి దాసులస్థితిలో (సెర్వుస్) వుండే
వారు. ఏ భూమిసాకులు లేకుండా దాసుణదోపిడీకి గురిఅయి
వుండేవారు. సర్వే ఖాన్ ప్రాంతాన్ని ఖాల్సాప్రాంతంలో కలిపి
వేసేవరకు ఈ రైతులకు ఖాల్సాప్రాంతంలో ఇవ్వబడిన స్వల్ప
హక్కులుగూడ లేకుండెను. నైజాంనవాబు స్వంతభూములలో
తప్ప తతీమ్మాప్రాంతంలో, ఖాల్సాప్రాంతంలోవుండే భూమి
శిస్తువిధానమే అవలూలో వుండేది.

సంస్థానంలోకి యూనియన్ సైన్యాలు వచ్చాక సర్వే
ఖాన్ ప్రాంతాన్ని ఖాల్సాప్రాంతంలో కలిపివేస్తూ 1358 వ
ఫసలీ అమరదాద్ 20 వ తేదీన (1948 సం. జూన్ 20 వ
తేదీన) ప్రభుత్వం గెజిట్ ప్రకటన గావించింది. అప్పటినుండి
సర్వే ఖాన్ ప్రాంతాన్ని నైజాంనవాబు స్వంతపరిపాలనక్రింద
నుండి తీసివేయడం జరిగింది. ఇందుకుగాను నైజాంనవాబుకు
కాంగ్రెసుప్రభుత్వం నష్టపరిహారక్రింద ప్రతిఏటా దాదాపు
కోటిరూపాయలు ప్రజలధనాన్ని ముట్టచెప్పతోంది.

ఇప్పుడు సర్వే ఖాన్ ప్రాంతం అనేది ప్రత్యేకంగాలేదు.
పూర్వం సర్వే ఖాన్ ప్రాంతంకు చెందిన 18 తాలూకాలను ఆయా
జిల్లాలోని ఖాల్సాప్రాంతంలో కలిపివేయడం జరిగింది. ఖాల్సా
ప్రాంతంలోని అన్ని చట్టాలు నేడు సర్వే ఖాన్ ప్రాంతంగా పరి
గణింపబడుతూవచ్చిన 18 తాలూకాలకు వర్తించుతాయి.

(3) మిగతాభూములు:— ఈ ప్రాంతంలో జాగీరులు, పాయగాలు, మఱ్ఱాలు. చిన్నసంస్థానాలు యీనామములు. అగ్రహారాలు మున్నగు స్థానములు. అర్ధపూర్వము వ్యవస్థలతో కూడుకొనివున్న ప్రాంతాలుండేవి. సంస్థానము మొత్తముమీద ఇవి 1167 వరకూ ఉండేవి. వీరిలో శిస్తువసూలు ఖాల్సాప్రాంతాలలోమానిరిగా ప్రభుత్వోద్యోగులు నేరుగా శిస్తు వసూలు చేయడమనేది వుండేదిగాదు. జాగీరుదార్లు, పాయగాదార్లు, సంస్థానాధీశులు, మఱ్ఱాదార్లు మొదలైనవారికింద ప్రత్యేకరెవెన్యూ ఉద్యోగులు శిస్తు వసూలుగావించేవారు. వీరిలో కొందరు సంస్థాన ప్రభుత్వానికి పన్ను (షేషన్ లాంటిది) చెల్లించేవారు; కొందరు ఏమీ చెల్లించేవారుకాదు.

ఈ ప్రాంతాలలో పాస్టికులు చాల దారుణంగావుండేవి. అనేక అక్రమపన్నులు వసూలుచేయడం, నిర్బంధ వెట్టిచాకిరీలు చేయించడం నిత్యకార్యక్రమంగావుండేది. ఇటీవల వెట్టిచాకిరీచేయించడం, అక్రమపన్ను వసూళ్లు గావించడం నిషేధిస్తూ సంస్థానంలో చట్టం గావించేవరకూ ఇది యధేచ్ఛగా సాగుతూనే వుండేను. ప్రభుత్వంగావించిన చట్టాలు చాల జాగీర్లలోనూ, సంస్థానంలోనూ యిటీవలవరకూ అమలుజరుగలేదు. యూనియన్ ప్రాంతానికి, పూర్వము సంస్థానాలకు యెంతతేడావుంటుందో ఖాల్సాలకు, ఈ ప్రాంతాలకు అంతతేడా వుండేది. కొన్ని జాగీర్లకు, పాయగాలకు ప్రత్యేకకోర్టులు, పోలీసుసిబ్బంది, జైళ్ళుగూడ వుండేవివంటే ఇక ప్రజలస్థితి ఎంత అధ్వాన్నంగా వుండేనో చెప్పడానికి వీలులేదు. భూస్వత్వ హక్కుల

గూర్చి యిటీవలవరకూ ఈ ప్రాంతాలలో దాదాపు యేహూకులు తేచ నేచెప్పాలి. దాదాపు రైతులందరూ కలుదార్లుగా ప్రస్తుతం పడివు డేవారు. ఈ ప్రాంతంలో ముఖ్యమైన వాటిగూ ఁ స్తుప్తంగా తెల్సుకుం నాం.

(అ) ‘పామెగాలు: — పూర్వం నిజాం ప్రభుత్వమునకు యుద్ధ యులందు సహాయముచేయుటకై కొంతసైన్యమును ఎల్లప్పుడూ సిద్ధం గావుంచుటకు కొందరేర్పాటు చేయబడిరి ఆవిధంగా ఏర్పాటుచేయబడిన ప్రతివాడూ, తాను సిద్ధంచేసే సైన్య ఖర్చుంతా తానే భరించుకోవాలి. ఇందుకోసం వాళ్లకు నై సాంప్రభువు కొన్ని జాగీరులు ఉచితంగా యిచ్చివేశాడు. అట్టి జాగీర్లనే పామెగాలందురు. ఈ సంస్థానంలోని పామెగాలు యితరసంస్థానాలలోని వాటికంటె పెద్దవి. ఈ పామెగాలను మహమ్మదీయులకే ఇవ్వబడెను. హిందూవులకు ఇవ్వబడలేదు. నీటిలోగూడ నవాబుగారి బంధువర్గకు చెందినవారికే యివ్వబడెను.

(ఆ) ‘జాగీరులు:- పూర్వం ప్రభుభక్తి చూపినందున లేక గొప్ప ఉద్యోగములు చేసినందున, లేక యుద్ధములో ప్రాణాలిచ్చి ప్రభుభక్తితో పోరాడినందున లేక మతవిషయాలలో గురువులు అయినందున హిందూరాజులు ఆతర్వాత మహమ్మదీయ ప్రభువులు అనేకులకు జాగీరులను యిచ్చియున్నారు. అట్టివానిలో పెద్దపెద్దవాటిని సంస్థానాలనియు చిన్నవాటిని జాగీరులు అనియు చెప్పుదురు.

“జాగీరులవంటివే ప్రభువులచేత యివ్వబడిన ఈనా ముల్కా అనేక తేజాలుకలవు. వఖ్తాలని, యీనాములనీ అగ్రహారాలనీ వివిధరకాలుగా పూడెను.

(ఇ) “మఖ్తాలు, బంజర్లు:- అక్షివిప్రాంతంలో భూమిని బాగుచేయించి, గ్రామాలు ఏర్పర్చి, భూమినిసాగులోనికి తెచ్చినందుకు ఆ గ్రామాలు ప్రభుత్వం అలా కృషిచేసినవారికి యిచ్చింది. వీనినే మఖ్తాలంటారు. వీనిలో అనేక బేధాలున్నాయి.

(ఈ, ‘అగ్రహారాలు:- హిందూరాజులు, జాగీరు దాన్లు తమ గురువులైన గ్రాహ్మణులకు యిచ్చిన గ్రామాలనే అగ్రహారాలు అందురు.

(ఉ) ‘మాఘదాన్లు:- వీరినే దేశముఖు, దేశపాండ్య అందురు ఇప్పుడు జీతాలు తీసుకొంటున్న ప్రభుత్వోద్యోగులు పన్ను వసూలుచేస్తున్నారు. పూర్వం అలాగాక దేశపాండ్యాలు దేశముఖులు పన్నులు వసూలుజేసి అందులో కొంతభాగాన్ని మాత్రం ప్రభుత్వానికి చెల్లించుతూ పూడేవారు. తతిమ్నా భాగాన్ని తామేవుంచుకొనేవారు. మొదటి సాలారుజంగు కాలంలో యీ పద్ధతి (దేశముఖు, దేశ పాండ్యాలు పన్ను వసూలు చేసేపద్ధతి) రద్దుచేయబడి ప్రస్తుతం అమలులోవున్న శిస్తు వసూలుపద్ధతి ప్రవేశపెట్టబడింది. పన్నులో 100 కి కొంత వేరు జేసి దానిలోనుండి వారివారి హోదాల ననుసరించి డబ్బు యివ్వబడుతోంది. వీనినే రుసుములు అంటారు. దేశముఖులలో కూడ చాలమంది పేదవారు వున్నారు. వీరు రైతులవలె జీవితం

సాగిస్తూవుండగా... దేశములు, దేశపాండ్యాలలో కొందరు వేల
యకరాల స్వంతభూమి కలవాసున్నారు. వాళ్లు పన్ను వసూలు
జేసేరోజుల్లో సాంఘికతనైన భూమిని అనేక మామూలాయాలు
దాఖవ్యాలద్వారా ఆక్రమించుకున్నారు. పన్ను వసూలు
గావించేపాళ్ళు పోగొట్టుకున్న గ్రామాల్లో యిలాంటి దేశ
ముఖుల పెత్తనం చాలాచోట్ల అలాగేవుంది. ఇప్పుడు వీరితో
పాలు కొంతమంది వశనదారులుగూడ చాల భూములు సంపా
దించి యిట్టి దోపిడీ సర్దుతులను అవలంబించుతున్నారు. వీరంతా
గ్రామప్రజలను అనేకవిధాల పీడించుకు తింటారు. వీరు గ్రామా
లలో ప్రస్తుతం అభివృద్ధికి పెద్ద ఆటంకం.

(నేటి హైదరాబాద్ - మనకి దృశ్యం' అన్న గ్రంథంనుండి)

పైన తెల్పిన దోపిడీ సాధనలలో జాగీరులను, పాయెగా
లను, వఖ్తాలను, రద్దుగావిస్తూ హైదరాబాదు ప్రభుత్వం
1948లో ఒక ఉత్తర్వు గావించింది. దానిప్రకారం నేడు ఆ
ప్రాంతాలు ప్రత్యేకంగా లేవు. ఖాల్సాప్రాంతంలో కలిపివేయ
బడి వాటికి జాగీరు అడ్మినిస్ట్రేటర్లు అన్న ప్రత్యేక ప్రభుత్వో
ద్యోగుల ద్వారా పరిపాలించబడుతున్నాయి. మరికొన్ని ప్రాంత
గా జిల్లారెవెన్యూ పరిపాలనక్రిందకు తేబడ్డాయి. ఖాల్సాప్రాం
తాలలో వున్న అన్ని భూమిచట్టాలు, శిస్తువసూలు పద్ధతి
యీ ప్రాంతాలకు నేడు వర్తించుతాయి.

ఈ ప్రాంతాలను ప్రత్యేకంగా తీసుకుని వాటిల్లో
యింతవరకూ అమలు జరుపుకుంటూ వచ్చిన భూమిచట్టాలు

గూర్చి: తత్ఫలితంగా ఏర్పడిన భూమి సంబంధాల గూర్చి క్లుప్తంగా తెలుసుకుందాం.

—♦ ఖాల్సాప్రారంభంలోని భూమిచట్టాలు. ♦—

(అ) 1317వ ఫసలీ ల్యాండు రెవెన్యూచట్టానికి పూర్వమున్న పరిస్థితి:-

పన్నుల విధానాన్ని భూ సంబంధాలను ఒక క్రమపద్ధతిలోకి తీసుకురావడానికి ప్రధనుపర్యాయంగా మోదాబాదు సంస్థానంలో 1317వ ఫసలీలో ఒక చట్టాన్ని గావించారు. దాని పేరు 1317వ ఫసలీ మోదరాబాదు ల్యాండు రెవెన్యూచట్టం. ఈ చట్టానికి పూర్వం వాస్తవంగా సాగుచేసేవానికి ఎట్టి హక్కులు లేకపోవుట గాకుండా (వైన తెల్పినల్యాండు చట్టం ప్రకారంగాడ దున్నేవానికే హక్కులు రాలేసే.) భూఖామందుల హక్కుల నిర్వచనంగాడ లేదు. మొత్తం రైతాంగం అంతా ఎట్టిహక్కులులేకుండా వుండి పోయింది.

నైజాం ప్రభుత్వానికి వ్యవసాయం చేసేవానికి వ.ధ్య అనేకరకాల పన్నువసూలు దాద్లు వుండేవారు. వీళ్లు నైజాం ప్రభువు భూమికి సర్వాధికారులుగా వుండేవారు. శిస్తువసూలు హక్కును ప్రభుత్వం ఏటాగాని లేక కొన్ని సంవత్సరాల కొక పర్యాయంగాని హారాజు (వేలం) పెట్టడమో లేక కొంత మందికి ప్రత్యేకించి యిస్తూవుండడమో జరుగుతూవుండేది. ఈ పన్ను వసూలుదారులు రైతులనుండి వసూలు చేయాల్సిన

పన్ను మొత్తాన్ని నిర్ణయించేందుకు సడల్ నాయబ్బు మరియు నాయబ్బు అన్నవాంసి నియమించుతూ వుండేవారు. వీళ్లు ఒకొక పరగణా తీసుకుని పరగణా మొత్తంమీద రైతులు చెల్లించాల్సిన శిస్తు మొత్తాన్ని నిర్ణయించేవారు. ఆ మొత్తాన్ని బట్టి ప్రతిగ్రామము ఎంతెంతశిస్తు చెల్లించాల్సిందీ గూడ నిర్ణయింపబడేది. ఆ మొత్తాన్ని తిరిగి గ్రామపటేలు, పట్నారీలు సాగుదారులపై వ్యక్తిగత గా విభజించేవారు. ఈ విభజన గ్రామసంపన్నులైన పటేలు పట్నారీల చిత్తప్రకారం జరిగేది గాబట్టి ఎప్పుడూ సంపన్నులకు, సంఘంలో పలుకుబడిగలవాళ్లకు లాభదానకంగాను, పేదలకు నోరులేనివాళ్లకు, ఎక్కువభారం గానూ బాధాకరంగానూ వుండేది. అంతేగాకుండా ప్రభుత్వంచే నియమించబడిన పన్ను సమూలుదార్లు తమ జేబులు నింపుకోడానికి తమను సమూలు చేయాల్సి. శిస్తుమొత్తాన్ని తమయిష్టం వచ్చినట్లు పెంచుతూ వుండేవారు. అందుచేత సాగుదారులు తమ సాగుభూములను కోల్పోవడం ఎక్కువగా జరుగుతూ వుండేది.

ప్రభుత్వంతోపున శిస్తుసమూలుదార్లుగా వ్యవహరిస్తున్న ప్రాంతంలోనే యీ విధంగా జరుగుతూవుంటే భూమిపై సర్వాధికారాలు కల్గిన జాగీరుదార్లు, ఈనాందార్లు, మక్తాదార్లు, మున్నగు పూర్వీకులు భూస్వాముల అధీనంలోవున్న ప్రాంతాలలో భూభాగం కల భూస్వామిగల వాళ్లు, భుక్తులు మొంత సూర్యమో వేరే చెప్పవలసరంలేదు. దీనివల్ల అగ్రహారాలు

కొలురేట్లకో లేక నామకః క్విట్ రెంటుమీదనో, ప్రభుత్వంవద్ద విశాలమైన భూఖండాలను కొలుకుతీసుకున్న ఇజారాదార్లు, బంజరుదార్లు, మక్తాదార్లు అధీనంక్రిందవున్న భూఖామందులు గూడ పైన తెల్పిన జాగీర్లు వగైరా ఫ్యాడలు ప్రాంతాలలో వలెనే ఎట్టిహక్కులు లేకుండా పడివుండేవారు. 1317 వ ఫసలీ (1907 సం.) ల్యాండు ఆక్టు అనుబంధానికి వచ్చాకగూడ చాల కాలంవరకూ పైన తెల్పిన రెండుప్రాంతాల భూఖామందులు ఎట్టిహక్కులు లేకుండా పడివున్నారు.

(ఆ) '1317 వ ఫసలీ ల్యాండు రెవెన్యూచట్టం'-భూఖామందులకు సంబంధించినంతవరకు దానిలోని ముఖ్యహంశాలు:-

1317 వ ఫసలీ (1907 సం.)లో 'హైదరాబాదు ల్యాండు రెవెన్యూచట్టం' అనబడే శాసనం గావించబడింది. 1879 లో బొంబాయిరాష్ట్రంలో ఏర్పర్చబడిన "ల్యాండు రెవెన్యూకోడ్" ను దాదాపు యిది పోలివుంది. ఈచట్టం తిరిగి సవరింపబడుతూ గూడ వచ్చింది. ఇలాసవరింపబడిన ఈ చట్టంప్రకారం "భూఖామందు" అంటే ఎవరో, "పట్టాదారు" అంటే ఎవరో, "కొలుదారు" అంటే ఎవరో మున్నగు భూసంబంధాలగుర్చి నిర్దిష్టమైన నిర్వచనాలు ప్రధమపర్యాయంగా చేయబడ్డాయి. యావత్తు సాగుభూమిని, సాగులాయకుభూమిని అప్పటి బ్రిటిష్ ఇండియా ప్రాంతంలోవుండే 'సర్వే సెటిల్ మెంటు' (బందోబస్తు) నియమాల నాధారంగాగొని బందోబస్తుచేయించి భూమి తరముల ప్రకారం శిస్తు నిర్ణయించేయడానికి, భూఖామందులకు భూము

అపైవుండే హక్కులను నిర్ణయిస్తూ పట్టాలివ్వడం చున్న గౌరవ
ర్యలు ఈచట్టంద్వారా తీసుకోబడ్డాయి. వీటినిగూర్చి క్లుప్తంగా
విచారిద్దాం.

ముందు భూభావండుల (ల్యాండు హోల్డిర్సు) హక్కు
లగూర్చి పరిశీలిద్దాం.

1317 వ ఫసలీ (1907 సం.) ల్యాండు రెవెన్యూచట్టం
రెండోసెక్షన్ లో భూభావండు అంటే యీ క్రింది నిర్వచనం
చేయబడింది:—

“ ‘భూమిని కలిగిఉండడం’ అంటేగాని లేక ‘భూభా
వండుగా ఉండడం’ (ల్యాండు హోల్డిర్సుగా ఉండడం) అంటే
గాని అర్థం ఏమంటే, ఆ భూమిని తన స్వంతకబ్జా ద్వారాగాని
లేక అట్టికబ్జా లేకుండాగాని న్యాయరీత్యా తనస్వాధీనంలో
ఉంచుకోవడం అని అర్థం”. (సబ్ సెక్షన్ 6.)

పట్టేదారు అంటే నిర్వచిస్తూ అదేచట్టంలో ఈ క్రింది
విధంగా వ్రాయబడింది:—

“తన స్వంతకబ్జా ద్వారాగాని, లేక తన ‘సిక్నీదారు’
ద్వారాగాని భూమిస్వాధీనం కల్గియుండి అట్టిభూమికి తానే
నేరుగా ప్రభుత్వానికి శిస్తు చెల్లించుకూ అలా ప్రభుత్వ రికా
ర్డులలో తన పేరు నమోదు అయివున్న వ్యక్తి పట్టేదారుగా పరి
గణింపబడుతాడు.” (సెక్షను 2. సబ్ సెక్షను 11.)

పైన తెల్పిన నిర్వచనాలబట్టి భూభావండు ఎవరో తేలి
పోయింది. ప్రభుత్వానికి శిస్తు తానే స్వయంగా చెల్లిస్తూ తానే
స్వయంగాగాని లేక యితరులకు కౌలుకుగాని, పాలుకుగాని ఇచ్చి

మరేరకంగానైనా తన స్వాధీనంలోవున్న భూమిని సాగుచేయి
స్తువుండేవారు. భూఖామండులుగా 1317 వఫసలీ (1907 సం.)
ల్యాండు రెవెన్యూచట్టంప్రకారం పరిగణింపబడ్డారు. అంతే
చట్టం అమలునాటికి ప్రభుత్వానికి నేరుగా శిస్తు చెల్లించుతూ
వుండేవారంతా భూఖామండులుగా గుర్తింపబడ్డారు. వారినే
పట్టాదారులుగా ప్రభుత్వం గుర్తించింది.

ల్యాండురెవెన్యూ చట్టంవలనహక్కు వాస్తవంగా భూమి
దున్నేవానికి రాలేదు. ప్రభుత్వానికి నేరుగా పన్నులెల్లించేవా
శ్వసుమాత్రమే పట్టాదారులుగా గుర్తించుటవలన అలాంటిరకానికి
చెందిన రైతులు చట్టానికిపూర్వం చాల స్వల్పంగా మాత్రమే
వుండిపోయారు. ప్రభుత్వానికి, రైతుకుమధ్య ఏర్పర్చబడిన
పన్నువసూలుదాస్తు, ఈగొండాస్తు, వక్తావాస్తు, ఇకారాదాస్తు,
జాగీరుదాస్తు మున్నగుదళాలు ప్రభుత్వానికి నేరుగా శిస్తు
చెల్లిస్తూ విశాలమైన భూఖండాలను. పరగణాలకు పరగణలనే
చట్టానికిపూర్వంనుంచీ తమ అధీనంలో వుంచుకొనడం జరిగింది.
అందుచేత సాగుభూమిలో అత్యధికభాగాన్ని పైదళాలు
ల్యాండు రెవెన్యూచట్టాన్ని ఆధారంగాగొని స్వంతభూములుగా
పట్టాచేయించుకోగల్గారు. ప్రభుత్వంకు నేరుగా శిస్తుచెల్లిస్తున్న
భూఖామండులు కొలదిమందిమాత్రం తమ కబ్జాలోవున్న భూము
లకు పట్టాలు సంపాదించుకున్నారు. చట్టానికిపూర్వం పన్ను
వసూలుదారులుగా వున్నవారిలో కొందరు చట్టంతర్వాత కూడ
పన్ను వసూలుదారులుగా వుండకుండా మానుకోవడం జరిగింది.
అలాంటివారికి (వారే దేశముఖులు, దేశపాండ్వాలు వగైరా)

పన్ను వసూలుహక్కును వదులుకొన్నందుకు ప్రభుత్వం రుసుములు, పెన్షన్లు చెల్లించే ఏర్పాటు చేసుకొని వారి అధీనంలో వున్న భూములను వసూలుదార్లు పట్టాపై వుంచుకొన్నవాటిని మినహాయించి తతిమ్మాభూములను కబ్జాదార్లకు పట్టాలపై ఇచ్చింది. ఆవిధంగా కొలదినుండికి పట్టాలు లభించాయితప్ప అశేష రైతాంగానికి భూమిహక్కులు లభించలేదు. వాళ్లంతా ఉత్త కబ్జాదారులుగానో లేక ఏహక్కులేని కాలనారుగానో వుండిపోయారు. ఈ కాలనార్లను ఆసామీ సిక్కిదారులని పిలిచారు.

1817-4 ఫసలీ 1907సం) ల్యాండు రెవెన్యూ చట్టంప్రకారం భూమి హక్కులగుర్తిస్తూ ప్రభుత్వం వైపున హంశాలు యివి:-

(1) పట్టాదారు:- ప్రభుత్వానికి నేరుగా శిస్తు చెల్లిస్తూ స్వయంగాగాని లేక సిక్కిదారు ద్వారాగాని లేక ఆసామీ సిక్కిదారు ద్వారాగాని తన స్వాధీనంలో వున్నభూమిని సాగు చేయించేవారు పట్టాదార్లుగా పేర్తింపబడుతారు. ఇలాంటి వారికి వారి స్వాధీనంలోవున్న భూములను బందోబస్తుచేసి పన్ను విధించి వాటికి పట్టా యివ్వబడుతుంది. ప్రభుత్వం విధించిన శిస్తు చెల్లింపుతూ వున్నంతవరకు పట్టాదారును భూమి నుండి తొలగించడానికి ప్రభుత్వానికి అధికారంలేదు. భూమిపై దానా, దమన విక్రయాది వంశపారం పర్య హక్కులు పట్టాదార్లకు యివ్వబడ్డాయి. తమభూమిలో తామిష్టప్రకారం పట్టాదార్లు వైరుపాటలు వేసుకోవచ్చు.

(2) పోటు పట్టే దార్లు:- ఇద్దరుగాని అంతకన్నా ఎక్కువ మంది భాగస్వాములు జరుంటుగా పట్టాభూమి కల్గివుంటే వారిని పోటు పట్టాదారులంటారు. ఈ భాగస్వాములలో ఎవరి పేరునో ఒకరిపేర పట్టానమోదు అయివుంటుంది. తతిమ్నా భాగస్వాములను పోటుపట్టాదార్లంటారు. వీరు తమ వాటా క్రింద వున్న భూమి విస్తీర్ణానికి ప్రభుత్వానికి శిస్తు చెల్లిస్తూ వుంటారు. పట్టాదారు పోటు పట్టాదార్లనుండి అధికశిస్తు డిమాండు చేయడంగాని లేక భూమినుండి తొలగించడంగాని చేయరాదు. పట్టాదారుకుండే సర్వహక్కులూ పోటుపట్టాదారుల కుంటాయి.

(3) సిక్కిదారులు:- వీరు రెండురకాలుగా వుంచవచ్చు మొదటిరకం తమ కబ్జాలోని భూమిసాగు ప్రాగంభంనుండిగాని లేక ఆ భూమిపేర పట్టా పుట్టినప్పటినుండిగాని పట్టాదారుతో పోతుకలిపి భూమిని సాగిచేస్తూ భూమిపై కబ్జాకలిగి వున్నవాడు యీ రకక్రిందకొస్తారు. పట్టాదారువలెనే భూమిపై స్వాధీన పు హక్కు కల్గివున్న వ్యక్తిగాని లేక ప్రాగంభంనుండే పట్టాదారుతో కలిసి కబ్జా కల్గియుండిన వ్యక్తిగాని లేక చట్టానికి పూర్వం అమలునందున్న ఏ చట్టం ప్రకారమైనా సిక్కిదారుగా హక్కుపొందివున్న వారుగాని లేక యీ చట్టం ఏర్పాటు ద్వారా అలాంటి హక్కు పొందేవ్యక్తినిగాని సిక్కిదారు అవుతాడు అని ల్యాండు రెవెన్యూ చట్టం రెండవ సెక్షనులో 12వ సబ్ సెక్షనులో నిర్వచింపబడివుంది.

ఇక రెండోరకం సిక్కిదారు ఎవరుఅంటే చట్టానికి పూర్వం వరుసగా 12 సంవత్సరాలకాలం కబ్జా కల్గిన ఏ ఆసామీ సిక్కి అయినా యీ చట్టంక్రింద సిక్కిదారుగా గుర్తించబడుతాడు. ఈ విషయాన్ని గూర్చి చట్టంలో యీ క్రిందివిధంగా చెప్పబడింది:-

ఆసామీ సిక్కిదారు ఎవరైనా 12 సంవత్సరాలు విడవకుండా వరసగా ఏ పట్టా భూమి నైనా కబ్జా కల్గి వున్నట్లయిన ఆ భూమికి సంబంధించినంతవరకూ అతను సిక్కిదారుగా పరిగణింపబడాలి. ఆ భూమికి పట్టా కల్గిన పట్టాదారు క్రింద శాశ్వత కబ్జా హక్కును కల్గివుంటాడు అయితే పట్టాదారు, ఆసామీ సిక్కికిషధ్య కౌలుకాలాన్ని గూర్చి వాతపూర్వకంగా గాని లేక నోటిమాటద్వారాగాని ఎట్టి ఒప్పందం జరిగివుండక పోతేనే వైన తెల్పిన హక్కును ఆసామీ సిక్కిదారు పొందగలుగుతాడు (సెక్షను 67) అదే సెక్షనులో వరసగా కబ్జా కల్గి వుండడం అన్న హంశాన్ని వివరిస్తూ యీ క్రిందివిధంగా చెప్పబడింది.

“ఆసామీ సిక్కిగనుక వైన తెల్పిన 12 ఏండ్ల కౌలుకాలంలో ఒక సంవత్సరానికిమించి కబ్జాలో లేకుండా వున్నట్లయిన అట్టికబ్జాను వరసగా, విడవకుండావున్న కబ్జాకాలంగా ఎంచుకోవచ్చు.”

వైన తెల్పిన మినహాయింపులకు, పరిమితులకు లోబడి ఏ ఆసామీ సిక్కిదారు అయినా 12 ఏండ్లు వరసగా కబ్జా కలిగి వుంటే అలాంటివారు సిక్కిదారులుగా ఎంచబడుతారు. అయితే

ఇట్టి తరగతికిందకు వచ్చే సిక్కిదార్లు ఆచరణలో వుండరనే చెప్పవచ్చు. ఎందుచేతనంటే, (1) పట్టాదారుకు, ఆసామీ సిక్కికి మధ్య వాస్తవపూర్వకమైన టిగాని లేక కనీసం నోటిమాటద్వారాగాని కౌలుకాలాన్నిగూర్చి ఒడంబడిక అనేది దాదాపు ఏమీ వుండదనే చెప్పాలి. (2) అలా వడంబడికలు వున్నప్పటికీ 12 సంవత్సరాలు వరసగా కష్టాలిగివున్న ఆసామీ సిక్కి లువుండడం చాలతక్కువ. ఒకవేళ ఎచ్చటైనా అట్టి ఆసామీసిక్కిలు వున్నప్పటికీ వాళ్లు రికార్డుపూర్వకంగా తనకు 12 ఏండ్ల కష్టపున్నట్లు రుజువుచేసుకోవడం చాల కష్టమైపోయింది. అందుచేత ఆసామీ సిక్కి సిక్కిదారుగా గుర్తింపబడేందుకు యీ చట్టంలోవున్న ఏర్పాటు దాదాపు ఆచరణలో నామకంగానే వుండిపోయింది.

పైన తెల్పినవిధంగా మొదటిరకంక్రిందకువచ్చే సిక్కిదారులుకుమాత్రం శాశ్వత కష్టానాకు యివ్వబడింది. పట్టాదారుకు, లేక పోటు పట్టాదారుకు సిక్కిదారుకువధ్య కౌలురేటు గూర్చి ఉభయులమధ్య ఒప్పందంకుదిరితే ఆ ఒప్పందంప్రకారంగాని, లేక అట్టిఒప్పందం ఏమీలేనప్పుడు గతసంవత్సరం అతను చెల్లించిన కౌలురేటుప్రకారంగాని, కౌలుచెల్లించాల్సివుంటుంది. అలా కౌలురేటు చెల్లించుతూవున్నంతవరకు పట్టాదారు అతన్ని కష్టానుండి తొలగించరాదు.

(4) ఆసామీసిక్కి:—ఈ తరగతికి చెందినవారంతా ఎట్టహాసులు, రక్షణలులేని కౌలుదార్లన్నమాట. వీరినిగురించి చట్టంలో యీ విధంగా నిర్వచింపబడివుంది:—

“ఆసామీ సిక్కి అంటే చాతపూర్వకమైన పత్రంద్వా
రాగాని లేక నోటిమాటమీదగాని భూమిని కౌలుకు తీసుకున్న
వాడు. ఆసామీ సిక్కి హక్కులున్న స్వాధీనపు తనఖా దారుగూడ
యీ తరగతికిందకు వస్తాడు. అయితే ప్రభుత్వం భూములను
కౌలుకు జేసేవారు యీ తరగతికిందకు రారు” (సెక్షను 2.
సబ్ సెక్షను 13.)

కాబట్టి ఆసామీ సిక్కి అంటే సెట్టిహక్కులులేనట్టి, పట్టా
దారులచేత ఎప్పుడుబడితేఅప్పుడు తమ కజ్జాలనుండి తొలగింప
బడడానికి నీలుగావుండే కౌలుదారు అని అర్థం. అంటే పట్టా
దారులు, పోటు పట్టాదార్లు సిక్కిదారులు కానట్టి రైతాంగం
అంతా దాదాపు యీ తరగతికిందకే వస్తారు.

ఈ విధంగా హైదరాబాదు రెవెన్యూచట్టంప్రకారం
ప్రధమపర్యాయంగా భూమిపై భూఖావంధలకుండే హక్కుల
నిర్వచనం చేయబడినప్పటికి రైతాంగంలో అధికభాగం భూమిపై
ఏహక్కు లేకుండా వుండిపోయారు.

1317 వ ఫసలీ (1907 సం.) హైదరాబాదు ల్యాండు
రెవెన్యూచట్టాన్ని ప్రభుత్వం నేరుగా తన ఉద్యోగులద్వారా
గాని, లేక పన్ను వసూలుదార్లద్వారాగాని రైతులనుండి
శిస్తులు వసూలుగావించే ఖాల్సాప్రొతాసకే వర్తింపజేయ
బడింది. ఈ ఖాల్సాప్రొతాలలోగూడ ఈనాం, మక్తా ఇశా
రాప్రొతాలు మినహాయింపబడ్డాయి. దీర్ఘకాలపు ప్రభుత్వ
కౌలుదార్లు, బంజరుదార్లు గూడ యీ చట్టాన్నిండి మినహా
యింపబడ్డారు. అంతేగాకుండా మొత్తం సంస్థానంలో నూటికి

40 వంతులకులోగా విస్తీర్ణంవున్న జాగీరు, సర్వేఖాస్పాంతాలకు అసలే యీ చట్టాన్ని యిటీవలవరకు వర్తింపజేయలేదు. (1356 వ ఫసలీ 1946 సం. వరకు.) అంటే ఈ చట్టంద్వారా భూఖాషండులకు కలుగజేసిన ఆ కొద్దిపాటి పరిమితసూక్కులు గూడ దాదాపు మొత్తంసంస్థానంలో సగభాగంవరకు అప్పట్లో వర్తింపజేయలేదు. ఒక్క ఖాల్సాస్పాంతానికిమాత్రమే వర్తింపజేయడం జరిగింది.

(ఇ) '1354 వ ఫసలీ ఆసామి షిక్కిన్ఆక్టు' — దానిలోని ప్రధానాంశాలు:—

కొలుదార్ల రక్షణ హక్కుల గూర్చి హైదరాబాదు ప్రభుత్వం 1354 వ ఫసలీ (1944 సం.) వరకూ ఎట్టిచట్టం గావించలేదు. 1357 వ ఫసలీ (1937 సం.)లో కొలుదార్ల స్థితిగతులను విచారించేందుకు ఒక కమిటీని నియమించవలసిందిగా అప్పటి రెవెన్యూ డిపార్టుమెంటు నైజాంనవాబుకు ఒక మెమోరాండం పంపింది. (1347 ఫసలీ ఆబాన్ 10 వ తేదీ. గుజారిష్.) ఈ మెమోరాండంను పురస్కరించుకొని హైదరాబాదు ప్రభుత్వం రెవెన్యూ డిపార్టుమెంటు అప్పటి అడిషనల్ సెక్రటరీ అధ్యక్షులను ఒక టెనెన్సీకమిటీని నియమించింది. ఆ కమిటీలో సభ్యులందరూ అధికారులే. అధికారేతరులు ఒక్కరూగూడ సభ్యులుగా లేరు. అందుచేత యీ కమిటీ సిఫార్సులకు, నివేదికకు చాల పరిమితులుంటాయి. అయినా యీ కమిటీ నివేదికలో కొలుదార్ల దారుణ స్థితిగతులగూర్చిన వాస్తవభిషయాన్ని కొంత వరకు అంగీకరింపక తప్పిందికాదు.

సంస్థానంలోని 48 గ్రామాలలో యీ కమిటీ తన విచారణ గావించింది. ప్రతిజిల్లాలో ఒక ఖాల్సాగ్రామం, ఒక బంజరు, ఇజారా లేక యానాంగ్రామము, ఒక జాగీరు లేక మక్తా గ్రామం తీసుకుని ప్రత్యేకంగా విచారించడం జరిగింది. విచారణగావించిన 48 గ్రామాల్లో పట్టాదారుల సంఖ్య 4028; సిక్కిదారుల సంఖ్య 1161. (వీరిద్దరుకలిసి 5189 మంది వున్నారు.) కౌలుదార్ల సంఖ్య 1865. పట్టాదార్ల సంఖ్యతో పోల్చినప్పుడు కౌలుదార్లు నూటికి 46 వంతులవరకు వున్నారు. మొత్తం పట్టాదార్లు, సిక్కిదార్లతో పోల్చినప్పుడు గూడ నూటికి 36 వంతులవరకూ వున్నారు. 1931 సంవత్సరం జనాభా లెక్కల ప్రకారం హైదరాబాదు సంస్థానంలో మొత్తం భూఖామందుల సంఖ్య 18 లక్షలు; కౌలుదార్ల సంఖ్య దాదాపు 6 లక్షలవరకూ వుంది. అంటే నూటికి 33 వంతులు వరకు వున్నదన్నమాట. పైన పేర్కొన్న టెనెన్సీ కమిటీ అంచనాల ప్రకారం మొత్తం సంస్థానంలో కౌలుదార్లు భూఖామందుల సంఖ్యలో దాదాపు నూటికి 40 వంతులవరకూ వుంటారని తేల్చబడింది.

ఇంత పెద్ద సంఖ్యలో కౌలుదార్లు వుండుటేగాకుండా కౌలు కాలపరిమితి స్థితిగతులుగూడ చాలా అధ్వాన్నంగా వున్నట్లు ఆ కమిటీని వేదికలోనే అంగీకరింపబడింది. ఈ విషయాన్ని గూర్చి ఆ కమిటీని వేదికలో యీ విధంగా చెప్పబడింది:—

“కౌలుకాలం కనీసపరిమితి ఒక సంవత్సరం; అంటే ఒక పరటకాలం అన్నమాట. ఒకే కౌలుదారు రెండునుండి ఐదు సంవత్సరాలకంటే ఎక్కువకాలం వరుసగా కౌలుకు చేస్తూవుం

డడం అరుకుగా కనుపించుతుంది. 1961 మంది కౌలుదార్లను విచారణ 12 సంవత్సరాలు అంతకుముచిన కౌలు కాల నిర్ణయంగల కౌలుదార్లసంఖ్య 139 మాత్రమే. ఏరిలోగూడ 12 సంవత్సరాల కౌలుకాలానికిముచిన వారితపూర్వకమైన కౌలు పత్రాలు 9 మాత్రమే. కౌలుదార్లలో అత్యధికసంఖ్యాకులు రెండుసంవత్సరాల కౌలుకాలాన్నే కల్గియున్నారు." (మాధన రావు న్యాయసంస్కరణల కమిటీ నివేదికనుండి పేజీ 23.) దీన్నిబట్టి 12 సంవత్సరాలు వరకుగా కౌలుకడేసిన కౌలుదార్లకు శాశ్వతకబ్జా యివ్వడం అన్న ఏర్పాటు ఆచరణలో ఎంత బూటకమయిందో బోధపడుతుంది. భూస్వాములు దీర్ఘకాలపు కౌలు అందులో వారితపూర్వకమైన దీర్ఘకాలపుకౌలు అంటే ఎంతగా భయపడుతారో తెలుపుతూ తెనెస్సికమిటీ రిపోర్టులో యిలా చెప్పబడింది:—

‘పట్టా దార్లు (అంటే భూస్వాములు అని చదువుకోవాలి) వారితపూర్వక కౌలు ఖరారునామాలు వ్రాసుకోవడానికి యిష్టపడుటలేదు. ఎవరచేతనంటే వాళ్లకు దీర్ఘకాలపు కౌలు అంటే యిష్టంలేదు. ప్రతి రెండు లేక మూడు లేక ఐదు సంవత్సరాలకు కౌలుదార్లను మార్చడం వారి కిష్టముంటుంది. దీర్ఘకాలపు కబ్జాను ఆధారంగాగొని కౌలుదార్లు కౌలుహక్కులును, కౌలుదార్లు డిమాండుచేయకుండా వుండగలదులకే భూస్వాములు దీర్ఘకాలపు కౌలు అంటే యిష్టపడరు. మావిచారణవలన ఒక విషయం తేలింది. (ఈవిషయం ప్రభుత్వానికిగూడ యింతకు ముందే తెలుసు) అదేమంటే ఆసామీ శిక్కిలు 12 సంవత్సరాల

వరస కజ్జా కల్గివుండి 13 17వ ఘనలీలాండు ఆక్తుప్రకారం పట్టాదారు క్రింద శాశ్వత కజ్జాహక్కును పొందడం అనేది చాల అరుదు మాత్రమే ఈ విషయాన్ని భాస్వానులు అంగీకరించుతారు. (అదే రిపోర్టునుండి)

ఈ విధంగా కాలదాల్ల దాసుణ స్థితిగతులను అంతా ప్రభుత్వోద్యోగుల చేత సంపాదించిన తెనెస్సీ కమిటీయే అంగీకరించక తప్పించి గాదు. చివరకు కాలదాల్లకు ఏదో రకమైన రక్షణ పర్సన్ల సహకారంతో ఆ కమిటీ సీఫార్సు చేయాలివచ్చింది కూడా. ఆ తెనెస్సీ కమిటీ సీఫార్సుల నాథాయగా గొని నైజాం ప్రభుత్వం ఒక కౌల్దారీ చట్టాన్ని గావించింది. దీన్ని 1354వ ఘనలీ (1944 సంవత్సరం, ఆసామీ సిక్కిన్ చట్టం అంటారు. ఈ చట్టం ప్రస్తుతం అమలులో లేదు. 1950 కౌల్దారీ చట్టం అమలులోకి వచ్చాక యిది రద్దు గావించబడింది. అయినప్పటికీ దీని ప్రకారం కౌల్దారీకు లభించిన హక్కులు రద్దుగాలేదు. అందుచేత క్లుప్తంగా 1354వ ఘనలీ ఆసామీ సిక్కిన్ చట్టం లోని ప్రధానాంశాలను గూర్చి తెలుసుకోవలసి వుంది.

ఈ చట్టంలోని ప్రధానాంశాలు యివి.

1. ఈ చట్టప్రకారం కాలదాల్ల రెండు తరగతుల క్రింద విభజింపబడ్డారు. (1) రక్షిత ఆసామీ సిక్కిలు, (2) సాధారణ ఆసామీ సిక్కిలు.

రక్షిత ఆసామీ సిక్కి అంటే వ్యవసాయపనులకోసం వినియోగింపబడే భూమిపై 1342-1352 ఘనలీలనుధ్య 10 ఏండ్ల

కాలంలో 6 సంవత్సరాలకు తగ్గకుండా వరుసగా ఖజ్జా కలిగి వుండి ఆ భూమిని స్వయంగా సాగుచేస్తున్న ఏ వ్యక్తిఅయినా రక్షిత ఆసామి సిక్కిగా పరిగణింపబడతాడు.

రక్షిత ఆసామి సిక్కిగా పరిగణింపబడేందుకు అవుసర మయిన 6 ఏండ్ల కబ్జాకాలాన్ని ఈక్రిందివిధంగా లెక్కకట్టాలి.

(అ) 1342—52 ఘస్టీలమధ్య వరుసగా 6 ఏండ్లు కాలం వుంటే దాన్ని లెక్కించుట సులభమే.

(ఆ) అలాగాకుండా ఆసామి సిక్కిగావున్న ఒకనికబ్జా పైన తెల్పిన 6 ఏండ్లకాలం నిండకపూర్వమే (అతను చనిపోవుట వలనగాని, లేక మరి యితరవిధాలగాని) అతని వారసుడైన మరొక ఆసామి సిక్కికి లభించినపక్షంలో అలా లభించిన ఆసామిసిక్కి కాలకాలం లెక్కించేప్పుడు మొదటివాని కబ్జా కాలాన్ని గూడ లెక్కలోనికి తీసుకోవలసి వుంటుంది. ఉదాహరణకు మొదటివాని కబ్జాకాలం నాలుగేండ్లు, అతని వారసుని కబ్జాకాలం రెండుేండ్లు వున్నట్లయిన వారసుని కబ్జాకాలం 6 ఏండ్లుగా లెక్కించి అతన్ని రక్షితఆసామి సిక్కిగా లెక్కించ వలసి వుంటుంది.

(ఇ) ఒకేగ్రామంలో ఒకేభూస్వామికి చెందిన రెండు ఖండాలను విడివిడిగా అదే గ్రామానికి చెందిన ఒకఆసామి సిక్కి కాలకు చేసినప్పుడు (1342—52 ఘస్టీలమధ్య) రెండుఖండా లను కాలకుచేసిన కాలాన్నంతా లెక్కలోకి తీసుకోవాలి. ఉదాహరణకు ఒక ఆసామిసిక్కి చట్టంలో నిర్దేశించిన 6 సంవ

త్సరాల కబ్జాకాలాన్ని నిర్ణయించడానికి వెట్టివ ఆఖరుతేదీ (అంటే 1352 వ షసలీ ఆఖరుతేదీ) నాటికి కబ్జా కలిగివుండి భూస్వామికిచేందిన ఒక ఖండాన్ని 3 సంవత్సరాలు, మరొక ఖండాన్ని మరో 3 సంవత్సరాలు 1342-52 షస్తీల మధ్యకాలంలో సాగుచేసిన అతన్ని రక్షిత ఆసామీసిక్తీగా పరిగణింపవలసి వుంటుంది.

(ఈ) ఇద్దరుగాని లేక అంతకన్నా మించిగాని ఆసామీ సిక్తీలు వున్నట్టిగా ఒకభూమిపై కబ్జాకలిగివుండి (1342-52 షస్తీలమధ్య) సాగుచేస్తున్నారనుకొండి 6 సంవత్సరాలకాలం నిండకముందే యిందులో కొందరు ఆసామీసిక్తీలు 'సాగుమా నివేసినప్పటికీ ఏ ఒక్కరై నా ఆరుసంవత్సరాలకాలం పూర్తయ్యే వరకు కబ్జాకలిగి సాగుచేస్తున్నట్లయిన ఆభూమిపై ప్రారంభంలో వున్నట్టిగా సాగుచేస్తున్నారందరిని రక్షిత ఆసామీ సిక్తీలుగా పరిగణించాల్సి వుంటుంది. (1354 షస్తీ ఆసామీ సిక్తీ చట్టం సెక్షను 3.)

(ఉ) 1342 నుండి 52 వ షస్తీలమధ్య 10 సంవత్సరాల కాలంలో 6 సంవత్సరం తక్కువగాకుండా ఏ భూమిపైనన్నా వరు సగా కబ్జాకలిగి 1352 షస్తీ ఆఖరుతేదీనాటికిగాని, అటుతర్వాత గాని బేదఖలు చేయబడివున్నప్పటికీ అట్టి ఆసామీసిక్తీ నిగూడ రక్షిత ఆసామీ సిక్తీగానే పరిగణించాల్సివుంటుంది. (సెక్షను 4) వైవిధంగా పరిగణింపబడే రక్షిత ఆసామీసిక్తీ ఈ చట్టం అమలుహాకి వచ్చాక 2 సంవత్సరాలలోపల తిరిగి తనకు భూమిపై కబ్జాఇప్పించవలసిందిగా దరఖాస్తు చేసుకోవచ్చును.

అయితే ఏభూమి కైతే కజ్జా తిరిగి యిప్పించమని దరఖాస్తు చేస్తాడో ఆ భూమిని భూస్వామి తాను స్వతస్సాగు చేసుకోవాలని దరఖాస్తు చేసినకజ్జా యిప్పించడానికి అవకాశము ఉంది.

2. రక్షిత ఆసామీ సిక్కిలుగా ఎవరిని పరిగణిస్తామో చాల్సిందే మైనారిటీలు. అలా పరిగణించబడినవారు చట్టానికి ప్రార్థనగాని, లేక తమ వాతగాని భూస్వామికి వారితో ప్రార్థనగా యీ చట్టం క్రింద తమకు లభించే హక్కులకు విరుద్ధంగా వాటిని వున్నప్పటికీ, లేక మూజువాణిగా ఉన్నందున కుదుర్చుకున్నప్పటికీ అవేమి చెల్లనేరవు.

3. రక్షిత ఆసామీ సిక్కిలును యీ క్రింది సందర్భంలో బేదఖలీలు చేయడానికి ఆసామీ సిక్కి చట్టం అనుమతించుతోంది.

(అ) 1344 వ ఫసీత్ అంతమయ్యే సంవత్సరానికి భూస్వామికి వ్యవసాయ బకాయి ఏదైనా వుంటే అట్టి బకాయిని ఈ చట్టం అమలులోకి వచ్చాక ఆసామీ సిక్కిదారు 2 సంవత్సరాలలోపల చెల్లించకపోయినప్పుడు,

(ఆ) తన కజ్జాలో వున్న భూమికి ప్రమాదకరమైన శాశ్వత హానిని దేనినైనా కాలుదారు కలిగించినప్పుడు,

(ఇ) తాను స్వయంగా సాగుచేయకుండా తిరిగి మరొకరికి కాలుకిచ్చినప్పుడు (కాలుదారు మైనరుగాగాని లేక వితంతువుగాగాని అయివుంటే తిరిగి కాలుకిచ్చుకోవచ్చును.)

(ఈ) వ్యవసాయేతర కార్యాలకోసం భూమిని కాలుదారు వినియోగించుతున్నప్పుడు,

(ఉ) భూస్వామి స్వయంగా సాగుచేసేవృద్ధేశంలో తహసీల్దారుకు చట్టం అనుబంధంలోకివచ్చిన సంవత్సరంలోపల దరఖాస్తు చేసుకున్నప్పుడు లేక భూఖాందు వ్యవసాయేతర కార్యాలకోసం భూమిని పునయోగించ దలచినపుడు,

(అయితే వైనలేల్లిన రెండవ ర్యాంంలోనూ భూమి తరకు స్వాధీనపర్చబడినతరువాత అట్టి భూమిని వైనలేల్లిన కార్యాలకోసం వినియోగించకూడా ఒక సంవత్సరం పడాపుగా వుంచినట్లయితే ఒక సంవత్సరం నోటీసుతో బేఖాంబంలో రక్షిత ఆసామీ సిక్కి తిరిగి ఆ భూమిని అతడు ప్రార్థన కల్పించు తున్న కాలం రేటుపై సాగుచేసుకుండుకు కబ్జా చేసుకోవచ్చును. తాను బేఖాంబం చేయబడిన కాలంలో తనకు కలిగిన నష్టానికి భూస్వామి చేత పరిహారం ఇప్పించామని తహసీల్దారుకు దరఖాస్తుచేసుకోవచ్చును. (సెక్షను 9. సబ్ సెక్షన్ 1, 2, 3.)

4. స్వయంగా వ్యవసాయం చేసే భూఖాందులంటే ఎవరో ఈ చట్టం ఈ క్రిందివిధంగా నిర్వచించింది:—

(అ) తమభూమిని స్వయం కష్టం ద్వారా సాగుచేసేవారు లేదా

(ఆ) తమకుటుంబంలో ఏ ఒకసభ్యుడైనా స్వయంగా కష్టంచేస్తూ వ్యవసాయాన్ని సాగించేవారు. లేదా

(ఇ) తాము అంతాగాని లేక కుటుంబంలో ఏ ఒకరైనా గాని తమభూములను మేనేజ్ చేసుకొంటూ (సినిమా గామించు కొంటూ, తమ వ్యవసాయాన్ని జీత గా, ధూ లేక వ్యవసాయ కూలీలు లేక మిద్ద చేత చేయి, మకొంటూ వుండేవారు.

పైన నిర్వచించినవిధంగా స్వంతవ్యవసాయం సాగించే వృద్ధేశ్వంతో ఏ భూఖామందుఅయినా, తనభూమిని కౌలుకుజేస్తున్న రక్షితఆసామీ సిక్కిని బేదఖలు చేయవచ్చును. అయితే అలా బేదఖలు చేయడానికిముందు రక్షితఆసామీ సిక్కి చట్టం ప్రకారం ఆసామీ సిక్కి భూమిని అభివృద్ధిచేయడానికి ఏదైనా పెట్టుబడి పెట్టివుంటే అట్టి పెట్టుబడిమొత్తాన్ని భూఖామందు నుండి రాబట్టుకోడానికి ఆసామీ సిక్కికి హక్కువుంది. (సెక్షన్ 8.) ఇందుకోసం తహశీలుదారును ఆసామీ సిక్కి బేదఖలుఅయిన తరువాత దరఖాస్తు చేసుకోవాల్సి వుంటుంది. (సెక్షన్ 8.)

5. ఈ చట్టం అమలులోకివచ్చాక వారితప్పుకమైన కవులు కరారునామాల ద్వారాగాని, లేక మూజువాణిగాగాని కౌలుకాలాన్నిగూర్చి ఏ నిర్ణయం జరిగినప్పటికీ, ఆ నిర్ణయం చెల్లదు. పాతకౌలుకుగూడ కౌలుకాలం 10 ఏండ్లకు తక్కువ వుండరాదు. చట్టం అమలులోకివచ్చాక యివ్వబడేకౌలు 10 ఏండ్లకు తక్కువ యివ్వరాదు. (సెక్షన్ 23)

6. కౌలుదార్లు చెల్లించాల్సిన గరిష్టరేటును (మాక్సిమమ్) ప్రభుత్వం నిర్ణయించవచ్చు. (సెక్షన్ 15.)

7. కౌలుశిస్తు చెల్లిస్తూవున్నంతవఱకు, ఏ రక్షితఆసామీ సిక్కినిగూడ భూస్వామి స్వయంగా సాగుచేసుకొనే పక్షంలో తప్ప బేదఖలు చేయరాదు.

8. ప్రభుత్వనిర్దేశించిన కౌలురేటుగాని, అదిలేనప్పుడు అంతకుముందు ఆచారయుతంగా కౌలుదార్లు చెల్లిస్తూయున్న క్రిమ కౌలురేటు లేక భూస్వామి ముందు యితర సెన్సగాని,

పన్నుగాని వసూలుచేయరాదు. ఇతరత్రా యే యితర అక్రమ, అదనపుశ్రమ చేయించుకోరాదు. (సెక్షన్ 14.)

9. ప్రభుత్వం పట్టాదారులకు శిస్తు మాఫీగాని లేక సస్పెన్షన్ గాని చేసినప్పుడు భూస్వామి కౌలుదారుకు (అటు రక్షితకౌలుదారు అయినా లేక వుత్తరకౌలుదారుఅయినా ఇద్దరి సందర్భంలోనూ) ఆయాసం దర్శాన్ని ఒట్టి శిస్తు మాఫీచేయడమో లేక శిస్తువసూలు నిలుపుచేయడమో చేయాలి. (సెక్షన్ 16.)

10. ఒకసంవత్సరంలో ఆసామి సిక్కి భూస్వామికి చెల్లించే ప్రతి మొత్తం, ఆసంవత్సరం కౌలురేసుక్రిందనే భూస్వామి జమ కట్టుకోవాలి. (తద్విరుద్ధమైన నిర్దిష్ట వ్రాతపూర్వకమైన ఒడంబడిక కౌలుదారు, భూస్వామిమధ్య ఏదైనా జరిగివుంటే ఆ ఒడంబడికప్రకారమే జమకట్టుకోవచ్చు.) ఆసామి సిక్కి కౌలుక్రింద చెల్లించే మొత్తానికి ప్రభుత్వం నిర్ణయించిన ఫారంమీద రశీదును భూస్వామి వ్రాసి ఇవ్వాలి. అలా రశీదు ఇచ్చని భూస్వామిపై కౌలుదారు తహశీలుదారుముందు సికాయత్ చేస్తే భూస్వామికి రు 100/- లవరకూ జరిమానా విధించవచ్చు. (సెక్షన్ 22.)

11. ఏ భూస్వామితాలూకు భూమిని కౌలుకు చేస్తూవుంటాడో, అట్టి భూస్వామికి చెందిన గ్రామములోని నివేశనస్థలంలో ఆసామి సిక్కిగాని లేక అతని వెనుకటి తరములోనివాడుగాని ఏదైనా స్వంతభుక్తుతో ఇల్లు వేసుకొనివుంటే అట్టి యింటినుండి భూస్వామి ఆసామి సిక్కిని బేదఖలు చేసినప్పటికీ వెళ్ళగొట్టరాదు.

12. బేళఖలు చేయబడ్డ వ్యవసాయకభూమిలోనే అట్టి యిల్లు వేసుకొని వున్నప్పుడు భూస్వామి స్వంతఖర్చుతో ఇల్లు వేయించినప్పుడుమాత్రం బేళఖలు చేయవచ్చు. (సెక్షన్ 17).

అలా ఇల్లు వేసుకున్న భూస్వామికి చెందిన స్థలాన్ని భూస్వామి అధికలు కుంటే ఆసాగి సిక్కి కొనుక్కోడానికి నిరాకరించిన డే ఇతరులకు అతరలసివుంటుంది. (సెక్షన్ 18.

ఈ గట్టి ఊక్తిందితరతరల భూములకుతప్ప తండ్రి అర్పితకాల వ్యవసాయభూముకు వర్తించుతుంది.

(అ) ప్రభుత్వం నుండిగాని లేక ఏదైనా సహకారసంఘం నుండిగాని వేరేగా కవులును తీసుకున్నభూములు. లేదా,

(ఆ) పారిశ్రామిక లేక వ్యాపారిక వ్యవస్థలు తవప్రయోజనాలకు కవులును తీసుకున్నభూములు.

పైన చెప్పిన రకాల భూములనుదగ్గరలో యీ చట్టం వర్తించనేరదు.

ఈ చట్టం మొత్తం చూచినప్పుడు చట్టంకు పూర్వము ఎట్టి హక్కులు లేకుండా పడివున్న కాలుదార్లకు కొంతవరకు రక్షణ కలిగించింది. హైద్రాబాద్ ల్యాండు రెవెన్యూ చట్టం ప్రకారం కాలుదారు సిక్కిదారుగా పరిగణింపబడడానికి 12 సంవత్సరాలు విడవకుండా కబ్జా కలిగి వుండాలి. ఈ చట్టం ప్రకారం 12 సంవత్సరాల కబ్జా కల్గివున్న ఆనామి సిక్కిదారులు రక్షిత ఆనామి సిక్కిదారులుగా గుర్తింపబడుతారు. ఈ చట్టంలో యీగా నిర్దేశించబడడం అభివృద్ధికరమైనదే. కాని ఆచరణలో

యీ అవకాశాన్ని వ్రప యోగించుకోవడంజరగలేక. ఎందు చేత అంటే 1347వ ఫసలీలో పెనన్సి విచారణ కమిటీని ప్రభుత్వం నియమించుటతో భూస్వాములు ఏదో కౌలుదార్ల చట్టం రాబోతున్నదన్న భయంతో పెద్దయెత్తున కౌలుదార్లను బేదఖలు చేయడం ప్రారంభించారు. పెనన్సి కమిటీ విచారణ పూర్తియై ఆగమి సిక్రీట్ చట్టం వచ్చేప్పటికి అంటే 1354వకు చాలసరకు పాతకౌలువాళ్లు ముఖ్యంగా దీగకాలపు కౌలువాళ్లు బేదఖలు చేయబడ్డారు. ఈ బేదఖల్లను సమీక్షనూ ప్రభుత్వం ఏ చర్య తీసుకోలేదు. ఈ కారణవలన చట్టం అమలులోకి వచ్చేప్పటికి భూస్వాములు తమ యిల్లు చక్క బెట్టుకోగల్గారు. చట్టంలోని ఏర్పాట్లను తప్పించుకోడానికి అవసరమైన బేదఖలుచ్యలూ గావించడం రికార్డులు సృష్టించుకోవడం జరిగింది. తత్ఫలితంగా చట్టంవలన బేదఖలు చేయబడ్డ దీగకాలపు కవులుదార్లకు ఆచరణలో హక్కులు సంక్రమించలేదు.

ఇక చట్టంప్రకారం రక్షితఅసాచి సిక్రీలుగా పరిగణింపబడల్సిన వారినిగూర్చిగూడ ప్రభుత్వోద్యోగులు సక్రమముగా చర్య గైకొనలేదు. చట్టం అమలులోకి వచ్చేనాటికి హైద్రాబాదు సంస్థానంలో భూములపై రైతులకున్న హక్కులను రికార్డు చేయడానికి సక్రమమైన నియమాలుగాని పద్ధతిగాని లేవు. హైద్రాబాదు లాండు రికార్డులలో కౌలుదార్ల ప్రమోయమే ఎత్తుకోలేదు. ప్రధమపర్యాయంగా రక్షిత కౌలుదార్ల హక్కుల గూర్చిగూడ గ్రామోద్యోగస్తులు రికార్డు చేయాలని 1358 వ

ఫసలీలో అంటే 1354వ ఫసలీ ఆసామీ సిక్కిన్ చట్టం అమలు లోకి వచ్చాకనే వుత్తర్వు జారీచేయడం జరిగింది అందుచేత ఆసామీ సిక్కిన్ చట్టం కౌలుదార్లకు కల్గి చిన కొద్ది లాభాల నైనా వినియోగించుకొనేందుకు కౌలుదార్లకు వ్రాతపూర్వక మైన ప్రభుత్వ రికార్డులు చట్టానికిముందు ఏమీలేవు.

ఇక రక్షిత కౌలుదార్లగా గుర్తింపబడ్డవారిని సహితం స్వంతసేవ్యంకోసం అన్నపేరుతో బేదఖలు గావించేందుకు పెద్దాచిన్న భూస్వాములు గూడ అవకాశాన్ని కల్పించడం వలన ఆచరణలో రక్షిత కౌలుదార్లకు కష్టా రక్షణ లేకుండా పోయింది ఈ విధంగా ఆచరణలో ఆసామీ సిక్కిన్ చట్టంలోని పరిమితమైన లాభాలు గతంలోని కౌలుదార్లకు పెద్దగా వుపయోగపడలేదు. అయితే కౌలుదార్లకు కొన్ని పరిమితమైన రక్షణలును చట్టం కలుగజేసింది. అవి ఏమంటే:-

(1) చట్టం అమలులోకి వచ్చాక భూస్వాములు యిచ్చే కాళ్లు అన్నీ 10 సంవత్సరాలకాల పరిమితికి ఎక్కువలేకుండా వుండాలి. అంటే దాదాపు ఆసామీ సిక్కిన్ చట్టం అమలు లోకి వచ్చాక నేటివరకూభూస్వాములు గావిస్తూవచ్చిన బేదఖ లీలలో అత్యధికభాగం చట్టం విరుద్ధమన్నమాట. ఆసామీసిక్కిన్ చట్టంలోని ఈ సెక్షనుక్రింద యివ్వబడిన హక్కు నేటికీ అమలులోనే వుంది. ఎందుచేతనంటే 1950 కౌలుదారీచట్ట 33వ సెక్షనులో అంతకుముందు అమలులోవున్న ఏ చట్టం ప్రకారమైనా హక్కులుగాని సౌకర్యాలుగాని ఏర్పడివుంటే అవి రద్దుగావని అని స్పష్టంగా చెప్పబడివుంది. కాబట్టి వైన తెల్సిన

హక్కును నేటికి కౌలుదాన్లు రక్షణకోసం యెంతవరకు వుపయోగించుకోడానికి నీలుందో అంతవరకు వుపయోగించు కోడానికి ప్రయత్నించాలి.

(2) భూస్వాములు యిష్టంప్రకారం కౌలురేట్లను మితిమీరి పెంచకుండా గరిష్టహద్దు పెట్టడానికి ప్రభుత్వంపై ఆదేశన గావించేందుకు ఈ చట్టంద్వారా అవకాశం లభించింది.

(3) పట్టాదార్లకు శిస్తుమాఫీ, శిస్తువసూలు నిలుపుదల చేయబడ్డప్పుడు కౌలుదార్లుగూడ ఆ మేరకు కౌలు మాఫీచేయమని ఆదేశన గావించుకోడానికి అవకాశం లభించింది.

(4) ఆసామీ సిక్కిల్ లో కొందరు సిక్కిస్ చట్టంప్రకారం రక్షిత కౌలుదాన్లుగామారి శాశ్వతకబ్జాహక్కును పొందడానికి అవకాశం ఏర్పడింది.

(5) ఖాల్సాప్రాంతంలోని కౌలుదార్లకే గాకుండా ఈ చట్టాన్ని జాగీరు, యానాం, వక్తా మున్నగు ఖాల్సాకాని యితరప్రాంతాలలోని కౌలుదార్లకుగూడ 'ప్రధమపర్యాయం వర్తింపచేయడం జరిగింది

1354 వ ఫసలీ (1944 సం.) లో గావించిన ఆసామీ సిక్కిస్ చట్టం రైతులకు కల్పించిన ముఖ్యప్రయోజనాలు యివి.

ఈచట్టాన్ని అవలుజరిపేందుకు 1356 ఫసలీ (1946)లో 'ఆసామీ సిక్కి చట్టం సిబంధనలు' ప్రచురింపబడ్డాయి. న్యాయమైన కౌలురేటును నిర్ణయించేందుకు తహశీలుదారుకు కౌలుదాన్లు ఎలా దరఖాస్తు చేయాల్సిందీ, భూస్వాములు కౌలుదాన్లుచేల్చించే కౌలుమొత్తానికి యివ్వల్సిన రశీదులు ఎలావుం

డాల్సిందీ, ఖాల్సాకాని జాగీరు మున్నగు పాగ్రింతాలలో యీ చట్టాన్ని ఎలా అమలుజరపాల్సిందీ. మున్నగువిషయాలను విశదీకరిస్తూ ఆ నిబంధనలలో చెప్పబడింది.

1254 ఫసలీ (1944) ఆసామీ సిక్కిచటం 1950 వ సంవత్సరపు కాలదారీచట్టం అనె లులోకివచ్చాక రద్దుగావించబడింది. అయితే ఆసామీ సిక్కిన్ చట్ట క్రింద సంక్రమించిన హక్కులుమాత్రం రద్దుచేయబడలేదు.

(ఈ భూములపైవున్న హక్కుల రికార్డులు - వీటినిగూర్చి ప్రభుత్వం రెగ్యులేషనులు.

1317 వ ఫసలీ 1907) లో గావించిన ల్యాండురెవెన్యూ చట్టం 66 వ సెక్షనుప్రకారం ప్రతి ఖాల్సాగ్రామానికి ప్రత్యేకంగా ఒక భూమిరిజిస్టరు తయారుచేయబడాలని చెప్పబడివుంది. ఆ రిజిస్టరును ఆ చట్టంక్రింద నియమించబడిన సర్వేఆఫీసరు ప్రతి సెటిల్ మెంటుకాలము (బందోబస్తు) అప్పుడు నూతనంగా తయారుచేసి గ్రామాధికారులకు అప్పగిస్తాడు. ఆ రిజిస్టరులో భూములపై వ్యవసాయకులలోని వివిధతరగతులకుండే హక్కులు నమోదుచేయబడుతాయి. ప్రతిపట్టా సర్వేనెంబరు, పట్టాదారునిపేరు, అతను చెల్లించాల్సిన, శిస్తు మొత్తంగూర్చి ఆ రిజిస్టరులో నమోదుచేయబడుతాయి. పట్టాభూములగూర్చే గాకుండా గ్రామములోని, గ్రామకంఠం, పోరంబోకు, బంచరాయి, భాగ్యకాతా మున్నగు భూములగూర్చి తెచ్చే ప్రత్యేకరికార్డులుగూడ తయారుచేయబడుతాయి.

ల్యాండు రెవెన్యూచట్టం ప్రకారం ఏర్పర్చాల్సిన పట్టా దారుల రిజిష్టరు, భూమిహక్కులరికార్డు, సర్వే సెటిల్ మెంటు అయిన ఖాల్సాప్రాంతాలలో మాత్రమే తయారు చేయబడ్డాయి. ఖాల్సా గ్రామాలలో గూడ ఈనాం, మక్తా మున్నగు గ్రామాలలో అట్టిరికార్డులు తయారు చేయబడలేదు. ఆ దే విధంగా జాగీరు మున్నగు ప్లాట్యూటరీ జమీందారీ ప్రాంతాలలో గూడ అట్టిరికార్డులు ఏర్పర్చలేదు. 1317 ఫసలీ (1907) ల్యాండు రెవెన్యూ చట్టాన్ని 1355 ఫసలీ (1945)లో సవరించారు. ఆ సవరణ ప్రకారం అంటే (సెక్షను 77 ప్రకారం) ఖాల్సాగాని గ్రామాలలో గూడ సర్వే సెటిల్ మెంటు గావించేందుకు ప్రభుత్వం అధికారం తీసుకొంది. ఈ సవరణ ప్రకారం ప్రభుత్వం రికార్డులు తయారు చేయడానికి పూనుకొనేవరకు జాగీరులలో పైన తెల్పిన భూమి రికార్డులు తయారు చేయబడలేదు.

ఖాల్సా గ్రామాలలో తయారుగావించిన రికార్డులు, ల్యాండు రిజిష్టర్లలో గూడ కాలుదార్లనుగూర్చి ప్రమేయమే లేదు. 1358 ఫసలీలో ప్రభుత్వం ల్యాండు రికార్డులనుగూర్చి ఒక రెగ్యులేషను జారీగావించింది. దాని ప్రకారం ఆసామీ సిక్కిన్ ఆక్టు ప్రకారం రక్షిత ఆసామీ సిక్కిలుగా గుర్తింపబడిన కాలుదార్లనుగూర్చిన భోగట్టానుగూడ ల్యాండు రికార్డులలో చూపేటట్లాని ఆదేశించడం జరిగింది. కాబట్టి 1358 ఫసలీవరకు ఖాల్సా గ్రామాలలో సహితం, గ్రామములోని వ్యవసాయకులలోని వివిధ తరగతులనుగూర్చిన ప్రభుత్వ భూమి రికార్డులు సమగ్రంగా లేవు. ఇక ఖాల్సాగాని గ్రామాలలో జాగీరుదార్లు, మక్తాదార్లు,

ఈనాందార్లు మున్నగు భూస్వాముల చిత్తంవచ్చిన రికార్డులు మాత్రమే అవలూలో వున్నాయితప్ప ప్రభుత్వం రికార్డులంటూ అసలు ఏమీలేవు. 1358 ఫసలీలో 'భూమిహక్కులరికార్డు' సవరణచట్టం ఒకటి గావించబడింది. దానిప్రకారం ఖాలాని ప్రాంతాలలోనూ, ఖాస్సాకాని ప్రాంతాలలోనూ, ఎచ్చటెచ్చట సర్వేసెటిల్ మెంట్లు పూర్తి అయి వుంటాయో లేక ముందు పూర్తి అవుతాయో అచ్చటల్లా చూడడంగా భూమిహక్కుల రికార్డులను ప్రతి రెవెన్యూ గ్రామములోను ప్రభుత్వం తయారు చేయించాల్సి వచ్చింది. అట్టి 'భూమిహక్కుల రికార్డు' లో ఈ క్రిందివిషయాలు వ్రాడాలని చెప్పబడింది:—

(1) చట్టానుసార కబ్జాహక్కు గుర్తింపబడిన వాఁ పేర్లు, వాస్తవంగా అప్పటికి భూమిపై కబ్జాలో వున్నవాంపేర్లు, భూఖామం దులపేర్లు, స్వాధీనపు భూమితన ఖాదాకులపేర్లు, కౌలుగాని లేక భూమిశిస్తుగాని గ్రహించేవారిపేర్లు.

(2) పైన తెల్పబడినవారి నామకాలు, బాధ్యతలు, వాటిస్వభావం గూర్చిన భోగిగట్ట.

(3) పైన తెల్పబడినవారిలో కౌలు లేక భూమిశిస్తు పుచ్చుకోవడంగాని, లేక యివ్వడంగాని ఎవరైనా చేస్తారా? అలా చేస్తే వారుయిచ్చే మొత్తాలెంత? ఎవరెవరు ఎవరెవరికి ఇచ్చేదెంత? పుచ్చుకునేదెంత?

(4) ప్రభుత్వం నిర్ణయించే యితరవివరాలు.

అయితే పైన మొదటిహంశంలో తెల్పినవారిపేర్లలో కూడా కౌలుదార్లపేర్లు చూపెట్టినవసరంలేదు. ప్రభుత్వపు

నియమాలప్రకారం శాశ్వత లేక దీర్ఘ కాలపు కౌలుదార్లుగా గురింపబడినవారి పేర్లుమాత్రమే నమోదు చేయవలసివస్తుంది.

ఈవిధంగా నమోదు చేసినతరువాత ప్రభుత్వ గెజెట్ ద్వారా ప్రభుత్వం నిర్ణయించిన పద్ధతిప్రకారం యీ హక్కుల రికార్డులనుగూర్చి ప్రకటనజరుగుతుంది. అలా ప్రకటన జరిగాక రెండుసంవత్సరాలవరకూ ఆక్షేపాలు ఏమైనావుంటే భూమి మండులు, తదితరరైతులు తెల్పుకోవచ్చు. (సెక్షన్ 4.)

ఇలా “రికార్డు ఆఫ్ రైట్సు” తయారుచేయబడ్డక మైన తెల్పినవ్యక్తులు తమహక్కు భాధ్యతలలో ఏమైన అన్యాయాని తవలనగాని, క్రియవిక్రయాలవలన, యింక మరేవిధంగానైనా మార్పులు తెచ్చుకుంటే వాటిగూర్చి పత్రాలు పట్టారీలకు అట్టి మార్పులుజరిగిన మూడు నెలలలోపల రిపోర్టుచేయాలి. సాధారణకౌలుదార్లుమాత్రం అలా రిపోర్టు చేయనవసరంలేదు. మైన రైతే అతనిగార్డయన్ రిపోర్టుచేయాలి. జిల్లాకు ఆఫీసుద్వారా మైన తెల్పినమార్పులు జరిగినసందర్భంలో రిపోర్టు చేయనవసరంలేదు. రిజిస్ట్రేషన్ ఆఫీసువాళ్లే అలా రిపోర్టుచేస్తారు. (సెక్షన్ 5.)

ఈ మార్పులగూర్చి గ్రామపట్టారీలకు రైతులు తెల్పడంగాని లేక వారే స్వయంగా తెలుసుకున్నప్పుడుగాని అట్టి భూమిహక్కుల, భాధ్యతల గూర్చిన మార్పులను ప్రత్యేకంగా ఒక రిజిస్ట్రులో యెప్పటికప్పుడు నమోదుచేయాలి. ఈ రిజిస్ట్రును ‘రిజిస్ట్రు ఆఫ్ మ్యూటేషన్సు’ (భూమిమార్పిళ్ల రిజిస్ట్రు అని అర్థం) అని పిలుస్తారు. ఈ రిజిస్ట్రులో నమోదుగావించే ప్రతిఒక్క మార్పునుగూర్చినకాపీ అందుకుసంబంధించిన వ్యక్తు

లకు గ్రామపట్టావరీ పంపాలి. అదేసమయంలో అందరికీ తెలిసేందుకు ఒకకాపీని గ్రామచావిడిలో వేలాడగట్టాలి. ఇలానమోదుఅయ్యే మార్పిళ్ళగూర్చి ఆక్షేపణలు ఎవరికైనావుంటే వాటినిగూడ గ్రామపట్టావరీ నమోదుచెయ్యాలి. ఇలాజరిగిన మార్పులనుగూర్చి రెవెన్యూ డిపార్టుమెంటు తన అంత్యనిర్ణయాన్ని గావించాక అవి గ్రామ భూమిహక్కుల రికార్డులో నమోదు చేయబడుతాయి. ఆవిధంగా తయారుచేసిన రికార్డును ప్రభుత్వము, రైతులు అధికారయుతమైనదిగా పరిగణించాల్సివుంటుంది.

ప్రభుత్వంతయారు చేసిన ఈ భూమిహక్కుల రికార్డులను తహశీలు ఆఫీసులలోగాని, లేక గ్రామపట్టావరీ ఆఫీసులోగాని రైతులు చూచుకోవడానికి హక్కువుంటుంది. ప్రభుత్వ రికార్డులను చూడడానికి యీక్రిందవానికి హక్కువుంటుంది. (1) ముకద్దమాలో ఇద్దరికివున్న ఉభయపార్టీలవారు వారికి సంబంధించిన రికార్డులు చూచుకోవచ్చు. (2) వారితరపున వకాల్తా తీసుకున్న పకీలు చూడవచ్చు. (3) ప్రభుత్వ రికార్డులలో నమోదు అయిన హంశాలకు సంబంధించిన ఏ వ్యక్తిఅయినా చూడవచ్చును. ప్రభుత్వ రికార్డులను చూడడానికి ఆ ఆఫీసుకు సంబంధించిన పై అధికారికి ప్రభుత్వం నిర్ణయించిన దరఖాస్తుఫారంమీద ప్రభుత్వం నిర్ణయించిన స్టాంపుపైన దరఖాస్తుచేయాలి.

ప్రభుత్వ రికార్డులను వెతకడానికి ప్రతిగంటకు 0-8-0 చొప్పున ఫీజు తీసుకోబడుతుంది. గంటలో భాగానికిగూడ 0-8-0 వసూలు చేయబడుతుంది.

దరఖాస్తు మంజూరిఅయితే మంజూరుఅయిన రెండురోజులలోపల ఆఫీసు పనిగంటల కాలంలో రికార్డులు చూచుకోవచ్చును. పెన్నుతో ఏవిధమైననోట్సు రికార్డులనుండి తీసుకోరాదు. పెన్సిల్ తోమాత్రం నోట్సు తీసుకోవచ్చు.

పైనతెల్పినట్లుగానే గ్రామాధికారుల అధీనంలోపున్న గ్రామరికార్డులనుగూడ రైతులు చూచుకోవచ్చును. గ్రామరికార్డులు చూడడానికి దరఖాస్తు ఇవ్వడంగాని, ఫీజు చెల్లించడంగాని అవసరంలేదు. గ్రామస్థులు అడిగినప్పుడు ఉచితంగా పట్టావరీ అవసరమైన సమాచారాన్ని ఇవ్వాలివుంది. లేదా రికార్డులను చూపిస్తామి.

18-1-50 తేదీన (అంటే 1950 కాలదారీచట్టం అమలులోకివచ్చేముందు) కాలదాన్లు, వారుపండించే పంటలగుర్చి రిజిష్టరును ప్రత్యేకంగా పట్వారీలు తయారుచేయాలంటూ హైదరాబాదు ప్రభుత్వం ఒకప్రకటన గావించింది. ఆ ప్రకటనలో యిలావుంది:—

“ హైదరాబాదుప్రభుత్వం రెవెన్యూడిపార్టుమెంటు.

నం. 10.

తేది 18-1-50.

ప్రకటన.

1358 వ ఘసలీలో ప్యాసుచేయబడిన భూమిహక్కుల చట్టంక్రింద జారీచేయబడిన నెం. 31 నిబంధనను పురస్కరించుకొని ఏ గ్రామములోనైతే భూములరిజిష్టర్లు తయారుగావించబడి ప్రకటింపబడ్డాయో అట్టిగ్రామాలన్నింటిలో కాలదాన్లు

వాళ్ళుపండించే పంటలగూర్చి రిజిష్టర్లను తయారుచేయాలని యిందుమూలంగా వుత్తర్వులు జారీగావిస్తున్నాను.

అట్టి రిజిష్టర్లు తయారుచేయడానికి అవసరమైన “ఫారం” యిందుతో జతపర్చడమైనది.

(సం.) భుజంగరావు,
రెవెన్యూ కార్యదర్శికిగాను...”

పైన తెల్పిన యీ ప్రభుత్వప్రకటన ఫలితంగా యిది వరకే లాండు రికార్డులు తయారు అయివున్న గ్రామాల్లో కొలు దార్లగూర్చిగూడ ప్రత్యేకంగా రిజిస్టర్లు తయారుచేయాలని వుంది. దీన్ని ఉపయోగించుకొని కొలుదార్లందరి పేర్లను గ్రామ రికార్డులలో నమోదు చేయించడానికి అవకాశం ఏర్పడింది.

ఇవి 1358వ ఫసలీ భూమిహక్కుల రికార్డుచట్టంలోని ముఖ్యాంశాలు.

కాని ఈ చట్టాన్ని సంస్థానంలో కొలది ప్రాంతాలలో మాత్రమే ఆమలు జరిపారు. ఈ విషయాన్నిగూర్చి హైదరా బాదు వ్యవసాయ సంస్కరణల కమిటీ సివేదిక (1949) లో యిలా చెప్పబడివుంది.

“1346వ ఫసలీకి చెందిన నెం. 1 చట్టంకింద హైదరా బాదు సంస్థానంలో నేటివరకు భూమిపైవున్న సర్వసాకుల గూర్చి హక్కులరికార్డును తయారుచేసే పద్ధతిని ప్రవేశపెట్ట బడింది. కాని అట్టిరికార్డులు తయారు గావించడంలో గాని వుంచడంలోగాని చాల స్వల్పమైన పనిమాత్రమే జరిగినట్లు

కన్పించుతుంది. మొత్తం 108 దినానీ తాలూకాలలో 19 తాలూకాలలో మాత్రమే యింతవరకు ఆ చట్టాన్ని అమలు జరపబడింది. ఈ తాలూకాలలో సహితం హిస్సా సర్వే (హిస్సాదారుల ప్రత్యేక హక్కులగూర్చి వేరువేరుగా బందోబస్తు చేయడం) యికా పూర్తిగా లేదు. హిస్సా సర్వే పూర్తిఅయినచోట్లగూడ తరువాత భూమి మార్పిళ్లగూర్చి రిజిష్టరు లేవు.

ఈ విధంగా సమగ్రమైన భూమిహక్కుల రికార్డులు తయారుచేయడం, తయారు అయినచోట వాటిని సక్రమముగా వుంచడం యిటీవలవరకూ ఆచరణలోకి రాలేదు. ఇంకా యీ విషయంలో ఎంతోపని జరగాల్సివుంది. ఈ రికార్డులు తయారు అయ్యేప్పుడు రైతులు రైతువర్కర్లు మెలుకవగా లేకపోతే వున్నకాస్త హక్కులుగూడా ఊడిపోతాయి. అందుచేత నేడు అమలులోవున్న చట్టాలద్వారా సంక్రమించిన కొలది హక్కులను సక్రమముగా నమోదు చేయించుకోవడంలో జాగ్రత్త పడాలి. ఇదివరకే యీ రికార్డులు తయారు అయినచోట్ల తమ కున్న హక్కులుసరిగా నమోదు అయినచో లేచో పరిశీలించి అవసరమైన ఆందోళన గావించాల్సివుంటుంది.

(అ) జాగీరు ప్రాంతాలలో పట్టాదార్ల హక్కులు:—

1317వ ఫసలీల్యాండు రెవెన్యూచట్టంలో యివ్వబడిన పట్టాహక్కులు ఖాల్సాగ్రామాలకు మాత్రమే వర్తింపజేయ బడ్డాయని లోగడనే చెప్పింది. అయితే ఆ ల్యాండుచట్టం

1355లో ఒక సవరణ గావించబడింది. దానిప్రకారం జాగీరు గ్రామాలకుగూడ ఆ చట్టం వర్తింపజేయబడి పట్టాహక్కులు యివ్వబడ్డాయి. జాగీరులోని పట్టాదారులు ఎవరో నిర్వచిస్తూ ఆ సవరణలో యిలా చెప్పబడివుంది:—

‘జాగీరు వాగ్దాతలలో జాగీరుదారుకు వేసుగా భూమి శిస్తు చెల్లించే బాధ్యత కల్గియున్న ప్రత్యేక పట్టాదారుగా పరిగణింపబడుతాడు. జాగీరుదారు రికార్డులలో అట్టివ్యక్తులు భూమిశిస్తు చెల్లించేవారుగా నమోదు అయివున్నప్పటికీ లేక నమోదు కానప్పటికీ పై విధంగానే అంటే పట్టాదారుగానే పరిగణించాల్సివుంది. అంతేగాకుండా గతంలో జాగీరుదారుకు భూమిశిస్తు చెల్లిస్తూ 1348వ ఘసలీ ఆజూరు 1వ తేదీనగాని లేక ఆ తరువాతగాని జాగీరుభూమినుండి ఎవరైనా బేదఖలు చేయబడితే అట్టివారుగూడ పట్టాదారులుగానే గుర్తింపబడుతారు. (1317వ. ల్యాండుచట్టంకు 1355వ. లో తేలిన సవరణ)

జాగీరులలో పట్టాదార్ల హక్కులగూర్చి యికా స్పష్టపర్చుతూ 1356 ఘసలీలో హైద్రాబాదు ప్రభుత్వం, కొన్ని నిబంధనలను ప్రచురించింది. వాటిలోని ప్రధానాంశాలు యివి.

1. ఈ నిబంధనలు అవలులోకి వచ్చినప్పటినుండి జాగీరుభూములను కల్గివుండి జాగీరుదారులకు భూమిశిస్తు చెల్లించే వారంతా పట్టాదారులుగా బందోబస్తుఅయిన జాగీర్లలోనూ, బందోబస్తుకాని జాగీరులలోనూగూడ పరిగణింపబడుతారు. జాగీరుదారు జాగీరు రైతులమధ్య వ్రాతపూర్వకంగాని లేక

మూజువాణిగాగాని వైన తెల్పినవిషయానికి విరుద్ధంగా జాగీరు రికార్డులలో ఏమి వ్రాయబడివున్నప్పటికీ లేక ఒప్పందం జరిగినప్పటికీ వైన తెల్పిన సాక్ష్యం రద్దుకాదు. ఖాల్సా ప్రాంతాలలోని పట్టాదారులకుండే హక్కు బాధ్యతలే జాగీరురైతులకు గూడ వుంటాయి.

(ఖాల్సాకాని గ్రామాలలో పట్టాదారులకుండే హక్కుల గూర్చిన నిబంధనలు - రెండవ నిబంధన)

2. జాగీరుదారు స్వయంగా సాగుచేస్తున్న జాగీరు భూములకు తప్ప జాగీరులోని మరియే యితరభూములకు జాగీరుదారు లేక అతని హీస్సాదారు లేక అతని యేబంధువుపేరగాని పట్టా యివ్వరాదు. ఈ నిబంధనకు వ్యతిరేకంగా యిప్పుడు గ్రామరికార్డులలో నమోదుఅయివున్న అట్టిపట్టాలన్నింటిని రద్దుగావించాలి. ఈ నిబంధనలు అమలులోకి వచ్చేనాటికి ఆ భూములు వాస్తవంగా యెవరికబ్జాలోవున్న అట్టివారిపేర కొత్తపట్టాలు యివ్వాలి.

3. 1348 ఫసలీ ఆజూరు 1వ తేదీవరకు జాగీరుభూమి చేసుకొంటూ జాగీరుదారుకు భూమిశిస్తు చెల్లించుతూవుండి 1348 ఫసలీ ఆజూరు 1వ తేదీనగాని ఆ తరువాతగాని జాగీరుదారుచేత బేదఖలు చేయబడినట్లు ఏ వ్యక్తిఅయిన తాలూకాదారుకు నిరూపించగల్గిన అట్టివ్యక్తికి బేదఖలు చేయబడ్డ భూమిని తిరిగి పట్టాపై యిప్పించాలి. అంతేగాకుండా అంత వరకు జాగీరుదారుకు పన్నులు చెల్లిస్తూ తర్వాత కాలదారులుగా మార్చివేయబడిన రైతులకు (అదేభూమిలో) గూడ

పట్టాహాక్కులు యివ్వవలసి వుంటుంది. ముఖ్యంగా పైన తెల్పిన తేదీ తరువాత జాగీరు వుద్యోగలు భూస్వాములు రైతుల భూములను పట్టాచేయించుకుంటే వాటిని రద్దుగావించి రైతులకే పట్టాలిప్పించే ఆందోళన లేవదీయాలి.

4. జాగీరుదారుకు నేరుగా భూమిశీస్తు చెల్లెస్తూ చెల్లిస్తూ ఏ వ్యక్తి అయిన చనిపోతే, అతని న్యాయసమ్మతమైన వారసునిపెర పట్టా యిప్పించాలి వుంటుంది.

5. దానా, దమన, క్రియ విక్రయాలకు, వారసత్వ హక్కులకు సంబంధించిన ఖాల్సా ప్రాంతంలోని పద్ధతులు, నిబంధనలు జాగీరు ప్రాంతాలకుగూడ వర్తించుతాయి.

6. జాగీరుప్రాంతాలలోని విడుదలపెట్టిన భూములు భూఖామందులు పరారు అయినందువలన పడావుగావున్న వారి భూములు, ఏ వారసుడు లేకుండా చనిపోయినప్పుడు ఆట్టివారి భూములు, జాగీరులలోని అనాక్రమితభూములు— ఈ భూములన్ని ఖాల్సాగ్రామాలలోవుండు లావణీ నిబంధనలప్రకారం సాగుకివ్వబడుతాయేగాని జాగీరుదారులు వాటిని తమ స్వంత కమతాలలో కల్పకొరారు.

జాగీరుప్రాంతాలలో పట్టాదారుల హక్కుల గూర్చి ప్రభుత్వం జాగీరుగావించిన నిబంధనల సారాంశం ఇది. 1356 ఫసలీ తీర్ 19-వ తేదీన వెలువడిన హైదరాబాదు ప్రభుత్వం గెజెట్ నెం. 322 లో యీ నిబంధనలు ప్రచురించబడ్డాయి. ఈ నిబంధనల పూర్తి పాఠాన్ని గూడ ఇచ్చట పొందుపర్చుతున్నాం. ఈ నిబంధనలను వివరిస్తూ హైదరాబాదు రెవెన్యూ డిపార్టుమెంటు

18-10-1949 న తేనీన ఒక సర్క్యులరును అన్ని జిల్లాల సివిల్ పరిపాలకులకు జారీచేసింది.

జాగీరుప్రాంతాలలో ఇటీవలవరకు అంటే 1356 వ ఫసలీవరకు జాగీరురైతులకు పట్టాహక్కులు ఏమీలేవు. ఎన్నో సంవత్సరాలనుండి భూమి సాగుచేస్తూ కష్టా కల్గివున్నప్పటికీ అట్టిరైతులకుగూడ జాగీరుదార్లు పట్టాహక్కులుగా గుర్తించలేదు. ఆవిధంగా పట్టాలు ఇవ్వడంగాని, జాగీరు రికార్డులలో వాళ్ళ భూమిహక్కులను రికార్డు చేయించడంగాని జరగలేదు. జాగీరురైతులు ఉత్త కలుదాస్తూగా మాత్రమే పడిఉన్నారు. అందుచేత యీ క్రిందియిచ్చబడిన “ఖాల్సాకాని గ్రామాలలో పట్టాదారు హక్కులను ఇవ్వడాన్నిగూర్చిన నిబంధనలు” అన్న ప్రభుత్వపుచట్టాన్ని ఆధారంగాగొని జాగీరుప్రాంతాలలోని రైతుల హక్కులకోసం ఆందోళనచేయాలి.

(ఆ) ఖాల్సాకాని గ్రామాలలో పట్టాదారు హక్కులను ఇవ్వడాన్ని గూర్చిన నిబంధనలు.

జాగీర్లు, పాయగాలు మున్నగువాటిలో, వాటి రద్దుకు పూర్వమే సాగుబడి దార్లకు పట్టాహక్కులను కల్గిస్తూ ప్రభుత్వం ఆర్డర్లు జారీచేసింది. జాగీర్దార్లయొక్క వారి బంధువులయొక్క స్వంత శీరీలకు తప్ప మిగతా అన్నిభూములకు వాటి సాగుబడి దార్లకే పట్టా ఇవ్వాలనీ, 1938 తర్వాత బేదఖలుచేయబడ్డరైతులకుగూడా పట్టాలుయిచ్చి, వాకే భూమినిగూడా స్వాధీనం చేయాలనీ ఈయాల్సు తెలియజేస్తున్నవి. ఈ హక్కులనుగూర్చి

రైతుసంఘ కార్యకర్తలందరూ స్పష్టంగా తెలుసుకొనగలందు
లకై ప్రభుత్వరూల్సు పూర్తిపాఠాన్ని యిచ్చట ఇస్తున్నాం.
వీటిని ఉపయోగించుకొని రైతులకు, పట్టాహక్కులు కలుగు
నట్లుగా కృషిచేయగోరుచున్నాము. ఇప్పుడు జాగీర్ల రద్దుఅయి
నవి గాబట్టి పట్టాలుయిచ్చు హక్కు మున్నగునవన్నీ జాగీర్ల
ఎడ్మినిస్ట్రేటరుకు సంక్రిమించినవి కాబట్టి వారికి దరఖాస్తులు
పెట్టుకోవాలి.

—♦ నిబంధనలు, ♦—

(సన్ 1356 తీర్ 19 తేదీగల జరీగా నెం. 32 లో ప్రకటిం
పబడినవి.)

ల్యాండు రెవెన్యూఆక్టు సెక్షను (72) సబ్ సెక్షను (2)
క్లాజులు (డి) (యం) లద్వారా తమకుగల హక్కులను ఆధారం
చేసుకొని ప్రభుత్వం యీక్రింది నిబంధనలను చేయుచున్నది.
ఈ జరీదాలో ప్రకటింపబడిన తేదీనుండి యివి అమలులోకి
వస్తాయి. 'జాగీరు', 'జాగీర్దారు', 'ఖామందు', 'పట్టాదారు',
'భూమి', 'శిస్తు', 'స్వంతసాగుచేయు' అని ఈ నిబంధనలలో
వుండేపదాలకు ల్యాండు రెవెన్యూఆక్టులోగల అర్థమేవుంటుంది.
'తహశీల్దార్-జాగీర్', 'తాలూక్దార్-జాగీర్', 'ఉమ్మాయిపా
యిగా', 'ఉమ్మాయి-ఉజ్జమ్' అన్నపదాలకు జాగీర్ల రెవెన్యూ
రికవరీ రెగ్యులేషనులోగల అర్థాలే వుంటాయి.

(2) సెటిల్మెంటు జరిగినట్టి, జరగనట్టి జాగీర్లలో యీ
నిబంధనలు అమలులోనికి వచ్చునాటికి జాగీరుభూములను కలి
గివుండి, జాగీర్దారుకు శిస్తు చెల్లిస్తూవుండే వ్యక్తులందరూ, వారి

స్వాధీనంలోవున్న భూములకు, పట్టాదాస్తుగా పరిగణింపబడతారు. ఖాల్సాభూములలోవున్న పట్టాదార్ల కున్నటువంటి హక్కులన్నీ, విధులన్నీ వీరికీ వూలాయి. ఇందుకు విరుద్ధంగా జాగీర్దారులకు, వీరికీ జరిగిన మూజువాణీ లేక వాతపూర్వక ఒడంబడికలుగాని, గ్రామరికార్డులలో నమోదుచేయబడ్డ ఎటువంటి విషయాలుగానీ వున్నా అవి చెల్లనేరవు.

(3) 10 వ నిబంధనలో చెప్పబడ్డ అధికార్లు 2 వ నిబంధనలో చెప్పబడ్డ ఖామందులను పట్టాదాస్తుగా గ్రామరికార్డులలో చేర్చుటకు, ఆ విషయాన్ని యీ నిబంధనలు అమలులోకివచ్చిన 31 నెలలలోగా వాతపూర్వకముగా ఆ ఖామందులకు తెలియజేయుటకు బాధ్యులుగా వున్నారు.

(4) జాగీర్దారుగాని, వాని హిస్సాదారుగాని, బంధువుగాని, వారు స్వయంగా సాగు చేసే భూములకుతప్ప ఏ యితర జాగీరుభూమికి పట్టాదాస్తుగా గ్రామరికార్డులలో నమోదు చేయబడరాదు. ఇందుకు భిన్నంగా గ్రామరికార్డులలో నమోదు అయిన పట్టాలువుంటే వాటిని రద్దుచేసి భూమిని వాస్తవంగా సాగుచేసేవారిపేర పట్టాలను నమోదుచేయాలి.

(5) తాను జాగీరుభూమిని కలిగివుండేవాడిననీ, జాగీర్దారుకు సూటిగా శిస్తుచెల్లిస్తూ వుండేవాడిననీ, కాని సన్ 1348 ఆక్షార్ 1 వ తేదీనగానీ, ఆ తరువాతగానీ, జాగీరుదారుచే బేదఖలు చేయబడ్డాడనీ ఎవరైనా చెప్పకుంటే, తాలూకాదారుకుగనుక ఆతనిహక్కునుగూర్చి నమ్మకంగా రుజువుచేయబడితే

ఆ భూమిపట్టా ఆ వ్యక్తి పేర గాంటు చేయబడాలి. ఆతడా భూమిని స్వాధీనం పొందుటకు హక్కు కలిగివుంటాడు.

(6) జాగీరుభూమికి శిస్తును సూటిగా జాగీర్దారుకు చెల్లించే ఏ వ్యక్తి అయినా, చనిపోతే న్యాయసమ్మతమైన అతనివారసుడు ఆ భూమిలో చనిపోయిన వ్యక్తికి వుండే హక్కులన్నీ పొందుతాడు. పట్టా ఆ వారసుని పేర నమోద చేయబడుతుంది.

(7) జాగీర్లలో పట్టాలకు వారసత్వయూ, పట్టాదారుల వల్ల పట్టాలమార్పిడి ఖాల్సాప్రాంతాలలోని పద్ధతుల ప్రకారమే శాంక్షన్ చేయబడును.

(8) అనాక్రమితభూమి, ఖామందలచేత విడుదలపెట్టబడిన భూమి, భూఖామందలు పారిపోవడంవల్లగానీ, వారసులు లేకుండా చనిపోవడంవల్లగానీ, పశావుగా వదలిపెట్టబడిన భూములుగానీ ఖాల్సాప్రాంతంలోవున్న లావునీ నిబంధనల ప్రకారం, లావునీ క్రింద వినియోగింపబడును.

9. ఏ జాగీరులోనైనా సర్వే సెటిల్ మెంటు ప్రారంభింపబడినప్పుడు వై నిబంధనల ప్రకారం భూముల సరియైన వసూల్ బాకీలను, జాగీర్దారు వుద్యోగులు, సర్వే ఆఫీసరులు యివ్వాలి. వసూల్ బాకీలో ఏవర్దు అయినా ఈ నిబంధనల ప్రకారం లేనట్లు కన్పించితే ఈ విషయాన్ని సర్వే వుద్యోగి సెటిల్ మెంటు కమిషనర్ ద్వారా ప్రభుత్వపు రెవెన్యూ శాఖకు అవుసరమయిన చర్య తీసుకొనబడుటకై తెలియజేయాలి.

10. ఈ నిబంధనలకు సంబంధించినంతవరకూ సన్ 1355 జాగీర్ల రెవెన్యూ రికవరీ రెగ్యులేషన్ క్రింద తాశీల్దారీ జాగీర్,

తాలూకార్ జాగీరు, హూదాగల వుద్యోగులను నియమించే జాగీర్లలో పట్టా హక్కులకు సంబంధించిన అన్ని సమస్యలూ విచారించుటకు తాలూకార్ జాగీరుకు అధికారం వున్నది. ఈ నిర్ణయంపై అప్పీలు పై రెగ్యులేషన్ ప్రకారం రెవెన్యూ వసూలు హక్కును చూయించే అధికారం గనుక పొంది యున్న జాగీర్దారు చేసుకోవచ్చును అప్పీలు చేసుకుంటే. జాగీర్దారు నిర్ణయమూ చేసుకొనినచో తాలూకార్ జాగీర్ నియమాల అంత్య నిర్ణయముగా వుండగలవు. తాశీల్దార్ జాగీర్, తాలూకార్ జాగీర్, హూదాగల అధికారులు నియమింపబడని జాగీర్లలో పై రెగ్యులేషన్ ప్రకారం రెవెన్యూ వసూలు అధికారములు గల జాగీర్దారు జాగీరులకు అధికారములు లేనిచో ఆ జాగీరు వున్న పరిపాలనా ప్రాంతపు దివానీ తాలూకారు అటువంటి విషయాలను నిర్ణయించుటకు అధికారులు. జాగీర్దారుయొక్క లేక దివానీ తాలూకారుయొక్క నిర్ణయమే అంత్య నిర్ణయం.

11. ప్రభుత్వం అప్పడప్పుడు జారీచేసే వుత్తరువుల ప్రకారం జాగీర్దారు, జాగీరు వుద్యోగులూ భూమిశిస్తు మాఫీ చేయటాన్ని వాయిదా వేయటాన్ని చేసితీరాలి.

12. జాగీర్దార్ల రెవిన్యూ రికవరీ రెగ్యులేషన్ సెక్షన్ 10 ప్రకారం ఈ నిబంధనల క్రిందకువచ్చే అన్ని విషయాలలోనూ రివిజన్ అధికారులు (పునఃవీచారించే అధికారులు) ప్రభుత్వపు రివిన్యూ శాఖకు (మాల్లుజారీ మహక్కా) వున్నవి.

13. ఈ నిబంధనలక్రింద అధికారాలు చలాయించుటకు అధికారం పొందిన జాగీర్దార్లు జాగీరు వుద్యోగులూ, లాండు రెవెన్యూ ఆర్డు 172 వ సెక్షన్ (2)వ సబ్ సెక్షన్ (డి) క్లాజ్ క్రిందకువచ్చే రివిన్యూ వుద్యోగులుగా పరిగణించ బడుతారు.

14. ఏ జాగీరులోనైనా సరే యీ నిబంధనల ప్రకారం అమలు జరపకపోతే ఈ నిబంధనలో చెప్పబడిన మినహాయింపుల సందర్భాలలో తప్ప, యితర సందర్భాలన్నిటిలోనూ ఈ నిబంధనలక్రింద చలాయించగలిగే అధికారాలన్నిటినీ ఉపసంహరించుతుంది. అట్టి జాగీరు పరిపాలనా ప్రాంతపు దివానీ తాలూకాదు ప్రభుత్వం అప్పడప్పుడూ జారీచేసే వుత్తరవులకు లోబడి ఆ అధికారాలను చలాయిస్తాడు. జాగీరులోని పరిస్థితులు గనుక కోరితే ప్రభుత్వం ఆ జాగీరును తన తనఖీ క్రిందకు తీసుకుంటుంది.

మినహాయింపు:— ‘ఉమ్మాయి పాయిగా’ ఉమ్మాయి ఉజ్జల సందర్భంలో ప్రభుత్వం తన సిఫార్సులతో నవాబుకు ఆ కేసును పంపుతుంది.

15. ఈ నిబంధనలకు అనుగుణ్యంగాలేని వెనుకటి ఉత్తర్వులన్నీ ఇందుతో రద్దుచేయబడుచున్నవి.

(ఇ) జాగీర్ల రద్దుచట్టం.

1358 వ ఘసలీ (1948 సం.) లో జాగీర్లను రద్ద గావించి ఖాల్సాప్రాంతాలలో కలిపేందుకు అప్పటి మిలిటరీగవర్నరు

జనరల్ ఛౌదరి ఒక వ్రతర్వును (రెగ్యులేషనును) గావించాడు. దానిలోని ముఖ్యాంశాలు యివి:—

(i) ఈ రెగ్యులేషను 1358 వ ఫసలీ హైద్రాబాదు (జాగీర్లరద్దు) ఉత్తర్వు అని పిలువబడుతుంది. ఇది హైద్రాబాదు సంస్థానంలోని అన్ని జాగీర్లకు వర్తించు తుంది. 1358 ఫసలీ మెహెల్ 15 వ తేదీ నుంచి యీ రెగ్యులేషను అమలులోకి వచ్చింది.

(ii) జాగీరు అంటే పాయెగా, సంస్థానం, జాగీరులోని భాగం, వఖ్తాపూర్తిగ్రామము, అగ్రహారం పూర్తిగ్రామము వుష్టి, మొఖాసా (ఏటన్నిటినీ ప్రభువుగాని లేక జాగీరుదారుగాని యీనాంగా యిచ్చివుండవచ్చు) అని అర్థం. అంటే, జాగీరు రద్దు రెగ్యులేషనుపైన తెల్సిన అన్నిప్రాంతాలకు వర్తించుతున్నమాట. అంటే జాగీరులు రద్దుగావించబడి ఖాల్సా ప్రాంతాలలో కలిపి వేయబడునట్లుగానే పాయెగా, వఖ్తా, అగ్రహారాలు మున్నగునవి గూడ రద్దు గావించబడి ఖాల్సా ప్రాంతాలలో కలిపి వేయ బడుతాయన్నమాట.

(iii) “జాగీరు పరిపాలకుడు” అంటే యీ రెగ్యులేషను అమలు జరిపేందుకు జాగీరు పరిపాలకుడు ప్రభుత్వంచేత నియమింపబడే వువ్వోగి.

ఈ రెగ్యులేషను అమలు జరిపేందుకు ప్రభుత్వం జాగీరు పరిపాలకులను, అసిస్టెంట్లు జాగీరు పరిపాలకులను నియమించింది.

(iv) ఈ రెగ్యులేషను అమలులోకి వచ్చాక జాగీరు దార్లు ఖూదా రద్దుచేయబడింది. వెనుకటి జాగీరుదార్లుగాని వారి వారసులుగాని జాగీరుదార్లుగా యికముందు పిలవబడ రాదు.

(v) ఒక పాఠ్రంతంలోని జాగీరుల పరిపాలనను ఆ పాఠ్రంతంలోని జాగీరుదారులనుండి ప్రభుత్వం నియమించే జాగీరు పరిపాలకులు ఒప్పగించుకొనేందుకు ప్రభుత్వం తేదీలను ఆయాపాఠ్రాలకు వేరువేరుగా ప్రకటిస్తుంది. అలా ప్రకటించిన తేదీలలో జాగీరు పరిపాలకులు, జాగీరులను స్వాధీనం గావించుకొని అందులో శిస్తుసూలు నున్న గు కార్యకలాపాలను జాగీరుదారుతో నిమిత్తం లేకుండా సాగిస్తూ వుంటారు. వెనుకటి జాగీరుదారులనుగాని వాళ్ల వుద్యోగులనుగాని ప్రభుత్వం కొన్ని ప్రదేశాలలో జాగీరు పరిపాలకులుగా నియమించడంగూడ జరిగింది. అచ్చట జాగీరుదార్లు రైతులను మోసం గావించి అన్యాయాలు గావించడానికి దారితీసింది. ఈ విధంగా జాగీరులను ప్రభుత్వనియమిత జాగీరుపరిపాలకులు స్వాధీన పర్చుకున్న తరువాత అవి క్రమేణ ఆయాజిల్లాలలో కలిపివేయబడి ఆ జిల్లా రెవెన్యూ శాఖలద్వారా పరిపాలింప పడుతున్నాయి.

(vi) ఈ విధంగా రద్దుచేయబడిన జాగీరుదార్లు తమ పాఠ్రాలలో రైతులనుండి అంతకుముందు సాంప్రదాయంగా వసూలు గావిస్తూవచ్చిన అన్ని ఆక్రమ పన్నులను, సెస్సులను

వసూలు చేయరాదు. అన్నిరకాల అట్టివసూళ్లను యీ రెగ్యులేషను నిషేధించింది.

కౌలునాన్లనుండి చట్టబద్ధంగా నిర్ణయించిన కౌలురేటు తప్ప పారితోషికాలను పెచ్చుకోవడంనాడ నిషేధించబడింది.

(vii) జాగీరు పరిపాలకుడు జాగీరులో భూమిశీస్తు, ఎక్సైజుపన్ను, జుగ్లాత్ పన్నులవ్వారా వసూలు గావించే మొత్తంనుండి పరిపాలన ఖర్చులకింద ప్రభుత్వం యీ క్రింది విధంగా తీసుకొంటుంది:—

—25,000 రూపాయలు సాలీనావచ్చే ఆదాయంకంటే ఎక్కువ రాని జాగీర్లనుండి నూటికి 25 వంతులు.

—స 25,000/—లకు మించి ఒకలక్షరూపాయలకు మించకుండా సాలీనా ఆదాయం వచ్చే జాగీర్లనుండి నూటికి 40 వంతులు.

—ఒక లక్షకుమించి అయిదులక్షలకు మించని ఆదాయము వచ్చే జాగీర్లనుండి నూటికి 50 వంతులు.

—అయిదులక్షలుగాని అంతకుమించిగాని ఆదాయంవచ్చే జాగీర్లనుండి నూటికి $58\frac{1}{3}$ వంతులు.

పైన తెల్పిన రేట్లప్రకారం ప్రభుత్వ ఖర్చుల క్రింద మినహాయించగా మిగిలే ఆదాయాన్ని జాగీరుదార్లకు ప్రభుత్వం అప్పగించేది. జాగీరుదార్లు పోషించాల్సినవాళ్లు ఎవరైనా వుంటే వాళ్లకు పోషణ ఖర్చులకిందా, జాగీరుదార్లకు హిస్సా

దార్లు వుంటే వాళ్లభాగంకింద (హిస్సాకింద) మినహాయించి తతిమ్మాది జాగీరుదార్లకు అప్పగించేది.

(viii) కోర్టు నిగరాసీకిందవున్న (కోర్టుఆఫ్వాడ్సు కింద) జాగీర్ల విషయంలో జాగీరు పరిపాలకులు నేరుగా ప్రభుత్వ అజమాయిషీకింద గాకుండా కోర్టు అజమాయిషీ కిందనే పనిజేయాల్సివుంది.

(ix) మశీదు లేక దేవాలయాలకు సంబంధించిన జాగీరుల సందర్భంలో వాటి సాలీనా ఆదాయంలోనుండి జాగీరు పరిపాలన ఖర్చులకింద నూటికి పదివంతులకంటే మించి మినహాయించుకోరాదని స్పష్టపర్చ బడింది.

(x) జాగీరుదార్లకు సంబంధించిన స్వంత కమతం భూములకు (సేరీఖుద్ఖాస్తు) యీ రెగ్యులేషను వర్తించదు. (జాగీరు స్వంతకమతం భూములంటే ఏవో జాగీరుప్రాంతాలలోని పట్టాదార్ల హక్కులగూర్చిన నిబంధనలలో నిర్వచింపబడింది. ఈ నిర్వచనాన్నిగూర్చి యింతకుముందే తెల్పాం.)

అదేవిధంగా జాగీరుదారుకు చెందిన యితర వ్యక్తిగత ఆస్తులకుగూడ యీ రెగ్యులేషను వర్తించదు.

జాగీరు పరిపాలకుడు, జాగీరుదారునిగాని లేక అతని భాగస్థునిగాని స్వంతకమతం భూములు ఏవేవో నిర్ణయించి తేల్చుతాడు.

జాగీరు స్వంతకమతంలో ఏ పరిశ్చితులలోగూడ జాగీరులోని జంగ్లాతు భూమిగాని లేక బంజరుభూమిగాని చేర్చబడరాదు.

(xi) జాగీరు రద్దుకు పూర్వం జాగీరు ఉద్యోగాలు గావించుకొంటూ వున్నవానికి సాధ్యమైనంతవరకు ప్రభుత్వ పుర్యోగాలు దొరికేట్లు చూడాలి. అలా ప్రభుత్వ పుర్యోగాలు లభించని జాగీరు పుర్యోగులకు కొంత జీవన భృతిగాని లేక యితరవిధాల మనోవృత్తిగాని మువ్వాల్సివుంటుంది.

(xii) ఈ రెన్యూలేషను ఉల్లంఘించే జాగీరుదార్లకు సంవత్సరంవరకూ ఖైదు విధించవచ్చు; లేదా జైమానా విధించవచ్చు లేదా రెన్యూమాడ విధించవచ్చు.

1358 వ ఫసలీ (జాగీర్లరద్దు) రెన్యూలేషనుగాని ప్రధానాంశాలు యివి. వీటిని ఆధారంగాగాని జాగీరు పరిపాలకులు జాగీర్లను స్వాధీనం గావించుకొని పరిపాలిస్తూ వచ్చారు. ఈ జాగీర్లరద్దు ప్రధానంగా జాగీరుదార్ల రక్షణకే వృద్ధేశింపబడిందిగాని కైతులరక్షణకుకాదు. 1946-48 సంవత్సరాలమధ్య నైజాంనవాబుకు, అతని ప్యూడలువ్యవస్థకు మూల స్థంభాలైన జాగీర్లు సంస్థానాలు, పాయెగాలు, మక్తాలు మున్నగు దోషిడివ్యవస్థలన్నిటికీ వ్యతిరేకంగా తెలంగాణాప్రజానీకం విప్లవపోరాటాన్ని సాగించింది. ఈ పోరాటఫలితంగా సంస్థానంలోని దోషిడివ్యవస్థ అంతా తుడుచుకుపెట్టుకుపోయే ప్రమాదం ఏర్పడింది. ఈ ప్యూడలు దోషిడిగాండ్రుకొందిన 10 లక్షల ఎకరాలను విప్లవపంథాలో తెలంగాణారైతులు పంచుకున్నారు. వెట్టిచాకిరీ, అక్రమపన్నుల సూళ్ళను మొత్తంగా బంధుగావించారు. గ్రామాలలో యీ ప్యూడలు దోషిడిగాండ్రుకు ఒక్క

చిల్లిగవ్వగూడ వసూలుచేయ్యిచ్చి పోయింది. ఈ పోస్టికులలో నేసగా కేంద్రప్రభుత్వం ఆధ్వర్యముగ్గింద నెలకొల్పబడిన జనరల్ చౌద మిలీటరీప్రభుత్వం ఈ పోతున్న జాగీరుదారీ మున్నగు వ్యూహాలు దోషిడివ్యవస్థ రక్షణకు పూనుకొంది. చిల్లి గవ్వ వసూలుచేయడానికి చేతగాని జాగీరుదార్లకు మిలీటరీ సహాయంతో భూమిశిస్తు మున్నగు జాగీరులలోని యితరశిస్తులను వసూలుచేసిపెట్టింది. ఇంతకుమనహా యీ జాగీర్లందు రెగ్యులేషను రైతులకు వరం పెట్టినదేదీలేకు ఈ రెగ్యులేషను రాకముందే 1317 వ ఫసలీ ల్యాండు రెవెన్యూచట్టంకు 1356 వ ఫసలీలో ఒక ముఖ్యసవరణ చేయబడింది. ఆ సవరణ ప్రకారం జాగీరుగ్రామాలలో రైతులకు భూములలోవుండే హక్కులు నిర్దుష్టంగా నిర్వచించబడ్డాయి. (ఖాల్సాకానిగ్రామాలలో పట్టాదారుల హక్కులగూర్చిన నిబంధనలు అన్నవి ఆ సవరణ ననుసరించే ప్రభుత్వం జారీగావించింది.) కాని జాగీరు పరిపాలకులు జాగీరుదార్లకు రైతులవద్ద నోళ్ళూకగొట్టి శిస్తు వసూలుగావించడానికి అధికశ్రద్ధ కన్న రాచరేగాని ఆనిబంధనలను అమలుజరిపి జాగీరురైతులకు పట్టా హక్కులు సంక్రమింపజేయడంలో శ్రద్ధబూనలేదు. అందుచే తనే హైదరాబాదు రెవెన్యూశాఖ సహితం 1949 అక్టోబరు 18 వ తేదీన జాగీరురైతుల విషయంలో పట్టాహక్కులు కలుగజేయడంలో జాగీరు పరిపాలకులు చూపుతున్న అశ్రద్ధను గూర్చి మండలించుతూ పైనతెల్పిన నిబంధనలను అమలుపర్చు

డం లో శ్రీధర్ తీసుకోవలసిందిగా జిల్లా అధికారులందరికీ ఒక సర్క్యులరును (1949 సంవత్సరపు సర్క్యులరు నెం. 2) జారీ గావించింది.

జాగీర్ల రద్దు చట్టం తర్వాత జాగీరుదారులు చెల్లించే శిస్తులకు నూతన 12½ వంటలు నివాసములు ఇస్తూ (1359 ఫసలీకి) 3-10-1949 తేదీన హైదరాబాదుకు భుత్వం ఒక వుత్తర్వు జారీ చేసింది. ఇంతకుమీనగా జాగీరు రద్దువలన అధికశిస్తులు చెల్లిస్తున్న రైతులకు శిస్తుభారంగూడ తగ్గలేదు.

ఇప్పటికీ ఇంకా అన్ని జాగీరుదారులు బందోబస్తు పూర్తి అవడంగాని, అతరాబ్ ఖాల్సాదారులలో అమలునందున్న భూమి శిస్తు రేట్లకు సమానంగానైనా తగ్గించడంగాని జరుగలేదు.

1359 వ ఫసలీలో జాగీర్దార్ల గూర్చి మరొక రెగ్యులేషను జారీ చేయబడింది. దాని ప్రకారం జాగీర్లు అన్ని పూర్తిగా ఖాల్సా ప్రాంతాలలో లీసంచేయబడ్డాయి. జాగీరుదార్లకు జాగీరు పరిపాలకులు సాలీనా పన్ను వసూలు చేసి పెడుతూ వుండడంగాక జాగీరు ఆదాయాన్ని పూర్తిగా ప్రభుత్వం స్వాధీనంచేసుకొని జాగీరుదార్లకు నష్టపరిహారం యిచ్చేందుకు నిర్ణయంపబడింది. ఈ రెగ్యులేషను ప్రకారం జాగీరుదార్లకు యిచ్చే నష్టపరిహారం యీ క్రింది విధంగా నిర్ణయంపబడింది.

(i) ముందు జాగీరుదారుకు సాలీనావచ్చే ఆదాయం ఎంతో నిర్ణయిస్తారు.

1347-1356 ఘసలీలచక్రవర్తి పదిసంవత్సరాల కాలంలో ఏటేటా జాగీరుదారుకువచ్చిన మొత్తం ఎంత ఆదాయం వచ్చిందో లెలుసుకొని యీ పదిసంవత్సరాల మొత్తంమీద సగటునవచ్చిన సాలీనా ఆదాయాన్ని నిర్ణయిస్తారు. ఈ సగటు సాలీనా ఆదాయాన్ని జాగీరుదారు సాలీనా ఆదాయంగా లెక్క కట్టతారు.

ఈ మొత్తం ఆదాయంలోనుండి జాగీరుపరిపాలన సాలీనాసగటుఖర్చులక్రింద నూటికి 60 వంతులు మిగిలినవింప బడుతాయి. మిగిలిన మొత్తం సాలీనా సగటు నికరఆదాయంగా పరిగణింపబడుతుంది.

జమీయత్ జాగీరులసందర్భంలో ఖర్చులక్రింద నూటికి 20 వంతులుమాత్రం తగ్గించి తరిమ్మాదాన్ని సాలీనా నికరఆదాయంగా గుర్తించడం జరుగుతుంది.

ఈ విధంగా నిర్ణయించిన సాలీనా సగటు ఆదాయానికి యీ క్రింద లెల్పబడిన రేట్లప్రకారం నష్టపరిహారం యివ్వబడుతుంది.

సాలీనా నికర ఆదాయం	ఎన్ని రెంట్లు	గరిష్ట నష్టపరిహారం
1. రు2000/-లు అంతకు తక్కువ	30	—
2. రు2000/-లుకు మించి రు5000/-లకు మించ కుండా వున్నప్పుడు	25	60,000
3. రు 5000/- లకు మించి రు 25000/-లకు మించ కుండా వున్నప్పుడు	20	1,25,000
4. రు 25000/-లకు మించి రు 50000/-లకు మించ కుండా వున్నప్పుడు.	17½	5,00,000
5. రు 50,000/-లకు మించి రు ఒకలక్షరూపాయలకు మించనప్పుడు	15	8,75,000
6. ఒకలక్ష రూపాయలకు మించి 2 లక్షలకు మించ కుండా వున్నప్పుడు.	12½	15,00,000
7. 2 లక్షల రూపాయలకు మించనప్పుడు.	10	25,00,000

పైన తెల్పినప్రకారం ఏమొత్తం తక్కువ మొత్తంగా
వుంటే ఆ మొత్తాన్ని నష్ట పరిహారంగా నిర్ణయించడం జరుగు
తుంది.

వైవిధ్యంగా ప్రతి జాగీరుదారుకు చెల్లించాల్సిన నష్ట పరిహారాన్ని ప్రభుత్వం తేల్చుతుంది. ఈ పరిహారాన్ని యీ క్రింది తెల్పిన వాయిదాల ప్రకారం చెల్లించుతుంది.

(i) ఒకలక్ష గాని అంతకు తక్కువ గాని నష్టపరిహారాన్ని ప్రభుత్వం జాగీరుదార్లకు యివ్వాలన్నవచ్చిన సందర్భాలలో పది సమాన సాంవత్సరిక వాయిదాలలో ప్రభుత్వం చెల్లించుతుంది.

(ii) ఒక లక్ష రూపాయలుగాని అంతకు తక్కువగాని సాలీనా మొత్తం ఆదాయం (నికర ఆదాయంకాదు) వచ్చే జాగీరుదార్ల విషయంలో వాళ్లకు చెల్లించాల్సిన నష్టపరిహారం మొత్తాన్ని పది పాను సమాన సాంవత్సరిక వాయిదాలలో చెల్లించుతుంది.

(iii) ఒక లక్షకుమించి సాలీనా మొత్తం ఆదాయం కల్గిన జాగీరుదార్లకు వాళ్లకు చెల్లించాల్సిన మొత్తం నష్ట పరిహారాన్ని ఇరువై సమానసాలీనా వాయిదాలలో చెల్లించుతుంది.

ఈ విధంగా మొత్తం జాగీరుదార్లకు, యితర ప్యూడలు దోషిడిగాండ్రుకు ప్రభుత్వం నష్టపరిహారంక్రింద ప్రతి ఏటా ఒక కోటి 15లక్షల రూపాయల ముడుపు చెల్లించుకోవాలి. ఈ విధంగా జాగీరుదార్ల రద్దీలన్న బూటకపు సంస్కరణద్వారా రైతులు చెల్లి చే వస్తులనుండి ప్రతిసంవత్సరం జాగీరుదార్లు మున్నగు ప్యూడలు దోషిడిగాండ్రుకు పైదాబాదు ప్రభుత్వం కోటిరూపాయలకు పై చిల్లర చెల్లించుతోంది. 1949 అక్టోబరు నుండి యీ ముడుపు చెల్లించడం ప్రారంభమైంది.

—♦ (అ) 1950 వ సంవత్సరపు మైదరాబాదు కౌలుదార్ల
మరియు వ్యయసాయభూముల చట్టం — దానిలోని
ప్రధాన హంశాలు. ♦—

1317 వ ఘనీ ల్యాండు రెవెన్యూచట్టం 1354 వ ఘనీ
ఆసామీ సిక్రీసు చట్టం, 1356 వ ఘనీ జాగీరు రైతుల హక్కుల
చట్టం, 1358 వ ఘనీ భూముల హక్కుల రికార్డు చట్టం— యీ
చట్టాలవలన పూర్వపు భూసంబంధాలు తొలగడం గాని, కౌలు
దార్లకు పూర్తి గత్యం ఏర్పడడం గాని, జాగీరు రైతులు విముక్తి
పొందడం గాని జరగలేదు. హద్దుల దూరమైన జాగీరు పూర్వపు
లునోపేడికి కొన్ని హద్దులు మాత్రం రైతుల వత్తిడి, పోరాటాల
ఫలితంగా ఏర్పడ్డాయి; కొన్ని స్వల్పమైన హక్కులు భూభావం
దలకు వచ్చాయి. వాటిని గూడ ఆచరణలో నైజాం ప్రభుత్వం
లంచగొండి ఉద్యోగులు, భూస్వాములు అయిన పటేలు పట్వారీలు,
రైతులు అనుభవించకుండా చాలవరకు వమ్ముగావించారు.
అందుచేత వైనతెల్పిన భూమిచట్టాలు గావించబడ్డాయి, సంస్థానం
రైతాంగం స్థితిగతులు బాగుపడలేదు; భూమిసంబంధాలలో
రైతులకు అనుకూలంగా ప్రధానమార్పులు కలగలేదు. అందు
చేత సంస్థానంలో ప్రధానంగా తెలంగాణా అంతటా రైతులు
నైజాం పూర్వపు ప్రభుత్వానికి జాగీరుదార్లు, దేశముఖులు,
మున్నగు పూర్వపు భూస్వాములకు వ్యతిరేకంగా దున్నేవానికే
భూమి హక్కును సాధించేవకు పెద్ద మొత్తున గత ఆరు ఏండ్లుగా
విప్లవ పోరాటాన్ని సాగించాల్సివచ్చింది. ఈ పోరాటం ద్వారా

నైజాంసంస్థానంలోని పూర్వీకులవ్యవస్థ అంతా కదిలిపోయింది. విప్లవపంథాలో 10 లక్షల ఎకరాలను దున్నేరైతులకు పంచి పెట్టడం జరిగింది.

కాని కూలిపోయిన నైజాం పూర్వీకులవ్యవస్థను విప్లవ రైతాంగం తావులనుండి రక్షించేందుకు సంస్థానంలో కాంగ్రెసు నైత్యాలు వచ్చిపడ్డాయి. విప్లవరైతాంగం నైజాంనవాబుకు, పూర్వీకుల భూస్వాములకు వ్యతిరేకంగా సాధించిన విజయాలను స్థిరపర్చడానికిబదులు వాటిపై అతిదారుణంగా కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం దాడిగావించింది. రైతాంగం పంచుకున్న భూములను భూస్వాములకు తిరిగి ఇప్పించింది. సాగుభూములనుండి రైతులను అనేక సాకులతో బేరఖలుచేయడానికి అవకాశాన్ని కలుగజేసింది. అయినా రైతాంగం తలబగ్గకపోవుటవలన రైతాంగంలో కొంతభాగాన్నైనా తనవైపుకు తీర్చుకొనే వుద్దేశ్యంతోనూ, వారిలోవానికి తగాదాలుపెట్టి రైతాంగపోరాట ఐక్యతను విచ్ఛిన్నం గావించేందుకు 1950 వ సంవత్సరంలో ఒకచట్టాన్ని హైదరాబాదుప్రభుత్వం గొనివచ్చింది. దానిపేరే “1950 సంవత్సరపు కౌలుదార్ల మరియు వ్యవసాయ భూములచట్టం” అంటారు. 1951 లో ఈ చట్టాన్ని రెండుదఫాలు సవరించారు. ఈ సవరించినచట్టమే నేడు హైదరాబాదు సంస్థానంలో అమలులోవుంది. ఈ చట్టం అమలులోకి రావడం ఫలితంగా అంతకుముందున్న 1354 వ ఫసలీ ఆసామీ సిక్కిన్ చట్టం, హైదరాబాదు సంస్థానపు వ్యవసాయభూముల అన్యాయకాంతాల నివారణచట్టం రద్దుఅయిపోయాయి. అయితే ఆ

చట్టాలద్వారా గ్రామీణులకు లభించిన హక్కులు, సౌకర్యాలును నేడు అమలులోవున్న కౌలుద్వారా చట్టానికి విరుద్ధంగా లేనంత వరకు భంగపర్చడానికి వీలులేదు నేడు వ్యవసాయభూములకు కౌలుద్వారా సంబంధించినంతవరకు యీ చట్టమే అమలులో వుంది. అందుచేత దీనిలోని ప్రధానాంశాలను తీసికొని జాగ్రత్తగా ప శీలించుదాం.

ఈ చట్టంలో గత చట్టాలలో లేని కొన్ని కొత్త విషయాలు చేర్చబడ్డాయి. ముఖ్యంగా చట్ట నిర్వచనాల గూర్చిన సెక్షను పరిశీలనై యీ విషయం బోధపడుతుంది. ఈ కొత్త విషయాలన్నీ 1949 లో ప్రచురింపబడిన హైదరాబాదు వ్యవసాయసంస్కరణల కమిటీ నివేదికలో గావింపబడిన సిఫార్సులను పురస్కరించుకొని అదనంగా చేర్చబడ్డాయి. వాటిని గూర్చి క్లుప్తంగా ముందు తెలుసుకుందాం.

(i) 'వ్యవసాయం' అంటే లోగడ ఆసామీ సిక్స్టీన్ చట్టంలోవున్న నిర్వచనంకు "గడ్డిపెంచడం" అన్నదాన్నిగూడ యీ చట్టంలో జేర్చబడింది. దీనిఫలితంగా భూస్వాముల 'కంచెలు' గూడ వ్యవసాయభూములుగా పరిగణింపబడడానికి అవకాశం ఏర్పడింది. ఈ చట్టాన్ని 'కంచెలు' కుగూడ వర్తింపజేయడానికి అవకాశం కల్పించన్నమాట.

(ii) అదేవిధంగా 'వ్యవసాయభూములు' అన్న నిర్వచనంలో మరో రెండుహంశాలనుగూడ అదనంగా జేర్చడం జరిగింది. అవి ఏమంటే (1) పడావుభూములు; (2) వ్యవసాయదారులు, వ్యవసాయకూలీలు, లేక వృత్తిపనివారలు స్వాధీనంలో

వున్న నివేశనస్థలాలు, గృహాలు— వీటినిగూడ వ్యవసాయభూములుగా పరిగణించడంవలన, భూస్వాములు పశ్చాత్తుగావుంచిన భూములు, వ్యవసాయకూలీలుగాని లేక గుత్తదారులుగాని ఆక్రమించుకొనివున్న భూస్వాములకుచెందిన నివేశనస్థలాలు, గృహాలు, యీ చట్టముక్రిందకు వస్తాయి.

(iii) 'స్వంతంగా వ్యవసాయంచేయడం' అన్న నిర్వచనంలో ఒక ముఖ్యమార్పు చేయబడింది. 1354 ఆసామీ సిక్రీస్ చట్టప్రకారం పాలేళ్ళను పెట్టుకొని వ్యవసాయం చేయడం స్వంతవ్యవసాయంగా గరిగణించబడింది. ఈ అవకాశాన్ని తీసుకొని భూస్వాములు చాలమంది పాలు పద్ధతిపై కౌలుకుగావించేవారినందరినీ జీతగాండ్రుగా రికార్డులలో నమోదుచేయించుకొని ఆసామీ సిక్రీసు చట్టాన్ని ఆమోదకు అమలుజరగకుండా చేశారు. ఈ విషయాన్ని 1949 వ్యవసాయ సంస్కరణలకమిటీ ఎత్తిచూపి ఈ లోపాన్ని ముందు అమలుజరుపబోయే కౌలు దార్లశాసనంలో తొలగించాలని తన సిఫార్సులతో సూచించింది. దీన్ని ఆధారంగాగాని ప్రస్తుత కౌలుదార్లశాసనంలో "నగదురూపంలోగాని, లేక దాన్యరూపంలోగాని జీతముఇచ్చి పెట్టుకొనే జీతగాండ్రు" అని నిర్వచనాన్ని స్పష్టపర్చడం జరిగింది. దీనిఫలితంగా పాలుపద్ధతిపై వున్న కౌలుదార్లను జీతగాండ్రుగా, భూస్వాములు చూపెట్టి కౌలుభూములను స్వంతకమతాలుగా రికార్డు చేయించుకోడానికి గతంలోవలె అవకాశంలేదు.

వీటితో రైతులకు నష్టదాయకమైన కొన్ని మార్పిళ్లు గూడ జరిగాయి. వాటినిగూర్చి ఆయా ప్రాంతస్థానాల్లో చర్చించడం జరుగుతుంది.

చట్టంలో ముఖ్య ఏర్పాట్లను పరిశీలిద్దాం ముందు కౌలు దార్లు రక్షిత కౌలుదార్లగూర్చి ఆలోచిద్దాం.

కౌలుదార్లు:— ఆసామి సిక్కిఅంటే ఎవరో యింతకు ముందు ఒక నిర్వచనంవుంది. 1358 ఫసలీ భూమిహక్కుల రికార్డుచట్టం ప్రథమ పర్యాయంగా ఆ నిర్వచనాన్ని గావించింది. ఆ చట్టంప్రకారం ఆసామి సిక్కిఅంటే యివ్వబడిన నిర్వచనం ఏమిటో లోగడ తెల్పాం. ఇప్పుడు అమలులోవున్న 1950 కౌలుదారీ శాసనంక్రింద కౌలుదారుఅంటే ఎవరో చూద్దాం.

‘ఒకవ్యక్తి మరోకవ్యక్తికి చెందిన భూమిని చట్టబద్ధంగా సాగుచేస్తూంటే అట్టివ్యక్తి కౌలుదారుగా పరిగణించ బడుతాడు. అయితే అట్టివ్యక్తి సాగుచేసేభూమి దాని భూఖామందు స్వంత సేవ్యంక్రింద వుండదు. అట్టివ్యక్తి భూఖామందు కుటుంబంలో ఒక సభ్యుడుగా గాని లేక భూస్వామి స్వంత తనిఖీకిందనో లేక అతని కుటుంబంలోని మరియే యితరసభ్యుని పర్యవేక్షణకిందనో ఆ భూమిని నగదురూపంలోగాని లేక లేక ధాన్యరూపంలోగాని జీతం తీసుకుని సాగుజేసే జీతగానిగా గాని లేక కూలిపనిచేసే కూలిగాగాని లేక స్వాధీనపు తనఖాదారుగాగాని సాగుచేస్తూ వుండే వ్యక్తిగా వుండరాదు అంతే గాకుండా ఈ చట్టం అమలులోకి వచ్చినతరువాత ఒక

సంవత్సరకాలంలో భూస్వామి పెట్టుకున్న దరఖాస్తుపై ఆ ప్రాంతపు తహశీలుదారు అట్టివ్యక్తిని కౌలుదారు కాదని ప్రకటించి వుండి, ఆ ప్రకటన అప్పీలులో మార్చబడకుండా అమలులో వున్నప్పుడుగాని లేక తహశీలుదారు అట్టివ్యక్తిని కౌలుదారు కాదని ప్రకటించ నిరాకరించినప్పుడు అప్పీలులో తహశీలుదారు తీర్పును తోసిపుచ్చినప్పుడు గాని అట్టి వ్యక్తి కౌలుదారుగా పరిగణింపబడడానికి వీలులేదు. (1950 తెలంగాణ మరయు వ్యవసాయదారులచట్టం సెక్షను 5)

1951 జూన్ నెలలో ఈ నిర్వహణానికి యింకో మాంశాన్ని చేర్చడం జరిగింది. 1951 కౌలుదార్ల మరయు వ్యవసాయభూమిల (రెండవ సవరణ) చట్టం అమలులోకి వచ్చేనాటికి (అంటే 1951 జూన్ 30వ తేదీనాటికి) ఒక వ్రపకౌలుదారు (సబ్ టెనెంటు) వరొకరికి చెందిన భూమిని సాగుచేస్తూ వుంటే అతన్నిగూడ కౌలుదారువలెనే చట్ట స్వంతంగా సాగుచేస్తున్నట్లుగా పరిగణించాల్సి వుంటుంది. సబ్ టెనెంటు వుండరాదని యింతకుముందు ఏదైనాచట్టం అమలులో వున్నప్పటికీ అట్టి చట్టం ఈ సందర్భంలో వర్తించదు.

ఆసామీ సిక్కిస్ చట్టప్రకారం వారితపూర్వకంగాగాని మూజువాణిగా గాని జరిగిన ఒడంబడికద్వారా భూమిని కౌలుకు తీసుకున్నవారు అందుకూ ఆసామీ సిక్కిలు అన్న పూర్వపు నిర్వచనంకంటే యీ చట్టంలో యిచ్చిన నిర్వచనం స్పష్టంగావుంది. అయితే ఈ నిర్వచనంప్రకారం స్వాధీనపు తనఖాపొందినవారు.

కౌలుదార్లుగా గుర్తింపబడరు. ఆసామి సిస్ట్రీస్ చట్టంప్రకారం స్వాధీనపు తనఖా పొందినవారుగూడ కౌలుదాకాన్లు క్రిందకు వస్తారు. మరొకమార్పు ఏమంటే సబ్ టెనెంటుగూడ యీ చట్టంప్రకారం కౌలుదారుగా గుర్తింపబడుతాడు. కాని ఆసామిసిస్ట్రీస్ చట్టంలో అదిలేదు. ఇంకోమార్పు ఏమంటే తనక్రింద కౌలుదారు అవునాకాదా అన్న విషయాన్ని తేల్చడానికి భూస్వామికి యీచట్టంప్రకారం చట్టం అమలులోకి వచ్చినప్పటినుండి ఒక సంవత్సరం గడవు యివ్వబడింది. ఈ సంవత్సరం లోపలనే కౌలుదారుకాదని దరఖాస్తు పెట్టుకోవాలి. ఆ గడవుదాటితే కౌలుదారు కాదని భూస్వామి అభ్యంతరం పెట్టడానికి అవకాశంలేదు. దీని అర్థం 1951 జూన్ 30వ తేదీ లోపల కౌలుదారు కాదని భూస్వామి అభ్యంతరం పెట్టకపోతే అతనిభూమిని సాగుచేస్తూ కౌలుదారు నిర్వచనంక్రిందికి వచ్చే వారు అందరూ కవులుదార్లుగా పరిగణింపబడుతారు. అంటే యిప్పటికీ కౌలుదార్లుగా వున్నవారందరూ కౌలుదార్లుగా గుర్తింపబడవలసి వుందన్నమాట. వీరు కౌలుదారుకాదని భూస్వామి అభ్యంతరం పెట్టడానికి వీలులేదు. వీరిని చట్టం అమలులోకి వచ్చినప్పటినుండి 10 ఏండ్లవరకూ కబ్జానుండి తొలగించరాదు.

ఇక భూఖామంగులు తమ భూములను కౌలుకు యిచ్చుకోవడంగూర్చి పరిశీలిద్దాం. నేటిచట్టం 6వ సెక్షనుప్రకారం చట్టం అమలులోకి వచ్చాక మూడు ఏండ్లవరకుమాత్రమే కౌళ్లకు యిచ్చుకోవడం అనుమతింపబడింది. ఆ తరువాత ఆసలు

కౌటుకు యివ్వరాదు. (కొన్ని మిసహాయింపులు మాత్రం వున్నాయి. వాటిగూర్చి తరువాత తేల్చుతాం) ఈ విషయాన్ని గూర్చి చట్టంలో యిలా చెప్పబడివుంది.

ఈ చట్టం అనుబంధానికి వచ్చిచప్పించుండి మూడు సంక్లు పూర్తిఅయిన తరువాత సెక్షన్ 7లో విచరించినప్రకారం తప్ప ఏ భూమిని ఎంతకాలం వర్తకై నాగాని కౌటుకు యివ్వ రాదు; ఏ భూమిమీద కౌలు పద్ధతి వుండరాదు. (సెక్షన్ 6)

వైన తెల్పిన మిసహాయింపులకు సంబంధించి, దే సెక్షన్ 7 దానిప్రకారం యీ క్రింది పేర్కొనబడినవాడు మాత్రమే కౌలుకిచ్చుకోవచ్చు.

- (1) మైనరుగాని లేక స్త్రీగాని,
- (2) శారీరక లేక మానిసిక దౌర్బల్యంవలన శాశ్వతంగా స్వంత సాగు చేసుకోజాలని వారు,
- (3) భారతదేశపు భూస్వయం, నానికా, విమానదళాలలో పనిజేస్తున్నవారు.
- (4) ఏదైన తగినకారణ ఫలితంగా తాత్కాలికంగా భూమిని సాగు చేసుకోడానికి అనకాశంలేని వాళ్లు.

ఏను తాలూకాదారు (జిల్లాకలెక్టరు) అనుమతితో ఆయన నిర్ణయించిన కాలంవరకూ తమభూములను కౌలుకిచ్చు కోవచ్చును.

అయితే ఒకరికంటే మించిగాని అంతకన్నా ఎక్కుమంది గాని జాయింటుగా భూమిని కల్గివున్న సందర్భంలో వారిలో ఎవరైనాఒకరు వైనతెల్పిన ఏ మిసహాయింపు క్రిందికు రాన

ట్లయిన అట్టివానికి పైన తెల్పిన మినహాయింపులు వర్తించవు. అంతేగాకుండా పైనతెల్పిన మినహాయింపుక్రింద కౌలుకిచ్చు కున్న భూఖామందు తాలూకాదారు నిర్ణయించిన కాల కాలం ముగియకముందే చచ్చిపోయినట్లయిన, అతని వారసునికి పైన తెల్పిన మినహాయింపులు వర్తించక పోయినట్లయిన ఆ వారసుడు కౌలుకిచ్చుకోడానికి వీలులేదు. స్వయంగా సాగు చేయాలి. (సెక్షన్ 7)

మూడు సంవత్సరాలలోపల యివ్వబడ్డ కౌలు కాలంగూడ పది సంవత్సరాలకు తక్కువ వుండరాదు. భూఖామంకు కౌలుదారుకు వధ్య పది ఏండ్ల కాలానికి ఎక్కువ వుండాలనిగాని లేక తక్కువవుండాలనిగాని ఏదైనా షరతు వున్నప్పటికీ అది చెల్లనేరదు. కాబట్టి చట్టం అమలు వచ్చాక మూడు ఏండ్ల లోపల యివ్వబడే ప్రతికాలు 10ఏండ్ల కాలంకు తక్కువ వుండరాదన్నమాట అంటే చట్టం అమలుకు వచ్చాక నూతనంగా కౌలుకు తీసుకున్నవారిని ఎవరినీ 10ఏండ్ల లోపల బేదఖలీ చేయ గూడదన్నమాట.

అయితే యిండుకు ఒక ముఖ్యమైన మినహాయింపువుంది. కౌలుకు యిచ్చుకోవడానికి అవకాశమున్నవారినిగూర్చి పైన తెల్పింది. అందులో నాలుగో మినహాయింపు క్రిందకువచ్చే భూఖామందులు తాలూకాదారు అనుమతితో తాలూకా దారు నిర్ణయించిన కాలంకు లోబడి పదేళ్లకు తక్కువకాలం కౌలుకిచ్చుకోవచ్చును. దీనివలన పెద్ద భూస్వాములందరూ తాలూకాదారునిపై తమ పలుకుబడి ప్రయోగించి తక్కువ

కాలంకు కౌలుకిచ్చుకోవడం తరుచు కౌలువార్లను మార్పుతూ వుండడం జరిగేప్రమాదంవుంది. అలా జరిగిన సందర్భాలుగూడ అనేకం వున్నాయి. అవి జరగకుండా అందోళన గావించాలి.

మైనతెల్పిన ప్రకారంగాక చట్టానికి విరుద్ధంగా అంటే సెక్షన్ 6 కు విరుద్ధంగా ఇవ్వబడేకాల్లను ప్రభుత్వం గుర్తించదు. సెక్షన్ 7, 8 ప్రకారం ఇవ్వబడే కాళ్ళుఅన్నీ రిజిస్టర్డ్ పత్రాలమీద వ్రాసుకోవాల్సి వుంటుంది.

—♦ రక్షిత కౌలుదాన్లు. ♦—

ఈ చట్టప్రకారం రక్షితకౌలుదాన్లుగా యీ క్రింద పేర్కొనబడినవారు పరిగణింపబడుతారు:—

1. 1342-1352 ఫసలీల (1932-1942 సం.) మధ్యకాలంలో ఆరుఏండ్లకు తక్కువగాకుండా కబ్జాకాలం వున్నవారు.

2. 1947 జనవరి 1 వ తేదీనుండి వెనుకకు లెక్కించినప్పుడు వరుసగా ఆరుసంవత్సరాలకు తక్కువలేకుండా కబ్జావున్నవారు. అంటే 1941 వ సంవత్సరం జనవరి 1 వ తేదీనుండి 1947 జనవరి 1 తేదీవరకు వరుసగా కౌలుకు చేస్తున్నవారు.

3. 1943 అక్టోబరు 6 వ తేదీ తరువాత యీ చట్టం అమలులోకి వచ్చేగాటికి మధ్యకాలంలో ఆరుసంవత్సరాలుకు తక్కువగాకుండా కబ్జావున్నవారు. అంటే 1943 అక్టోబరు 6 వ తేదీనుండి 1950 జూన్ 30 వ తేదీ మధ్యకాలంలో వరుసగా ఆరుఏండ్లు కబ్జావున్నవారు.

పైన తెల్పినవాటి సారాంశం ఏమంటే, నేడు కబ్జావున్నా, లేకపోయినా చట్టం అనుబంధానికి రాకపూర్వం ఒక సంవత్సరం వరకూ అంటే 1949 జూన్ 30 వ తేదీ వరకు కాలభూములుగావున్న భూములపైననే కాలవార్లకు “రక్షిత కాలదారుహక్కు” లభిస్తుంది. అంతకుముందుగాని, ఆ తరువాతగాని స్వంతకమతంపే దుతో వ్యవహరింపబడుతూవుండే భూములపై రక్షిత కాలదారుహక్కు లభించవన్నమాట. ఇక వివరాల్లోకిపోయి పరిశీలిద్దాం.

(i) రక్షిత కాలదారుగా పరిగణించడానికి ఆరు సంవత్సరాల కబ్జా కాలాన్ని ఎంచడానికి 1354 ఫసలీ ఆసామీ సిక్కిస్ చట్టంలో ఏ వివరణ అయితే ఇవ్వబడిందో అదే వివరణ ఈ చట్టంలో గూడ ఇవ్వబడింది. చట్టంలో 6 సంవత్సరాల కబ్జా కాలాన్ని ఎంచడానికి నిర్ణయించిన మూడు రకాల కాలాలలో ఏ ఒక కాలం యొక్క అంత్య తేదీనాడైనా భూఖామందునుండి వేరుగా కాలకు చేస్తూవుండడం గాకుండా వారసుడుగా కాలకు చేస్తున్నట్లయిన ఏ వారసునినుండి కాలపొలాన్ని అలా పొందాడో ఆ వారసుని కబ్జా కాలాన్ని గూడ లెక్కలోకి తీసుకోవాలి. అదే విధంగా తను కాలదారుగా ఏ భూస్వామికిగల వున్నాడో అదే భూస్వామి తాలూకు మరియుతర ఏ భూమి నైనా పైన తెల్పిన కాలకాలంలో కాలకు చేసివుంటే ఆ కాలకాలాన్ని గూడ లెక్కలోకి తీసుకోవాలి. ఆ విధంగా లెక్కలోకి తీసుకొనే అతనికి 6 ఏండ్లకు తక్కువ లేకుండా వరసగా కబ్జా కాలం వుందా లేదా అని నిర్ధారణ చేయాలి.

(ii) ఒకరికంటే ఎక్కువమంది ఒకేభూమికి రక్షితకాలుదాన్లు మంటూ వారకులు తీసుకొచ్చినప్పుడు ఎవరిని రక్షితకాలుదాన్లుగా పరిగణించాలి అన్నప్రశ్న వున్నది. అలాంటిసందర్భాలలో ఈ క్రింది క్రిమనుప్రకారం పరిశీలించాలని చట్టంలో చెప్పబడింది:—

1342-1352 ఫసలీల వధ్యకాలంలో వరుసగా 6 సంవత్సరాలు కబ్జా వుందా లేదా అన్నవిషయాన్ని ముందు పరిశీలించాలి. అలావున్నట్లయితే అట్టివానికి ప్రాధాన్యతయిచ్చి రక్షితకాలు దాన్లుగా పరిగణించాలి. ఇలాంటివాని ఎవరూ లేకపోతే 1947 వ సంవత్సరం జనవరి 1 న తేదీకి వెనుకనుంచి వరుసగా 6 సంవత్సరాలు కబ్జావున్నవారు ఎవరైనా వున్నారా లేదా అని చూచి వాళ్లను రక్షితకాలుదాన్లుగా ఎంచాలి. ఈ విధంగా ఎవరు రక్షితకాలుదాన్లు అని తేల్చేందుకు చట్టం అమలులోకి వచ్చాక ఒక సంవత్సరంలోపల భూఖావండు తహశీలుదారుకు దరఖాస్తు చేయవచ్చు. అదేవిధంగా భూఖామండు తహశీలుదారుకు కాలుదారు రక్షితకాలుదారు కాడనిగూడ ప్రకటించమనికోరుతూ, వైన తెల్పిన నియమితకాలంలో దరఖాస్తు చేసుకోవాలి.

(iii) వైన తెల్పినవిధంగా, ఏదోరకంగా 6 సంవత్సరాలు వరుసగా కబ్జావున్నప్పటికీ యీ దిగువ పేర్కొన్న కారణాల ఫలితంగా ఈచట్టం అమలులోకివచ్చే సమయానికిగనుక భూమి నుండి బేదఖలి చేయబడివుంటే అలాంటివాళ్లను రక్షితకాలుదారుగా పరిగణించడానికి వీలుండదు.

1. కోర్టు డిక్రీవలననో లేక అలాంటిదే మరో ప్రభుత్వ డిక్రీవలననో బేదఖలీ చేయబడివున్నప్పుడు లేదా,

2. ఈచట్టం అవలులోకి రావడానికి కనీసం ఒక సంవత్సరముందు భూఖామందు చేత స్వంతసాగు చేసుకొనే వుద్దేశ్యంతో బేదఖలుచేయబడి, అట్టిభూమిని భూఖామందు స్వయంగాసాగుచేస్తున్నప్పుడు (అంటే 1949 జూన్ 10 న తేదీనాటికి కౌలుదారును బేదఖలీగావించి భూఖామందు స్వంతసాగు చేస్తున్నప్పుడు అనిఅర్థం.) లేదా,

3. అట్టిభూమిపై భూఖామందు ఏదైనా శాశ్వతకట్టడాన్ని కట్టినప్పుడు లేదా,

4. అట్టిభూమిని భూఖామందు శాశ్వతంగా వ్యవసాయేతర కార్యాలకు మళ్ళించినప్పుడు,

5. భూఖామందు కౌలుదారునుంచి అతని హక్కులను వదులుకున్నట్లు దస్తావేజు వ్రాయించుకొని వున్నట్లయిన, కౌలుదారు రక్షితకౌలుదారుహక్కును పోగొట్టుకుంటాడు. ఇట్టిసందర్భాలలో, భూస్వామి అస్తుకు నేసందర్భంలో 2 సంవత్సరాల గడువుగూడ కౌలుదారుకు దొరకదు.

ఈ సందర్భాలలో కౌలుదార్లును రక్షితకౌలుదార్లుగా పరిగణించడానికి వీలుండదు.

రక్షితకౌలుదారుగా పరిగణింపబడడానికి అన్ని అవకాశాలు వున్న కౌలుదారు, చట్టం అమలుకు వచ్చేనాటికి, కబ్జాలోలేకుండా వున్నప్పుడు, తనకు లోగడ కబ్జావున్న భూమిని తిరిగి పొందడానికి అవకాశం వుంది. అట్టిభూమిని సాగుచేసేందుకు

తాను ఇష్టపడుతున్నానని భూఖామందుకు చట్టం అమలులోకి వచ్చాక ఆరునెలలలోపల వాతపూర్వకంగా యిందుకుగాను నోటీసు ఇవ్వాలివుంది. 1951 మార్చి 31 వ తేదీలోపల భూఖామందు అందుకు ఎలాంటి అభ్యంతరం పెట్టకపోతే ఆ తేదీనాటికి భూఖామందునుండి అట్టి భూమిని కాలుదారు, తహశీలుదారుకు దరఖాస్తుచేసి తిరిగి స్వాధీనపన్నుకోడానికి కాలుదారు అర్హత కల్గివున్నాడు.

చట్టం అమలులోకివచ్చాక ఒక సంవత్సరంలోపుగా భూఖామందుగాని లేక రక్షితకాలుదారుగాని లేక మరోవ్యక్తిగాని తనకు హక్కువున్నదని దరఖాస్తుచేసి వుండకపోతే, చట్టం అమలుతేదీనాటికి కబ్జాలోవున్న కాలుదారే అతనికి ఆరుసంవత్సరాల కబ్జావున్నాడు. లేకపోయినా రక్షితకాలుదారు అవుతాడు.

(IV) చట్టప్రకారం రక్షితకాలుదారును బేదఖలీ గావిం చేందుకు భూఖామందుకున్న హక్కులు:— •

చట్టం 44 వ శ్లోకనుప్రకారం స్వంతంగా సాగుచేసుకొనే వుద్దేశ్యంతో భూఖామందు యీ చట్టం అమలులోకివచ్చాక ఎప్పుడైనాగాని రక్షితకవులుదారును బేదఖలీ చేయవచ్చును. అయితే తాను స్వయంగా సాగుచేసుకోదలిచాననీ, అందుచేత భూమి ఖాళీ చేయమనేమందుగా ఒకసంవత్సరం వ్యవధితో తహశీలుదారుద్వారా కబ్జాపైవున్న కవులుదారుకు నోటీసు ఇవ్వాలివుంటుంది. అలా నోటీసు యివ్వకుండా తహశీలుదారు

అనుమతిలేకుండా తానే స్వయంగా యే భూస్వామి బేదఖిలీ చేయడానికి పూనుకోవడానికి వీలులేదు.

ఆసామీ సిక్స్టీస్ చట్టంలో స్వయంగా నాగుచేయడం అంటే ఏవిధంగా నిర్వచింపబడిందో యీ చట్టంలోగూడ అదే విధంగా నిర్వచింపబడింది. ('పాలేసు' అన్న నిర్వచనంలోవున్న భేదంతప్ప—యీ భేదం ఏమిటో లోగడే తెల్పబడింది.)

అయితే 50 ఎకరాల తరి మరియు 250 ఎకరాల చెలక భూమికి మించిన స్వంతసాగుభూమి వున్న భూఖామందు అలా బేదఖిలీకి పూనుకోడానికి అర్హతకల్గియుండదు. అంతకులోపు ఆస్తివున్నవారు మాత్రమే స్వంతసాగు చేసుకొనే పుద్దేశ్యంతో కౌలుదార్లను బేదఖిలీ చేయడానికి అర్హులు అయితే యిచ్చట గూడ బేదఖిలీ చేయగా సంక్రమించే భూమి అంతకుముందు స్వంత సాగుచేస్తున్న భూమి మొత్తంకలిపి పైన తెల్పిన పరిమితి కంటే మించరాదు. అంతకు మించిన భూమిని కౌలుదారు కబ్జాలోనే వుంచాలి. ఉదాహరణకు ఒక భూఖామందుకు కౌలు భూములతోపాటు 40 ఎకరాలు తరి 200 ఎకరాల చెలక స్వంత కమతం భూమి వుందనుకోండి ఆ స్వంతకమతం భూమికాకుండా యింకా 20 ఎకరాల తరి 100 ఎకరాలు చెలకభూమి కౌలు కివ్వబడిన భూమి అతనికి వుందనుకోండి. ఈ చట్టంవచ్చాక ఆ భూఖామందు కౌలుభూమినిగూడ స్వంతసాగుక్రిందకు మార్చి దలచినప్పుడు 10 ఎకరాల తరి 50 ఎకరాల చెలకభూమి వరకూ తన కౌలుదార్లను బేదఖిలీ చేయవచ్చుతప్ప మొత్తం కౌలు భూమి అంతనుండి కౌలుదార్లను వెళ్లగొట్టడానికి వీలులేదు.

ఈ విధంగా బేదఖలీచేయగా సంక్రమించినభూమిని భూఖామందు తిరిగి కవులు కిప్పరామ. (తానే స్వయంగా సాగుచేయాలి. అంతకుముందు స్వయంగా సాగుచేసుకొంటున్న భూమిమాత్రం కవులుకీర్ముకోవచ్చు.) బేదఖలీ గావించిన ఒక సంవత్సరం లోపల అట్టిభూమిని స్వంత సాగుబడికిందకు తేవాలి. అలా తేరుడకపోతే మరల బేదఖలీచేయబడన రక్షిత కౌలుదారు ఆ భూమిని తహశీలుదారుకు దరిఖాస్తు గావించి పునరాక్రమించుకోవచ్చు. ఒకవేళ అలా స్వంత సాగుకీ దకు భూఖామందు తెచ్చినప్పటికీ స్వంత సాగులోకి తెచ్చినప్పటి నుండి సది సంవత్సరాలలో ఎప్పుడైనా స్వంతసాగు మాని మరల కౌలుకిస్తేగాని లేక పడావుగా పెట్టుతేగాని కవులుదారు ఆ భూమిని తిరిగి ఆక్రమించుకోవచ్చు. భూఖామందు స్వంత సాగుకీంద లేకుండా పడావుగా వున్నకాలానికి భూఖామందు నుండి రక్షిత కౌలుదారు నష్టపరిహారాన్ని యిప్పించమని దరి ఖాస్తు పెట్టుకోవచ్చును.

స్వంతసాగు చేసుకొనే వుద్దేశ్యంతోనేగాకుండా భూఖా మందు రక్షితకౌలుదారును సకాలంలో కౌలు చెల్లించలేదనే సాకుతోకూడ బేదఖలీ చేయవచ్చు. 1317 ఫసలీ ల్యాండు రెవెన్యూచట్టం ప్రకారం శిస్తుచెల్లింపుకోసం నిర్ణయించిన వాయిదాలప్రకారం ఆఖరివాయిదా గడువు (అంటే ఖార్ఖ, ఆబీపంటలకు ప్రతిసంవత్సరం జనవరి 21 వ తేదీ, రబీపంటకు ఏప్రిల్ 21 వ తేదీ, తాబీపంటకు జూన్ 30 వ తేదీ) తరువాత 15 రోజుల లోపలకూడ ఆ సంవత్సరం కౌలుమొత్తాన్ని చెల్లించ

చకపోయినపక్షంలో తహశీలుదారుకు బేదఖలీ గావించేందుకు అనుమతీకోసం భూఖామందు దరఖాస్తు పెట్టుకోవచ్చును. భూఖామంనునుండి అట్టిదరఖాస్తురాగానే కవులుబకాయి చెల్లించమని తహశీలుదారు కవులుదారుకు వుత్తర్వుచేస్తాడు. కవులు దారుగనుక ఆ వుత్తర్వునుట్టిన 15 రోజులలోపల కవులుబకాయి చెల్లించితే బేదఖలీవు ఉండు. లేకపోతే కవులుగాను బేదఖలీ చేయబడుతాడు.

ఈ చట్టంలో కవులుదార్లు, రక్షితకవులుదార్లు కబ్జాహాక్కులగూర్చి పైన చెప్పినదాని సారాంశం ఏమిటి? ఈ విషయాన్ని పోలీసులించేందుకు 1354 షఫసలీ ఆసామీ సిక్కిసుచట్టం క్రింద సంకీర్ణించే హక్కులనుగూర్చిగూడ దృష్టిలో వుంచుకోవాలి. ఎందుచేతనంటే యీచట్టం ఆసామీ సిక్కిసుచట్టాన్ని రద్దుగావిస్తూన్నప్పటికీ ఆసామీ సిక్కిసు చట్టంప్రకారం కవులుదార్లకు యీచట్టంలోవున్న ఏర్పాట్లకు విరుద్ధంగాకుండా ఇంతకుముందే ఏర్పడివున్న హక్కులు ఇప్పుడుగూడ నిల్చేవుంటాయి. ఈ విషయంగూర్చి 1950 సంవత్సరపు కవులుదారీచట్టం సెక్షన్ 33 లో స్పష్టంగా చెప్పబడివుంది. అందుచేత ఆసామీ సిక్కిసు చట్టంక్రింద కవులుదార్లకు యింతకుముందు సంకీర్ణించివున్న హక్కులుగూడ దృష్టిలో వుంచుకోవాలి.

ఆసామీ సిక్కిసు చట్టంప్రకారం 1342-'52 షఫసలీల మధ్యకాలంలో 6 సంవత్సరాలకు తక్కువలేకుండా కబ్జావున్న వాళ్లు రక్షితకవులుదార్లుగా పరిగణింపబడ్డారు. ఆ ఏర్పాటు ఇప్పటిచట్టంలోగూడ వుంది. అందుచేత నేటి చట్టంప్రకారం

రక్షితకౌలుదారు ఎవరు అన్న నిర్వచనం ఆసామీ సిక్కిసు చట్టంలోని నిర్వచనానికి తీసికట్టుగా వుండజాలదు. ఇంకా అదనంగా కొన్ని తరగతులవాళ్ళని అంటే 1943 నుండి చట్టం అమలులోకి వచ్చేనాటి మధ్యకాలంలో ఆరుఏండ్లకు తక్కువలే కుండా వరుసగా కౌలుకుచేస్తున్నవారుగూడ రక్షితకౌలుదారులుగా పరిగణింపబడ్డారు. అయితే యిచ్చట ఒకవిషయాన్ని గ్రహించాలి. 1354 వ ఫసలీ ఆసామీ సిక్కిసు చట్టప్రకారం ఆ చట్టం అమలులోకివచ్చాక యివ్వబడిన కౌళ్ళన్నీ 10 ఏండ్ల కాలానికి తక్కువ వుండరాదు అని చెప్పబడివుంది. అంటే 1944 సంవత్సరం మార్చి 18 తేదీతో ప్రారంభమై 1950 జూన్ 30 వ తేదీతో అంతమయ్యేకాలంలో స్వంతసాగు చేసుకొనే వుద్దేశ్యంతోతప్ప ఇతరసాకులపై భూఖామందు కౌలుదారుని బేదఖలీ చేయడాన్ని చట్టం నిషేధించింది. కాని ఆచరణలో యిలా స్వంతసేవ్యం చేద్దామనే సదుద్దేశ్యంతో బేదఖలీకి పూనుకున్న భూఖామందులు చాలఅరుదు. తమకు భూమిపై హక్కుపోతుందనే ఆదుర్దాకొలదీ దీర్ఘకాలపు కౌలుదార్లను సాధ్యమైనంతవరకు తొలగించుతూవుండడం ఏకసాలా లేక స్వల్పకాలం కౌలుమీద తిరిగి కౌళ్లకివ్వడమే చాలవరకు జరిగింది. పోలీసు యాక్టన్ అయ్యాక 1949 లోనూ, 1950 సంవత్సరం ప్రారంభంలోనూ బాగా బేదఖలీలు ప్రారంభమయ్యాయి. ఇలా బేదఖలీలుఅన్నీ చట్టవ్యతిరేకం. అందుచేత 1945 సంవత్సరం మార్చి 18 తేదీతరువాత కౌలుదారులుగావున్నవారు స్వంతసేవ్యం చేయటోతప్ప మరేవిధంగా బేదఖలీగావించబడ్డా చట్టవ్యతిరేకమే.

స్వంత సేవ్యంపేగుతో బేదఖలీ గావించబడినప్పటికి ఆ బేదఖలీ భూమిని ఒకసంవత్సరంలో స్వంతసాగు చేయకపోతేగాని లేక చేసినా 10 ఏండ్లలో అంటే 1954 మార్చిలోపల ఎప్పుడైనా మరల స్వంతసాగు విడిచిపెట్టి కౌలుకు ఇవ్వడంగాని, లేక పడావుగా వుంచడంగాని వుంచరాదు. అలాచేసినట్లయిన ఆభూమిపై భూఖామందుకుగాని, మధ్యగాప్రవేశించిన కవులుదారుకుగాని కబ్జావుండదు. బేదఖలీ చేయబడిన కౌలుదారుకే కబ్జా హక్కు వుంటుంది.

ఇక ఇప్పటి చట్టంప్రకారం కౌలుదార్లహక్కులను ఎలా నిర్ధారణ చేసుకోవాలో చూద్దాం.

(1) చట్టంప్రకారం రక్షితకౌలుదారుగా పరిగణింపబడడానికి మూడురకాల యోగ్యతలు పేర్కొనబడ్డాయి. అంటే 1342 వ షరలీనుండి చట్టం అమలులోకి వచ్చేప్పటికి (1950 జూన్ 30 వ తేదీకి) వున్న వ్యధికాలంలో చట్టంలోతెల్పిన క్రిమముప్రకారం ఎవరికి 6 ఏండ్లకుగాని, అంతకుమించిగాని కబ్జా వుండో ముందు పరిశీలించాలి. అలా 6 ఏండ్లకు తక్కువగాని కబ్జాదార్లులిప్పు తయారయ్యాక యెవరికి చట్టంప్రకారం ముందు ప్రాధాన్యత వుండాలో తరువాత తేల్చాలి.

ఆ తరువాత కౌలుదార్లుకున్న కబ్జాకాలం గూర్చిగాని, మరేవిషయం గూర్చిగాని భూఖామందు 1951 మార్చి 1 వ తేదీలోపల తహశీలుదారుకు అభ్యంతరాలుతెల్పుతూ ఏమైనా దరఖాస్తుపెట్టాడా? లేదా? అని చూడాలి.

పైన తెల్పిన గడువులో అభ్యంతరం పెట్టకపోయినట్లయిన అట్టికాలుదారు నిరభ్యంతరంగా రక్షితకాలుదారుగా గుర్తింపబడాలి. అతనికి రక్షితకాలుదారుఫారం యివ్వాలి. ఆ కాలుదారు కే కబానూడా వుంటేనే. లేకపోతే అతను లోగా వివరించినట్లు తిరిగి భూమిని కబ్జా జేసుకోడానికి ప్రయత్నించుకోవాలి. ఇక పైన తెల్పిన గడువులోపలనే భూఖామందు తహశీలుదారు ముందు అభ్యంతరంపెడితే దానికి తహశీలుదారు ఏమినిర్ణయం యిస్తాడో చూడాలి. ఆ నిర్ణయం అక్రమముగావుంటే తాలూకాదారుకి, తాలూకాదారినిర్ణయం అన్యాయమనితోస్తే ఆ పైన కవెన్యూబోర్డుకు అప్పీలు గావించుకోవచ్చు. కాబట్టి పైన తెల్పినదానిప్రకారం 1951 మార్చి 1 వ తేదీనాటికి భూఖామందునుండి కాలుభూమినిగూర్చి, కాల కాలాన్నిగూర్చి యే అభ్యంతరంలేకుండా చట్టంలో రక్షితకాలుదార్లకుండా ల్పిన యోగ్యతలలో యేదోఒక యోగ్యతవున్న కాలుదారు నేడు కబ్జాలోవున్నా లేకపోయినా రక్షితకాలుదారుగా పరిగణింపబడుతాడు. అలా రక్షిత కాలుదారీఫారాలు అట్టివారికి యింతవరకూ రాకపోతే డిప్టీకలెక్టరుకు దరఖాస్తుచేసి తెప్పించుకోవచ్చును.

(2) రక్షితకాలుదార్లను స్వంతంగా సాగుచేసుకొనేపే దుతో, బేదఖలీ చేయడానికి భూఖామందుకు యీచట్టం 44 వ శెక్షన్ ప్రకారం హక్కువుందని లోగా తెలుసుకున్నాం. అయితే గత యస్సెంబ్లీ సమావేశంలో హైదరాబాదు ప్రధాన మంత్రి 44 వ శెక్షనుప్రకారం భూస్వాములు, బేదఖలీ గావి

చేందుకు తహశీలుదారుకు పెట్టుకొనే దరఖాస్తులన్నింటి విచారణ నిలుపుచేయాలనీ, బేదఖిలీలకు పోలీసు అధికార్లు వద్దతు పోరాదనీ, జిల్లా అధికారులు చర్య తీసుకోవాలని వారికి ఉత్తర్వులు పంపినట్లుగా ప్రకటించాడు. ఆ తరువాత 1952 మార్చి 31 వ తేదీ తరువాత బేదఖిలీలను నిషేధిస్తూ ఆర్డినెన్సుగూడ ప్రకటింపబడింది అయినా వీటిని ఖాతరుచేయకుండా భూస్వాములు, లంచకొండిపోలీసు, రెవెన్యూ ఉద్యోగస్తుల తోడ్పాటుతో బేదఖిలీలను సాగించుతూనే వచ్చారు. అట్టి బేదఖిలీలను చట్టవ్యతిరేకం.

పైన తెల్పిన విషయం అలావుచి ఇలా బేదఖిలీలద్వారా భూభ్రష్టమందులు స్వాధీనపర్చుకున్న భూములను భూస్వామి స్వయంగా సాగుచేస్తున్నాడా లేక పడావుగావుంచాడా లేక మరల ఇంకొకరికి కౌలుకిచ్చాడా చూడాలి. స్వయంగా బేదఖిలీ తేదీనుండి సంవత్సరంలోపల సాగుచేయక పడావుగావుంచితే దానిని కబ్జా తీసుకోడానికి బేదఖిలీ చేయబడ్డ కౌలుదారుకు హక్కువుంటుంది. దాన్ని పురస్కరించుకొని కౌలుదారు చేత కబ్జా పెట్టించవచ్చు.

(3) పైన తెల్పినవిధంగా రక్షితకౌలుదారుగా పరిగణింపబడడానికి యే యోగ్యతా లేకపోయినప్పటికీ కౌలుదారు నేటి వరకూ కబ్జా కలిగివుంటే అతడు రక్షితకౌలుదారుగానే పరిగణింపబడుతాడు. అంటే నేటివరకు కబ్జాలోవున్న కౌలుదార్లను (వారు చట్టానికిపూర్వం, కబ్జా కలిగివున్నా, చట్టంతర్వాత కౌలుదారులుఅయినా) ఎవరినీ బేదఖిలీచేయడం చట్టవ్యతిరేకంగాదు.

(ఇటీవల ప్రచురించబడిన హైదరాబాదు కౌలుదారీ ఆర్డినెన్సు ప్రకారంగూడ అన్నిరకాల బేగళీలు రద్దుగావించబడ్డాయి. ఈ ఆర్డినెన్సు ప్రకటనగూర్చి మరొకచోట వివరించబడింది.)

(4) సేటిచట్టం అమలులోకివచ్చాక అంటే 1950 జూన్ 30 వ తేదీనుంచి యివ్వబడిన కవుల్లు 10 ఏండ్లకు తక్కువకాలం వుండరాదు. కాబట్టి చట్టం అమలులోకి వచ్చినతర్వాత కౌలు కుతీసుకున్న కౌలుదార్లుగూడ దాదాపు రక్షితకౌలుదార్లే (కబ్జాకు సంబంధించినంతవరకు) అవుతారు. (అయితే ఈచట్టం ప్రకారం రక్షితకౌలుదార్లు ఎవరైనా అట్టిభూములు కబ్జా తమకేవుండాలని అభ్యంతర పెడితేతప్ప.)

(5) 1953 జూన్ 10 వ తేదీనుండి యీ చట్టం ప్రకారం అనుమతించ బడినవారు తప్ప (మైనర్లు, దిక్కులేనిస్త్రీలు, సైనికులు, నావికులు, వైమానికులు, వ్యవసాయంచేసుకోలేని శాశ్వతఅశక్తులు, తగినకారణాలతో కౌలుకివ్వడానికి తాలూకాదారుచే అనుమతింప బడినవారు తప్ప యింకెవరూ కాళ్ళకు యివ్వరాదు.

(6) చట్టలో గమనించాల్సిన మరొకవిషయంవుంది. అదేమంటే చట్టం 51 వ శెక్షనుప్రకారం భూఖామందులోటువలన గాని, లేక కౌలుదారు లోటువలనగాని, ఏభూమియైనా చట్టానికి పూర్వంగాని, తర్వాతగాని మరుసగా రెండుసంవత్సరాలు సాగుచేయబడకుండా పడావుగాపడివుండడంగాని లేకపశువులకం చెలక్కింద పడివుండడంగానిజరిగితే అట్టిభూమిని సాగులోకితెచ్చే అధికారావారోత్పత్తి జరుగుతుందని ప్రభుత్వంప్రదేశింపబడితే అట్టి

భూమిని ప్రభుత్వం వశంచేసుకొని సాగులోకి తీసుక రావచ్చును. ఈ సెక్షను ప్రకారం జమిందార్లు భూస్వాములు కౌలుదార్లను పెద్దయెత్తున బేదఖలీగావించి పడావుగానో లేక కంచెలుగానో వుంచిన అశేష భూఖండాలన్నిటినీ సాగులోకి తీసుకరావలసినదిగా ప్రభుత్వంపై ఆందోళన లేపడానికి అవకాశం వుంది. పడావుగావున్న భూములను మొత్తంగా సాగులోకి తెప్పించడానికి ఆందోళన చేయాలి. కంచెలుక్రిందవున్న భూములను ఆభూస్వామి పశువుల మేతకోసం సరిపడ భూములను మినహాయించి తణిమా భూములను సాగుకు యివ్వవని దరఖాస్తు చేయాలి. ప్రభుత్వ బంచరాయి భూములకు యెలా దరఖాస్తు చేయించుతున్నామో అలాగే భూస్వాముల స్వాధీనంలోవున్న పెద్ద పెద్ద కంచెలను సాగులోకి తీసుకరావడానికి దరఖాస్తులు పైన తెలిపిన సెక్షను ఆధారంగా గొని పెట్టించాలి,

(7) సెక్షను 33 ప్రకారం 12 సంవత్సరాలకు మించిన కబ్జాగల కౌలుదారులు శాశ్వత కబ్జాహక్కుగల సిక్కిదారులు అవుతారు. ఇలాంటివారిని స్వంత కమతం పెట్టాలనే సాకుతో 44వ సెక్షను ప్రకారం తొలగించడానికి వీలుండదు; భూఖామందు అట్టి భూమిని అమ్మడానికి గూడ వీలులేదు. సిక్కిదారు పట్టాకావాలని దరఖాస్తు చేయవచ్చు.

భూస్వాములకు కౌలుదారులకు లోగడ తదాదాలు వచ్చినప్పుడు వాటిలో కొన్ని కౌలుదారులకు శాశ్వత కౌలుకు యివ్వబడి పరిష్కరింపబడ్డాయి. (యిలాంటి భూములను 'దవామి' కౌలు అంటారు.) ఇలాంటి కౌలున్న యిప్పటికీ

చెల్లుబడి అవుతాయి. ఈ భూములనుంచి బేదఖలీ చేయడానికి గాని, వాటిని అమ్ముకోవానికిగాని భూస్వాములకు హక్కు లేదు.

మూడో విషయమేమంటే కొన్ని తగాదాల సందర్భములో 10-20 సంవత్సరాల వరకే కౌళ్లు నిర్ణయించడం, కోర్టు డిక్రీలుద్వారా గాని, లేక పంచాయితీలద్వారాగాని పరిష్కరించడం జరిగింది. అలాంటి సందర్భాలలో ఆ గడవువరకు బేదఖలీలు చేయబడకుండా చూడాల్సి వుంటుంది.

—♦ 1950 కౌలుదారీచట్టం ఏ తరగతి భూములకు వర్తించుతుంది? ♦—

1354వ ఫసలీ ఆసామి సిక్కిసు చట్టం వర్తించే భూములలో కొన్నింటిని యీ చట్టంక్రింద మినహాయించడం జరిగింది. 1950 కౌలుదారీ చట్టంప్రకారం యీ క్రిందపేర్కొన్న తరగతుల భూములను మినహాయించడం జరిగింది :—

1. ప్రభుత్వం, (హైదరాబాద్ మండల, స్థానిక ప్రభుత్వాలు) లేక సహకార సంస్థలు; యివి కౌలుకు తీసుకున్న లేక కౌలుకు యిచ్చిన భూములు; దానం పొందిన లేక దానం యిచ్చిన భూములు; యక్వైర్ గావించిన భూములు..

2. ఏదైనా పారిశ్రామిక లేక వ్యాపార సంస్థ కౌలుపై తీసుకున్న భూములు.

3. వృత్తియినానామ భూములు, దేహదాయ యీనామము, లేక ధర్మాదాయ యీనామము లేదా

4. పట్టణ పారిశ్రామిక లేదా వ్యవసాయేతర అభివృద్ధి కోసం రిజర్వు నయబడినట్లుగా గెజెట్‌లో ప్రభుత్వం అప్పడప్పుడు ప్రకటించుకూపుండే పా్రింతం -

పైన తెల్పిన వీటి విషయంలో యీ చట్టం వర్తించదు. 1354వ ఫసలీ ఆసామి సిక్కిసు చట్టం ప్రకారం గావింపబడిన మినహాయింపులకంటే పైన తెల్పిన మినహాయింపులు అధికంగా వున్నాయి. ఆసామి సిక్కిసు చట్టం ప్రకారం మినహాయింపబడిన భూములు ప్రభుత్వం; సహకార సంస్థలు కౌలుకు తీసుకున్న భూములుగాని కౌలుకిచ్చిన భూములుగాని అదే విధంగా ఏదైనా పారిశ్రామిక లేక వ్యాపార సంస్థ కౌలుకు తీసుకున్న భూములు లేదా కవులుకు యిచ్చిన భూములు, వృత్తి యీనాముల విషయంలో మినహాయింపనేదే లేదు. ఈ మినహాయింపుల గూర్చి వివరంగా యిటీవల ప్రభుత్వం ఒక ప్రకటన గావించింది. (25-4-1952 వ తేదీన) అందులో యీ విధంగా చెప్పబడి వుంది:—

“ 1354-ఫసలీ ఆసామి సిక్కిసు చట్టం సెక్షను 25 ప్రకారం గూడ కొన్ని తరగతుల భూములకు ఆ చట్టాన్ని వర్తింపజేయకుండా మినహాయింపు చేయబడింది. అయితే 1950 కవులుదారీ చట్టం ప్రకారం మినహాయింపబడిన తరగతులన్నీ ఆ చట్టం క్రింద మినహాయింప బడలేదు. ఆ చట్టం క్రింద యీ క్రింది రెండు తరగల భూములు మాత్రమే మినహాయింపబడ్డాయి. (1) ప్రభుత్వం, సహకార సంస్థలు చేత కౌలుకు యివ్వబడిన భూములు; అవి కవులుకు తీసుకున్న భూములు.

(2) వ్యాపార లేక పారిశ్రామిక సంస్థల తాలూకు భూములు కాని 1950 కవులుదారీ చట్టం ప్రకారం యీ దిగువ తెల్పబడిన మూడుతరగతుల భూములు గూడ మినహా యింపబడ్డాయి.

(1) వృత్తి యీనాములు, (2) దేవాదాయ, ధర్మాదాయ యీనాములు, (3) ప్రభుత్వం, పట్టణ, పారిశ్రామిక లేక మరి యేయితర వ్యవసాయేతర ప్రయోజనాలను పెంపొందించేందుకు రిజర్వు గావించుతూ గెజెట్ లో ప్రకటింపబడే భూములు ఆసామీ సిక్కిసు చట్టం ప్రకారం మినహాయంప బడలేదు.

1950 కవులుదారీ చట్టంకు 1951వ సంవత్సరం మార్చి 31వ తేదీన గావించిన సవరణ ఫలితంగానూ, 1950 కవులుదారీ చట్టం కిదివ సెక్సను ప్రకారమున్న ఆసామీ సిక్కిసు చట్టం అమలులో వున్నప్పుడు కవుల్లకు సంబంధించినంత వరికు ఏర్పడిన హక్కులు ఆసామీ సిక్కిసు చట్టం రద్దు అయినప్పటికి యధా ప్రకారంగానే అమలులో వుంటాయి."

ఈ ప్రకటన చాల ముఖ్యమైన ప్రకటన. దీని ప్రకారం యీ చట్టాక్రింద మినహాయంపబడిన దేవాదాయం, ధర్మాదాయం యీనాము భూములకు చెందిన కౌలుదారులు, వృత్తి యీనాం భూములకు చెందిన కవులుదార్లకుగూడ 1950 కవులుదారీ చట్టం వర్తించుతుందన్న మాట. (చట్టంలో ఈ భూములు మినహాయంప బడినప్పటికి) ఈ ప్రకటనను మన కర్కస్సు వుపయోగించు కోవాలి. అదే విధంగా యిప్పుడు ప్రకటించిన ఆర్డినెన్సుగూడ వర్తించుతుంది.

ఆయితే యిచ్చకు ఒక విషయాన్ని గమనించాలి. వృత్తి యీనాం భూములు నాథారంగా పుండాయి. అందు చేత యీ భూములకు యీనాందారులకు పట్టాలివ్వాలని మనం లోగడనుచీ ఆందోళన గావిస్తున్నాం. కాని యిప్పుడు పైన తెల్పిన ప్రకారం యీ రకపు యీనాం భూములపై వున్న కవులుదార్లకుగూడా కవులుదారీ చట్టం వర్తించుతుంది. సీని ప్రకారం యీ భూములపై కబ్జాకల్గివున్న కవులుదార్లు తొలగ మని అనవచ్చు. ఇలాంటి సందర్భములో మనం జాగ్రత్తగా వ్యవహరించాలి. పేదలుగావున్న వృత్తి యీనాందారులకు వారి క్రిందవున్న కవులుదారులకు మధ్య తగాదా లేకుండా యీ సమస్యను పరిష్కరించాలి. స్వంతంగా వ్యవసాయం చేసుకునే వృత్తి యీనాందారులకు పట్టాలిప్పించడానికి మనం సాధారణంగా ప్రయత్నించాలి. కొన్ని ప్రత్యేక సందర్భాలలో మాత్రం కవులుదార్ల కబ్జాకోసం పోరాడవచ్చు.

కాబట్టి 1950వ సంవత్సరం కౌలుదారీచట్టం (1) ప్రభుత్వం (2) పాఠశామిక లేక వ్యాపార సంస్థలు, (3) సహకార సంస్థలకు సంబంధించిన భూములకుతప్ప తదితర ఖాల్సా యీనాం, జాగీరు మున్నగు అన్నితరగతుల భూములకు వర్తించుతుంది. —

—♦ 1952వ సంవత్సరపు బేదఖిలీల వ్యతిరేక ఆర్డినెన్సు ♦—

1952 ఆగస్టు 28వ తేదీన హైదరాబాదు ప్రభుత్వం భూస్వాములు కౌలుదార్లను బేదఖిలీ చేయడాన్ని నిషేధిస్తూ

ఒక ఆర్డినెన్సుచు (శాసనసభ సమావేశంలో లేనప్పుడు ప్రభుత్వం జారీగావించే చట్టాలను ఆర్డినెన్సులు అంటారు) ప్రకటించింది. దానిలోని ముఖ్యవిషయాలు యీ క్రిందివిధంగా వున్నాయి:—

(1) ఈ ఆర్డినెన్సు 1950 సంవత్సరపు కౌలుదారుల చట్టం వర్తించే భూములన్నింటికీ వర్తించుతుంది. 1952 ఆగష్టు 28 వ తేదీనుండి అమలులోకి వచ్చింది.

(2) 1952 మార్చి 21 వ తేదీ తర్వాత భూస్వాముల చేత గావించబడిన బేదఖలీలుఅన్నీ అక్రమముగా పరిగణించి రద్దుగావించబడ్డాయి. పైనతెల్పినతేదీ తరువాత బేదఖలీచేయబడిన రక్షితకౌలుదార్లందరికీ వారివారి కబ్జాభూములను యీ సంవత్సరం పంటతోసహా జిల్లాకలెక్టర్లు తిరిగి దఖలుపర్చవలసి వుంది.

(3) ఈ ఆర్డినెన్సు అమలుకు వచ్చినప్పటినుండి అంటే 1952 ఆగష్టు 28 వ తేదీనుండి కోర్టులుఏవీ కౌలుధార్లను బేదఖలీ చేయడానికి భూస్వాములు ప్లెజ్జుకొనే దరఖాస్తులను తీసుకోవడంగాని, వాటిపై విచారణ జరపడంగాని చేయరాదు. ప్రస్తుతం కోర్టులో పైసులుగాకుడా నిల్చివున్న దరఖాస్తులవిచారణను తక్షణమే ఆపివేయాలి.

(4) ఎవరైనా భూస్వాములు యీ ఆర్డినెన్సుకు వ్యతిరేకంగా చట్టవ్యతిరేక చర్యలకు పూనుకుంటే, అంటే కవులుదార్లను బేదఖలీ కేసి మరొకరికి కవులుకు ఇవ్వడంగాని లేక తామే వాటిని స్వంతంగా వ్యవసాయం చేయడానికి పూనుకోవడంగాని లేక పడావుగా పెట్టడంగానిచేస్తే అట్టివారికి ఆరుమాసాల

వరకు శిక్షవిధించవచ్చు లేదా 200 రూపాయలవరకూ జరిమానా విధించవచ్చు. లేదా శిక్ష, జరిమానా రెండూగూడ విధించవచ్చు.

(5) 1952 మార్చి 21 వ తేదీ తరువాత భూస్వాములు రక్షితకౌలుదార్లు కబ్జాలోవున్న భూములను ఇతరులకు ఆమ్మి వుంటే అట్టి అమ్మకాలన్నీ రద్దుగావించబడ్డాయి. అయితే రక్షితకౌలుదార్లే కొనుక్కొనివున్నట్లయిన అట్టివిక్రయాలు చెల్లుతాయి. అదేవిధంగా భూస్వాములుగావించే స్వంతకమతం భూముల అమ్మకాలుగూడ చెల్లుతాయి. వాటికి యీ ఆర్డినెన్సు వర్తించదు.

ఈ ఆర్డినెన్సులోని ముఖ్యాంశాలుయివి. దీన్ని అమలు జరిపేందుకు ప్రభుత్వం 1952 సెప్టెంబరు 8 వ తేదీన కొన్ని నిబంధనలను (రూల్సు) జారీగావించింది. ఆర్డినెన్సుప్రకారం తమకబ్జానుండి తొలగింపబడిన రక్షితకౌలుదార్లు జిల్లాకలెక్టర్లకు తిరిగి తమ భూములను స్వాధీనపర్చమని కోరుతూ దరఖాస్తులు యోజించేసుకోవాలి, ఆ దరఖాస్తులపై జిల్లాకలెక్టరు యేచర్య గైకొనాలి మున్నగువివరాలు ఆ నిబంధనలలో తెల్పుబడ్డాయి. భూస్వామి స్వాధీనపర్చుకున్నభూమిని తిరిగి తమకు స్వాధీన పర్చమని బేదఖిలీచేయబడ్డ రక్షితకౌలుదారు తహశీలులో దరఖాస్తు యిచ్చుకోవాలి. ఆ దరఖాస్తు తహశీలుకచ్చేరీలో నమోదుఅయ్యాక తహశీలుదారు కౌలుదారు దరఖాస్తుగూర్చి భూస్వామికి ఒక నోటీసుద్వారా తెల్పుతాడు. నోటీసుఅందిన 10 రోజులలోపల భూస్వామి సమాధానం చెప్పకోవాల్సివుంది.

అంతకన్నా ఎక్కువవ్యవధిని భూస్వామికి యివ్వనవసరంలేదు. తహశీలుదారుకు భూస్వామి అక్రమంగా బేదఖలీ గావించినట్లు రుజువైనట్లయిన భూస్వామినుండి కౌలుదారుకు తిరిగి భూమిని దఖలుచేయాలి. భూస్వామి పంట వేసుకున్నప్పటికీ ఆ పంటను గూడ కౌలుదారుకు యిప్పించాలి. (అయితే వ్యవసాయఖర్చు లక్రింద భూస్వామికయిన ఖర్చులు కౌలుదారునుండి యిప్పించ వచ్చు కౌలుదారే పంటవేసుకుంటే ఆఖర్చులుగూడ ఇప్పించ నవసరంలేదు, ఒకవేళ తహశీలుదారు అన్యాయమైనతీర్పుఇస్తే డివిజన్ కచ్చేరిలో మురాఫా (అప్పీలు) చేసుకోవచ్చును. డిప్యూటీ కలెక్టరు నిర్ణయంపై జిల్లా కలెక్టరుకు, జిల్లా కలెక్టరు నిర్ణయంపై రెవెన్యూ బోర్డుకు వరసక్రమములో మురాఫా చేసుకోవాలి. రెవెన్యూ బోర్డు తీర్పుపై ప్రభుత్వానికి అంటే రెవెన్యూ శాఖమంత్రికి మురాఫా చేసుకోవచ్చు. ప్రభుత్వానిది అంత్య నిర్ణయం.

ఈ ఆర్డినెన్సును అమలుజరిపేబాధ్యత ప్రధానంగా జిల్లా కలెక్టర్లపైవుంది. అయితే ఆర్డినెన్సుక్రింద జిల్లా కలెక్టర్లకు ఇవ్వబడిన అన్ని అధికారాలను తహశీలుదారు, డిప్యూటీ కలెక్టర్ల గూడ తమతమ ప్రాంతాలలో చెలాయించవచ్చునని ప్రభుత్వం 1952 ఆగష్టు 30 వ తేదీన ఒక ప్రకటన గావించింది.

ఈ ఆర్డినెన్సుక్రింద కౌలుదార్లుపెట్టుకొనే దరఖాస్తులకు, చేసుకొనే అప్పీళ్లకు కోర్టు స్టాంపు బిళ్లలుగాని, రెవెన్యూ స్టాంపు బిళ్లలుగాని అతికించనవసరంలేదు. ప్రభుత్వం అచ్చువేసిన ఫారాలపై దరఖాస్తులు యిచ్చుకోవచ్చును.

ఈ ఆర్డినెన్సు ప్రకారం రక్షిత కౌలుదార్లకు భూస్వాముల అక్రమ బేదఖిలవలన కల్గిన అన్యాయం పూర్తిగా తొలగదు. 1952 మార్చి 21వ తేదీ తరువాత గావించబడిన బేదఖిలీలను మాత్రమే యీ ఆర్డినెన్సు నిషేధించుతోంది తప్ప పోలీసు ఆక్షను అయినతరువాత జరుపబడిన అక్రమ, అన్యాయ బేదఖిలీలవలన కల్గిన హానిని తొలగించుటలేదు. అందుచేత యీఆర్డినెన్సుగూడ కౌలుదార్లకు చాలా పరిమితమైన రక్షణనే యిస్తోంది. అయినా యీ ఆర్డినెన్సులోవున్న కొలదిపాటి హక్కులనుగూడ కౌలుదారులు పొందకుండా భూస్వాములు, జమీందార్లు ప్రభుత్వ లంచగొండి పోలీసు, రెవెన్యూ వుద్యోగులను కట్టుకొని కుట్రపన్నుతారు. ఈ కుట్రను సాగకుండా రైతు వర్కర్లు మెలుకవతో ప్రవర్తించాలి. ఆర్డినెన్సులో యివ్వబడినకొలది హక్కులు అయినా అచరణలో అమలుజరిగేందుకు రైతులను సమీకరించాలి. ఆర్డినెన్సు పూర్తి ప్రయోజనాలను రైతులు పోందేట్లు కృషి చేయాలి.

—♦ 1950 కౌలుదారీ చట్టంలోని యితర ముఖ్యాంశాలు ♦—

1950 కౌలుదారీచట్టం అమలులోకి రావడంతో అంతకు ముందున్న 1354వ ఫసలీ అసామిసిక్కిసు చట్టం, వ్యవసాయ భూముల అన్యాయకాంతాల నివారణచట్టం రద్దు అయిపోయాయి. అందుచేత 1950వ కౌలుదారీచట్టం కేవలం కౌలుదార్లకు సంబంధించినదే కాదు. వ్యవసాయ భూములకు సంబంధించిన యితర హంశాలకుగూడ యీచట్టంవర్తించుతుంది. వ్యవసాయ భూములకు సంబంధించినంత వరకు యీ చట్టమే నేడు ముఖ్య

మైనది. (1317వ ఫసలీ ల్యాండు రివెన్యూ చట్టంగాక) అందుచేత యీ చట్టంలో యితర ముఖ్య విషయాలుగూడ తెలుసుకోవడం అవసరం.—

—♦ కౌలు నిర్ణయం గూర్చి ♦—

1. 1354వ ఫసలీ ఆసామీ సిక్కిసు చట్టంలో ప్రభుత్వం గరిష్ట కౌలు రేట్లు నిర్ణయించ వచ్చునని చెప్పబడిందేగాని యింతకంటే కౌలు రేటు అధికంగా వుండరాదని నిర్దిష్టంగా తేల్చలేదు. 1950 కౌలుదారీ చట్టంతో ప్రధమ పర్యాయంగా గరిష్ట కౌలు రేట్లగూర్చి నిర్ణయించడం జరిగింది. చట్టం ప్రకారం ఈ క్రింది యివ్వబడిన రేట్లు గరిష్ట రేట్లుగా వుంటాయి. ఈ రేట్లకంటే అధికమైన రేట్లను కౌలుదార్లనుండి భూస్వాములు వసూలు చేయరాదు.

(అ) భావులక్రిందతప్ప తతిమా అన్నిరకాల తరిభూముల విషయంలో పండిన పంటలో మూడోవంతు కంటే ఎక్కువ కౌలురేటును భూస్వామి తీసుకోరాదు.

(ఆ) భావులక్రింద తరి, తోట భూములకు, ఖుష్కిభూములకు పండిన పంటలో నాలుగోవంతు కంటే కౌలురేటు అధికంగా వుండరాదు.

పైన తెల్పిన రేట్లకు విరుద్ధంగా భూఖామందులకు, కౌలు దార్లకు వధ్య యింతకుముందు ఏ ఒడంబడిక జరిగివున్నా అది రద్దు అవుతుంది. అదే విధంగా పైన తెల్పిన రేట్లకు విరుద్ధంగా యివ్వబడిన కోర్టు డిక్రీలు గాని లేక రెవెన్యూ డిక్రీలు గాని చెల్లనేరవు. (సెక్షను 11.)

2. పాలు పద్ధతిపైవున్న కౌలు రేట్లను ధనరూపంలో మార్చడానికి ప్రభుత్వానికి అధికారం వుంటుంది. ముందు గెజిట్ లో ఫలానా ప్యాంతంలో ఆవిధంగా మార్పుతామని ప్రభుత్వం ప్రకటన చేస్తుంది. పాలు పద్ధతిపై వున్న కౌలు రేట్లను ధనరూపంలోకి మార్చేందుకు ఏపద్ధతిని అనుసరించాలో ఆ ప్రకటనలో తెల్పబడుతుంది. అలా ధనరూపంలోకి రేట్లు ఏ పద్ధతులలోను చట్టంలో అనుమతి పబడి గరిష్ఠ కౌలురేట్లకు మించి వుండరాదు. శాశ్వతంగా ధనరూపంలో కౌలురేట్లు ప్రభుత్వం నిర్ణయించేముందు తాత్కాలికంగా ఈ చట్టం క్రింద ఏర్పరచబడే 'ప్రైవేట్ సెక్టర్' (అంటే ప్రైవేట్) నిర్ణయించుతుంది. అలా నిర్ణయించిన రేట్లు ఐదు సంవత్సరాలు అమలులో వుంటాయి. కౌలుదార్లకు పంటలు తగ్గుతూ వున్నప్పుడు గాని లేక మరేవిధంగా నైనా నష్టం వస్తున్నప్పుడు గాని ప్రైవేట్ నిర్ణయించిన రేట్లు తగ్గించబడాలని ప్రైవేట్ సెక్టర్ కు దరఖాస్తు చేసుకుంటే అట్టి దరఖాస్తును విచారించి ఆ సంఘం రేట్లను తగ్గించవచ్చును.

ఈ విధంగా ప్రభుత్వంగాని లేదా ప్రైవేట్ గాని విధించిన రేట్లకంటే భూఖామందాలు అధికంగా వసూలు చేయరాదు.

3. ఇలా నిర్ణయించబడిన కౌలు రేట్లుతప్ప మరి ఇతర సెస్సులుగాని, పన్నులుగాని వసూలు చేయరాదు. ఏ విధమైన అదనపు చాకిరీ కౌలుదార్లచేత చేయించుకోరాదు.

4. కౌలుకిచ్చిన భూఖామందుకు ప్రభుత్వం రిమిషను యివ్వడంగాని లేక శిస్తు వసూలు నాపుదలచేయడంగాని జరిగితే అలాంటి సంవత్సరాలలో ఏ విధంగా పై సౌకర్యాన్ని భూఖామందు పొందుతానో అదే విధంగా కౌలురేటును పూర్తిగా మాఫీ చేయడమో లేక కొంత తగ్గించడమో జరగాలి. ప్రభుత్వం ఆర్థిక రాకమందే కౌలుదారు కౌలు పూర్తిగా గాని లేదా కొంతభాగంగాని చెల్లించితే ప్రభుత్వం యిచ్చే రిమిషను మేరకు భూఖామందు కౌలుదారుకు తిరిగి చెల్లించాలి.

ఈ చట్టంక్రింద నిర్ణయింపబడిన గరిష్ట కవులురేట్లు మొత్తంగా చూస్తే నేడు అమలులోవున్న రేట్లకంటే తక్కువ అయిన వేమిగావు. పాలుపద్ధతి వున్నచోట్ల కొంత తగ్గింపు జరిగితే జరగవచ్చు గాని తలిమాచోట్ల కౌలుదార్లకు పెద్దగా సౌకర్యం జరగదు. ముఖ్యంగా ఖుష్కీ భూముల విషయంలో చట్టం నిర్ణయించిన రేట్లు యిప్పుడు అమలులోవున్న గరిష్ట రేట్లకంటే గూడ అధికమవుతాయి. అదే విధంగా భావుల క్రింద తరిభూముల విషయంలోగూడ చట్టం నిర్దేశించే గరిష్ట రేట్లవలన కవులుదార్లకే నష్టం కలుగుతుంది. అందుచేత ఈ రేట్లు భూఖామందులకే లాభకరం. అయినా చట్టంలో నిర్దేశించిన గరిష్ట రేట్లకంటే అధికంగా రేట్లు వున్నచోట్ల చట్టంలోని రేట్లు అమలుకోసం ప్రయత్నించాలి.

—♦ భూముల క్రియవిక్రయాలు ♦—

హైదరాబాదు సంస్థానంలో క్రియవిక్రయాలను గూర్చి 1950 కవులుదారీ చట్టానికి ముందు ఒక చట్టం వుండేది. దాని పేరు 1349వ ఫసలీ వ్యవసాయ భూముల అన్యాయక్రొంతాల నివారణ చట్టం. వ్యవసాయదారుల చేతులలోనుండి వ్యవసాయేతరుల చేతుల్లోకి భూమి పోకుండా వుండే వుద్దేశ్యంతో ఈ చట్టం తీసుకరాబడిందని చట్టం వుద్దేశాలు, లక్ష్యాల భాగంలో చెప్పబడింది.

ఈ చట్టం ప్రకారం వ్యవసాయ తరగతికి చెందిన ప్రజలెవరో ప్రభుత్వం తన గెజెట్ ప్రకటనలద్వారా దఫాల వారిగా తెల్పుతూ వుంటుంది. ఈ చట్టం ప్రకారం 500 రూపాయలుగాని అంతకు తక్కువగాని భూమిశిస్తు చెల్లించే వారిని వ్యవసాయ తరగతికి చెందినట్లుగా యెంచబడింది. అంతకు మించి భూమిశిస్తు చెల్లించేవారు వ్యవసాయ దారులు కారని చట్టం నిర్వచించింది.

ఈ చట్టం ప్రకారం భూములు ఎలా అమ్మబడాలో తదితర అన్యాయక్రొంతాలు ఎలా జరగాలో నిర్ణయించబడింది.

కొన్ని సందర్భాలలో తప్ప సాధారణంగా తాలూకా దారుని అనుమతిలేకుండా భూముల శాశ్వత క్రియవిక్రయాలు జరగరాదు. వ్యవసాయేతరులు అంటే రు 500 లకు పైబడి రకం చెల్లించువారు భూములు కొనడాన్ని తాలూకాదారు అనుమతించరాదు. అమ్మేవారికి అమ్మినభూమి పోగా ఇంకా కనీసం రు 50'లు భూమిశిస్తు చెల్లే భూమి తప్పనిసరిగా

వుండాలి. అంతకు తగ్గినచో తాలూకాదారు అట్టి అమ్మకాలను ఆటంక పర్చుటకు అధికారం కల్గివుంటాడు. అయితే అట్టి అభ్యంతరం వలన అమ్మకు నేవానికి నష్టం వాటిల్లుతోందని తాలూకాదారు భావిస్తే అట్టి అమ్మకాన్ని గూర్చి తనపై అధికారికి తెల్పి అంత్య పుత్రులు పొందాల్సి వుంటుంది.

ఈ క్రింది తెల్పిన అమ్మకాలకు తాలూకాదారు అనుమతి అవసరంలేదు.

1. అమ్మే అతను వ్యవహారేతరుడు అంటే రు 500 లకు పైగా రకం చెల్లించేవాడు అయినప్పుడు.

2. అమ్మేవాడూ కొనేవాడూ వ్యవసాయదారులే అయి వుంటే తాలూకాదారు అనుమతి అవసరంలేదు. అమ్మే వానికి అమ్మగా మిగిలేభూమి విస్తీర్ణం రు 50 లు గాని అంతకు మించిగాని శిస్తు చెల్లదిగా వుండాలి. అయితే అమ్మే అతను తన కుటుంబములోని వారిలో ఏవరికో పీలునామావ్రాయడము గాని, లేక దానం చేయడంగాని జరిగిన సందర్భంలో పైన తెల్పిన పరిమితి దృష్టిలో పెట్టుకో నవసరం లేదు.

వ్యవసాయ తరగతికి చెందినవారు తమ భూములను తన ఖా ప్పెట్టుకోవచ్చు. యితరుల భూములను తన ఖా ప్పెట్టించుకోవచ్చు. అయితే అట్టి తనఖాలు అస్వాధీనపు తనఖాలుగా వుండరాదు; స్వాధీనపు తనఖాలుగా వుండాలి. (20 ఏండ్లు కాలానికి మించని విధంగా) 20 సంవత్సరాలు పూర్తి ఆయామిక వడ్డీ అసలుఫాయిదాలు పూర్తిగా తీరివున్నా లేకపోయినా

భూమిని తనఖాపెట్టిన వానికి తనఖా పెట్టించుకున్నవారు స్వాధీన పర్చాలి.

తనఖా పెట్టినవారే తనఖా పెట్టించుకున్న వారి అంగీకారంతో భూమిని సాగు చేస్తుంటే తనఖా కాలం అంతా అతనికి ఆసామీ సిక్కికివుండే హక్కులకు మించి హక్కులు వుండవు. ఆ కాలంలో తనఖా పెట్టించుకున్నవారే భూమి శిస్తు చెల్లించుకోవాల్సి వుంటుంది.

ఈ చట్టానికి విరుద్ధంగా ఏ వ్యవసాయదారుడైనా తనఖాపెట్టితేగాని లేక పెట్టించుకుంటేగాని అట్టి తనఖాను రద్దు చేయించి మరల చట్టంప్రకారం తనఖాపత్రం వ్రాయించడానికి తాలూకాదారుకు అధికారం వుంది.

1950 సంవత్సరపు కౌలుదారీ చట్టంప్రకారం వైన తెల్పిన '1349వ ఘనలీ వ్యవసాయ భూముల అన్యాయక్రొంతం నివారణ చట్టం' రద్దు గావింపబడింది. భూముల క్రియవిక్రియాల గూర్చి కొత్త నిబంధనలు గావించబడ్డాయి. వాటి సారాంశం యిది:

1. లోగడ చట్టంలో చెప్పబడినట్లుగా ఏ రకపు వ్యవసాయ భూముల శాశ్వత అన్యాయక్రొంతం తాలూకాదారు అనుమతితో తప్ప జరగరాదు. పట్టాభూమి లేక కబ్జాహక్కు, అమ్మకం, మారకం, దానం, దఖలు (వీల్ నామా తప్ప) మున్నగు శాశ్వత అన్యాయక్రొంతాలు తాలూకాదారు అనుమతి లేనిదే జరగరాదు. (సెక్షను 47.)

2. వ్యవసాయ భూముల అన్యక్రొంతం చేయగోరు వారు ముందుగా తాలూకాదారుకు దరఖాస్తు చేసుకోవాలి. అన్యక్రొంతాల విషయంలో తాలూకాదారులు యీ క్రింది పద్ధతుల ననుసరించాలి :—

(అ) 10 ఎకరాల తరి మరియు 50 ఎకరాల చెల్కా భూమిగాని అంతకు తక్కువ భూమిగాని కల్గిన వ్యవసాయ దారులు ఎవరికీ తమ భూములను అమ్ముకోడానికి తాలూకా దారు అనుమతి యివ్వరాదు.

అయితే వ్యవసాయేతరులుగావించే అమ్మకాలలో ఈ నిబంధన పాటించ నవసరంలేదు. అంతేగాకుండా యికముందు వ్యవసాయ వృత్తిని విడనాడ దలచుకున్నవారి సందర్భంలో గూడ పాటించ నవసరం లేదు.

(ఆ) 50 ఎకరాల తరి మరియు 250 చెల్కా-భూమి గాని అంతకు మించిగాని భూమి వున్నవారు ఎవరూ భూములు అదనంగా కొనడానికి అనుమతి యివ్వరాదు. అంతకులోపు భూమివున్న వ్యవసాయ దారులకు ఆ పరిమితి మేరకు కొనుక్కోడానికి అనుమతించవచ్చును.

అయితే యిలాకొన్నవారి సందర్భంలో ఒకవిషయాన్ని పరిశీలించాలి. వీరి క్రింద ఎవరైనా రక్షితకౌలుదార్లు వున్నారా? వుంటే వారి కబ్జాక్రింద ఎంత విస్తీర్ణం భూమి వుందీ? అన్న విషయాన్ని పరిశీలించాలి. ఆ విధంగా రక్షిత కౌలుదార్ల కబ్జాక్రింద వున్న భూమి విస్తీర్ణాన్ని పైన తెల్పిన లెక్కలోనుంచి మినహా యించాలి. ఉదాహరణకు, ఒక

భూస్వామికి 60 ఎకరాల తరి, 400 ఎకరాల చెల్కా-భూమి వుండనుకోండి. ఆ భూస్వామి 20 ఎకరాల తరి, 200 ఎకరాల చెల్కా కౌలుకిచ్చాడనుకోండి. ఆ భూమిచేస్తున్న కౌలుదార్లంతా యీ చట్టంక్రింద రక్షితకౌలు దార్లగా పరిగణింపబడ్డారనుకోండి. ఈ ప్రిస్టిల్ ఆ భూస్వామి యింకా కొంత భూమి కొనుక్కోడానికి తాలూకాదారుకు దరఖాస్తు చేసినప్పుడు తాలూకాదారు ఆ భూస్వామిని యింకా 10 ఎకరాల తరి మరియు 50 ఎకరాల చెల్కా-భూమిని కొనుక్కోడానికి అనుమతించవచ్చు. అంతకుమించి ఆ భూస్వామి యీ చట్టం ప్రకారం భూమిని కొనడానికి వీలులేదు.

3. లోగడ చట్టంలోమాదిరిగానే తనఖాలన్నీ స్వాధీనపు తనఖాలుగా వుండాలి. ఆస్వాధీపు తనఖాలు అనుమతింపబడవు. సెక్షను (47. 48.)

వ్యవసాయేతరులు భూములను కొనడలచితే వారు వ్యవసాయంస్వయంగా చేసేపక్షంలోనే తాలూకాదారు అనుమతించాలి. ఆదే విధంగా వాళ్లు తనఖా పెట్టించుకునేప్పుడు అట్టి చర్య సదుద్దేశ్యంతో కూడుకొని వుందా లేదా అనేది గూడ తాలూకాదారు పరిశీలించాల్సి వుంటుంది.

రక్షిత కౌలుదార్ల విషయంలో వైనతెల్పిన నిరోధాలు అంతగా లేవు. రక్షిత కౌలుదార్లు తమకెక్కడా వున్న భూమిని కొనుక్కోవాలంటే తాలూకాదారు అనుమతి అవసరంలేదు. అయితే వైన తెల్పబడిన భూమిలోకి (అ. సే 50 ఎకరాల తరి

మరియు 250 ఎకరాల చెక్కాభూమి) లోబడి కొనాల్సి వుంటుంది.

రక్షిత కౌలుచార్ల కబ్జాలోవున్న భూమిని ఏ భూఖామందు అయినా అమ్మి పుచ్చుకుంటే ముందు ప్రాధాన్యత రక్షిత కౌలుదారుకే యివ్వాలి. రక్షిత కౌలుదారు తన చట్టానుసారం వున్న భూమిని అంతాగాని లేక కొంతగాని కొనుక్కోదలచా సంతే భూఖామందు రెండు సంవత్సరాల వరకు మరి యెవరికీ అమ్మకుండా ఆగాలి. ఈలోగా, గడువులోపల రక్షిత కౌలుదారు కొనుక్కోక పోయినప్పుడే మరెవరికైనా భూఖామందు అనుకోవాలి.

—♦ చట్టాన్ని అమలుజరిపే అధికారులు. ♦—

ఈ చట్టాన్ని అమలుజరిపేందుకు ప్రభుత్వం గెజిట్ ప్రకటనద్వారా “వ్యవసాయ భూముల ప్రైవ్యునల్సు” అన్న సంఘాలను ఏ ప్రాంతానికైనా ఏర్పరచవచ్చు. ఈ సంఘాలలో ముగ్గురుగాని అంతకంటే ఎక్కువగాని సభ్యులువుంటారు. అందులో ఒకరు అధ్యక్షుడుగా నియమింపబడుతాడు. సభ్యులలో కనీసం ఒకరైనా కోర్టు మున్సిఫ్ హోదాకు తక్కువలేని న్యాయశాఖ వుద్యోగిగాని, మూడుసంవత్సరాలకు తక్కువకాని సర్వీసువున్న వారుగాని లేక అట్టి హోదాకలిగిన తహశీలుదారుకు తక్కువకాని హోదాకలిగిన రెవెన్యూ వుద్యోగిగాని తప్పనిసరిగా వుండాలి.

అలా ప్రైబ్యునల్సు ఏర్పరచని పార్లామెంటులో నాయబ్ తాలూకాదారుగాని లేదా ప్రభుత్వం అందుకోసం నియమించే ప్రత్యేక వుద్యోగిగాని ప్రైబ్యునల్సు పని చూస్తాడు.

భూఖామందులు, కౌలుదాన్లు, రక్షితకౌలుదాన్లు వధ్య వచ్చే సకల తగాయిదాలు యీ ప్రైబ్యునల్సు విచారించి తీర్పులు యిస్తూ వుంటాయి.

ఈ తీర్పులుగూర్చి తాలూకాదారుకు అప్పీలు చేసుకోవచ్చు. తాలూకాదారుతీర్పు యిషంలేకపోతే రెవెన్యూ అఫీసరుకు, వానిని ఏ అగ్రికల్చరల్ కౌన్సిల్ అప్పీలు చేసుకోవచ్చు. ప్రభుత్వం రెవెన్యూ బోర్డు తీర్పులనుగూడ మార్చవచ్చు.

ఆయా స్థాయిలలో యివ్వబడే తీర్పులు, వాటిపై గావించబడే అప్పీళ్లనుగూర్చి ఏ సివిల్ కోర్టులు తిరిగి ఆలోచించడానికి చట్టం ప్రకారం అవకాశంలేదు. ప్రైబ్యునల్ లేదా తహశీల్ దారు లేదా తాలూకాదారు లేదా రెవెన్యూ బోర్డు లేదా ప్రభుత్వం- ఈ వరసలో యివ్వబడే తీర్పులు అంత్య నిర్ణయాలు అవుతాయి.

న్యాయమైన కౌలు రేట్లు నిర్ణయించడం విషయంలో అంత్య నిర్ణయము తాలూకాదారుదే. అ నిర్ణయాన్ని తిరగ దోడడానికి ఎవరికీ అధికారంలేదు.

ఏ తీర్పుపైన అయినా అప్పీలు తీర్పు యివ్వబడిన తేదీల గాయతు రెండు నెలలలోపల చేసుకోవాల్సి వుంటుంది, (సెక్షన్సు. 87, 90, 93)

ఈ చట్టం ప్రకారం రక్షిత కౌలుదార్ల విషయంలో గుర్తింపబడిన హక్కులను చట్టం అనుమతించినంత వరకు వంశ పారంపర్యం అనుభవించవచ్చును. (సెక్షను 40.)

ఒకే గ్రామంలో వున్న రక్షిత కౌలుదార్లు తమలో తాము తమతమ కబ్జాలో వున్న భూములను ఒకరిమధ్య యింకొకరు మార్పిడి గావించుకొనేందుకు ఒక ఒడంబడికకు వచ్చి తహశీలుదారు అనుమతితో మార్పుడి చేసుకోవచ్చు.

(సెక్షను. 39.)

రక్షిత కౌలుదారు తన కబ్జాలో వున్న భూమిని స్వయం గా సాగు చేయాలేగాని తిరిగి కవులుకు యివ్వరాదు. అదే విధంగా చేల ఖండాలను విడగొట్టరాదు.

—♦ హైదరాబాదు కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం భూమి పంపకంగూర్చి తలపెట్టిన నూతనపథకం. ♦—

1950వ సంవత్సరపు కౌలుదార్ల చట్టంగాని, 1952వ సంవత్సరపు బేదఖలీల నిషేధపు ఆర్డినెన్సుగాని కౌలుదార్లకు రక్షణ కలుగజేయలేదు. ఇందుకు ఉదాహరణ ఆర్డినెన్సు అమలులోకి వచ్చాకగూడ భూస్వాములు రక్షిత కవులుదార్లనుసహితం బేదఖలీ గావిస్తూనే వున్నారు; ఈ సంవత్సరం పంటలను సాగుచేసేన రైతులకు దక్కనీయకుండా దోపిడి చేసుకుపోతున్నారు. ఈ చట్టాలవలన రక్షిత కవులు దార్లుకైనా బేదఖలీ గావించబడకుండా రక్షణ దొరుకుతుందేమోనన్న ఆశలు అడియాశలాతున్నాయి. కాబట్టి 1950.

సంవత్సరపు కవులుదారీ చట్టం ఆచరణలో కవులుదార్లకు పెద్దగా ఒరగబెట్టలేదన్నది నగ్నసత్యం. దీన్ని తెలుసుకున్న హైదరాబాదుకాంగ్రెసు ప్రభుత్వం రైతులొప్పున్న అసంతృప్తిని ఏదోవిధంగా చల్లా రేచీందుకు భూమిపంపకంపేరుతో ఒక కొత్త పథకంతో తయారవుతోంది. గత అసెంబ్లీ సమావేశకాలంలోనే ఆ పథకాన్ని ఒక బిల్లురూరంగా గౌనివస్తున్నామని ముందుగానే పుకార్లు లేపింది. మరల ఈ మాసాంతంలో 3 వ అసెంబ్లీ సమావేశంలో భూమి పంపకంపై తాము తయారుగావించిన నూతన పథకాన్ని ఒక బిల్లురూపంలో ప్రవేశపెడుతామని ముఖ్యమంత్రి శ్రీ బూర్గుల రామకృష్ణారావుగారు పలు పర్యాయాలు పత్రికలలో ప్రకటించారు, ఈ పథకంలోని యీ క్రింది సూచనలతో కూడుకొని వుందని తెలుస్తోంది.

— ♦ కాంగ్రెసు పథకంలోని ముఖ్యాంశాలు: ♦ —

1. సంస్కరానికి రు 2000/-ల నుండి రు 3600/-ల వరకూ, అంతకుఁపు నికరాదాయం వచ్చే భూఖామందుల భూమిని ప్రభుత్వం ఋజువుకోదు. అంతకుమించి నికరాదాయం వచ్చే భూఖామందుల భూమిని ప్రభుత్వం నష్టపరిహారమిచ్చి తీసుకొంటుంది. ప్రభుత్వం అంచనాల ప్రకారం సాలీనా రు 3600/-లు నికరాదాయం రావాలంటే దాదాపు 480 ముఱుగుల వడ్లుగాని, తత్తుల్యమైన యితర ధాన్యాలు, పంట సరుకులు పండాల్సి వుంటుంది. ఇంత ఫలసాయం రెండు పంటలు పండే 16 ఎకరాలు తరి భూమిలోగాని లేదా ఒకేపంట

పండ్ల 24 ఎకరాల తరి భూమిలోగాని వస్తుందని ప్రభుత్వం అంచనా (మంచినీటి వసతులు కల్గిన తరిభూమి, భావులక్రింద సాగు అయ్యే పొలాకు వున్న తేడాను పై అంచనాలో చేర్చ లేదు. మంచినీటి వసతులు కల్గిన తరిభూములు అనే ప్రభుత్వం పుద్దేశ్యం.)

ఎంత ఖుష్కీభూమిలో పైన తెల్పిన సాలీనా నికరా దాయం లభిస్తుందో యింకా ప్రభుత్వం లెక్కలు కట్టలేదు. సాధారణంగా 5 యెకరాల చెల్కాభూమి ఒకపంట పండ్ల ఒక ఎకరం తరిభూమికి సమానం అని ప్రభుత్వం అంచనా.

ఈ అంచనాబట్టి సాలీనా రు 3600లు నికరాదాయం 120 ఎకరాల చెల్కాభూమి వున్న భూఖామందుకు వస్తుందని తేలుతుంది.

కాబట్టి కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం సూతన పథకం ప్రకారం ఒక భూఖామందుకు, రెండు పంటలు పండ్ల తరిభూమి 16 ఎకరాలు లేక ఒక పంటపండ్ల తరిభూమి 24 ఎకరాలు లేక 120 ఎకరాల చెల్కాభూమి కంటే అధికంగా వుండరాదు; ఆ హద్దుకు మించివున్న భూమిని నష్టపరిహారం యిచ్చి ప్రభుత్వం స్వాధీనం చేసు కుంటుంది.

2. పైన తెల్పిన మేరకు భూమిని వదలడమనేది స్వయంగా వ్యవసాయాన్ని చేయించుకొనే భూస్వాముల విషయంలో మాత్రమే. తమ భూమిని అంతాగాని లేక అత్యధిక భాగాన్ని గాని కాలుకిచ్చిన భూస్వాముల విషయంలో యింత మొత్తంభూమిని అట్టి పెట్టరు. కాళ్ళకిచ్చే భూస్వాములకు

పైన తెల్పిన గరిష్ట ప్రమాణంలో నూటికి 40వంతులు మాత్రమే అట్టి పెడతారు. అంటే సాలీనా రు 1440లు నికరాదాయం వచ్చే తరిభూమిగాని లేక చెల్కా-భూమిగాని అట్టిపెట్టుతారు. కేవలం రెండు పంటలుపండే తరిభూమి అయితే 6 ఎకరాల 16 గుంటలు, ఒక పంటపండే తరిభూమి అయితే 10 ఎకరాలు, చెల్కా-భూమి అయితే 50 ఎకరాలు—యింతకంటే మించి అట్టిపెట్టరు. కౌశ్లకిచ్చే భూస్వాములుకున్న భూములలో పైనతెల్పిన మేరకు వదిలి మిగతా భూమిని ప్రభుత్వం నష్టపరిహారంపై స్వాధీనం గావించుకుంటుంది.

3. ప్రభుత్వం యీ విధంగా భూస్వాములవద్ద తీసుకున్న భూమిని రైతులకు అమ్ముతుంది. ధర ఆ భూములలో పండే పంట విలువకు రెండు లేక మూడు రెట్లుకట్టి రైతులవద్ద తీసుకుని భూస్వాములకు చెల్లిస్తుంది. ధర పండినపంట విలువకు రెండురెట్లు వుండాలా లేక మూడురెట్లు వుండాలా అనేది యింకా ప్రభుత్వానికి చర్చనీయాంశంగా వుంది.

రైతులనుండి వసూలుచేసే భూమి ధరనుండి నూటికి 5 నుండి 10 వంతులవరకు మినహాయించి తతిమా మొత్తాన్ని భూస్వాములకు నష్టపరిహారం క్రింద చెల్లిస్తుంది. ఇలా మిగిల్చిన నిధిని రైతుల వ్యవసాయాభివృద్ధికోసం వినియోగిస్తుందట!

4. ప్రభుత్వం అనుమతించిన భూమి గరిష్ట ప్రమాణంలో పదవవంతు కనిష్ట ప్రమాణంగా నిర్ణయించబడుతుంది. అంటే ఒక పంటపండే తరిభూమి 2 ఎకరాల 20 గుంటలు, రెండు పంటలు పండే తరిభూమి ఒక ఎకరం 24 గుంటలు,

చెల్కాభూమి అయితే 12 ఎకరాల 20 గుంటలు కనిష్టప్రమాణంగా వుంటుందన్నమాట. ఈ హద్దుకులోబడి భూమి విభజింపబడడాన్ని ప్రభుత్వం నిషేధించుతుంది.

భూమిపంపకంగూర్చి బూర్గుల మంత్రివర్గం తలపోస్తున్న పథకం ఇదేగా తెలుస్తోంది. ఇది భావరూపాన్ని వీడి ఎంతవరకు ఆచరణలోకి వస్తుందో తెలియకముందే దీన్ని గూర్చి విమర్శింపబూనడం సరికాదు. అందుచేత యీ పథకం బిల్లురూపం ధరించి శాసనసభముందు నిల్చినప్పుడు నిర్దుష్టమైన విమర్శ చేయడానికి పూనుకుంటాం. “తెలంగాణ రైతు సమస్యలు” రెండోభాగంలో సమగ్రంగా వ్యవసాయ కార్యక్రమాన్ని వివరించుతాం. ఆ సందర్భంలో భూమి పంపకంపై కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం, యితర పార్టీల, పత్రికల పథకాల గూర్చిన మా విమర్శ, సూచనలు గావింతుతాం.

—♦ పట్టాభూములపైవున్న యితర హక్కులు. ♦—

హైదరాబాదు సంస్థానంలో 1317వ ఖసలీకి పూర్వం చెట్లపై సాగుచేసుకునే రైతులకు హక్కు వుండేదికాదు. 1317 ఖసలీ ల్యాండు రెవెన్యూచట్టం ప్యాసుగాబడ్డ తరువాతనే పట్టాదారు పట్టాభూములలో చెట్లపైహక్కు వచ్చింది. ప్రభుత్వం ప్రత్యేకంగా హక్కు రిజిస్ట్రేషన్ చేసుకున్న ఖాదీ, ఈత, విప్ప చెట్లపై తప్ప తలిమా అన్నిచెట్ల పంటను, కలపను పూర్తిగా అనుభవించడానికి పట్టాదారులకు ప్రభుత్వ పర్యాయంగా

ల్యాండు రివెన్యూ చట్టప్రకారం హక్కు ఏర్పడింది. (1317 ఫసలీ ల్యాండు రెవెన్యూ చట్టం సెక్షను. 28 29.)

ఈత, తాడి, విప్పచెట్లపై హక్కునుమాత్రం ప్రభుత్వం అట్టిపెట్టుకొంది. ఆ చెట్లను పట్టా రైతులు నరకడంగాని, గీతగీయ డంగానిచేయరాదు. విప్ప చెట్టపువ్వులనుమ్మకొరాదు; ఆపువ్వును సారా చేసుకొరాదు. ఈత, తాటిచెట్ల కష్టాలను, ఆకులను మాత్రం పట్టారైతు అకుభవించవచ్చు. (సెక్షను. 34) అయితే తాలూకాదారు అనుమతితో తనపొలంలో ఈత, తాడిచెట్లను నూతనంగా నాటుకోడానికి పట్టాదారుకు అవకాశం యివ్వబడింది. అలా పెంచుకున్న చెట్లపై గీతహక్కుతప్ప తతిమ్మా అన్నివిధాల అనుభవించే హక్కు పట్టాదారుకు యివ్వబడింది. (సెక్షను. 35.)

తాటి, ఈతచెట్లను ప్రభుత్వం గీతకు యిచ్చినప్పుడు మామ్లాపట్టినముస్తాజరు పట్టాదారుకు 'మాలిఖానా' అనబడే మొదళ్లపన్ను చెల్లించేవాడు. ముస్తాజరు యిష్టం వచ్చినంత మేరకుమాత్రమే ఈ మొత్తాన్ని ఇవ్వడం జరిగేదితప్ప ప్రభుత్వం యింత అని నిర్ణయించడం జరిగేదికాదు.

అదే విధంగా విప్పచెట్లగూర్చిగూడ. పట్టా భూముల లో వున్న విప్పచెట్లు ప్రభుత్వానికి చెందివుండేవి. ప్రభుత్వమే వాటిపువ్వును హర్రాజుకెట్టుకొనేది. పట్టాదారు అలా హర్రాజు చేయబడి. విప్పచెట్ల పువ్వును పట్టాకోడానికి వీలు జేదిగాదు. చి రకు కెట్టుకు డి క్రి దరాలిన పువ్వును ఎ కొని సారా చేసుకోడానికికూడ వీలు జేదిగాదు. (సెక్షను 38)

ఈ విధంగా 1317వ ఘనీ ల్యాండు రెవెన్యూ చట్టం ప్రకారం పట్టాభూములలోని చెట్లపై పట్టాదారులకు పరిమితమైన హక్కుమాత్రమే సంక్రిమించింది. ఇటీవలనే సంపూర్ణ హక్కు లభించడం జరిగింది.

1950జూలై 28వ తేదీన హైదరాబాదు ప్రభుత్వం రెవెన్యూ శాఖ ఒక వుత్తర్వు (నెం. 33) గావించింది. దాని ప్రకారం ఈత, తాడి, విప్పచెట్లపై ప్రభుత్వం అట్టిపెట్టుకున్న హక్కును వదులుకొని పట్టాదారులకు యిచ్చి వేసింది. అయితే పట్టాదారులకు ఈత, తాడి, చెట్లను తామే స్వయంగా గీచుకోడానికి హక్కుమాత్రం యింకా యివ్వలేదు. అదే విధంగా విప్పపువ్వునుగాని లేదా విప్పపలుకునుగానివుపయోగించినారా తయారు చేసుకోడానికి అధికారం ఇవ్వలేదు. గీతహక్కు, విప్పసారా చేసేహక్కును ప్రభుత్వం ప్రతీసంవత్సరం హర్రాజు చేస్తుంది. ఆ హక్కును హర్రాజుపొందిన కంట్రాక్టర్లు తామే స్వయంగా గాని లేక యితరులద్వారాగాని ఈత, తాడిచెట్లను గీయించడం లేక విప్పపువ్వు వేయించి సాగా చేయించడం చేస్తుంటారు.

పట్టాదారులకు చెందిన తాటి, యీతచెట్లను హర్రాజు పద్ధతిపై ప్రభుత్వం ముస్తాజరుకు గీతకుయిస్తుందని పైన తెల్పాం. అలాగీతకుఇచ్చే చెట్లకు వాటిపై పట్టాదార్లకువున్న యాజమాన్య పుహక్కును పురస్కరించుకొని పట్టాదార్లు మొదళ్ళపన్నును (హాఫ్ మాలికానా) ముస్తాజర్లనుండి డిమాండు చేయవచ్చును. అయితే యీ మొదళ్ళపన్ను మొత్తంచెట్టుధరలో నూటికి 25

వంతులకు మించరాదని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. అంతే ముస్తాజర్లనుండి పట్టాదార్లు తాము గీతకిచ్చే చెట్లకు ఆమెకు మొదళ్ళపన్ను వసూలు చేయడానికి హక్కుకల్గి వుంటారన్న మాట. కాని ముస్తాజర్లు మొదళ్ళపన్నుకింద యెన్నడూ చెట్టుధరలో నాలుగోవంతు పట్టాదార్లకు చెల్లించినపాపాన పోలేదు. వైగాళిచ్చేపన్ను అయినా సరిగా చెల్లించక నానా చూతనలు పెట్టుతుంటారు. ముస్తాజర్లు, పట్టాదార్ల మధ్య ఈ మొదళ్ళపన్ను చెల్లింపుపై అనేక ఘర్షణలకు దారితీస్తూ ఉండడం తరుచు జరుగుతోంది. అంతేకాదు మొదళ్ళపన్నును ముస్తాజర్లనుండి ప్రభుత్వమే నేరుగా వసూలు చేసి రైతులకు చెల్లించడానికి ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. (రెవెన్యూ శాఖ ఉత్తర్వు 2-5-1952, దీని ప్రకారం మొదళ్ళపన్నుకింద చెట్టుధరలో నాలుగోవంతు ముస్తాజర్లు తహశీలుఖజానా (తాలూకా ట్రెజరీ) లో డిపాజిటు చేయాలి. ఆలాడిపాజిట్ చేసిన మొదళ్ళపన్ను మొత్తాన్ని అందుకు సంబంధించిన పట్టాదార్లకు కాలిదార్లకు మధ్య వారి వాటిహక్కులనుబట్టి తహశీలుదారు పంపిణీ చేస్తాడు. ప్రభుత్వం యీ విధంగా మొదళ్ళపన్ను వసూలు చేసినందుకు వసూలు ఖర్చులకింద పట్టాదారులకు చెల్లించాల్సిన మొదళ్ళపన్నునుండి నూటికి 3 1/8 వంతులు అంటే రూపాయికి మూడు పైసలు అడ్డంగా) చొప్పున మినహాయించుకొంటుంది. తతిమ్మా మొత్తాన్ని పట్టాదారులకు చెల్లిస్తుంది.

పైన తెల్పిన పద్ధతి 1952 సంవత్సరం ఆక్టోబరు 1 వ తేదీ నుండి అమలులోకి వచ్చింది. దీనితో ముస్తాజర్లనుండి మొదళ్ళ

పన్ను పట్టాదార్లు వసూలు గావించుకొనాల్సిన లోగా పద్ధతి రద్ద అయింది.

పట్టాదార్లకు ఇవ్వంతేకపోతే అసలు ఈత, తాడి చెట్లను గీతకు పట్టాదార్లు ఇవ్వ నిరాకరించవచ్చు. అయితే హర్రాజు అయిన సంవత్సరంమాత్రం తప్పక గీతకు అంగీకరించాలి. ఆ మరుసంవత్సరం పట్టాదారుకు ఇవ్వంతేకపోతే గీతకు యిగడనుని ఎక్సైజుడిపార్టుమెంటుకు హర్రాజు తేదీలు. దే తెల్పుకొని గీత నుండి మినహాయింపు చేయించుకొవచ్చు. అదేవిధంగా విప్ప చెట్లనుగూడ కంట్రాక్టర్లకు ఇవ్వకుండా మినహాయింపు చేయించుకోవచ్చు.

తవ భూములను శుభ్రపర్చుకోడానికి లేక అభివృద్ధిగా మించుకోడానికి పట్టాదారులు ఈత, తాడి లేక విప్పచెట్లను నరికి వేయవచ్చును. వాటి కలసను స్వేచ్ఛగా అనుభవించవచ్చు.

ఈవిధంగా పట్టాభూములలోని చెట్లపై పూర్తి హక్కును మొత్తం ఆందోళనమీద హెవరాబాదుప్రభుత్వం యిటీవలనే పట్టాదారులకు సుక్రమింపజేసింది.

పట్టాభూములలోగాని లేక మరేవిధంగానైనా ఆక్రమిత భూములలోగానివూ చెట్లుతప్ప తతిమ్మాభూములలో అంటే నదులు, వాగులు, చెరువులు, కుంటలు, చెరువులోత్తలలోనూ, రోడ్లుప్రక్కనూ వున్న చెట్లపై ప్రభుత్వానిదేహక్కు. ఈ చెట్ల ఫలసాయాన్ని ప్రభుత్వం ప్రతీసంవత్సరం హర్రాజు పెడుతుంది; లేదా చెట్టునే మొత్తం అమ్మివేస్తుంది.

పట్టాదారులకు నదులు లేక వాగులు లేక చెరువులు ప్రక్కనే భూములున్నట్లయిన వాటికల్పిస్తే చెట్లు నాటుకోడానికి తాలూకావారుకు దరఖాస్తు చేసుకోవచ్చు. అదరఖాస్తులపై చెట్లుచాటడానికి అనుమతిపొందిన పట్టాదారులు చెట్లు పెంచుకొని వాటి ఫలసాయాన్ని అనుభవించవచ్చును.

గైర్ మైసూరా భూములలోవున్న చెట్ల ఫలసాయాన్ని ఆయా గ్రామస్థులు అనుభవించవచ్చు. పశుభుత్వ నిజర్నగానుకుకొన్న చెరువు ఫలసాయం, విప్ప, ఈత, తాటి, తేకు వగైరా చెట్ల విషయాలోతప్ప.

జంగ్లాతు గ్రామాలలో నిజర్నకు వెలుపలవున్న పట్టాభూములలోవున్న జంగ్లాతుశాఖకు చెందిన తేకుచెట్లపై గూడ పట్టాదారులకు అధికారం వుంది. అక్షవిధంగా తమ పట్టాభూములలో పెరిగే తునికి ఆకుపై గూడ హక్కు వుంది. అయితే తేకుకలపను పట్టాభూమిలోనుండి యింటికి తీసుకుపోవాల్సివచ్చినప్పుడుగాని, లేక తునికిఆకు తుంచుకొనిపోవాలంటేగాని వాటికి జంగ్లాతు శాఖవాళ్ల ప్రత్యేక పన్నులు వుండాలి. ముందుగానే ఆ పన్నులు తెప్పించుకోవాలి. (ఈ విషయాన్ని తెలుపుతూ 1952 ఆగస్టు 9 వ తేదీన ఒక ప్రభుత్వప్రకటన వెలువడింది.)

—♦ కలుద్దాల్గు చెట్లపై ఉన్న హక్కులు. ♦—

1317 ఫసలీ ల్యాండు రెవెన్యూ చట్టంద్వారా యితర విషయములలో కలుద్దాల్గు ఏవిధమైన హక్కులు సంక్రియించనట్లే చెట్లపై గూడ ఏవిధమైన హక్కులు ఏర్పడలేదు.

1354 వ ఘనీ అసామీ సిక్కిసు చట్టంప్రకారం ప్రభుపర్యా
యంగా రక్షితకాలుదార్లకూ చట్ట అనుబంధానికి వచ్చాకకొత్తగా
అసామీ సిక్కిసుగా ఉన్న నారికి చెల్లెలకొలది హక్కులు లభించా
యి. అసామీ సిక్కిసుచట్టం 19 వ శెక్షనుప్రకారం ఆచట్టానుసారా
ర్వము రక్షితఅసామీసిక్కి తనకబ్బాకాలంలో భూఖావంకుఅను
మతితో ఏవైనచెల్లునాటివున్నగాని లేక చట్టంఅనుబంధానికివచ్చి
నతడుపరి భూఖావంకు అనువ తిలేకుండా స్వతంత్రించి నాటిన
గాని, అట్టిచెల్లుఫలసాయాన్ని ఆరక్షితకాలుదారు తనకబ్బాకాలం
వరకు అనుభవించడానికి హక్కులేగివు డెను. కబ్బాకాలం
పూర్తి అయ్యాక ఆ చెల్లు ఖరీదు క్రింద తహశీలు
దారుగాని, లేక తాలూకాదారుగాని, నిర్ణయ చిన సప్తకరిహ
రాన్ని కలుదారుకు భూఖావంకుచెల్లివలసివుండెను.

పైవిధంగా చట్టంతసవార అసామీసిక్కిసుగా వున్నవా
రికిగూడ తనకబ్బాలో వున్నభూమిపై హక్కు వు డెడిది.
(సెక్షను 19).

నేడుఅ లులోవున్న కలుదారీచట్టంప్రకారంగూడ కలు
దార్లకు తనకబ్బాభూమిలోవున్నచెల్లుపైహక్కులు లోగడవలెనే
వుంచబడ్డాయి. 1950 కలుదారీ చట్టం క్రింద
మరొక హక్కు అదనంగా యివ్వబడింది. కలుదారుచేస్తున్న
భూమిలో ప్రకృతిసిద్ధమైన చెల్లు ఏవైనా పెరిగివున్న (వాటం
తట అవే మొలచి పెరిగినచెల్లు అట్టిచెల్లు ఫలసాయంలో రెండు
వంతులు కలుదారుకు ఒకవంతు భూఖావంకుకు చెందాలని
చట్టాల్లో చెప్పబడివుంది. (1950 కల్దారీచట్టం, శెక్షను 24).

ఈ విషయంలో ఏమైనా భూఖామందుకు, కౌలుదారుకుమధ్య తగదా సే తహశీలుదారు వారా పరిష్కారముకోవాల్సివుంది.

కౌలుదారు తను బాజాలలో చెల్లినాటుకోవచ్చును. అవికెరిగాక వాటిఫలసామాన్ని కలపచు స్వేచ్ఛగా అనుభవించవచ్చును. కౌలుకాలం అంతవయినప్పుడు ఆచెల్లిన కౌలుదారు కొట్టుకుపోవచ్చును. లేదా తహశీలుదారు నిర్ణయించిన నష్టపరిహారాన్ని భూఖామందునుండి పొందవచ్చును. (శెక్కును. 23.)

—♦ నదులు, వాగులు, చెరువుతోటలలో మట్టి, రాళ్లు, ఇసుక, మొరుచు మున్నగువాటిని వుపయోగించడానికి వున్న హక్కులు. ♦—

(i) నదులు, వాగులు లేక చెరువుతోటలనుండి లేదా ప్రభుత్వంకు చెందియున్న అనాక్రమిత బంజరుభూములనుండి ఇసుకగాని, మట్టిగాని, మొరుచుగాని, రాళ్ళుగాని, గృహాల పయోగం, వ్యవసాయ కార్యాలనిమిత్తం ఉచితంగా తెచ్చుకోవడానికి చట్టరీత్యా నేరంకాదు. (అలా తీసుకువెళ్లరాదని ప్రభుత్వం నిషేధిస్తూ ప్రత్యేకంగా ప్రకటన చేసివుంటేతప్ప.)

పెంకులు, లేదా ఇసుకలు తయారుగావించడమే వృత్తిగాగల కుష్కరివాదుగాని, (కుష్కరులు వనైరా) లేక అలాంటి వృత్తిగల మరెవరైనాగాని తమ కర్మాగారానికిగాని లేక

వ్యాపార కేంద్రానికిగాని అంగబాటులోవున్న ప్రదేశంనుండి తమ సరుకులకు ఉపకరించేమట్టిని వుచితంగా తెచ్చుకోవచ్చు. అయితే అలాంటిచర్యలు యితరులకు నష్టదాయకములుగా వుండరాదు లేదా యితరలభవనాలకు ప్రమాదకరంగా పరిణమించరాదు. లేదా గ్రామపౌరుల సాధారణప్రయోజనాలకు భంగకరంగా వుండరాదు.

అలాగే స్థానికులకు వ్యతిరేకములు మట్టతెచ్చుకొనేందుకు తహశీలుదారు గ్రామంలో కొన్ని స్థాటులను ప్రత్యేకించవచ్చును. అలాంటప్పుడు ఆ స్థాటులలోతప్ప, ఆ వ్యతిరేకములు యితరచోట్ల వ్యాపి తెచ్చుకోవడం చట్టవ్యతిరేకమౌతుంది.

ఏ యింటికైనా 5 శజాలదూరంలో ఎవరైనా గొయ్యిపెట్టి తవ్వడం చట్టవ్యతిరేకమౌతుంది.

(ii) పట్టాదారుల భూములలో గృహనిర్మాణ కార్యాలకు, వ్యవసాయపనులకు (భావులు కట్టుకోడానికి, కొట్టాలు నిర్మించుకోడానికి వగైరా) తమ పట్టాభూములలోవున్న కొండరాతిని ప్రభుత్వంకు ఎట్టిపన్ను చెల్లించనవసరం లేకుండానే కొట్టించుకొని వుపయోగించుకోవచ్చు.

పట్టాభూములలో ఏవైనా బొగ్గుగనులుగాని, రాతిగనులుగాని లేక నూనెగనులుగాని పడితే వాటిపై ప్రభుత్వానికి అధికారం వుంటుంది.

—♦ పట్టా నూరియు కౌలుభూములు కానట్టి ప్రభుత్వ అనా
క్రమితభూములు (పోరంబోకు, బంచరాయి, జంగ్లాతు,
ఖార్జికాతా వగైరా భూములు.) ♦—

పట్టాదారుల స్వంతసాగుక్రిందగాని లేక కౌలుదార్ల
కబ్జాక్రిందగాని ఆక్రమితభూమిగా వున్నదిపోను యింకా పోరం
బోకు, బంచరాయి, జంగ్లాతు, ఖార్జికాతాలక్రిందవున్న అనా
క్రమితభూములు చాలావున్నాయి. జంగ్లాతుక్రిందవున్న భూమి
పోను, యిలాఅనాక్రమిత భూమిగావున్నది దాదాపు సంస్థానం
మొత్తంమీద మొత్తంభూవిస్తీర్ణంలో నూటికి 24 వంతుల
వరకూవుంది ఇందులో సాగులాయకు, సాగుబేలాయకు భూమి
గూడవుంది. తక్షణంసాగుకు విచియోగపడనిభూమి తీసివేసినా,
సాగుకు లాయకుగా వున్నభూమి కనీసం నూటికి 10 వంతులకు
తక్కువవుండదు. ఈ భూమినంతా వ్యవసాయకూలీలకు, తది
తర భూములులేని పేదప్రజలకు ఖాస్థుకు, పట్టాలపైసా యిప్పిం
చేందుకు ఆందోళన గావించాలి. సాగుకు లాయకుఅయిన
పోరంబోకు, బంచరాయి, ఖార్జికాతా వగైరా భూములను
సాగులోకి తెప్పించడానికి, (పట్టాలపైగాని, లేక కౌలుకుగాని)
ప్రభుత్వనిబంధనలు ఏవివున్నాయో పరిశీలిద్దాం.

పట్టాదారులు స్వంతసాగుక్రిందగాని లేదా కౌలుదార్ల
కబ్జాక్రిందగాని వున్నభూములు మినహా తదితర అనాక్రమిత
భూములన్నిటిపై యాజమాన్యం ప్రభుత్వానిదే. ఈ అనాక్ర
మితభూమిని ఖాస్తుచేసుకొనేందుకు తహశీలుదారుకు దరఖాస్తు
చేయాల్సివుంటుంది. అలాదరఖాస్తు లేకుండా ప్రభుత్వ స్వాధీ

నంలోవున్న ఏ అనాక్రమిత భూమి నైనా ఎవరైనా ఆక్రమించితే ప్రభుత్వ కానూనుప్రకారం అట్టి ఆక్రమణ చట్టసమ్మతంగాదు. అలా ఎవరైనా ఆక్రమించినప్పుడు తహశీలుదారు యాక్రిందిపద్ధతులు అనుసరిస్తాడు.

(అ) ప్రభుత్వ అనుమతి లేకుండా ఆక్రమింపబడిన భూమి పైబందోబస్తు జరిగి శిస్తునిర్ణయింపు అయివుంటే ఆశిస్తు మొత్తాన్ని ఆక్రమణదారునుండి ప్రభుత్వం వసూలు చేస్తుంది. అలాబందోబస్తు గాకుండానూ, శిస్తునిర్ణయం జరుగకుండానూ వుంటే ఆ గ్రామములోగాని, ప్రక్కనున్నయితర గ్రామాలలోగాని, ఆతరగత భూమికి ఎంతశిస్తురేటువుంటే ఆ రేటుప్రకారం ఆక్రమితదారునుండి శిస్తువసూలు చేయబడుతుంది.

ఈవిధంగా మామూలు శిస్తువసూలు చేయబడడమే కాకుండా తహశీలుదారు అనుమతి లేకుండా ఆక్రమణ గావించినందుకు విధించే తావాన్ పెనాల్టీగూడ వసూలు చేయబడుతుంది. తహశీలుదారు శిస్తురేటుకు పదిరెట్లవరకు తావాన్ విధించవచ్చు. తహశీలుదారు తావాన్ విధించుతూ జారీచేసిన ఉత్తర్వుపై తాలూకాదారుకు అప్పీలుగావించుకోవచ్చు. తాలూకాదారు నిర్ణయమే అంత్యనిర్ణయం.

(ఆ) పైవిధంగా అనుమతి లేకుండా సాగుచేసినందుకు ఆక్రమణదారునిపై తావాన్ విధించకుండా అసలు భూమినుండి వెళ్లగొట్టేందుకు గూడ తహశీలుదారుకు అధికారం వుంటుంది. అయితే విత్తనం వేయకముందేయివిధంగా బేదఖలీచ్చేయా లితప్ప

ఒకదఫా విత్తనం వేసాక అట్టిభూమిని తిరుగదున్నించరాదు; వైరుపంటకువచ్చాక పంటనుజప్తుచేసి స్వాధీనపర్చుకోవచ్చు.

అయితే ఆక్రమణదారుని స్వాధీనంలో ఆక్రమణ తేదీ లగాయతు ఆక్రమిత భూమి రెండేళ్లకు తక్కువ లేకుండా వున్నప్పుడు ఆక్రమణ దారుని బేదఖలీ గావించరాదు. తావాన్ మాత్రం ప్రతिसంవత్సరం విధించుతూ వుండవచ్చును.

ప్రభుత్వ అనాక్రమిత భూముల క్రిందకు యీ క్రింద పేర్కొన్నబడిన భూములు వస్తాయి:-

- (అ) పోరంబోకు, బంచరాయి (గైరాన్) భూములు.
- (ఆ) గ్రామకంఠాలు (గైవుటూన్)
- (ఇ) ఖార్జిఖాతాభూములు (విడుదల పెట్టినభూములు)
- (ఈ) చెరువులోతట్టుభూములు (సికింతలాబ్)
- (ఉ) నదీలంకలు.
- (ఊ) ప్రభుత్వం క్రింద వున్న యితర భూములు.

పైన తెల్పబడిన తరగతి భూములగూర్చి ఒకొక దాన్ని తీసుకుని తెల్పేచుండు యీ భూములను ఖాస్తుకివ్వడంలో ప్రభుత్వం సాధారంగా అనుసరిస్తున్న విధానం గూర్చి తెలుసుకోవడం అవసరం.

ఇటీవల వరకు ప్రభుత్వం యీ భూములను పట్టాపై శాశ్వత కౌలుకు యివ్వడంకంటే ఏక్సాలా కౌలుకు యిచ్చే విధానాన్ని అవలంబించుతూ వచ్చింది. కాని యీ ఏక్సాలా కౌలు పద్ధతిని ప్రభుత్వం (ఒక్కసికింతలాబ్ విషయంలోతప్ప)

రద్దుగావించింది. హైదరాబాద్ ప్రభుత్వం రెవెన్యూ శాఖ
ది 29-10-49 వ తేదీన జారీచేసిన ఉత్తర్వు (జి. ఓ. నెం. 10.)
ప్రకారం ఏక్సాలా కౌలు పద్ధతి రద్దు గా విం చ బ డిం ది.
ఆ ఉత్తర్వులో యీ క్రింది విధంగా చెప్పబడివుంది:-

“యికముందు ప్రభుత్వ అనాక్రిమిత భూములను ఏ పరి
స్థితులలోనూ ఏక్సాలా ఖాస్తు చేసుకొనేందుకు అనుమతించ
రాదని ప్రభుత్వం యిందుమూలంగా ఆదేశిస్తోంది. ఈ ఉత్తర్వుకు
పూర్వం ఏక్సాలా ఖాస్తుగురించి యివ్వబడిన వుత్తర్వులన్ని
యీ ఉత్తర్వుతో రద్దు గావించబడుతున్నాయి. భూముల
లావునీ దరఖాస్తులన్నింటిపై ప్రభుత్వం జారీ చేసిన లావునీ
నిబంధనల ప్రకారం యికముందు చర్చతీసుకొవాలని రెవెన్యూ
ఉద్యోగులందరినీ యిందుమూలంగా ఆదేశిస్తున్నాం. ”

“అయితే యీ వుత్తర్వు సికింతలాజ్ భూముల
ఏక్సాలా ఖాస్తుకు మాత్రం వర్తించదు. అంతేగాకుండా ఏ
పాఠశాలలు లేకుండా పడివున్న ట్రీ, పరాసు అయిన వారికి చెందిన ట్రీ
పట్టాభూములు గూడ ఏక్సాలా ఖాస్తుకు యివ్వబడుతాయి. ”

(హైదరాబాదు ప్రభుత్వం. రెవెన్యూ శాఖ.
ది 29-10-1949 తేదీ ఉత్తర్వునుండి.)

కాబట్టి పోరంబోకు, గైరాన్, ఖార్జు కాతా వగైరా
ప్రభుత్వ అనాక్రిమిత భూములు (వైన తెల్పిన మినహాయింపు
లుతప్ప) నేడు పట్టా పైనే ఖాస్తుకు యివ్వబడుతాయి;
ఏక్సాలా ఖాస్తుకు యివ్వడానికి వీలులేదు.

గైరాన్ (బంచరాయి) భూముల విషయంలో మరొక ప్రభుత్వ నిబంధన వుంది ; ఏ గ్రామములోనైనా ఆ గ్రామము లోని సాగుభూమి మొత్తంలో గైరాన్ భూమి నూటికి 10 వంతులకు మించి వున్నప్పడే గైరాన్ భూమిని పట్టాపై ఖాస్తుకివ్వాలిగాని అంతకుతక్కువవుంటే మంజూరిచేయరాదు. ఈ నిబంధనకులోబడే గైరాన్ భూములను నేడు ఖాస్తుకు యివ్వడం జరుగుతోంది.

—♦ పరంబోకు, గైరాన్, ఖారిజ్ కాతా భూములు ♦—

పైన తెల్పిన నిబంధనలకు లోబడి ప్రభుత్వం స్వాధీనం లోవున్న భూములు ప్రభుత్వాలావునీ నిబంధనల ప్రకారం ఖాస్తుకు యివ్వబడుతూ వున్నాయి. ఇటీవల కొన్ని ప్రత్యేక లావునీ నిబంధనలు కూడ జారీచేయబడ్డాయి. (వీటి పూర్తి పాఠాన్ని మరొక నోటుచూపాం.) ఈ లావునీ నిబంధనలను అనుసరించే నేడు బంచరాయి, పరంబోకు, ఖారిజ్ కాతా భూములు ఖాస్తుకు యివ్వబడుతున్నాయి. ఆ నిబంధనల సారాంశం ఏమిటో చూద్దాం.

1952 ఫిబ్రవరి 23 వ తేదీన హైదరాబాదు ప్రభుత్వం రెవెన్యూ శాఖ ఒక సర్క్యులరును జారీచేసింది. దానిలో యీ విధంగావుంది:—

ఇకముందు సికింతలాబ్ భూములు తప్ప తిమా ప్రభుత్వ భూములు తాత్కాలికంగా ఏక్సాలా ఖాస్తుకు యివ్వబడవు.

ఖారిజ్ కాతాభూములు, తదితరసాగు లాయకు బంజ
రుభూములు యికముందు లావునీ నిబంధనల ప్రకారం పట్టాలపై
మాత్రమే ఖాస్తుచేసుకోడానికి మంజూరు చేయబడాలి.

ఈ వుత్తరువుకు పూర్వం ఏక్సాలా ఖాస్తుపై హరిజ
నులు తదితర వెనుకబడ్డ తరగతులకు చెందిన వారిలో ఎవరికైనా
ప్రభుత్వ భూములు మంజూరి చేయబడివుంటే అట్టి భూముల
నుండి ఖాస్తుదారులను బేదఖిలీ చేయరాదు. ఒక్కసంవత్సరం
ఖాస్తు గావించిన వారికిగూడ యీ సౌకర్యాన్ని యివ్వాలి
అంటే హరిజనులు అయితే ఒకసంవత్సరం మాత్రమే కబ్జా
వున్నప్పటికీ అట్టివారిని బేదఖిలీ చేయరాదన్నమాట.

ఏక్సాలా ఖాస్తుకు తీసుకున్నవాడు పైన తెల్పినవిధంగా
హరిజనులు కాకుండా తదితర వెనుకబడ్డ తరగతులకు చెందినవారు
అయితే ఆ ఖాస్తు చేస్తున్న భూములకు యింకా యితర
దరఖాస్తు దారులు వున్నప్పుడు లావునీ నిబంధనల ప్రకారం
ఆ భూములను హర్రాజు పెట్టవలసి వుంటుంది. హర్రాజులో
ఎవరు అధికంగా పాడుకుంటే వారికి అట్టిభూములను ఖాస్తు
కివ్వవలయును.

(డి) హరిజనులు మున్నగు వెనుకబడిన కులాలకు చెందినవారి
కబ్జాలో వున్నభూములకు పట్టాలు మంజూరిచేయడానికి తక్షణ
చర్యలు గైకొనాలి. అలా పట్టాలు మంజూరి గావించేటప్పుడు
ఒక ప్రత్యేక జాగ్రత్తను గైకొనాల్సి వుంటుంది: అదివరకే
అధికంగా భూములు కల్గివున్నవానికి యింకా భూములు
మంజూరి కాకుండా చూడాల్సి వుంటుంది.

(ఉ) పట్టాలుమంజూరి గావించేటప్పుడు తీసుకోవలసిన మరోజాగ్రత్త ఏమంటే మంజూరిగా బడ్జెటారు యితరు ముందే తమ స్వాధీనంలోవున్న భూములను స క్ర మ ము గా సాగు చేయగలుగుతున్నాగా లేదా అని చూడాల్సి వుంటుంది.

పైన తెల్పిన సర్క్యులరుతోపాటు ది 9-1-1952 తేదీన రెవెన్యూశాఖ మరొక వుత్తర్వును జారీగావించింది. దానిలో రెవెన్యూ వుద్యోగుల అనుమతి లేకుండా ఖాస్తుగావించబడిన ప్రభుత్వ భూముల సాగుగూర్చి సూచనలు యివ్వబడ్డాయి. వాటిసారాంశం యిది:-

(అ) సాధారణంగా ప్రభుత్వంఅనుమతిలేకుండా ప్రభుత్వ భూములను ఆక్రమించరాదు. అయితే షెడ్యూల్డు తరగతులు, వెనుకబడ్డ తరగతులు లేక భూములులేని తదితర ప్రజలు ప్రభుత్వ భూములను ప్రభుత్వ అనుమతిలేకుండా ఆక్రమించి సాగుకు పూనుకొని సాగు అనంతరం వాటిని పట్టా పై మంజూరిచేయమని దరఖాస్తు చేసుకున్నప్పుడు తా లూ కా దా రు (జిల్లా కలెక్టరు) అట్టి భూములను స్వంత బాధ్యతతో మంజూరి చేయవచ్చు. భూముల అవ్మకరగూర్చి హర్రాజు పెట్టకుండానే ఖాస్తుదారులకు పట్టాలు మంజూరి చేయవచ్చు.

(ఆ) షెడ్యూల్డు తరగతులుకాని యితరులు అలాఅనుమతిలేకుండా ఆక్రమణ గావించివుంటే అట్టిఆక్రమణదారులకు కనీసప్రమాణంభూమి కంటే 10 ఎకరాలతరి మరిఁగు 50 ఎకరాలచెల్పా భూమికంటే ఎక్కువ లేకుండా వున్న వా.లో 6 సంవత్సరాలకు తక్కువ కబ్జా లేనివాఁని బేదఖలీ చేయ

నవసరం లేదు. అయితే వారివద్ద భూమిశిస్తు రేటుకు 16 రేట్లు చొప్పున మొత్తం భూమికి ఖరీదు తీసుకుని ఆ భూములకు పట్టా మంజూరి చేయవచ్చు.

పైన తెల్పిన ప్రమాణానికి అంటే 10 ఎకరాల తరి మరియు 50 ఎకరాల చెల్కాభూమి కంటే అధికంగా భూమి కల్గిన భూఖామందులను మాత్రం తక్షణమే అట్టి భూముల నుండి బేదఖలీగావించాల్సి వుంటుంది. ఆవిధంగా బేదఖలీచేయ బడ్డభూములను హరిజనులకు తదితర భూమిలేని ప్రజలకు లావునీ నిబంధనల ప్రకారం ఖాస్తుకివ్వాలి.

అయితే పైన తెల్పిన ప్రమాణం కంటే ఎక్కువ కల్గిన భూఖామందుల సాగుభూముల ప్రక్కను ఏవైనా బంచరాయి, లేక పరంబోకు భూముల ముక్కలు వుంటే వాటిని మాత్రం పైన తెల్పిన విధంగా ఖరీదు కట్టి వారికి పట్టాకు యివ్వవచ్చును. అయితే యీసౌకర్యం 50 ఎకరాలతరి మరియు 250 ఎకరాల చెల్కాభూమికిమించి భూమికల్గిన పెద్దభూస్వాములకు ఏపరిస్థితుల లోనూవర్తింపజేయరాదు.

పైన తెల్పిన సౌకర్యాన్ని ప్రత్యేక సందర్భాలలోనే అంటే వ్యవసాయాన్ని చేసుకోడానికి ప్రక్కనున్న పరంబోకు లేక బంచరాయిది ఖండాలు తమకు అత్యవసరమైన సందర్భాలలోనే భూఖామందులకు యివ్వాలి. ఈ సౌకర్యాన్ని వుపయోగించుకొని భూస్వాములు తమ భూముల ప్రక్కనూ పరంబోకు ఖండాలను దురాక్రమణ చేయడానికి ప్రయత్నించకుండా రైతువర్గం జాగ్రత్తలు తీసుకోవాలి.

(ఇ) పోరంబోకు, గైరాన్ భూమి తగినంతగా వుండి ఆ భూములకోసం హరిజనులు మున్నగు షెడ్యూల్డు తరగతి ప్రజలు దరఖాస్తు చేయకపోతే ఆ భూములను మామూలు పద్ధతిలో హర్రాజు గావించి అమ్మవచ్చును. హర్రాజులో ఎక్కువ పొడినవాండ్లకు పట్టాలుపై మంజూరు చేయవచ్చు.

హరిజనులు వగైరా షెడ్యూల్డు తరగతులవారు ఆక్రమించిన గైరాన్ భూముల గూర్చి ప్రత్యేకంగా ఒక సర్క్యూలర్ ను రెవెన్యూ శాఖ యిటీవల అంటే 12-7-52 వ తేదీన జారీ చేసింది. అందులో సాగుభూమిలో నూటికి 10 వంతులకు తక్కువలేకుండా గైరాన్ భూమి వుంటేనే పట్టాపై ఖాస్తుకు యివ్వాలని ప్రభుత్వ వుత్తర్వులు వున్నాయి. అయితే వీటిని ఆధారంగా గొని నూటికి 10 వంతులకు తక్కువగా గైరాన్ భూములున్న చోట్ల ఖాస్తు చేస్తున్న గైరాన్ భూములనుండి హరిజనులను వెళ్లగొట్ట నవసరంలేదు అని తెల్పబడింది. రెండు లేక మూడు సంవత్సరాలు నుంచి ఖాస్తు చేస్తుంటే అలాంటి హరిజన ఖాస్తుదారులందరికీ (సాగుదారులందరికీ) పట్టాలు మంజూరి చేయవలసిందిగా ఆ సర్క్యూలర్ ద్వారా రెవెన్యూ వుద్యోగస్థులందరూ ఆదేశింపబడ్డారు.

అయితే యిలా పట్టాలు మంజూరి గావించడంవలన నిర్ణీత గైరాన్ భూమి విస్తీర్ణం తగ్గితే ఆ తగ్గిన మేరకు భర్తీ చేయడానికి ఆ గ్రామములోనే వుండే పోరంబోకు భూమిని విడగొట్టి గైరాన్ క్రింద అట్టిపెట్టి అలా రికార్డులో నమోదు చేయవచ్చును.

మొత్తంమీద ప్రభుత్వం అనాకృతి భూముల సాగు గూర్చిన యీ సమస్యలకుల నాగాశం ఏమిటి?

(1) ఇకనుండునుండి పోరబోకు, గైరాన్, ఖారిజ్ కాతా భూములు ఏక్ సాలా ఖాస్తుపై మంజూరి చేయబడవు. శాశ్వత పట్టాల పైనే మంజూరి చేయబడుతాయి.

(2) సాధారణంగా హరిజనులు మున్నగు పెద్దయ్యలు తరగతులకు చెందినవారు ఖాస్తు చేసుకోవడం కోసం పెట్టుకొనే దరఖాస్తులను ముందుగా మంజూరి చేయాలి. ఆ తరువాతనే గ్రామములోని యితర ప్రజాసీకం పెట్టుకునే దరఖాస్తులను పరిశీలించాల్సి వుంటుంది.

అయితే యీ నిబంధనను అమలు జరిపేప్పుడు కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం గ్రామప్రజల మధ్య ముఖ్యంగా రైతులు, కూలీల మధ్య ఐకమత్యాన్ని విచ్చిన్నం గావించే దురుద్దేశ్యంతో ప్రవర్తించడం వనం నేడు గ్రామాలలో చూస్తున్నాం.

పేదరైతులు కొన్ని సంవత్సరాలనుండి ఖాస్తు చేస్తున్న పోరబోకు, గైరాను భూములను గూడ ఊడబెరికి హరిజనులకు హరిజనోద్ధరణ పేరిట యివ్వడం జరుగుతోంది. చైతన్యం లేని హరిజనులు భూమికావాలనే తహతహతో ప్రభుత్వం, గ్రామ పటేలు పట్వారీలు పన్నిన యీ కుట్రలో చిక్కుకుంటున్నారు.

భూమికోసం తహతహ లాడుతున్న భూములులేని పేద ప్రజలు భూస్వాములకు చెందిన విశాల భూఖండాలను ఎక్కడ ఆక్రమించుకుపోతారో అని చచ్చేతభయం పెద్ద భూస్వాములకు వుంది. అందుచేత హరిజనులను కొంతవరకు సంతృప్తి సర్చడానికి

గత 5, 6, సంవత్సరాలలో భూస్వామి వ్యతిరేక పోరాటంలో నిర్మింపబడిన రైతు కూలీ ఐక్యతను విచ్ఛిన్నం గావించడానికి కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం ముఖ్యంగా గ్రామ భూస్వాములుగావున్న పటేలు పట్వారీలు పేదరైతులు ఖాస్తు చేసుకుంటున్న ప్రభుత్వ భూములపై హరిజనులను ఎగతాళితున్నారని. ఈ విషయాన్ని హరిజనులకు ఎత్తి చూపాలి. పేదరైతులు, మద్య తరగతి రైతులు కొన్ని సంవత్సరాలుగా ఖాస్తుగావిస్తున్న గైరాన్, పోరంబోకు మున్నగు ప్రభుత్వభూములకు దరఖాస్తులు పెట్టవద్దని హరిజనులకు నచ్చజెప్పాలి. అనాక్రమితంగావున్న యితర ప్రభుత్వ భూములకు దరఖాస్తులు హరిజనులచేత పెట్టించాలి. ఆ భూముల కోసం భూములున్న పేదరైతులుగాని యితర గ్రామపేదలుగాని ఎగబడి హరిజనులకు పోటీపోకుండా చూడాలి; హరిజనుల దరఖాస్తులను బలపర్చేందుకు తతిమా పేదప్రజలను సమాకరించాలి. ప్రభుత్వం భూములు తగినంతగా లేనప్పుడు ఆ గ్రామముగావున్న పెద్ద భూస్వాములకిందవున్న కంచెలను, పడావు భూములను ప్రభుత్వం వశపరుచుకొని హరిజనులకు ఖాస్తుకిప్పించమని పేద గ్రామస్తులందరూ కలిసి ఆందోళన గావించాలి. (ఈ విధంగా ప్రభుత్వం వశపర్చుకోడానికి 1950 కాలదారీ చట్టం సెక్షను 51 ప్రకారం. అవకాశం వుంది.)

మైసూరా భూమి గ్రామానికి ఆనుకొనివున్న గ్రామాలలో అవసరమైతే మైసూరాహద్దును యింకా లోపలికి జరిపి గైరాన్ భూమి విస్తీర్ణాన్ని పెంచమని ఆందోళనగావించాలి. అలా పెంచబడిన గైరాన్ భూమిని హరిజనులకు ఖాస్తుకివ్వ

మని ఆందోళన గావించాలి. ఈ విధంగా హరిజనులకు భూమి సంక్రమించేందుకు ఎన్నిమార్గాలువుంటాయో అన్నిమార్గాలు ఆలోచించి భూమిని వారికి సంక్రమింపజేసేట్లు చూడాలి. ఇందుకోసం ఒకరికోరికలను మరొకరు పరస్పరం బలపర్చు కొంటూ రైతు కూలీఐక్యతను పెంపొందించడానికి కృషి చేయాలి. ఈ విధంగానే పేదరైతుల భూములపై హరిజనులను ఎగతాళి తమ భూఖండాలను భద్రంగా కాపాడుకోవాలన్న పెద్దభూస్వాముల తుట్టలను అకట్టగల్గుతాం. హరిజనులకు భూములనుమంజూరిచేయడంలోముందుప్రాధాన్యతయివ్వాలన్న ప్రభుత్వ వుత్తరువులను జాగ్రత్తగా అమలుజరిపేందుకు ఆందోళనగావించాలి.

(3) ముందుగా అనుమతిలేకుండానే ప్రభుత్వభూములను హరిజనులు ఆక్రమించి వున్నప్పటికీ కొన్నినిబంధనలకు లోబడి హరిజనులకు వాటిని పట్టాపై యివ్వాలని సర్కులరులతో చెప్పబడివుంది. హరిజనులకివ్వబడిన యీ సౌకర్యాన్ని పూర్తిగా అమలుజరిగేట్లు ఆందోళనగావించాలి. హరిజనులకు పట్టాలివ్వడాన్ని పేదరైతులుగూడ బలపర్చేట్లు చూడాలి. పేదరైతులనుండి ఎవరూ పోటీకి పోకుండా చూడాలి. అప్పుడే రైతు కూలీ ఐక్యతచెడకుండా వుంటుంది.

(4) మొత్తం సాగుభూమిలో నూటికి పదివంతులుకు పైగా బంచరాయిభూమి వున్నప్పుడే బంచరాయిభూమిని ఖాస్తుకివ్వాలని ప్రభుత్వ వుత్తర్వువుంది. ఈ వుత్తర్వును అమలుపర్చడంలో జాగ్రత్తలు తీసుకోకపోతే గ్రామపేదల మధ్య

తగాదాలకు దారితీస్తుంది. అట్టి తగాదాలు బయలుదేరుతూ
 న్నాయి కూడ గ్రామాలలో గొర్రెలు, మేకలు మున్నగు
 జీవాల పెంపకంపై ప్రధానంగా జీవించే గొల్లలు తగిన సంఖ్య
 లో వుంటున్నారు. వారు గొర్రెలు వగైరాల మేతకోసం
 అధికంగా బంచరాయిభూమి వుండాలని కోరడం సహజమే.
 బంచరాయిభూమిని ఖాస్తుచేయాలని ఏభూముల ఆధారంలేని
 వ్యవసాయ కూలీలు కోరుకోవడం కూడ సహజమే బంచరాయి
 భూమిని ఖాస్తుచేయడాన్ని తరుచు గొల్లలు అభ్యంతర పెట్టడం
 జరుగుతోంది. హరిజనులను పేదరైతుల భూములపై ఎగదోలు
 చున్నట్లే బంచరాయిభూములను ఖాస్తుచేయడానికి పెట్టుకున్న
 దరఖాస్తులు మంజూరిచేయరాదని గొల్లలను రెచ్చగొట్టి వారిచే
 అడ్డుపుల్లలు పెట్టించడం జరుగుతోంది.
 బంచరాయిభూములను స్వేచ్ఛగా తమ గొడ్డు నోదెలను మేపు
 కుంటూ వుంటున్న పెద్దభూస్వాములు అట్టిబంచరాయిభూములు
 సాగుక్రిందకువస్తే తమ పశువులకు స్వేచ్ఛగా తిరగడానికి
 భూమి తగ్గిపోతుందనే దురదృష్టంతో గొల్లలను యీ
 విధంగా రెచ్చగొడుతున్నారు. ఇలాంటిచోట్ల గొల్లలకు అట్టి
 స్వార్థపరుల దురుద్దేశ్యాలను గూర్చి వివరపర్చి హరిజనుల
 దరఖాస్తులకు అడ్డుపోకుండా చూడాలి. గొల్లల వాస్తవ అవస
 రాలను గుర్తించి ఆమేరకు తగినబంచరాయి ఖాస్తుగాకుండా
 అట్టిపేట్ల చూడాలి; గైరాన్ భూముల ఖాస్తుకోసం దరఖాస్తు
 లుచేస్తే హరిజనులు, తదితర పేదప్రజలు గొల్లలను కలుపుకు
 పోయెట్లు చూడాల్సివుంటుంది. గొల్లల వాస్తవిక కోరికలను

గమనించాల్సి వుంటుంది. అప్పుడే సాన్నిధ్యపరులైన భూస్వాములు
గైరాన్ భూములను ఖాస్తుకానీయకుండా గావించేకుట్రలను
భగ్నంగావించి పేదప్రజలకు భూములు యిప్పించగల్గుతాం.
అల్లలఅవసరాలకు తగినవిధంగాబ చరాముగూమినిఅట్టిపెట్టకల్గు
తాం. పేదరైతులుహరిజనుల ధ్య విక్యతన భంగంకలుగకుండా మ
నంవిలా కృషి చేయూ అదేవిధ గా గొల్లలకు గైరాన్ భూము
లసాగుకై ఖాస్తుచేస్తే తదితర ప్రజలకు సాధ్య విక్యతచెడ
కుండా ప్రత్యేకజాగ్రత్త తీసుకోవాల్సివుంటుంది.

పేదభూస్వాములు ఆ కృమిం చు నొ ని వున్న
గైరాన్ ఖారీజ్ కాతా పోలీసుకు భూములన్నింటిని విడ
గొట్టించి హరిజనులకు, భూములులేని తదితర పేదప్రజలకు ఖాస్తు
కొప్పించడానికి ఆందోళనగావించాలి.

మైన తెల్పిన ప్రత్యేక జాగ్రత్తలు తీసుకుంటూ ప్రభుత్వ
అనాక్రమిత భూములగూర్చి యిటీవల జారీచేయబడిన రెవెన్యూ
శాఖ వ్రత స్వలను సాధ్యమైనంత ఎక్కువగా విరియోగించు
కోవాలి.

— గ్రామ కంఠాలు —

గ్రామకంఠం భూముల గూర్చి యిచ్చట ప్రత్యేకంగా
ఒక విషయాన్ని చెప్పాల్సివుంది. గ్రామ కంఠంలో జేరవుడి
ని వే శ సస్థ లా ల కు అనువుగా వుండే స్థలాలగూర్చి ప్రత్యే
కంగా చెప్పాల్సివుంది.

నివేశసస్థలాల, భూములు || గ్రామకంఠానికి చెందిన
గయ్యాలీ, తదితర పట్టాకాని ప్రభుత్వ భూములు అయివుండ

వచ్చు లేదా భూఖామందులకు చెందిన పట్టా భూములై
వుండవచ్చు. ఈ కింది సందర్భాలలోనూ నేడున్న కానూను
ఏమిటి? దానియెడల రైతుసంఘాల వైఖరి ఏమిటి అనేది
అలోచించాలి.

మందు పట్టాదారుకుచెందిన నివేశనస్థలాలు గూర్చి
అలోచిద్దాం.

1950 కాలదారీ చట్టం ప్రకారం కాలదారు అయిన
వారు భూస్వామికిగాద తాముకాలుకు చేస్తున్నారో అట్టిభూ
స్వామికి చెందిన నివేశనస్థలంలో యింతమ స్వంతభు చ్చతోతమ
కాలుకాలంలో వేసుకోడానికి అవకాశంవుంది. రక్షిత
కాలదారుకు తనకబ్బాలోవున్న భూమిలో పశువుల కొట్టాం
వేసుకోడానికిగూడ అవకాశంవుంది. అలా కాలదారు నిర్మి
చుకున్న యింటినుండి కాలదారుని భూస్వామి బేదఖిలీ చేయ
రాదు. అయితే కాలదారు స్వంతభు చ్చతోగాక భూస్వామి
భుచ్చితో ఆయిల్లు కట్టబడివుంటే బేదఖిలీ చేయడానికి
భూస్వామికి అధికారంవుంటుంది. భూస్వామి తననివేశనస్థలాన్ని
అమ్ముకోడానికి హక్కువుంటుంది. కాని స్వంతభుచ్చితో యిల్లు
నిర్మించుకున్న కాలదారు తానే కొంటానంటే అతనికేస్థలాన్ని
తహశీలుదారు నిర్ణయించిన ధరకుఅమ్మాలి. భూస్వామి స్థలాన్ని
అమ్ముకాని కాలదారుకు తెలియపర్చినప్పటినుండి మూడు
నెలలలోపల కాలదారుకొంటానని తెల్పకపోతే భూస్వామియిత
రులకు అమ్మివేసుకోడానికి అవకాశంవుంది. అలాంటప్పుడు ఆ
స్థలంలో కాలదారునిర్మించిన యింటికిమ్మారు క్రింద నష్టపరిహా

రాన్ని తహశీలుదారుగాని లేక ట్రైబ్యూనల్ వున్నట్లయిన అదిగాని నిర్ణయించిన ప్రకారం కౌలుదారుకు భూస్వామి చెల్లించాలి. అలానిర్ణయించిన మొత్తాన్ని అమ్మకం అయిన మూడు నెలలలోపల చెల్లించాల్సివుంది.

పైన తెల్పిన పద్ధతి ఒక్క కౌలుదార్లవిషయంలోనే గాకుండా, కౌలుదార్లుగా లేనట్టి వ్యవసాయ కూలీలు, వృత్తిదారులకుగూడ వర్తించుతుంది. వ్యవసాయకూలీలు వృత్తిదారులకు చెందినవారు ఎవరైనా భూస్వామికిచెందిన నివేశనస్థలాలను ఆక్రమించుకునిపునప్పుడు పైన తెల్పినవిధంగానే ప్రభుత్వం చర్యగైకొనాల్సివుంటుంది.

గ్రామకంఠంలో వుండి పట్టాదారులకు చెందిన నివేశనస్థలాలలో యిండ్లు నిర్మించుకోవడం విషయమై హరిజనులకు తదితర వెనుకబడిన తరగతులవారికి కొన్ని ప్రత్యేక సౌకర్యాలు వున్నాయి. స్థలం ఖరీదులో అధికభాగం ప్రభుత్వం భరిస్తుంది. తతిమాభాగాన్ని వాయిదాలబందీగా చెల్లించుకోడానికి హరిజనులకు అవకాశం వుంటుంది. (ఈ విషయంలో ప్రభుత్వం జారీగావించిన తుది పుత్రర్వులు మరోచోట వుదహరించడం జరిగింది.)

హరిజనులు మున్నగు వెనుకబడ్డకులాలకు చెందిన వారు గాకుండా తదితర గ్రామస్తులైన సరదర్భంలో నివేశనస్థలాలుగా వుపయోగించే గ్రామకంఠంభూములను ప్రభుత్వం ధరకట్టి యిస్తుంది. మొత్తం ఖరీదునంతా కొన్నవారినుండే వసూలు చేస్తుందిగాని ప్రభుత్వం భరించదు. అదేవిధంగా పట్టాదారుల

భూములను గూడ ప్రభుత్వం హరిజనుల యిండ్ల స్థలాలకోసం కొనవచ్చు. (అక్వైర్ చేయవచ్చు.) అయితే అట్టి పట్టాభూములకు ఆజ్ గాజ్ లోవున్న పట్టాభూములధర ప్రభుత్వం చెల్లించి యిండ్ల స్థలాలకోసం దరఖాస్తు యిచ్చినవారినుండి వాయిదాల మీద ఆ ధరను వడ్డీతో సహా రాబట్టుతుంది.

ఇండ్లస్థలాలను యిప్పించడంలో సాధారణంగా రైతు వర్గ-ర్లు ఊసుకోవాల్సిన వైఖరియిది:-

(i) గ్రామకంఠంకు చెందివుండి హరిజనులు, తదితర భూములు లేని పేదప్రజలుచేత ఆక్రమించబడివున్న యిండ్లస్థలాల నుండి ఎవరినీ వెళ్లగొట్టనీయకుండా ఆందోళన గావించాలి. తావా నులు ఏమైనా విధించివుంటే అవన్నీ మాఫీచెయ్యాలి అని కోరాలి.

(ii) గ్రామకంఠాలకు చెందిన స్థలాలవిషయంలో యితరుముందే హర్రాజు అయివుంటే హర్రాజు మొత్తంలో చెల్లించగా మిగిలివున్న బాకీలను పూర్తిగా రద్దు చేయమని కోరాలి.

(iii) ఇండ్లస్థలాలకు భూమిశీస్తు వసూలుగావిస్తూంటే గాన్ని రద్దు చేయాలని ఆందోళన గావించాలి.

(iv) ప్రభుత్వం అధీనంలోవుండి యిండ్ల స్థలాలకు వినియోగపడే గ్రామకంఠం భూములను హరిజనులకు, యితర వెనుకబడ్డ తరగతులవారికి ప్రత్యేకించి వారికి వుచితంగా మంజూరి చెయ్యాలని కోరాలి.

(1) ఇలాంటి గ్రామాలలో భూములు నా సహితీసప్తాదు
ఇండ్లకు వుండుకరించే స్వాధీనములను ప్రభుత్వం సర్వశుభముపై
అక్వైర్ గావించి పుచ్చితంగా హాజరు లకు ముగిసి చాలసి డిమాండు
చేయాలి. ఇందుకోసం దాఖలుపై ప్రభుత్వం బేబుడపాగు
మొంటుకు, హరిజనోద్ధారణానికై అక్వైర్ గావాలి.

—* శికింతలాబు భూములు. *

నాగునీటిని సప్లయ్ గావించే ప్రభుత్వ చెరువు లోతట్టు
భూములను శికింతలాబు భూములు అంటారు. వర్షాభావంవలన
ఏదికనవత్సరమైనా లేక కొన్ని సంవత్సరాలవరకైనా అట్టిచెరువు
లోతట్టుభూములు నాగుకు అరుకూలంగా తేలివున్నట్లయిన
వాటిని ప్రభుత్వం నాగుకు యిస్తుంది. అయితే గైరాన్, పోరం
బోరు వగైరా భూములమాదిరిగా వాటిని పట్టాపై శాశ్వతంగా
మంజూరు చేయదు. ప్రాచీనవత్సరం హర్రాజుపైన సాగుకు
యిస్తుంది. హర్రాజులో ఎవరు ఎక్కువబట్టు పెడితే వాళ్లకు
మంజూరి చేస్తుంది. ఒకటకంటే అధికంగా కారులను పండించ
డానికివీలున్న చెరువులోతట్టుభూములు ఏకారుకాకారు ప్రత్యే
కంగా హర్రాజు చేయబడుతాయి. అదేవిధంగా గ్రామములో
వున్న ఏచెరువు కాచెరువు ప్రత్యేకంగా హర్రాజు చేయబడు
తుందిగాని మొత్తంగా అన్నిచెరువులు హర్రాజుకుపెట్టబడవు.
ఇలా ప్రత్యేకంగా హర్రాజుపెడితే సాటమొత్తం పెరుగుతూ
వుండి ప్రభుత్వాదాయం ఎక్కువవుతుందని ప్రభుత్వఉద్దేశ్యం.
అందుచేత హర్రాజులో ఒకరికొకరు పోటీపడి సాటమొత్తాన్ని

పెంచుకోకుండా చేయాలి. హరిజనులను, తదితర పేదప్రజలను ఐక్యంగావించి అందరికీఅందుబాటులో హరారాజురేటు వుండేట్లు చూడాలి. హరిజనులు మొత్తంగా పాడుకొంటూంటే రైతులు పోటీకి పోరాదు. అదేవిధంగా చెరువులోతట్టుభూమిని ఆనుకొని పైరైతుకైనాభూమివుంటే ఆరైతుకు అవసరమైనంతవరకులోతట్టు భూమి వ్యక్తిగతంగా హరారాజుచేసుకోనివ్వాలి. అలాంటిదాని పై హరిజనులు చున్నగువా సపోటీకిపోరాదు. అయితే ఈపేరు తో ఎవరైనాఒకభూస్వామి లోతట్టుభూమిని తనస్వార్థంకోసం చౌకగా కాజేయాలని చూస్తున్నప్పుడు అట్టిచర్యను నాగనివ్వ రాదు. మొత్తంమీద గ్రహించాల్సిదేమంటే భూమి తహత హాతో ఒకరికొకరుపోటీలుపడుకొని హరారాజుమొత్తాన్ని అంతా లేకుండా పెంచుకుంటూపోరాదు. అది ప్రభుత్వానికితప్ప ఎవ్వరికీ ప్రయోజనంవుండదు. పైగా రైతులు, కూలీలునుధ్య, కూలీలు కూలీలునుధ్య తగాదాలు పెరిగిపోతాయి.

చెరువు లోతట్టుభూమిలో స్వంతబుచ్చపై భావి త్రవ్వకొని తరిసాగు చేసుకోవచ్చు. ఇలాంటిసాగుకు తరిరేటు అదనంగా యివ్వనవసరంలేదు. హరారాజుమొత్తం చెల్లించితే సరిపోతుంది. అయితే ఆచెరువులోవున్న ప్రభుత్వ భావులనుగాని లేక యితరవిధాల ప్రభుత్వపు నీటివనరులనుగాని ఉపయోగించుకోరాదు. అలా ఉపయోగిస్తే తరిరేటు అదనంగా చెల్లించుకోవాల్సి వస్తుంది.

హరారాజు పూర్తిఅయి యికా సాగు కాకపూర్వమే అకాలపు వర్షాలఫలితంగా చెరువు నిండిపోతే అట్లా ముంపుకు

లోనైనట్టి భూమికి దామాయినామిద పాటమొత్తాన్ని వాప
సుఇవ్వాలి. సాగుఅయ్యాక చెరువుకుముంపువస్తే మునిగిపోయిన
విస్తీర్ణమునకు రిమిషన్ ఇవ్వాలి.

వైన తెల్పిన నిబంధనలే ఏటిలంకల ఖాస్తువిషయంలో
గూడా వర్తించుతాయి. ఏ పట్టాదారుని భూమిప్రక్కనైనా
రెండుగుంటలకు ఎక్కువతరిభూమిగాని లేక ఒక ఎకరంకు ఎక్కు
వఖుష్కిభూమిగాని లంకవర్పడితే దాన్ని సర్వేగావించి, శిస్తు
నిర్ణయించి ఆ పట్టాదారునికి ఆ లంకకు పట్టాయిస్తారు. లంక
విస్తీర్ణం అంతకు తక్కువఉంటే పట్టాఇవ్వరు. అదేవిధంగా
వైనతెల్పిన పరిమితులలో సాగుభూమి నదీపాతమైనప్పుడు
గూడ శిస్తు మాఫీచేస్తారు.

—♦ తదితర ప్రభుత్వ భూములు. ♦—

ప్రభుత్వం ఏవైనా ప్రత్యేక పనులకోసం పట్టాభూము
లను ల్యాండు ఎక్విజిషన్ చట్టాన్ని అనుసరించి ఖరీదుకు తీసు
కొనివుంటే (విమానాశ్రయాలనిర్మాణం మున్నగు పనులకోసం)
ఆ ప్రత్యేక పనులు తీరినతరువాత వాటిని పడావుగా పెట్టివుంచ
వచ్చు. అట్టిసందర్భాలలో మరల వాటిని ఖాస్తు చేసుకొనేం
దుకు దరఖాస్తులు చేసుకోవచ్చును. అట్టిభూములను ప్రభుత్వం
తాత్కాలికంగా సాగుకుగాని లేక శాశ్వతపట్టాపైగాని ఆయా
భూముల స్వభావాన్ని, ఉపయోగాన్ని బట్టి మంజూరు చేస్తుంది.
అయితే ఏ పరిస్థితులలోగూడ అట్టిభూములను ఉచితంగా మం
జూరు చేయదు. బహిరంగ హారాజుపద్ధతిపైనే మంజూరు
చేస్తుంది.

అనుబంధము

—♦ హైదరాబాదుప్రభుత్వం లావునీ నిబంధనలు — వాటిని
అమలుపర్చుతూ రెవెన్యూశాఖ అచ్చడప్లందు
జారీగావించిన ఉత్తర్వులు-సర్క్యులర్లు. ♦—

గెరాన్, సోరంబోకు మున్ను ౪ ప్రభుత్వభూముల ఖాస్తు
గూర్చి యంతకుముందు ప్రభుత్వం అనుమతిస్తూన్న పద్ధతులను
క్లుప్తంగా వివరించాం. రైతువర్క్లకు యీ విషయంపై సమ
గ్రసమాచారాన్ని అందజేసే ఉద్దేశ్యంతో హైదరాబాదుప్ర
భుత్వం లావునీ నిబంధనలగూర్చి ఇంతవరకూ ప్రమరింతుతూ
వచ్చిన ప్రకటనలు, ఉత్తర్వుల సారాంశాన్ని యీ క్రింద
పొందుపర్చుతున్నాం.

(i) హైదరాబాదుప్రభుత్వం — రెవెన్యూశాఖ.

ప్రభుత్వ ఉత్తర్వు నెం. 10. తేదీ 29-10-1949.

ప్రభుత్వ అనాక్రిమితభూములను ఏకీకరించు ఖాస్తుపద్ధ
తిపై అనుమతిస్తూ వచ్చిన ఆచరణవలన తరుచుగా భూమిపరి
సాలనా అవకతపకలు బయలుదేరుచున్నాయి. ప్రభుత్వం లా
వునీ నిబంధనలప్రకారం, ప్రభుత్వపు ప్రస్తుత ఆర్డర్లు ననుసరించి
దరఖాస్తు చేయుబడినభూమి లావునీకి తగినవిధంగా వుండా
తేదా అన్ని విషయాన్ని పరిశీలించుకుండానే దరఖాస్తుల్నివ్వడం
తడువుగా ఖాస్తు చేసుకోడానికి అనుమతి సాధారణంగా
యివ్వబడుతోంది. అనేకసందర్భాలలో అట్టిభూములను లావునీ

నిబంధనలప్రకారం పరిష్కరించేందుకు చర్య తీసుకోవడంగాని
 లేక ఒక సంవత్సరం సాగుఅయ్యాక ఏకసాలా ఖాస్తుదారుని
 భూమిగుండి తొలగించడంగాని జరగడంలేదు. తత్ఫలితంగా
 ఏకసాలా ఖాస్తుదారు అట్టభూమికి సంవత్సరాలతరబడి కబ్జా
 దారుడై కొంతకాలాతరవాత ఆ భూమిపై హక్కు తనదేనని
 నాదియనుకొని ప్రభుత్వాన్ని చిక్కుపరిస్థితులలోకి పెట్టడం జరు
 గుతోంది. ప్రభుత్వదృష్టికి ఇలా టిక్కెటు పెట్టి చిక్కింది; అదే
 ముఠే ఏకసాలా ఖాస్తు అనుమతిపొంది ఒకవ్యక్తి ఆ భూ
 మిపై సంవత్సరాల తరవాత ఖాస్తు చెల్తావు డెను ప్రభుత్వం
 ఆ భూమిపై స్టాంప్ డ్యూటీలను తీసివేయడానికి
 ఖాస్తు ఇన్స్టాంట్ డ్యూటీలు చివరికి అయినా ఏకసాలా ఖాస్తు
 దారు భూమికబ్జాం చేయాలనుకోలేదు. తనకు ఎక్కువకాలం
 కబ్జా పొందిగానీ భూమిపై తనకే హక్కుపందాలని నాదిం
 చాడు. ఇచ్చిక్కులు ప్రభుత్వానికి రాకుండా వుం
 డేదుకుగాను యికముందు అనాకరిమిత ప్రభుత్వభూములను
 ఎవరికీగూడ ఏకసాలా ఖాస్తుపద్ధతిపై మంజూరచేయడం నిలిపి
 వేయాలని యిందుమూలంగా ఆదేశిస్తున్నాం. ఈ సర్క్యూలర్
 జారీగాకముందు ఏకసాలా ఖాస్తు దరఖాస్తులను మంజూరిగా
 విస్తూ యిచ్చిన ప్రభుత్వ ఉత్తర్వులు యిందుతో రద్దుచేయ
 బడ్డాయి. లావునీ నిబంధనలప్రకారం పెట్టుకోబడిన దరఖాస్తు
 లన్నీగూడ సాగుకాలం రాకమునుపే మంజూరి గావించడమో
 లేక తీరస్కరించడమో తప్పక చేయాలి. ఇలాచేస్తే ప్రభుత్వం

అట్టిభూముల భూమిశిస్తును, దరఖాస్తులు మరీ ఆలస్యంగా మంజూరి చేయడంవలన, పోగొట్టుకోవలసిన పనివుండదు.

1350 ఫసలీలో రెవెన్యూశాఖచే జారీ చేయబడిన గస్తీ నెం. 7. (సర్క్యులరు నెం. 7) ఫలితంగా 1318 వ ఫసలీ బందోబస్తు నిబంధన. 15. కు ఒక సవరణగావించబడినది. దాని ప్రకారం ఏదైనా ఒక ప్రాంతం బందోబస్తు చేయబడుతున్నప్పుడు అలా బందోబస్తు చేయబడుతుందన్న ప్రకటన వెలువడే తేదీవరకు యివ్వబడిన లావునీ దరఖాస్తులన్నింటి సందర్భాల్లో తాత్కాలికంగా ఏక్సాలా ఖాస్తు మంజూరి చేయాలిస్తుంటుంది. అలా మంజూరి చేయబడ్డవారి లిష్టులను గ్రామాలవారీగా తయారుగావించి బందోబస్తు కమిషనర్ కు పంపాలి. దానిమీదట అలా దరఖాస్తు చేయబడ్డభూములు ఏదైనా కార్యాలకోసం ప్రత్యేకింపబడినవో లేవో కమిషనరు పరిశీలించాలి. అలా ప్రత్యేకించలేదని తనకు విశ్వాసం కుదిరినప్పుడు వాటిని లావునీకోసం మంజూరి చేయవచ్చునని తనఅభిప్రాయాన్ని తహశీలుఆఫీసుకు ఆరు నెలలలోపల తెల్పి ఆ లిష్టులన్నింటిని తిరిగి పంపివేస్తాడు. ఇప్పుడు అసలు ఏక్సాలా ఖాస్తు పద్ధతినే రద్దుచేస్తున్నాం గనుక లావునీ దరఖాస్తులను 6 నెలల వరకు తేల్చుకుండా అట్టిపెట్టి వుంచడం సవ్యమైనపనిగాదు. అందుచేత బందోబస్తు జరుగుచున్నకాలంలో ఆ ప్రాంతంలో యేదైనా లావునీ దరఖాస్తు పెట్టుకోబడినయెడల దరఖాస్తు దారు కోరినభూమి లావునీ చేయడానికి అనువుగా వుందని తహశీలుదారు భావిస్తే ఆ ప్రాంతంలోవున్న బందోబస్తు కమి

షన'కు ఆ దరఖాస్తును పంపాలి. దరఖాస్తు చేయబడిన భూమి యితర ప్రత్యేక కార్యాలకోసం ఏదైనా విశిష్టబడివుందా అనే విషయాన్నిగూర్చి కమిషనరు అభిప్రాయాన్ని తెల్పాలి. బండ్ బండ్ కమిషనరుకు ఆ దరఖాస్తు గూర్చి ఎట్టి అభ్యంతరం లేకపోతేగాని లేక కమిషనరు అభిప్రాయం కోసం దరఖాస్తును కమిషనరుకు అందజేసిన ఒక నెలరోజులలో పల కమిషనరునుండి ఏ సమాధానం రాకపోయిన పక్షంలోగాని, తహశీలుదారు లావునీ నిబంధనలు ఆధారంగాగొని ఆ దరఖాస్తును మంజూరి చేయవచ్చును అని యిందు మూలంగా తెల్పుతున్నాం.

1318 వ షనలీ బండ్ బండ్ నిబంధన 33 ప్రకారం శికింతబాబ్ భూమి ఏక్ సాలా ఖాస్తుకోసం పెట్టిన హుక్మాలకు వైనతెల్పిన ఉత్తర్వు వర్తించదు. అదేవిధంగా బండ్ బండ్ 8, 9 నిబంధనల ప్రకారం చసిపోయిన, పరారైనవాటి తాగునీరు ఏక్ సాలా ఖాస్తు పద్ధతిపై యివ్వబడిన భూములకు గూడ యీ ఉత్తర్వు వర్తించదు.

(ii) హైదరాబాదుప్రభుత్వం - రెవెన్యూ శాఖ సర్క్యూలర్ సారాంశం:—

ఏక్ సాలా ఖాస్తుపద్ధతిపై భూములను మంజూరుచేయడం ఆపివేస్తూ 29-10-49 తేదీన జారీచేయబడిన ప్రభుత్వం సర్క్యూలరు నెం. 10 కు ప్రస్తుతం ఖాస్తుచేస్తున్నవారినుండి సాగుభూములను ప్రభుత్వం లాక్కువలసివుంటుందని అర్థం చేప్పడంజరుగు

తోంది. ఈ విషయాన్నిగూర్చి రెవెన్యూమంత్రిగారికి మేదక్ జిల్లా సంచారంలో తెల్పబడింది. ఆ సర్క్యూలరుకు వైనతెల్పబడిన భాష్యం సరికాదు. ఇకముందునుంచి ఏక్సాలా ఖాస్టు పద్ధతిపై భూములను మంజూరి చేయరాదన్న విషయాన్ని స్పష్టం చేయడమే ఆ సర్క్యూలర్ ముఖ్యద్దేశ్యం. ఏక్సాలా ఖాస్టు పద్ధతిపై యింతకుముందు మంజూరిచేయబడ్డ భూములకు యీ క్రింది సందర్భాలలో శాశ్వతపట్టాలివ్వాలని వుద్దేశింపబడింది. ఇతరవిధాల అభ్యంతరాలు ఏమీలేకుండా, సాగుచేస్తున్న భూములకు ఖాస్టుభూములపై ఏక్సాలా ఖాస్టు పద్ధతిపై యివ్వబడిన తిరి భూముల విషయంలో అట్టిభూములను యింకెవరైనా సాగుచేస్తారేమో ముందుగా స్థానికాధికారులు పరిశీలించాల్సివుంటుంది. కాబట్టి అట్టిభూములను హర్రాజుకుపెట్టడం మంచిది. తగినంత వ్యవధితో సకాలంలో స్థానికంగా తెలియపర్చి హర్రాజు చేయాలి. ఫలానాఫలానా భూములు హర్రాజుకు పెట్టబోతు

న్నానుచి తహశీలుకీచ్చేకీ నోటినుబట్టపై వ్రాతపూర్వకంగా తెలియపర్చాలి.

(1) మైసూరావాలా పరభుత్వం రెవెన్యూ శాఖ ఉత్తర్వు.

విషయం:- భూములు పేని కారికి భూములు మంజూరు చేయడం

గూర్చి:-

సీకెసాలా ఖాస్తు పద్ధతిపై భూములను మంజూరు చేయడాన్ని నిషేధిస్తూ 29-10-49 తేదీన ఇచ్చిన సర్క్యులర్ ను యికా స్పష్టపర్చుతూ 8-3-1950 తేదీన మరొకసర్క్యులరు జారీ చేయబడింది. ఇకనుండు సీకెసాలా ఖాస్తు పద్ధతిపై భూములను మంజూరి చేయరాదనీ, అలా యింతకుపూర్వమే మంజూరి గావించిన భూములు ఖుస్తి భూములై, గొండు సంవత్సరాల నుండిగాని, అంతకుముందు ఎక్కడవకాలం నుండిగాని ఖాస్తు చేయబడుతూవున్నప్పుడు, వాటికోసం యితర దరఖాస్తు లేవీ లేనప్పుడు వాటిని పరభుత్వం ఖాస్తు చేస్తున్నవానికి శాశ్వతపట్టాపై ఇచ్చి వేయాలని స్పష్టపర్చడానికే ఆ సర్క్యులరు జారీ చేయబడింది. ఇక సంవత్సరం ఖాస్తుకోసం అని యివ్వబడిన భూములకు గూడ పరభుత్వపు ఖాస్తుదారులు శాశ్వతపట్టా కావాలని కోరుకున్నట్లయిన యితరవిధాల ఆభ్యంతరాలు ఏమీ లేకపోతే శాశ్వతపట్టాపై మంజూరి చేయవచ్చును.

.....

మైసూరెల్వెస సర్క్యులర్ జారీ చేయబడ్డతరువాత పరభుత్వదృష్టికి ఈ విషయం తేలింది: పెద్దయెత్తున భూములకు

భూఖామందులకుగూడ శాశ్వతపట్టానై భూములను మంజూరు
గావిస్తున్నట్లు తెలిసింది. పెద్ద భూఖండాలు కట్టివున్న భూఖా
మందులకేగాక వ్యవసాయంమొఖమే మెరుగవటించానికిగూడ
గైరాన్ భూములను శాశ్వతపట్టానై మంజూరు చేస్తున్నట్లు
ప్రభుత్వంకు తెలిసింది.

భూములు లేనివారికే భూములను మంజూరు చేయా
లన్న ప్రభుత్వ పాలసీకి యిది విరుద్ధం. అందుచేత ప్రభుత్వం
అనుమతిలేకుండా ప్రభుత్వభూములను సాగుచేస్తున్నవారి శాశ్వ
తపట్టాలు మంజూరుచేయడంలో రెవెన్యూ డివీజన్లు
అత్యంత విచక్షణాదృష్టితో మెలగవలసిందిగా కోరుతున్నాం.
అలా భూములను మంజూరుచేయడంలో యాక్రిందిపద్ధతి అను
సరించాలి. (1) పెద్దగా భూములులేనివారికి, (2) తవ స్వాధీ
నంలోవున్న భూములను స్వయంగా సాగుచేసుకోగలవారికి
మాత్రమే అట్టిభూములను మంజూరు చేయాలి.

ఇంతకుముందే ఎక్కువగా భూములుకల్గిన పెద్ద భూఖా
మందులు యింకా మరిన్ని భూములను కృత్రిమపద్ధతులద్వారా
కాజేయకుండా సాధ్యమైన అన్ని చర్యలు గైకొనాలి.

త గ న ం త భూ ము లు లేనివారికి భూములు మం
జూరుచేసే దృష్టితోనే ప్రభుత్వంయొక్క యీ ఆర్డర్లను అమ
లుజరపాలి.

(iv) హైదరాబాదు ప్రభుత్వం రెవెన్యూ శాఖ సమన్వయం.
విషయం:- ఏక్ సాలా ఖాస్తుపై సాగుచేస్తున్న భూములమంజూరి
గూర్చి.

ది 29-10-49 తేదీకల్గిన ప్రభుత్వ సర్క్యులరు నెం. 10, 8-3-1950 వ తేదీకల్గిన ప్రభుత్వ సర్క్యులరు నెం. 18 ద్వారా ఏక్ సాలా ఖాస్తుకోసం భూములను మంజూరు చేయడాన్ని నిషేధించమనీ, అట్టి పద్ధతిపై యిదివరకే మంజూరు గావించబడిన భూములను శాశ్వతంగా పట్టాపై యిచ్చివేయమనీ ఇన్ ప్రక్స్ నును యిదివరకే యిచ్చాం. పెద్ద భూఖామందులకూ, తమ స్వాధీనంలోవున్న భూములను స్వయంగా వ్యవసాయం చేసుకోవాలనట్టి భూఖామందులకూ, ప్రభుత్వభూములు మంజూరు చేయబడకుండా తగుజాగ్రత్తలు గైకొనవలసినదిగా 10-10-50 వ తేదీ కల్గిన ప్రభుత్వ సర్క్యులరు నెం. 43 ద్వారా తెలియపర్చడం జరిగింది.

ది 8-3-1950 వ తేదీ కల్గిన ప్రభుత్వ సర్క్యులరు నెం. 18 లో ఏక్ సాలా ఖాస్తుకోసం యివ్వబడిన ఖుష్కీ భూములకు మాత్రమే శాశ్వతపట్టాలు మంజూరు చేయమనీ, తరిభూములను సకాలంలో గ్రామస్థులందరికి తెలియపర్చి హారాజు చేయవలసిందిగాను తెల్పబడింది.

ఖుష్కీ, తరి భూములకు పైవిధంగా విచక్షణ చూపడం వలన చిన్నరైతులు కష్టనష్టాలకు గురి అవుతున్నట్లు ప్రభుత్వానికి తెలియవచ్చింది. కష్టపడి ఖుష్కీ భూములను తరిభూములుగా చిన్నరైతులు మార్చుకున్నందువలననూ, బహిరంగ హారాజులో ధనికులతో సాధారణంగా చిన్నరైతులు పోటీ పడజాలకపోవుచున్నందువలననూ, యీ విచక్షణవలన వారు కష్టాలకు గురి అవుతున్నారు.

కాబట్టి ది 8-3-1950 వ తేదీ ప్రభుత్వ సర్క్యులరు నెం. 18 ని కొంతవరకు మార్చుచున్నాం. ఏకసాలా ఖాస్తుకోసం యివ్వబడిన తరిభూములనుగూడ ప్రస్తుతం సాగు చేస్తున్నవానికి శాశ్వతపట్టాపై బజారుధర తీసుకొని మంజూరుచేయవచ్చును. అయితే ఖుస్కిభూములను యిలా శాశ్వతపట్టాలపై మంజూరు గావించేప్పుడు ఏవిషయాలను పరిశీలించి మంజూరు గావిస్తానో తరిభూముల సందర్భంలోగూడ అవే విషయాలను దృష్టిలో వుంచుకోవాలి.

(v) లావునీ రూల్సుగూర్చి 16-11-1950 వ తేదీ హైదరా బాదుప్రభుత్వం రెవెన్యూశాఖ ప్రకటన.

1. (అ) ఇవి 1950 లావునీ రూల్సు అనబడును. జరీదాలో ప్రకటించబడిన తేదీనుండి అమలులోకి రాగలవు.

(ఆ) ఇవి అమలులోకి వచ్చిననాటినుండి 1947 నాటి లావునీ రూల్సు రద్దుకాగలవు. అయితే ఆ రూల్సుక్రింద తీసు కోబడిన చర్యలన్నీ నిల్చియేవుంటాయి.

2. అనాక్రమితభూమిని ఎవరైనా కావాలనికోరితే వారు వ్రాతపూర్వకంగా తాళిల్దారుకు దరఖాస్తు పెట్టు కో వాలి. దీనికి స్టాంపు ఏమిఅక్కరలేదు. ఈ దరఖాస్తుదారు తాళిల్దారు ఆఫీసునుండి వ్రాతపూర్వకమైన అనుమతిలేకుండా దరఖాస్తు భూమిలో ప్రవేశించరాదు.

3. దరఖాస్తు భూమియొక్క భోగట్టానంతా దరఖాస్తుదారు కోరితే గ్రామపట్వారీ యివ్వాలి. ఇందుకుగాను రుసుము ఏమీ

వసూలుచేయరాదు. దరఖాస్తుదారుడు చదువురానివాడైతే, అతడుకోరితే, గ్రామపట్నాకీయే దరఖాస్తును వ్రాసిపెట్టాలి.

4. (అ) లావునీపై భూమినికోరుతూ వచ్చే దరఖాస్తుల నన్నిటినీ తాళీల్దారు ఒక ఫైల్ లో పెట్టాలి. ప్రతిదరఖాస్తుకూ ఒక స్లెక్టాగితాన్ని జోడించివుంచాలి. (ఫారమ్) 'ఎ'

(ఆ) ఫారమ్ 'బి'లో, వచ్చిన అన్నిదరఖాస్తులయొక్క సూచీ సంఖ్యను వ్రాసివుంచాలి.

5. (అ) (1, శిస్తుకట్టిన బంజరభూమి (2) శిస్తుకట్టనిభూమి 3. రిజర్వ్ భూములను ప్రత్యేక ప్రత్యేకంగా వచ్చిన దరఖాస్తుల నన్నిటినీ వరుస సంఖ్యలో రిజిష్టరుచేసి, ఫారమ్ 'సి' (1) లో వ్రాసివుంచాలి.

(ఆ) ఇంట్లకట్టుకొనుట వగైరా పనులకై ఖాళీజాగాలకై వచ్చే దరఖాస్తులన్నిటినీ ఫారమ్ 'సి' (2)లో నమోదుచేయాలి.

(ఇ) ఈవచ్చిన దరఖాస్తులనన్నిటినీ, ఆభూములగూర్చిన తనిఖీ రిపోర్టులకై ఆ భూములున్న హాల్కా గిద్దావరకు తాళీల్దారు పంపాలి.

6. తాళీల్దారు ఆఫీసునుండి వచ్చిన దరఖాస్తుల నన్నిటినీ గిద్దావరు ఫారమ్ 'డి'లో వుంచాలి. తర్వాత, దరఖాస్తుభూమిని గూర్చి వివరాలూ, దరఖాస్తుదారుని పేరూ, తనవిచారణజరి పేతేదీలుతో కూడిన ఒక నోటీసును ఫారమ్ 'ఇ' ద్వారా తెలియజేస్తాడు. (అయితే ఆ విచారణ నోటీసుయిచ్చిన 15 రోజులలో జరగాలి.) ఈ నోటీసు కాపీలను దరఖాస్తుదారుకూ, ఆ భూమి పక్కనున్న రైతులకూ అందజేస్తాడు. ఈ నోటీసును

గ్రామాధికారులు గ్రామచావిడిలోనూ, దరఖాస్తుభూమిపైనా కట్టాలి. టముకువ్వారా గ్రామస్తులందరికీ తెలుసుజేయాలి.

7. తనిఖీరోజున గిర్దావరు దరఖాస్తుభూమిపైన్న గ్రామానికివెళ్ళి, దరఖాస్తుదారునూ, దరఖాస్తుభూమి పక్కనేఉంటూ, గ్రామాధికారులనూ, గ్రామములోని ముఖ్యులనూ సమావేశపర్చి, వాతసమక్షంలో, దరఖాస్తు భూముల స్వభావాన్నిగూర్చి, ఇంకా ఇతరవిషయాలగూర్చి పంచనామాచేసి, ఆ దరఖాస్తు భూమిమొక్క పటాన్ని తయారుచేయాలి. ఈ స్కెచ్ (పటం) పై దరఖాస్తుదారుని సంతకం లేక వ్రేలముద్ర తీసుకొని, ఆ విధంగా దరఖాస్తును ధృవపర్చుకోవాలి.

8. తాశీల్దారునుండి తనకు దరఖాస్తువేరిన ఒక నెలరోజులలోగా గిర్దావరు, తన పంచనామారిపోర్టును తాశీల్దారుకు పంపాలి. ఆ రిపోర్టులో, ఆ గ్రామంలో వివిధతరగతుల భూమి ఎంతెంత వున్నది? పశువులెన్ని? దరఖాస్తుభూమి స్వభావం ఏమిటి? దరఖాస్తుదారుని నిజాయితీ ఏమిటి? మున్నగువివరాల నన్నిటినిజేర్చాలి. ఈ రిపోర్టుకు ఒక మెమోరాండమును ఫారిమ్ 'యఫ్' గా జతపర్చాలి.

9. గిర్దావరు రిపోర్టు జేరినతర్వాత, ఈ క్రిందివిషయాలను ఆలోచించినపిమ్మట తాశీల్దారు దరఖాస్తును మంజూరు చేయవచ్చునా, లేదా నిర్ణయిస్తాడు.

(అ) దరఖాస్తుభూమి కాల్యలనిర్మాణము వలెరా ప్రజోపయోగములకై రిజర్వు చేయబడివున్నా, సంతలు, తిరునాళ్ళు,

పూజలు వగైరాలకై అప్పుడప్పుడు ప్రజలు వుపయోగిస్తూ వుండే తోపులు వగైరాలుగా వుండివున్నా, భూములు రిజర్వు అడివిగా వుంటున్నా, పి. డబ్ల్యు. డి. వారి ఉపయోగంకొరకు ప్రత్యేకించబడివున్నా, ఉప్పు తయారుచేయుటకుగాని, కుమ్మరులు మట్టి తవ్వకొనుట వగైరా పనులకుగానీ ప్రత్యేకింపబడి వున్నా తాళీల్దారు దరఖాస్తును నిరాకరించి, ఆ విషయాన్ని గిర్దావరురిపోర్టు చేరిన నెలరోజులలోగా దరఖాస్తుదారుకు తెలియజేయాలి.

(ఆ) గోధూమి తా. స. స. చట్టం ప్రకారం భూమిలనుండి భూమిని మంజూరుచేసేప్పుడు ఖాల్దానా గోధూమి క్రిందా, బీడులక్రిందా, ప్రభుత్వం అవుసరాలకొరకూ, పబ్లిక్ ఉపయోగంకొరకూ ఆ దరఖాస్తు భూమి హైదరాబాదు ల్యాండ్స్ ఆక్టు సెక్షన్ 25 క్రింద ప్రత్యేకింపబడి వున్నదేమో విచారించాలి. గ్రామ సాగుబడిభూమిలో కనీసం 100 కి 10 వ వంతు భూమియైనా గోధూమిలు వగైరాలక్రింద ప్రత్యేకించి వుంచబడాలి. ఈ కనీస అవుసరాలు పూర్తి అయితేగాని భూములు మంజూరు చేయబడరాదు.

పశువులబీళ్లకు ఏర్పాటు చేసినతర్వాత ఇంకా కొంత భూమి సాగుకుమిగిలివుంటే, 8 ఎకరాలకు పైబడినభూమి ఆకర మణులకు పెట్టబడిన దరఖాస్తులనన్నిటినీ తన సిఫార్సులతో కలెక్టరు ఆమోదానికి పంపాలి. తన సాగుకై పెట్టబడిన దరఖాస్తు ఉన్నకూడా తాళీల్దారు, కలెక్టరు ఆర్డరకొరకై పంపాలి. దరఖాస్తుభూమి 8 ఎకరాలు, లేక అంతకుతక్కువ ఖుష్కిభూమి

యైవుండి, ఆ భూమిపైగల చెల్లు, యింట్లు మున్నగువాటన్నిటి తోనూ కల్పి రు 100/- లకు తక్కువవిలువ కల్పిస్తున్నవైతే తాశీల్దారు స్వయంగాగాని, గిర్దావరుద్వారాగాని హర్రాజుకు పెట్టి మంజూరుచేయవచ్చును.

(ఇ) గిర్దావరు పంచనామా, రిపోర్టులవల్ల దరిఖాస్తు భూమి సెటిలైంట్లు (బందోబస్తు) కాలానుండీ శీస్తుపడిన బంజరు గానే వున్నా, లేక డరిమిలా విడుదలవల్లుగానీ. న్యూజీనంవల్ల గానీ బంజరుగా పడివున్న ఈ క్రిందివిధంగా ఫైనలాచేయాలి.

(i) భూమి ఖుష్కీయైవుండి, చాలాకాలానుండీ బంజరుగాపడివుంటే, తాశీల్దారు ఆ భూమిపైన్నగ్రామంలో దానిని అమ్ముటకు తారీఖు నిర్ణయించాలి.

(ii) (i) వక్లాజుబోచెప్పబడిన భూమికిమ్మతు రు 100/- లకు తక్కువ వుండివుంటే, అక్కడికక్కడే గిర్దావరు హర్రాజు చేయవచ్చును.

(iii) భూమికిమ్మతు రు 100/- లకుమించి రు 500/- లకు బోపుగావుంటే, ముందు తగినంత ప్రకటనయిచ్చి. తహశీల్ ఆఫీసుబో నోటీసు కట్టింతర్వాత తాశీల్దారు స్వయంగా హర్రాజు చేయవచ్చును.

(iv) భూమివిలువ రు 500/-లకుపైబడి రు 2000/-లకు వుంటే నాయబ్ తాలూక్దారుకు పంపాలి.. తగినంత ప్రకటన జరిగిన తరువాత నాయబ్ తాలూక్దారు స్వయంగా హర్రాజు చేయాలి.

(v) భూమినిలువ రు. 2000/- లకు పైబడితే తాలూకాకు స్వయంగా హారాజు చేయాలి.

(ఈ) దరఖాస్తు భూములు అడవి సరిహద్దులకు చేరువు గావున్నా, లేక ఆభూములలో ఎకరానికి 50కి మించి ఈత, తాటిచెట్లువున్నా, తాశీల్దారు, తాలూకాకు తెలియబర్చాలి. అటవీశాఖ, ఆర్కా-రీశాఖలను తాలూకాకు కనుగొన్నతరువాత అవి అటవీ లేక ఆర్కా-రీశాఖలకు అవుసరమైతే, వాటినిలావునీ క్రింద యివ్వరాదు. అట్లుగాక, అడవి సరిహద్దులు నిర్ణయింప బడివుంటే తాశీల్దారు స్వయంగా ఆభూమిని తనిఖీచేసి కలెక్టరుకు రిపోర్టుపంపాలి. ఆ భూములుగనుక అడవి సరిహద్దులకు బైటవుంటే, ఆవిధంగా మాపులలోనూ, ఆకార్ బండ్ లోనూ చూపబడితే, అటవీశాఖను సంప్రదించ నవుసరంలేదు.

(ఉ) దరఖాస్తు భూమిగనుక ఒకనంబరులో భాగంమాత్రమేఅయితే, దానికి మంజూరుచేస్తానికి నిఅభ్యంతరం లేకపోతే గిర్దావరు ఆ భూమిని కపరాపద్ధతిని కొలిచి, పక్కనున్న భూమి రేటు ప్రకారమే యివ్వాలి. సర్వేజరిగి ఆకార్ బండు ఓద్దుబడు వరకూ, ఈ భూమిప్రత్యేకంగా సబ్ డివిజన్ చేయబడువరకూ, ఈతాత్కాలికపు రేటువుంటుంది.

(ఊ) భూములలోవున్న చెట్లను ముందుగా గిర్దావరు తనిఖీ చేసి, స్థానిక ధరల ప్రకారం విలువకట్టాలి. చెట్లు మరీఎక్కువగా వుంటే తాశీల్దారు స్వయంగా తనిఖీచేసి విలువనిర్ణయించాలి. తాటి, ఈతచెట్లకు మాత్రం అవిగీత గీయబడదగిన చెట్లయితే,

చెట్టు ఒకటికి రు. 10/-లు, లేనా అప్పుడప్పుడు నిర్ణయించే రేటుప్రకారం, ధరనిర్ణయించాలి.

(బు) హర్రాజుద్వారాగాని, ఇతరత్రాగాని భూమిని మంజూరు చేసేటప్పుడు, చెట్లవిలువతోసహా భూమివిలువను ఈ క్రిందివిధంగా రాబట్టుకోవాలి.

భూమిని వేలంవేస్తే వేలంరోజున, వేలంలేకుండా దరఖాస్తుపై మంజూరుచేస్తే మంజూరుచేసిన వారంరోజులలోపున, చెట్లవిలువతోసహా భూమివిలువలో 100 కి 25 వంతుల వొన చెల్లించి, మిగతా 75 వంతులు తర్వాత 15 రోజులలోగా చెల్లించివేయాలి. ఈవిధంగా డబ్బు పూరాగా చెల్లించబడినపిమ్మట దరఖాస్తుదారుకు భూమి స్వాధీనపర్చబడుతుంది. (ఫారం 'జ'). దరఖాస్తుదారు సంతకం తేదీతోసహా తీసుకోబడుతుంది. ఫారం 'జ' ఒక కాపీని దరఖాస్తుదారుకుయిచ్చి, మరొక కాపీని గిర్దావరు తాశీల్దారుకు పంపుతాడు. గిర్దావరే స్వయంగా ఈ ఫారాలుయిచ్చి రశీదులు పుచ్చుకోవాలి. ఈ భూమియొక్క వివరాలు, మంజూరుచేయబడిన వ్యక్తి పేరు, వసూలుచేయవలసిన శిస్తు వగైరా వివరాలను గ్రామ అధికారులకుకూడా ఒక మెమోద్వారా తెలియజేయాలి. సర్వే, సెటిల్మెంటు శాఖచే ఆకార్ బండ్ సవరించబడువరకూ ఈ శిస్తునే వసూలుచేస్తూ వుండాలి.

(బూ) హర్రాజులో సరియైన పాటమొత్తం రాదనుకున్నా, లేక స్వార్థపరులు గూడుపుతానీచేసి న్యాయమైనధరకు బీదప్రజలకు భూమి అందకుండా చేయదలబెట్టినా, స్థానిక అధి

కారులరిపోట్లపై తాలూక్దారు భూమి ధరనునిర్ణయించి, హర్రాజుజరుపకుండా దరఖాస్తుదారుకు మంజూరు చేయవచ్చును.

(౧) గ్రామస్థులకు 15 నోజులనోటీసు యిచ్చినతర్వాత హర్రాజు జరపాలి. నోటీసును (ఫారం "హెచ్") తహశీలు కచ్చేరీలోనూ, గ్రామచావడిలోనూ కట్టాలి.

10. హర్రాజు గిర్దావగుచే జరుపబడితే తాశీల్దారుతోనూ, తాశీల్దారుచే జరుపబడుతే నాయిబ్ తాలూక్దారుతోనూ, నాయిబ్ తాలూక్దారుచే జరుపబడుతే తాలూక్దారుతోనూ ఖాయపర్చబడాలి. తాలూక్దారు వేతనే జరుపబడితే రెవెన్యూ బోర్డు (మాల్జూరీ మహక్కా) ఖాయంచేయాలి. మొత్తం డబ్బు చెల్లించబడినపిమ్మట రికార్డులనూ, డబ్బుకట్టిన చలానానూ వైనతెల్పినట్లుగా క్రింది ఉద్యోగి పైఉద్యోగికి పంపాలి. అప్పుడు పై ఉద్యోగి ఏ అభ్యంతరమూ లేదనుకుంటే ఆ అమ్మకాన్ని ఖాయంచేయాలి. లేదా అవుసరమనుకొంటే, దానిని రద్దుచేసి మరల హర్రాజుకు పెట్టమనాలి. ఆ భూమి లావునీ క్రింద మంజూరు చేయబడరాదని పైఉద్యోగి అనుకొంటే, ఆ అమ్మకాన్ని రద్దుచేయాలి. అట్లు రద్దుచేయడంగాని, ఖాయంచేయడంగాని జరిగినపిమ్మట ఆ కాగితాల నన్నిటిని తాశీల్దారుకు పంపాలి. ఖాయంచేయబడితే ఫారం "జి" ద్వారా భూమిని స్వాధీనపర్చుకోవని దరఖాస్తుదారుకు ఆర్డరు పంపుతాడు. రద్దుచేయబడితే కారణాలుతెల్పుతూ, మంజూరుకాబడలేదని తెల్పుతాడు. రద్దుచేయబడగానే పాటదారుడు వేలం

రోజున చెల్లించిన పాటమొత్తాన్ని వెంటనే వాపసుచేస్తూ, అవ సరమైన రికార్డులలో ఆ విధంగా నమోదుచేయాలి.

11. మంజూరు చేయబడిన భూమికి సర్వేకాబట్టి లేకపోతే ఫోడి పని పూర్తి చేయవని జిల్లా ల్యాండు రికార్డు ఆఫీసరుకు తాళీల్దారు తెలియజేయాలి.

12. తాళీల్దారు రికార్డు చేసిన తర్వాత జిల్లా ల్యాండు రికార్డు ఆఫీసరు ఆ భూమిని కొల్పి, భూమి తరచు చక్కెరాలబట్టి ప్యత్యేక నెంబరును ఏర్పాటుచేసి, ఆ విధంగా ఆ కాండ్ నూ, హ్యాపులనూ సరిజేయించాలి. ఈ విధంగా సరిదిద్దిన తర్వాత, గ్రామ రికార్డులలో నమోదు చేయబడుటకు ఈ వివరాలన్నీ తిరిగి తాళీల్దారు పంపాలి.

13. ల్యాండు రికార్డు నాఖ జరిపిన ఫోడినల్ల మంజూరు చేయబడిన వ్యక్తి స్వాగతించుట మంజూరు కాబడిన ఖుష్కీ-భూమిలో 100 కి 20 చతులకు లోగాని 1 ఎకరం లోగాని మించివున్నా, తరీ భూమిలో 100 కి 20 చతులకు లోగాని 10 చతులకు లోగాని మించివున్నా, ఇండుచో ఏదో ఎక్కువైతే ఆ పెచ్చు భూమికి సూర్యాజి చేయబడిన కేసు ప్రకారంగాని, నిర్ణయించబడిన ధర ప్రకారంగాని మంజూరైన వ్యక్తి చెల్లించాలి. ఈపై చెప్పబడిన విస్తీర్ణానికి మించివుంటే ఈ పెచ్చు భూమిని కూడా మంజూరైన భూమికి కల్పాలో లేక మినహాయించాలా తాళీల్దారు అభిప్రాయంకొరకై ల్యాండు రికార్డు ఆఫీసరు పంపాలి. ఆ భూమిని మంజూరు చేసిన వుద్యోగి మొక్క అభిప్రాయాలను తాళీల్దారు తెలుసుకొన్నపిదప, పెచ్చు భూమిని కూడా మం

జూరుభూమికి కలపాలా లేక దానినుండి మినహాయించాలా తన ఫైనల్ ఆర్డరును తాశీల్దారు జారీచేస్తాడు. తాశీల్దారు ఆర్డరుప్రకారం లాండురికార్డు ఆఫీసరు చర్యతీసికొని, ఫోడి పని పూర్తిచేస్తాడు.

14. లాండురికార్డు ఆఫీసరు ఆకార్బండ్లో చేసిన శిస్తు మార్పు ఆ మార్పు చేయబడిన మరుసటిసంవత్సరంనుండి మాత్రమే అమలులోకి వస్తుందిగాని వెనుకటినుండికాదు.

(vi) స్పెషల్ లావునీ.

15. హైదరాబాదు లాండు రెవెన్యూఆఫ్ఫీ సెక్షన్ 58 ఎ. ప్రకారం తెల్పబడిన ప్రత్యేక ప్రాంతాలలోని భూములను ఈ క్రింది చూల్సుప్రకారంతప్ప మరేవిధంగానూ మంజూరు చేయరాదు.

(అ) అప్పుడప్పుడు ప్రకటించబడే వ్యవసాయక తరగతులకుకాక వెనుకబడిన తరగతులకుచెందిన భూమిలేనివారికి లేక మామూలు లావునీ హర్రాజులలోగాని, ఇతరవిధాలగాని భూమిని కొనగల తాహతులేనివారికిగాని కొన్నిప్రాంతాలలో భూములను మంజూరుచేయుటమే స్పెషల్ లావునీ యొక్క పుద్దేశం. గ్రామంలోగాని, అల్లాటుచేస్తానికి ఏర్పడ్చిన స్థలంలోగాని బాగా తెలియపర్చినపిమ్మట తాశీల్దారు దరఖాస్తుదారులలో ఎవరు మిక్కిలి అర్హులో ఎంచాలి.

(బి) సాధారణంగా ఏప్రిల్, సెప్టెంబరులలో ఏడాదికి రెండుసార్లుగాని, లేదా తాశీల్దారు ప్రదేశాలు పర్యటిస్తూ

పున్నప్పుడుగాని స్పెషల్ లావునీక్రింద చర్యలు తీసుకోబడు
తాయి.

16. స్పెషల్ లావునీక్రింద ఎవరికి మంజూరుచేయాలి అనే
విషయాన్ని నిర్ధారణచేసేటప్పుడు ఆ గ్రామంలోనే కాపురం
వుంటూ ఆ గ్రామంలోగాని, మరెచ్చటనైనాగాని ఏభూమి
లోనూ పట్టా హక్కులుగాని, పిక్చర్ హక్కులుగాని లేనట్టేవా
రికీ, లేక దుక్కిపెట్టు, వ్యవసాయపుపనిముట్లు వుండి, తగినంత
భూమి లేనివారికీ ప్రత్యేకత చూపాలి. ఇతర కు లీలకన్న ఇది
వరకే “ఆసామిలు” గానో, “బూయిదార్లు” గానో భూము
లుసాగుచేస్తున్నవారికి ప్రత్యేకత చూపాలి.

17. తాశీల్ దారుచే మంజూరుచేయబడ్డవ్యక్తి ఆ భూమిని
స్వాధీనంచేసుకొనేలోపల, ఆభూమిలో వుండే కలపయొక్క
విలువను తాశీల్ దారు నిర్ణయించినట్లుగా చెల్లించాలి.

అయితే, మంజూరు చేయబడ్డ వ్యక్తి కలపధరను ఒకే
ధనా చెల్లించలేదనిఅనుకుంటే ఆ విషయాన్ని తాశీల్ దారు
తాలూక్దారుకు తెలియజేయాలి. తాలూక్దారు గనుక అట్టి
సందర్భంలో అవుసరమనుకుంటే, తానునిర్ణయించే ఖేదినండి
కి సంవత్సరవాయిదాలలో ఆధరను చెల్లించవలసినదిగా ఆర్డరు
వేయవచ్చును.

18. స్పెషల్ లావునీక్రింద తాశీల్ దారు ఏవ్యక్తికైనా
భూమిని మంజూరుచేయుటకు ఎంతే ఆ ఎన్నికజరిగిన సెలరోజు
లలోగా దానిని తాలూక్దారు ఖాయంచేయాలి.

19. భూమి మంజూరు చేయబడిన 3 ఏకలలోగా మంజూరు కాబడవ్యక్తి ఆ భూమిని సాగుగా ముఖ్యతేసి సాగుపొంది భించాలి. ఈ పైషుతులకు భిన్నంగా మంజూరు దారు నడిపే తాలూకాను ఆర్థిక ప్రకారం అతనిని భూమినుండి తొలగించ వచ్చును.

అయితే అతని: తొలగించుటకు ముందు నోటీసునుచ్చి ఆ నోటీసు అందిన 3 నెలలలోగా ఆతడు పరతులను పాటించక పోతేనే తొలగించాలి. పరతులకు భిన్నంగా భూమి అన్యాయకాంతం చేయబడితే తాలూకాను కొత్త వ్యక్తిని తొలగించవచ్చును.

20. మామూలులావునీక్రింద నాయబ్ తాలూకానూ, స్పెషల్ లావునీక్రింద తాలూకానూ మంజూరు చేసిన 3 నెలల తాళీల్దారు మంజూరు దారునుండి రావలసిన పైకమును బట్టి కొని, అగ్రిమెంటు వ్రాయించుకొని, అప్పుడు భూమిని స్వాధీనం చేసుకోవని వ్రాతమూలకంగా ఆర్డరు ఇవ్వాలి.

21. సెక్షన్ 17 క్రింద వాయిదాలపై చెల్లించవలెనని అనుమతించబడిన సందర్భంలోతప్ప, మిగతా అన్ని మంజూరు సందర్భాలలోనూ, కలపధర చెల్లించబడితేనేతప్ప తాళీల్ దార్లు పై అనుమతిని యివ్వరాదు. కలప దాఖలా వసూలు అయిన ప్రతిమొత్తాన్ని అటవీ శాఖపేర జమకట్టాలి.

22. భూమి స్వాధీన పర్చబడిన పంటకాలంనుండి భూమి శిస్తు చెల్లింపబడాలి.

అయితే స్పెషల్ లావునీక్రింద పట్టాపై కలెక్టరు మంజూరు చేసిన బంజుభూమి, అనాక్రమితభూమి విషయంలో

మాత్రం ఆ భూమిసాగులోకి తేబడినదనీ, కానూన్ లోకి తెచ్చుటకు అవుసరమైన చర్యలన్నీ తీసుకోబడు తున్నాయనీ కలెక్టరుకు సమ్మతం కల్గితే, భూమిస్వాధీనం చేయబడిన నాటినుండి 3 ఏండ్లవరకూ భూమిశిస్తును మాఫీచేయవచ్చును.

23. రిజర్వు చేయబడని శిస్తుపడిన భూములన్నిటికీ స్పెషల్ లావుసీ రూల్సు వర్తిస్తాయి. పైరూల్సుప్రకారం తాశీల్దార్లు పట్టాలకు మంజూరు చేయవచ్చును.

24. స్పెషల్ లావుసీ రూల్సుకింద మంజూరు చేయబడిన భూములన్నిటికీ ఒకప్రత్యేక రిజిష్టరును వుంచాలి.

(vii) హైద్రాబాదు రెవెన్యూశాఖ సర్క్యులర్.

1. పోరంబోకలు, కంచెలు, గైరాన్ మున్నగు ప్రభుత్వ భూములను ప్రభుత్వముయొక్క అనుమతి లేకుండా సాగుచేస్తూ వుండటం అధికమవుతూ వుండడాన్ని ప్రభుత్వం గమనించింది. ఇటువంటి సందర్భాలలో రెవెన్యూ డివ్యోగస్తులు కఠినంగా చర్యతీసుకోవాలి. ఇటువంటి ఆక్రమణలపై తావానులూ (ప్రీనల్ రేట్లు) విధించుటకూ, ఆక్రమణదారులను వెళ్ళగొట్టుటకూ, రెవెన్యూ వుద్యోగస్తులకు లాండు రెవెన్యూ ఆర్టు సెక్షను 54 ప్రకారం హక్కువున్నది. అయినప్పటికీ వీరు వరుసగా అనేక సంవత్సరాల నుండి ఇటువంటి సందర్భాలలో ఆక్రమణదార్లను వెళ్ళగొట్టుటకు వెంటనే చర్యతీసుకొనక పోవడమూ, కొన్ని జిల్లాలలో శివాయ జమాబందీ వంటి తావాన్ల వసూళ్ళు మామూలుగా జరుగుతూవుండడం కూడా ప్రభుత్వం గమనిస్తూ వున్నది.

2. కాబట్టి ప్రభుత్వ భూముల ఆక్రమణల విషయంలో పోటపోటనే దృఢపరిచిన చర్యలు గైకొనవలసినదిగా రెవిన్యూ అధికారుల నందరినీ కోరుడమైనది.

3. సాగుకు ఏ భూములు లేనటువంటి హరిజనులు యితర వెనుకబడిన కులాలవారికి ఈ ఆక్రమణదాగులుగా వుండడాన్ని కూడా గమనించవలసినది. ఈ భూములను వారు సాగులోనికితెచ్చి సాగుచేస్తూవున్నారు. ప్రత్యేకలావునీ నిబంధనల ప్రకారం ప్రభుత్వం హరిజనుల ఎడల యితర వెనుకబడిన కులాలవారికి ఎడల అనుసరించేపుదారవైఖరికి అనుగుణంగానూ, ఈ బంజరు భూములకు సరిగా వినియోగించే వృద్ధేశంతోనూ యిటువంటివారి ఆక్రమణల విషయంలో ప్రభుత్వం ఉదారంగా వ్యవహరించవలసిన అవుసరం వున్నది.

4. కాబట్టి యిటువంటి సందర్భాలల్లో యీక్రింది సూచనల ప్రకారం రెవెన్యూ అధికారులు పనిచేయాలి.

(అ) పెడున్యట్టు తరిగితూలకు చెందినవారుగానీ, వెనుకబడిన తెగలకు చెందినవారుగానీ, భూములు లేని యిటువంటి యితరప్రజలుగానీ. అనుమతిలేకుండా భూములు ఆక్రమించుకొని సాగుచేస్తూవుంటే అట్ట భూములను కనెక్టు తనసొంత మొరవతోగానీ, లేక ఆక్రమణదారు దరఖాస్తు పెట్టుకున్నాగానీ, ఆనుకొనివున్న ప్రభుత్వ భూములనుండి వికనెట్టి ప్రత్యేకలావునీ నిబంధనల ప్రకారం అనగా వేలానికిపెట్టుకుండానూ భూమి ధరను చెల్లించనవుసరంలేకుండాను వాస్తవంగా సాగుచేసేవారికే చట్టపరమైన యివ్వాటె.

(ఆ) ఇదివరకే ఆర్థిక పరిమాణానికి మించని యితర భూములను కల్గివుండినవారు గనుక ప్రభుత్వ భూములను ఆక్రమించుకునివుంటే అట్టి ఆక్రమణ భూములను 6 ఏండ్లస్వయంగా సేవ్యంచేస్తూ తమస్వాధీనంలోనే వుంచుకుంటే ఆభూమిపై చెల్లే శిస్తుకు 16 రెట్లు ధరచెల్లించినమీదట ఆ ఆక్రమణ దారులకు పట్టాపై ఆభూమిని యివ్వవచ్చు.

(ఇ) ఆర్థిక పరిమాణానికి మించిన భూమిని యిదివరకే గల భూస్వాములు తమభూములప్రక్కగల ప్రభుత్వపోరంబోకులు, గైరాన్లనుండి చిన్న చిన్న తునకలనుకలుపుకుంటే అట్టిచిన్న తునకలు వారి స్వంతభూములసాగుకు అత్యంతావశ్యకమైనా, మరింత వుపయోగకరమైనా శిస్తుకు 16 రెట్లు ధర వసూలుచేసి ఆచిన్న తునకలను ఆభూస్వాములకే మంజూరు చేయవచ్చును. అయితే ఆర్థికపరిమాణపు భూమికి 5 రెట్లుభూమిగల భూస్వాములకు మాత్రం ఎట్టిపరిస్థితులలోనూ అట్టిభూములను మంజూరు చేయరాదు. ఈసదుపాయాన్ని అరుదుగామాత్రమేకలిగించాలి. ఇది వరకేవున్న భూమిసాగును మరింతఅభివృద్ధి చేయటానికై తేమాత్రమే కలిగించాలిగాని యిదివరకేవున్న భూమికిమరికొస్త చేర్చడానికిమాత్రం కాకూడదు.

(ఈ) అయితే ఆక్రమణభూమికి పట్టా యిచ్చినతరువాత గ్రామంలోని మొత్తంసాగుభూమిలో గైరాన్ విస్తీర్ణం 100 కి 10 వంతులకు తగ్గే సందర్భంలోగాని అవిధంగా తగ్గినభాగాన్ని యితర ప్రభుత్వభూములనుండి కొంతభాగాన్నికలిపి భరి చేయడానికి వీలులేని పరిస్థితులలోగాని అట్టి ఆక్రమణభూములను

మంజూరు చేయమని పెట్టబడే సరఖాస్తులను మంజూరు చేయరాదు. ఇటువంటి సందర్భాలలో అనుమతి లేకుండా గైరాన్ భూములను ఆక్రమించుకొనేవారిని నిర్దాక్షిణ్యంగా తొలగించాలి.

(ఉ) ఎక్కడయినా సాగులాయకీ బంచరాయి లేక పోరంబోకుభూములు తగినంతగావుండి, పెడ్యూలుతగగతులనుండిగానీ, వెచుకబడిన తెగలనుండిగానీ, ఇతరులనుండిగానీ తమకు మంజూరు చేయమని దరఖాస్తులు రానిచో మామూలుపద్ధతిలో పట్టాహక్కులను వేలమువేయవచ్చును. ఆ వేలంలో చట్టబద్ధమయిన హద్దుకు అనగా ఆర్థికపరిమాణానికి 5 రెట్లకు మించని భూమిగలవారిలో ఎక్కువపాట పాడినవారికి మంజూరుకావాలి.

5. ఈ నిబంధనలు జాగ్రత్తగా పాటించబడుతాయనీ, మై 4 వ పేరాకిందకి రాని ఆక్రమణలను తొలగించుటకై సత్వర చర్యలు తీసుకోవాలనీ ప్రభుత్వం ఆశించుచున్నది.

(viii) హైదరాబాదు ప్రభుత్వం రెవెన్యూశాఖ.

నెం. 5 సర్క్యులరు. 22-3-52.

ఏక్ సాలా కౌళ్లనుగూర్చి.

ఏక్ సాలా సాగుకు భూములను మంజూరు చేయటంతా తాత్కాలికంగామానమనీ, ఈవిధంగా ఆర్డర్లు జారీ చేయబడకముందు మంజూరు చేసినవాటిని వైసలా చేయవలసినదనీ ప్రభుత్వపు రెవెన్యూ శాఖ స్పష్టమైన సూచనలను పంపింది. ఈ విషయమై ఈక్రింది సర్క్యులర్లను గమనించవలసినదిగా ప్రభుత్వం కోరుచున్నది.

(1) నెం. 10.	ది 9-10-1949.
(2) నెం. 18.	ది 8-3-1950.
(3) నెం. 43.	ది 10-10-1950.
(4) నెం. 45.	ది 29-10-1950.

ఈ సూచనలు సరిగా పాటించబడకుంలేదనీ, వైగా హరిజనులు యితర వెనుకబడిన కులాలకు చెందిన భూమిలేని పేదలకు నష్టంకలిగేవిధంగా వుపయోగించబడుచున్నవనీ ప్రభుత్వానికి తెలియవచ్చింది.

కాబట్టి ప్రభుత్వం ఈ ఆర్డర్లలోని అస్పష్టతను తొలగించుకోగూ క్రిందిపద్ధతులపై చ్య తీసుకోవలసినదిగా రెవెన్యూ అధికారులను కోరుచున్నది.

(i) భవిష్యత్తులో (తాత్కాలికంగా తేలే చెరువుపడకలు—సికితలాబ్) మినహా ఏ భూములను ఏక్సాల్ కాలకు మంజూరు చేయరాదు.

(ii) ఖాజ్ ఖాతా భూములూ, సాగులాయకై వీడుభూములూ లావునీనిబంధనల ప్రకారం పట్టాలపైమాత్రమే మంజూరు చేయాలి.

(iii) ఏక్సాల్ సా కు భూములు మంజూరు చేయబడిన హరిజనులనుండి ఆ భూములను లాక్కునరాదు. ఒక్క సంవత్సరం నుండి యీ విధంగా భూములను స్వాధీనంలో కలిగివున్నప్పటికీ హరిజనులకూ, యితర వెనుకబడిన కులాలవారికే యీ సదుపాయం వర్తిస్తుంది.

(iv) హరిజనులు వెనుకబడిన కులాలవారికిగాక యితరులకు ఏకస్థానంగాను భూములు యివ్వబడినచో అట్టి భూముల కొరకై యితరులెవ్వరైనా దరఖాస్తులు పెట్టుకున్నపుడు రావుసీ నిబంధనలప్రకారం చర్యతీసుకుని ప్రభుత్వానికి ఎక్కువప్రయోజనకరంగా ఉండునట్లుగా వేరానికి పెట్టాలి.

(v) మూడవ క్లాసులో చేర్చబడినవారికి పట్టాపాకులు యిస్తామి కై తక్షణము చర్యకైకొనాలి.

(vi) నాల్గవ క్లాసుకింద చేర్చబడిన వ్యక్తులకు పట్టాలు వంజూరచేస్తున్నప్పుడు అట్టి గ్రాట్లు పెద్దభూఖండాలను కలిగివారికి యివ్వబడకుండా చూడాలి. ఇదిచరకే పెద్దభూఖండాలను కలిగివున్నవారు అనుమానాస్పదమైన పద్ధతులద్వారా మరింత భూమిని సమీకరించకుండా తగిన కట్టుదిట్టాలన్నీ చేయాలి.

(vii) భూములు వంజూరు చేయబడిన వారు వారిస్వాధీనంలో యిదివరకే వున్న భూములను సాగుచేయ గలుగుచున్నారా? లేదా? అన్నవిషయాన్ని రెవిన్యూ అధికారులు కనిపెడుతూ వుండాలి.

ఈ సూచనలను అమలు జరుపుటలో రెవిన్యూ అధికారులందరూ స్వయంగా శ్రద్ధతీసుకోవాలని ప్రభుత్వం కోరుచున్నది.

(ix) హేదరాబాదు ప్రభుత్వం రెవెన్యూ శాఖ.

నెం. 16 సర్క్యులరు.

ది 12-7-1952.

ప్రభుత్వ బంజారా భూములను సరిగా వినియోగించే వుద్దేశ్యంతోనూ, హరిజనులు యితర వెనుకబడిన కులాలవారు అనుమతి లేకుండా పోరంబోకు, గైరాన్ భూములను ఆక్రమించుకొన్న సందర్భాలను ప్రత్యేకలావుచి నిబంధనల ప్రకారం క్రిమి బద్ధమొనర్చే వుద్దేశ్యంతోనూ, రెవెన్యూ శాఖ యొక్క నెం. 2/515/51/A 3 సర్క్యులరు (ది 9-1-1952) ద్వారా స్పష్టమైన సూచనలు చేయబడినవి. వేరే ఏమీ భూమి లేని హరిజనులు, వెనుకబడ్డ కులాలవారు గనుక యీ ఆక్రమణదారులై వుంటే వారిని భూమి నుండి తొలగించవలసి, ప్రత్యేక లావుచి నిబంధనల ప్రకారం వారికి పట్టాలు మంజూరు చేయవలసినదనీ యీ సూచనలో చెప్పబడినది. అయినప్పటికీ హరిజనులు, వెనుకబడిన కులాలవారు భూములనుండి తొలగించబడుచున్నారని ప్రజలనుండి అనేక ఫిర్యాదులు చేరాయి. అంతేగాకుండా గ్రామాల్లో గైరాన్ విస్తీర్ణం నూటికి 10 వంతులకు తగ్గివున్నప్పటికీ హరిజనులు వెనుకబడ్డ కులాలవారు గైరాన్ భూమిని అనుమతి లేకుండా ఆక్రమించుకుని వుంటే పై సగపాయము వర్తిస్తుందా? అని కూడా కొంతమంది ప్రభుత్వాన్ని అడిగారు.

ఇకముందు అటువంటి ఆక్రమణను ఖచ్చితంగా నిషేధిస్తూ ఆక్రమణదారులపై చర్య తీసుకోవలసినదిగా ప్రభుత్వం కోరుతూ హరిజనులుగాని, వెనుకబడ్డ కులాలవారుగాని రెండు, మూడు ఏక క్రితంనుండి అట్టి భూములను ఆక్రమించు

కునివూపుట వారిని తొలగించవద్దనీ ప్రజ్ఞాపత్రం లాపునీసబ ధరల క్రింద వారికి పట్టాలు మంజూరు చేయవలసి దనీ ఆజ్ఞాపత్రం చేయబడుచున్నది. ఇందుకొరకై గైరాన్ భూమినుండి భూమిని తీసుకోవలసివుంటే, ఒక్కొక్కసందర్భాన్ని పరిశీలించి మంజూరు చేయవలసినదనీ, గైరాన్ విస్తీర్ణంలో ఏర్పడిన లోటును భర్తీచేయుటకై యితర పోరంబోకు భూములనుండి తీసి గైరాన్ కు కలుపవలసినదనీ ప్రభుత్వం కోరుతున్నది.

ఈ సూచనలు జాగ్రత్తగా పాటించబడుననీ భవిష్యత్తులో ఎవరినుండి ఎటువంటి ఫిర్యాదు కు అవకాశం లేకుండా సత్వరచర్యలు గైకొనబడతాయనీ ప్రభుత్వం ఆశించుచున్నది.

(A) హైదరాబాదు ప్రభుత్వం, రెవెన్యూ శాఖ.

నెం. 12 సర్క్యులరు.

ది 15-5-1952.

హరిజనులకు, వెనుకబడిన కులాలకు ఇండ్ల స్థలాలను గూర్చి.

(1) హరిజనులకు ఇండ్ల స్థలాలను మంజూరు చేయడాన్ని గురించి రెవెన్యూ శాఖ జారీ చేసిన నెం. 48/1950 సర్క్యులరు రెవెన్యూ వుద్యోగస్థులు సరిగా అర్థంచేసుకోలేదనీ, సంవత్సరం ఆరు మాసాలు గడిచినా యిప్పటికీ ఆ సర్క్యులరును సమైక్య పద్ధతిలో అమలుపెట్టుట లేదనీ ప్రభుత్వానికి తెలియపర్చబడింది.

(2) ఏ గ్రామంలోనైనా బుచరాయిగానీ, గైరాన్ గాని మొత్తం సాగుభూమిలో నూటికి 10 పాతులకు తగ్గివున్నచో అట్టి బుచరాయి లేక గైరాన్ భూములనుండి కొంత భూమిని తీయుటకు కలెక్టరుకుగాని, యితర రెవెన్యూ అధికారులకుగాని అధికారం

లేదని తెలియవచ్చింది. ఆవిధంగా భూమినితీయటాన్ని నిషేధిస్తూ జారీచేయబడిన ఆర్డర్లను తప్పగా అర్థంచేసుకోవడం వల్లనే యిట్టిచిక్కు ఏర్పడుచున్నది. సాగుకొరకై ఈవిధంగా గైరాన్ లేక బంచరాయినుండి భూమిని తీయడానికిమాత్రమే ఈనిషేధం వర్తించుతుంది. హరిజనులకు ఇండ్లస్థలాలను యివ్వడానికై పెద్దభూఖండాలు అవుసరంలేదు. ఏసందర్భంలోనూ 5 ఎకరాలకన్నా ఎక్కువభూమి అవుసరముండదు. చాలసందర్భాలలో హరిజనులకు యిండ్లస్థలాలు ఏర్పాటుచేయాలంటే కొద్ది గుంటలుకాని లేక 1, 2 ఎకరాలభూమిగాని సరిపోతుంది. కాబట్టి హరిజనులకు యిండ్లస్థలాలకు ఇచ్చుటకుగాను ఏ సందర్భంలోనూ 5 ఎకరాలకు మించకుండా గైరాన్ భూములనుండి భూమిని తీయుటకుగాను కలెక్టర్లకు అధికార మియబడుచున్నది.

(3) ఈ విధంగా మంజూరుచేయటానికి ప్రభుత్వభూములు లేనప్పుడు నష్టపరిహారం చెల్లించినమీదట ప్రక్కనున్న పట్టా భూములు ప్రభుత్వంసంపాదించి యివ్వవచ్చునని యిదివరకే ఆజ్ఞలు జారీచేయబడియున్నవి. కాబట్టి కలెక్టర్లు వెంటనే లాండ్ ఎక్విజిషన్ చర్యలకు పూనుకోవచ్చును. అవుసరమయితే లాండ్ ఎక్విజిషన్ యాక్టు సెక్షన్ 12 క్రింద వెంటనే భూమిని వశపర్చుకోవచ్చును. కాని ఈ విధంగా భూమిని అక్వైర్ చేయడం వల్ల భూఖామందులకు అసలే భూమిలేకుండాచేసే, లేక జీవనోపాధివమీ లేకుండాచేసే అనవుసరమైన యిబ్బందులు కలుగజేయకుండా సాధ్యమైనంతవరకూ చూడాలి.

(4) హరిజనములకు విద్యార్హతలను విద్యార్హులగుగాను భూమిని అక్రమముగా చేయ ను బాధించి అతి దుర్మయము ప్రకారం స్వస్థంగా పబ్లిక్ కార్యాలకు చేరుచు విద్యార్హుల రెవెన్యూ అధికారుల కేలాంటి సందేశము వుండరాదు.

(5) పైచెప్పబడిన సుక్ష్మలగు అసలు జరిపణిలో వచ్చే టెక్నికలు అభ్యంతరములకు లెక్కచేయవలదని రెవెన్యూ అధికారులను కోరుచున్నాం. తాము సుకాంవేసిన ప్రతిచోటా తహశీల్దారు, డిప్టీ కలెక్టర్లు, యీ విషయాలను విచారించి అక్కడి కక్కడే తగిన చర్యలు తీసుకొని అప్రసరమైతే భూములు మంజూరు చేసిన తర్వాత కలెక్టరు అనుమతి పొందడం వారికర్తవ్యం.

(6) ఈ విషయము రెవెన్యూ అధికారులు ఏమేమి చర్యలు తీసుకుంటున్నారో ప్రాంతాల జిల్లా కలెక్టర్లు రెవెన్యూ బోర్డులకు రిపోర్టులు పంపుతూవుండాలనీ, ఈ రిపోర్టుల కోడికరణనూ, తమ వ్యాఖ్యను రెవెన్యూ బోర్డు ఆమరుచటి నెల 25 వ తేదీ లోగా రెవెన్యూ బోర్డుకు పంపుతూవుండాలనీ ముఖ్యమంత్రి కోరాడు. కాబట్టి అటువంటి రిపోర్టును ప్రాంతాల రెవెన్యూ బోర్డుకు పంపుతూవుండునట్లు ప్రతి రెవెన్యూ అధికారి చూడాలి. తన యాక్చువల్ ఏమాత్రం అశ్రద్ధగానీ, ఆలస్యంగానీ చూపెట్టినా, రిపోర్టులు పంపడంలో అశ్రద్ధ, ఆలస్యం చేసినా ప్రభుత్వ దృష్టికి తీసుకురాబడతాడు. రెవెన్యూ అధికారుల సమర్థతను నిర్ణయించడంలో యీ విషయంలో వారెట్లు పనిచేసినది గమనించబడుతుందనిగూడ తెలియజేస్తున్నాం.

హైదరాబాద్ సంస్థానంలో

భూమిశిస్తు విధానం

గ్రామాలలోని యితర పన్నులు.

[రెండవ భాగము]

—♦ 1317 వ ఘనలీ ల్యాండు రెవిన్యూచట్టంకు

ప్రార్థనలు శిస్తువసూలు విధానం. ♦—

1317 వ ఘనలీ (1917 సం.) లో హైదరాబాదుసంస్థానంలో ల్యాండు రెవిన్యూచట్టం జారీ చేయబడింది. దీనిప్రకారం ప్రధమ పర్యాయంగా శిస్తులు నేరుగా రైతులనుండి వసూలుచేసేపద్ధతి బాలాగ్రామాలలో (ఖాల్సాప్రాంతంలోని యీనాంగ్రామాలలోతప్ప) ప్రవేశపెట్టబడింది. అంతకుపూర్వం ప్రభుత్వం రైతులనుండి నేరుగా శిస్తు వసూలుచేయడమనేది లేదు. శిస్తు వసూలుహక్కును ప్రతీసంవత్సరంగాని లేదా కొన్నిసంవత్సరాల కొకపర్యాయంగాని అర్రాజుచేస్తూఉండేది. సాధారణంగా యీ అర్రాజు హల్కాలవారీగా జరుగుతూవుండేది. కొన్నిసందర్భాలలో గ్రామాలవారీగాకూడ యీ అర్రాజు వుండేది. హల్కా లేక గ్రామంమొత్తంమీద ప్రభుత్వానికి చెల్లించాల్సిన శిస్తు తేల్చబడి శిస్తువసూలు బాధ్యతను, శిస్తు వసూలు హక్కును అర్రాజు చేసిన శిస్తువసూలుదారుకు ప్రభుత్వం అప్పగించేది. శిస్తువసూలుదారు ప్రభుత్వం తనవద్ద వసూలుగావించే పన్ను మొత్తంమేరకే గాకుండా అంతకన్నా చాల అధికంగా రైతులనుండి పన్నులు వసూలు గావించేవాడు. ఈ విధంగా పన్నుభారం రైతులపై యెంతో మోపబడుతూ వుండేది. ఇంతేగాకుండా పన్ను వసూలుచేయడానికి ఒక క్రమ పద్ధతిఅంటూ వుండేదిగాదు. శిస్తువసూలుదారు చిత్తంవచ్చినట్లు రైతులపై దౌర్జన్యంగావించి పన్నువసూలుచేయడం జరు

గుతూవుండేది. రైతులు శిస్తువసూలుచూర్ల దయాదాక్షిణ్యాలపై ఆధారపడి వ్యవసాయంచేస్తూ వుండేవారు.

ఖాల్సా గ్రామాలలోనే యీవిధంగా వున్నప్పుడు, యిక జాగీరు, యీనాం, మక్తా మున్నగు ఖాల్సాగాని పాగ్రింతాల రైతులు దుర్బర పరిస్థితిగూర్చి చెప్పనవసరంలేదు. ఆ పాగ్రింతాలలో రైతులు ఏ హక్కులులేని ఉత్త కౌలుదారులుగానే యిటీవలవరకూ పరిగణింపబడుతూవచ్చారు. 1317వ ఫసలీలో (1907సం)ల్యాండురెవిన్యూచట్టంఅమలులోకివచ్చినా అది జాగీరుపాగ్రింతాలకు సంబంధించినంతవరకు 1355 వ ఫసలీ (1945సం.) వరకు అమలులోకిరాలేదు. ఆ ఫసలీలోనే జాగీరుపాగ్రింతాలలో సర్వే, సెటిల్ మెంట్లు (బందోబస్తు) తప్పనిసరిగా చేయబడాలని శాసించడంజరిగింది.అయినా 1949వరకూగూడ ఇంకాదాదాపు 1200 జాగీరుగ్రామాలలో బందోబస్తు జరగనేలేదు. అందుచేత 1317వఫసలీకి(1907సం.)పూర్వం ఖాల్సాపాగ్రింతాలుకాని జాగీరుమున్నగు పాగ్రింతాలలో రైతులనుండి వసూలుగావించబడే శిస్తు వాస్తవానికి భూమిశిస్తు కానేకాదు. జాగీరుదారు, యీనాందార్ల దయాదాక్షిణ్యాలపై ఆధారపడి నిర్ణయింపబడే కౌలురేట్లు. 1317 వ ఫసలీ (1907సం.) ల్యాండు రెవిన్యూ చట్టం తర్వాతగూడ అదేపరిస్థితి చాలవరకు కొనసాగింది.

గ్రామాల్లో రైతాంగంనుంచి వసూలు చేయబడుతున్నది. బందోబస్తు రేట్ల ప్రకారంగా విధించబడిన పన్నులు మాత్రమేకాదు. ప్రభుత్వం చేసే ఇతరచట్టాల ప్రకారంగా,

వ్యాపార పంటలపై పన్నులవంటివికూడా వసూలుచేయడం జరుగుతున్నది. వీటికితోడుగా, చిరకాలంనుంచి జాగీర్దారులు, ముఖ్తాదారులు, దేశముఖులు, పటేలు పట్వారీలు కట్టుబాటుల రూపంలోనూ లంచాలు, జర్మానాలరూపంలోనూ వసూలు చేసే ఆక్రమపన్నులుకూడా చాలాఉన్నవి. ఇవి చట్టరీత్యా నిషేధింపబడినప్పటికీ, పై రైతాంగం పోరాటాలకు కదిలి, వాటిని చెల్లించ నిరాకరించేదాకా చట్టం అమలులోకి రానే రాలేదు. తెలంగాణరైతాంగం ఆంధ్రమహాసభద్వారా ఈ పన్నులభారాన్ని తగ్గించుకోడానికి ఆందోళన సాగించింది. ఆంధ్రమహాసభ నాయకత్వాన పెద్దపెద్ద పోరాటాలు నడిచినవి గత ఐదు సంవత్సరాలుగా తెలంగాణలో సాగుతూ వచ్చిన పోరాట ఆశయాల్లో ఈ పన్నుల భారాన్ని తగ్గించడంకూడా ఒకటిగా ఉన్నది. ఖాల్సా గ్రామాల్లో ఇప్పుడమల్లోఉన్న రేట్లను ముఖ్యంగా తరిరేట్లను తగ్గించడం, జాగీరుగ్రామాల్లో భూమిని సర్వేచేయించి, ఖాల్సాగ్రామాల బందోబస్తురేట్లను నిర్ణయించి అమలు జరుపడం, అంతటా ఆక్రమపన్నులు-అవి ఏరూ పాల్లో వసూలుజరుగుతున్నా రద్దుకావడం-ఇవీ భూమి పన్నులకు సంబంధించిన నినాదాలు.

ఈ పోరాటాలు, దేశవ్యాపిత ఆందోళన ఫలితంగా, 1355వ (1945) లో ప్రభుత్వం జాగీరుప్రాంతాల్లోకూడా సర్వే సెటిల్మెంటు చేయించే అధికారాన్ని స్వీకరించింది; దీని కనుగుణ్యంగా ల్యాండురెవెన్యూ చట్టంలోని 77వ సెక్షన్ను సవరిం

చింది. అయినా ఇది రైతాంగం పోరాటం సాగించిన కొన్ని గ్రామాల్లో మాత్రమే అమలుజరిగింది. ఇదేవిధంగా ఖాల్సా జాగీరు గ్రామాల్లో పోరాటం సాగించిన మేరకు అక్రమపన్నులు కూడా తగ్గిపోయినవి. కాని ఖాల్సా గ్రామాల్లో భావులకింది తరీ భూమి, మరికొన్ని ప్రత్యేకరకమైన తరీభూమి రేట్లు తగ్గింపు, జాగీరు గ్రామాల్లో ఖాల్సా గ్రామాలతో సరిసమానంగా భూమి రేట్లు ఉండాలనీ ఇటీవలనే ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ఈ విధంగా రైతాంగం చిరకాలంనుంచి చేస్తున్న ఆందోళన పోరాట ఫలితంగా పన్నుల తగ్గింపుకు సంబంధించిన కొన్నికొన్ని కోర్కెలను సాధించగలిగింది. వీటిని అమలు జరుపుకోవడం తక్షణకర్తవ్యం. ఈ తగ్గింపును పూడ్చుకోడానికి రైతాంగాన్ని అదనపు పన్ను భారానికి గురిచేయడానికి వ్యాపారపంటలపై పన్నులవంటి కొత్తపన్నులనుకూడా విధించుతున్నదనే సంగతి మరువకూడదు.

—♦ 1317 వ ఫసలీ ల్యాండు రెవెన్యూ చట్టం

బందోబస్తు పద్ధతి. ♦ —

ఈ చట్టంద్వారా బందోబస్తు (సర్వే సెటిల్ మెంటు పద్ధతి) విధానం ఖాల్సా గ్రామాలలో అమలులోకి వచ్చింది. చట్టం అమలులోకి వచ్చేనాటికి భూఖామందుగా (సాగుచేస్తున్న కొలుదారుగాదు; ప్రభుత్వసాగు తెక్కలప్రకారం భూఖామందు) పరిగణింపబడుతూ వున్నవారి అధీనంలోవున్న భూవిసీ ర్ణాన్ని సర్వేగావించి భూమి తరములబట్టి భూమిశీస్తు రేట్లు

నిర్ణయింపబడ్డాయి. మరల సెటిల్ మెంటు జరిగేవరకూ యీ రేట్లు అవల్లోవుంటాయి. ఈ విధంగా సర్వే సెటిల్ మెంటు గావించేందుకు 1317వ ఫసలీ (1907) ల్యాండు రెవిన్యూచట్టం క్రింద 1318వ ఫసలీ (1908)లో బందోబస్తునిబంధనలు (సెటిల్ మెంటురూల్సు) జారీచేయబడ్డాయి. ఆ నిబంధనలప్రకారం భూ ఖామందుల అధీనంలోవున్న భూములను వేరువేరుగా సర్వేగా వించి శిస్తువిధించి గ్రామరికార్డులు తయారుచేయబడ్డాయి. ఈ సర్వే సెటిల్ మెంటు ప్రకారమే 'భూమిహక్కుల రికార్డుస్' (రికార్డుస్ ఆఫ్ రైట్స్ ఇన్ ల్యాండు) తయారుచేయబడ్డాయి. ప్రతి భూఖామందుకు వున్న భూమియెంతో, అతడు ఎంత భూమిశిస్తు చెల్లించాలో మున్నగు వివరాలు తెల్పుతూ పట్టా యివ్వబడింది.

అయితే యీ బందోబస్తు పద్ధతివలనగూడ 1317 వ ఫసలీ(1907)ల్యాండు రెవిన్యూచట్టానికి పూర్వమున్న రైతాంగ పరిస్థితి కొంతమెరుగు అయినా రైతాంగంపై శిస్తుభారం తొలగ లేదు. ఎందుచేతనంటే (1) బందోబస్తు అయ్యాక పంటసరుకుల ధరలలో వచ్చే వదుదుడుకులతో నిమిత్తంలేకుండా నిర్ణయించిన శిస్తురేటు మరల బందోబస్తుగావించి రేట్లు మార్చేవరకూ తప్పక చెల్లించుకుంటూ వుండాలి. (2) ప్రధమ బందోబస్తు కాలముప్పుడు నిర్ణయించినరేట్లు అంతకుపూర్వం చెల్లే రేట్ల కంటే మరేమీ తగ్గలేదు. పైగా అంతకుముందు ధాన్యరూపంలోవున్న రేట్లు ధనరూపంలోకి మార్చడంవలన ప్రారంభ

దినాల్లో డబ్బుచెలామని తక్కువగావున్న రోజులలో ధనరూపంలో చెల్లించడం చాల కష్టనష్టాలతో కూడుకున్న వనెయింది. బందోబస్తుకుపూర్వం శిస్తుబకాయాలను గోభూషగొట్టి వసూలుచేయడమనేది వుండేదికాదు. శిస్తుబకాయి వసూలుకై భూమిని వేలంవేయించడం. భూమిని విక్రయించిన తదితర చరాస్థినిగూడ జప్తుచేసుకోవడం మున్నగు కఠిననిర్బంధ శిస్తు వసూలుపద్ధతి బందోబస్తు విధానానికిపూర్వం వుండేదిగాదు. (శిస్తువసూలుపద్ధతిని వివరించేప్పుడు మిడిప్పట్లం అవుతుంది.) కాబట్టి బందోబస్తుపద్ధతివలన శిస్తు రేట్లు మిడిప్పట్లంగా తేల్చబడినప్పటికీ పైనలెల్పిన అన్ధికాలుగూడ ఆమలులోకి వచ్చాయి.

ఇదిగాక, స్వయంగా బందోబస్తు జరిగినప్పుడే ఎన్నో లోపాలు జరిగినవి. వాటిని రీ-సెటిల్మెంటుజరిగిన ప్రాంతాల్లో కూడా కొంతవరకుమాత్రమే సవరించడం జరిగింది. ఇటీవల ఆదిలాగాదు జిల్లాఅంతటా ఇదివరకుజరిగిన సర్వే సెటిల్మెంటు సంత్కప్తి కరంగాలేదని, ఈ జిల్లాలో నివసించే ప్రజల అవసరాలను దృష్టిలోఉంచుకొని చేయబడలేదని, రీ-సెటిల్మెంటుకై నిర్ణయించడం జరిగింది. ఈ విధంగానే ఇతరజిల్లాలలోని కొన్ని తాలూకాల్లో జరగవలసి ఉన్నది.

—♦ సర్వే, సెటిల్ మెంటుపద్ధతి. ♦—

1317వ ఘనలీ (1907) ల్యాండు రెవెన్యూ చట్టప్రకారం 1318ఫ. (1808సం.)లో బందోబస్తునిబంధనలుప్రకటించబడ్డాయి.

వాటిప్రకారం బందోబస్తుగావించబడుతుంది. బందోబస్తు వ్యవహారాన్నంతటినీచూచే ఒక ప్రత్యేకశాఖ వుంది. దాన్ని సర్వే సెటిల్ మెంటుశాఖ అంటారు. ఈ శాఖ అధిపతిని సెటిల్ మెంటు నాజిమ్ అని పిలుస్తారు. ఈ నాజిమ్ ను యిప్పుడు బందోబస్తు డైరెక్టరు అని పిలుస్తారు. ఈయన ఆధ్వర్యాన యీ శాఖ పనిచేస్తుంది.

1317వ ఫసలీ (1907సం.) ల్యాండు రెవెన్యూ చట్టం ప్రకారం ఖాల్సా ప్రాంతంలో తప్పని సరిగా సెటిల్ మెంటు గావించాలి. 1355వ ఫసలీ (1945సం.) లో ల్యాండు రెవెన్యూ చట్టం సవరింపబడింది. ఆ సవరణ ప్రకారం ప్రభుత్వం సంస్థానంలో యే ప్రాంతంలోనైనా (అంటే ఖాల్సా ప్రాంతంలోనే గాకుండా జాగీరు మున్నగు ఖాల్సా కాని యితరప్రాంతాలలో గూడా) సర్వే సెటిల్ మెంట్ల పద్ధతిని ప్రవేశపెట్టడానికి అధికారం కల్గి ఉంది. (1317వ ఫసలీ ల్యాండు రెవెన్యూ చట్టం 77 వ సెక్షను ప్రకారం.)

శిస్తు మదింపు (రెవెన్యూ అస్సెస్ మెంటు) కోసం సర్వే సెటిల్ మెంటును ఏ ప్రాంతంలోనైనా జరపాలనుకొని ప్రభుత్వం నిర్ణయించినప్పుడు ఆ నిర్ణయాన్ని ప్రభుత్వం గెజిట్ ద్వారా తెలియపర్చుతుంది. అలా సర్వే చేయబడాలన్న ప్రాంతానికి ప్రత్యేకంగా ఒక సర్వే పార్టీని పంపుతుంది. ఆ సర్వే పార్టీకి భూఖామందులను తమ ఆధీనంలోవున్న భూముల వివరాలగూర్చి ఏ సమాచారాన్నైనా యివ్వమని అడుగుటకు

అధికారం వుంది. (ల్యాండు రెవెన్యూచట్టం.) అంతేగాకుండా ఏ భూఖామందుల భూములలో సర్వే కార్యకలాపాలు నాగింపబడుతాయో ఆ భూఖామందులను తమకు అవసర తోడ్పాటు యివ్వమని కోరడానికిగూడ సర్వే ఆఫీసర్లకు అధికారం ఉంటుంది. అయితే రైతులచేత ఏ వెట్టిచాకిరిని సర్వే అధికారులు చేయించుకోరాదు. అది చట్టవిరుద్ధం. (ల్యాండు రెవెన్యూచట్టం 78 వ సెక్షను.)

సర్వే పార్టీవాళ్లు ప్రభుత్వం నిర్ణయించిన కనిష్ట విస్తీర్ణం గల భూఖండాలను మాత్రమే ప్రత్యేకంగా సర్వే గావించి ప్రత్యేక సర్వేనెంబర్లు వేస్తారు. సర్వేకోసం ప్రభుత్వం నిర్ణయించే యీ కనిష్టవిస్తీర్ణం వివిధ ప్రాంతాలలో వివిధ రకాలుగా ఆయాభూముల స్వభావాన్నిబట్టి (తరములనుబట్టి) వుండవచ్చును. ఈ విధంగా ప్రభుత్వం నిర్ణయించిన కనిష్ట విస్తీర్ణానికి తక్కువ వైశాల్యం కల్గిన భూమిని ఏ భూఖామందైనా కల్గివుంటే అతనిభూమినిగూడ సర్వేచేయడం జరుగుతుందిగాని ప్రత్యేక సర్వేనెంబరు వేయరు. ప్రక్కనున్న ఎదో ఒక పెద్ద భూఖండం సర్వేనెంబరు క్రిందనే నమోదు చేయబడుతుంది.

సర్వేకోసం ప్రభుత్వం నిర్ణయించే కనిష్టవిస్తీర్ణం యెంతవుండాలో ముందుగా అంటే సర్వే కార్యకలాపాలు ప్రారంభంకాక పూర్వమే గ్రామస్థులందరకు తెల్పబడుతుంది. అలానిర్ణయింపబడిన కనిష్ట విస్తీర్ణం భూమి వున్నవారందరూ తమభూమిని ప్రత్యేకంగా సర్వేగావించి ప్రత్యేక నెంబర్లుగా గ్రామ భూమి

రికార్డులలో నమోదు చేయమని కోరడానికి అర్హత కల్గివుంటుంది. అదేవిధంగా బందోబస్తు జరగడానికిముందు పొత్తుగావున్న ఆస్తులను విడదీసుకొని యెవరి వాటాకువచ్చిన భూమిని వారు ప్రత్యేకంగా సర్వే చేయవని అడగవచ్చును.

పైనలెల్పిన విధంగా సర్వే పార్టీవాళ్లు గ్రామస్థుల అధీనంలోవున్న భూములను సర్వే చేయడం, ప్రత్యేక నెంబర్లుగా విడదీయడం పూర్తి అయ్యాక ఒకొక్కరైతు అతని అధీనంకింద వున్న భూమికి చెల్లించాల్సిన శిస్తురేట్లను వదింపు గావిస్తారు. దీనినే శిస్తు వదింపు అంటారు. (Revenue assessment) భూమి సారంలోనూ, మార్కెట్టుకు దగ్గరగా, లేక దూరంగా వుండడంలోనూ, సీటివనరులు కల్గి వుండడంలోను యింక యితర సౌకర్యాల విషయంలో అన్ని భూములు ఒకేమాదిరిగా వుండవు. వివిధరకాలుగా వుంటాయి. ఈ తేడాలనుబట్టే భూమి తరములను నిర్ణయిస్తారు. శిస్తువదింపు యీ భూమి తరములనుబట్టి వుంటుంది. ఈ విధంగా భూమి తరములనుబట్టి సెటిల్ మెంటు డైరెక్టరు (బందోబస్తు నాజీము) శిస్తురేట్లు విధించాక వాటిని ప్రభుత్వం ఆమోదించితే అవి అమలులోకి వస్తాయి. సాధారణంగా బందోబస్తు ప్రతి 30 సంవత్సరాలకు ఒక పర్యాయం జరుగుతుంది.

బందోబస్తు డిపార్టుమెంటువాళ్లు బందోబస్తు, శిస్తువదింపు పనులు పూర్తి గావించినాక, వాటిప్రకారం బందోబస్తు పూర్తి అయిన ప్రతి గ్రామానికి భూమిపాకుల రికార్డు నొక

దాన్ని తయారుగావిస్తాను. దానిలో ప్రతి పట్టాదారు పేరు, ఆ పట్టాదారుకున్న భూముల విస్తీర్ణం, వాటి సర్వేనెంబర్లు. ఆ భూములపై చెల్లించాల్సిన శిస్తు రేట్లు, గ్రామ మొత్తం శిస్తు మున్న గువివరాలు నమోదు చేయబడుతాయి. ఈ పని అంతా పూర్తి అయ్యాక ప్రభుత్వం నూతనంగా విధించిన శిస్తు రేట్లకు గెజిట్ (జరీదా)లో ప్రకటించుతుంది. ఈ రేట్లు అక్రమముగా విధించ బడ్డాయని ఏరైతులైనా భావిస్తే అతని అభ్యంతరాలను ప్రభుత్వానికి తెల్పుకోవచ్చును. అభ్యంతరాలు తెల్పుకోడానికి భూఖామందులకు కొంత వ్యవధి యివ్వబడుతుంది. ఈ వ్యవధిలోపల ఏ అభ్యంతరాలు తెల్పుకోకపోతే ప్రభుత్వం విధించిన శిస్తు రేట్లకు అంగీకరించినట్లుగానే భావించి ఆ రేట్లు ఖాయం చేయ బడుతాయి. మరుసటి సంవత్సరంనుండి అలాంటి బందోబస్తు జరిగిన మరుసంవత్సరంనుండి నూతన రేట్లు వసూలు చేయబడుతాయి.

బందోబస్తు చేయడంలోగాని లేక శిస్తు మదింపులో గాని లెక్కల పొరపాట్లు లేక వాస్తవ పొరపాట్లు ఏవైనా వుంటే వాటిని సరిచేసుకోడానికి భూఖామందులకు బందోబస్తు అయ్యాక రెండేళ్ల వరకూ వ్యవధి వుంటుంది. ఈ వ్యవధిలోపల ఆయా జిల్లా కలెక్టర్లకు అవసరమున్న భూఖామందులు దరఖాస్తు చేసుకోవచ్చును.

బందోబస్తుకయ్యే ఖర్చులు అన్నీ ప్రభుత్వమే భరిస్తుంది. రైతులవద్ద యిందుకోసం ఏమీ వసూలు చేయరాదు.

జాగీరు గ్రామాలలో బందోబస్తుకోసం ఆయిన ఖర్చులను జాగీరుదారునుండి సగం, రైతులనుండి సగం, ప్రభుత్వం వసూలు చేస్తుంది. రైతులు చెల్లించాల్సిన మొత్తాన్ని ఆరు సమాన సాంవత్సరిక వాయిదాలలో చెల్లించుకోవచ్చును.

బందోబస్తు గావించినతర్వాత ఒకపట్టాదారు భూమికి మరొకపట్టాదారు భూమికి సరిహద్దులను నిర్ణయిస్తూ సరిహద్దు రాళ్లను సర్వేపార్టీవాళ్లే పాతుతారు. ఆ రాళ్లను కాపాడే బాధ్యత ప్రధానంగా గ్రామపతులు పట్వారీలది. పట్టాదార్లు గూడ తమభూములలో పాతిన సర్వేరాళ్లను జాగ్రత్తగా వుంచే బాధ్యత తీసుకోవాల్సివుంటుంది. ఏ భూఖామందు అయినా బుదిపూర్వకంగా సర్వేపార్టీవాళ్లు పాతినరాళ్లను పీకి పారవేయ సంగాని లేక వున్నచోటునుండి మరోచోటికి మార్చడం గాని చేయడం చట్టవిరుద్ధం అలా జరిగితే భూఖామందుల నుండి రాతి ఖరీదుకు నాలుగురెట్లు జరిమాన విధించుతారు. అలా ఎన్నిరాళ్లు కనబడకపోతే అన్నిరాళ్లకుపైన తెలిపినరెట్లు ప్రకారం జరిమానా వసూలు చేస్తారు.

జాగీరు గ్రామాలలో సరిహద్దురాళ్లను కాపాడే బాధ్యత జాగీరుదారుపై వుంటుంది. ఎచ్చటైనా సరిహద్దు రాళ్లు పోతేగాని, లేక అవి పడిపోయినప్పుడు వాటిని సరిగా నిలబెట్టాల్సి వస్తేగాని అందుకు అయ్యేఖర్చులను ప్రభుత్వం జాగీరుదారునుండి వసూలుచేస్తుంది. అయితే ప్రభుత్వం అలా ఎంత జాగీరుదారునుండి వసూలు గావిస్తుందో ఆ మేరకు

జాగీరుదారు రైతులనుండి వసూలుచేసుకోవచ్చు ఆచరణలో
జాగీరుదారు యీ పేరుతో అసలు ఖర్చుఅయిన మొత్తం
కంటేగూడ అధికంగా రైతులనుండి గుంజుతారు.

ఒక తడవ బందోబస్తుఅయి శిస్తు మదింపు అయ్యాక
మరల తిరిగి బందోబస్తు, శిస్తు మదింపు జరగవచ్చు. దీన్నే
“రీ సెటిల్ మెంటు” అంటారు. సాధారణంగా రీ సెటిల్ మెంటు
ద్వారా రైతులకు లోగడ బందోబస్తులో జరిగే అన్యాయాలను
శిస్తుభారాన్ని తొలగించడ మనేది వుండదు. ధరలు హెచ్చాయ
నో లేక భూములసారం పెరిగిందనో లేక వాటి సీటివనరులు అభి
వృద్ధి అయ్యాయనో లేక మరేదో సాకు చూపెట్టి ప్రతి “రీ సెటి
ల్ మెంటు” కాలంలోనూ శిస్తులను పెంచడం జరుగుతూవచ్చిం
ది. అందుచేతనే ప్రభుత్వం “రీ సెటిల్ మెంటు” చేయబోతోం
దంటే, రైతులు సహజంగా శిస్తులు పెంచుతారని భావించు
తారు. ఉదాహరణకు గత శాసనసభా సమావేశంలో “రీ
సెటిల్ మెంటు జరగనట్టి తాలూకాలలో అదనపు భూమి
శిస్తును విధించుతూ ప్యాసుచేయబడిన చట్టాన్నే తీసుకుందాం.
ఆ చట్టంప్రకారం రీ సెటిల్ మెంటు పూర్తిగానట్టి తాలూకా
లలో ఖుష్కీభూమి శిస్తును రూపాయికి రెండుఅణాలున్నా తరి
భూమి సీటి తీరువను రూపాయికి ఒక అణాచొప్పున అధికం
చేయటం జరిగింది. ఖుష్కీ భూములకు ఎకరానికి దాదాపు
4 అణాలనుండి 6 అణాలవరకున్నా తరిభూములకు ఎకరానికి
8 అణాలనుండి 1 రూపాయి 4 అణాలవరకూ రైతులు అదనం

గా శిస్తు చెల్లించుకోవాల్సి వుంటుంది. తెలంగాణాలో యీ క్రింది తాలూకాలకు యీ భూమిశిస్తు పెంపుదల చట్టం వర్తించుతుంది:-

నల్లగొండజిల్లా:—

(1) దేవరకొండతాలూకా.

వరంగల్ జిల్లా:—

(1) పాఖాల్, (2) ములుగు, (3) పాల్వంచ, (4) ఖమ్మం మెట్ట, (5) మానుకోట తాలూకాలు.

నిజామాబాద్ జిల్లా:—

(1) సిజామాబాదు తాలూకా.

కరీంనగరు జిల్లా:—

(1) పరకాల, (2) మహాదేవపురం (మంతెనతాలూకా), (3) సుల్తానాబాదు తాలూకాలు.

ఆదిలాబాదు జిల్లా:—

మొత్తం అన్ని తాలూకాలు. (ఆదిలాబాదు, కిన్ వట్, నిర్మల్, ఆసిఫాబాదు, సిరిపూర్, రాజురా, చెన్నూరు లక్కి చెట్టిపేట, ఊట్నూరు తాలూకాలు.)

పైన ఉదహరించిన తాలూకాలన్నింటిలో రీ సెటిల్ మెంటు కాలేదు. రీ సెటిల్ మెంటు అయ్యేవరకు పైన ఉదహ

రించిన రేటుప్రకారం అధికంగా భూమిశిస్తు వసూలు చేయబడుతుంది.

ఈ విధంగా రీ సెటిల్ మెంటు అంటే శిస్తులు పెంచడం తప్ప ప్రభుత్వం రైతులను బాగుచేసేదేమీలేదు. అయితే రీ సెటిల్ మెంటు కాలంలో లోగడ బందోబస్తు అయినప్పుడు భూమి కొల్తలలోనూ, శిస్తురేట్లు విధించడంలోనూ జరిగిన కొన్ని అన్యాయాలను తొలగించుకునేందుకు ఆందోళన గావించవచ్చు. జాయంటు పట్టాలను విడగొట్టించుకొని ప్రత్యేక పట్టాలు సంపాదించుకోవచ్చు.

అసలు బందోబస్తు జరగని పాఠాల్లో కూడ యింకా వున్నాయి. ప్రభుత్వం తెక్కలప్రకారం సంస్థానంలో రీసెట్ జాగీరు గ్రామాలున్నాయి. వీటిలో యింకా దాదాపు వెయ్యి గ్రామాలలో బందోబస్తు జరగలేదు. ఈ గ్రామాలలో త్వరగా బందోబస్తు చేయించేందుకు ప్రభుత్వాన్ని డిమాండు గావిస్తూ ఆందోళన చేయాలి. బందోబస్తు అయిన గ్రామాలలో సహితం జాగీరుదారు ప్రభుత్వోద్యోగులను కట్టుకుని యెన్నో భూఖండాలను తన పేర, తన బంధువుల పేర, తన అనుయాయుల పేర అక్రమముగా, చట్టవిరుద్ధ గా నమోదు చేయించుకోవడం జరిగింది. ఇప్పుడు జాగీరులు రద్దుచేయబడ్డాయి గాబట్టి మరల నూతనంగా 1355 వ ఫసలీ (1945 సం.) లలో జాగీరుదారు గ్రామాలలో పట్టాదారుల హక్కులనుగూర్చి

జారీ గావించిన నిబంధనలు ఆధారంగా గొని, తీరిగి బందోబస్తు జరగాలని పెద్దయెత్తున ఆందోళన గావించాలి.

—♦ 1317 వ ఫసలీ (1907 సం.) ల్యాండు రెవెన్యూ చట్టం ప్రకారం శిస్తు వసూలు పద్ధతి. ♦—

ప్రభుత్వం బందోబస్తు గావించి విధించిన శిస్తును ప్రతి సంవత్సరం గ్రామ పటేలు, పట్వారీలు వసూలు గావిస్తారు. శిస్తు వసూళ్లు యీ క్రింద పేర్కొనబడిన కిస్తీలప్రకారం జరుగుతాయి.

- (I) ఖారీఫ్ మరియు ఆబీపంటలకు — జనవరి 1 వ తేదీ నుండి 21 వ తేదీవరకు.
- (II) రబీపంటలకు — ఏప్రిల్ 1 నుండి 21 వ తేదీ వరకు.
- (III) తాబీ పంటలకు — జూన్ 16 నుండి 30 తేదీవరకు

“ శిస్తు వసూలుచేయు పద్ధతి ”

ఈ తేదీలకు 15 రోజులు ముందుగానే గ్రామాల్లో టముకుద్వారా, కిస్తీ వసూలు చేయడాన్ని గూర్చి రైతాంగానికి తెలియజేయాలి. ఒక్కొక్క కిస్తీలో, ఏ రైతునుంచి ఎంత రకం వసూలుచేయాలో, తహశీలు ఆఫీసుద్వారా నిర్ణయించబడుతుంది. అలాంటి జాబితా నొకదానిని చావుడి గోడలపైన

అంటించాలి. దానిప్రకారమే, పై విధంగా నిర్ణయించబడిన తేదీల్లోనే వసూళ్లు జరుగాలి.

కాని పటేలు, పట్వారీలు తమగా భూస్వాములుగా ఉండనవలసిన, చెల్లించవలసిన రకం పోనూ, తక్కినదాన్ని నిర్ణీత తేదీలకు ముందుగానే వసూళ్లు చెల్లుబడికావలసిన రకంలో కొంతభాగం వారే స్వయంగా ఇచ్చుకోవలసి ఉంటుంది. వారే రైతాంగానికి రాణదాతలుగా ఉంటే (చాలా గ్రామాల్లో ఉంటారుగూడా) మిగులు రకంలో కూడా చాలా భాగాన్ని అప్పుపూర్వకంగా చెల్లిస్తూ ఉంటారు. ఇక స్వయంగా చెల్లించే తాహతు కలిగిన రైతాంగంనుంచి వసూలుచేయడానికి పై నియమాలనేమీ పాటించడం జరుగదు. టమకు చ్వారా తెలియజేయకనే, నిర్ణీత తేదీలకు చాలా ముందుగానే వసూలుచేసుకొని, తమ అవసరాలకు ఉపయోగించుకొని, పటేలు, పట్వారీలు, తమకు భూముల కొళ్ళపైన, రైతులనుంచి మామూళ్ళ పేరుతో తీసుకునే లంచాలరూపంలో వచ్చే డబ్బుతో, గ్రామంనుంచి వసూలు కావలసిన కిస్తీని చెల్లించుతారు. దీనివలన రైతులు తమపంటను తక్కువధరలకు అమ్ముకొని చెల్లించవలసి వస్తుంది. పటేలు, పట్వారీలు అదనంగా లాభాలు సంపాదించుకుంటారు.

శిస్తులను గ్రామ చావు డీలో మాత్రమే వసూలు చేయాలి. భూస్వాములైన పటేలు, పట్వారీలు తమతమ దివాలాల్లో వసూలుచేస్తూఉండడం తరచుగా జరుగుతున్నది. వారు

రైతులను ఒక్కొక్కరినే పిలిచి, తమ ఏజెంట్ల సాయంతో, దెబ్బలు తిట్లుతో వత్తిడి తెచ్చి, చెల్లించవలసినదానికన్న హెచ్చుగా రకాన్ని వసూలుచేస్తారు. రశీదు ఇవ్వడంలో మోసం చేస్తారు. పై అధికారులదగ్గర ఫర్యాదు చేసుకుందామనుకున్నా సాక్ష్యమే లేకుండా చేస్తారు. చావుడి బహిరంగ ప్రదేశ మగుటవలన, ప్రజానీకానికి అంక బాటులో ఉంటుంది. నలుగురు రైతులు ఒక చోట చేరి పటేలు, పట్వారీలు తెచ్చే వొత్తిడిని ఎదిరించడానికి అవకాశముంటుంది. గ్రామ రైతు సంఘ కార్యకర్తల సాయంతో, రైతులు గుంపులు గుంపులుగా వెళ్ళి, తెక్కలను సరిగా చూపించుకొని, శిస్తులను చెల్లించి రశీదులు తీసుకోవడం మంచిది.

పటేలు పట్వారీలు చదవురాని రైతాంగాన్ని మోసం చేయడానికి ఒక చిన్న కాగితపు ముక్కమీద నాలుగు గీతలు గీసి దాన్నే రశీదని రైతులకు అందిస్తారు. లేదా మొత్తం రకాన్ని ఒకముద్దగావేసి ఇతరకం ముట్టించని రశీదులిస్తారు. లేదా తారీఖు ఇతర అవుసరమైన వివరాలు వ్రాయకుండా ఇస్తూఉంటారు. ఇవన్నీ అక్రమాలే. చట్టప్రకారంగా రశీదులన్నీ ప్రభుత్వపు మొహర్లు కలిగిఉండే పావుత పుస్తకాలపైన వ్రాయాలి. అవి తహశీలు కచ్చేరీల్లో అర్ధరూపాయి లేక రూపాయి ఖరీదు ఇస్తే దొరుకుతాయి. ఒకసారి ఒక పుస్తకాన్ని కొని భద్రంగా దాచుకుంటే చాలా సంవత్సరాలదాకా ఉపయోగపడుతాయి. ఈ పుస్తకంలో రశీదులో ఉండవలసిన వివరాలన్నిటికీ సరిపోయేవిధంగా టేబుల్సు ఉంటాయి. రైతు

ఖాతా నెంబగు ఒక్కొక్క కిస్తీలో అతను ఏ సర్వే నెంబగు బాపతు ఎంత చెల్లించవలసిందీ రైతు చెల్లించిన మొత్తం ఎవరే వరిపరంగా ఎంతమొత్తం చెల్లించిందీ చెల్లించినతేదీ రశీదు వ్రాసిన తేదీ మొదలగు వివరాలన్నీ పట్టాకీలు వ్రాయాలి. శిస్తు లెక్కలవిషయమై భూ మి యా జ మా న్యా ని కి సంబంధించిన అన్ని తగాదాల్లనూ పావుతీ పుస్తకాలద్వారా ఇవ్వబడిన రశీదులే అధికారయుతమైనవిగా పరిగణించబడుతాయి.

పై విధంగా చెల్లించనిరకాన్ని బకాయిగా నిర్ణయించి దానిని చేరే నిబంధనల ప్రకారం వసూలుచేయడం జరుగుతుంది.

శిస్తు చెల్లింపుకు పట్టాదారే ప్రభుత్వానికి బాధ్యుడుగా ఉంటాడు. తాను స్వయంగా వ్యవసాయంచేస్తున్నా లేక కౌలుకిచ్చినా పట్టాదారే ప్రభుత్వానికి శిస్తు కట్టవలసి వుంది. ప్రభుత్వానికి చెల్లించాల్సిన ఏరకపు శిస్తుతోనూ కౌలుదారుకు నిమిత్తంలేదు.

జాయంటుపట్టాలు పిక్కీలు హెచ్చుగాఉండడం సర్వ సామాన్యమైన విషయం. దీనివలన ఒక పట్టాదారుని పేర చెల్లించబడవలసిన రకాన్ని చాలామంది పంచుకొని చెల్లించాలి. ఎవరి భాగాన్ని వారే చెల్లించుకోవలసి ఉన్నప్పటికీ పంపకంచేసి లెక్కలు చూయించడానికి రైతులు పట్టాదారి మీదనే ఆధారపడుతూ ఉంటారు. గనుక ఈ విధంగా పంచి వేసే సందర్భాన చాలా మోసంచేసి హెచ్చు శిస్తును వసూలు

చేయడం జరుగుతుంది. కనుక పాల్గొనక పరకారం మొత్తం రకం సక్రమంగా వసూలు చేస్తున్నదీ లేనిదీ చూచుకోవాలి. భాగస్తుడు శిస్తు చెల్లించకపోతే పట్టాదారునుంచి శిస్తును వసూలు చేయవచ్చును. ఏ రకపు భూమి శిస్తుతోనూ కౌలుదారుకు నిమిత్తంలేదు.

పట్టాదారు చెల్లించని పక్షంలో అతని హిస్సాదారు నుండి లేక సిక్కిదారునుండి వసూలు చేయవచ్చు. అదీ సాధ్య పడకపోతే ఆ సంవత్సరానికి భూమిపై యెవరు కబ్జా కల్గి వుంటారో అట్టి కబ్జాదారునుండిగూడ ప్రభుత్వం వసూలు చేయవచ్చు. అయితే యిలాంటి సందర్భాలలో పట్టాదారు భూమి సాగుచేస్తున్న కబ్జాదారు లేక కౌలుదారు తాను పట్టాదారుకు చెల్లించాల్సిన కౌలు మొత్తంనుండి ప్రభుత్వానికి చెల్లించిన శిస్తు మొత్తాన్ని మినహాయించుకోవచ్చును. ఒకవేళ భూఖామందు అందుకు అంగీకరించక పూర్తికౌలు మొత్తాన్ని చెల్లించమని పేచీపడితే ప్రభుత్వం భూఖామందు నుండి చెల్లించిన శిస్తుమేరకు వసూలుగావించి కౌలుదారుకు ముట్టజెప్పవచ్చును. పట్టాదారుకున్న భూమి ఆస్తిపై ప్రభుత్వంకు అతను చెల్లించాల్సిన భూమిశిస్తు ప్రధమచార్జ్గా వుంటుంది. (ల్యాండు రెవెన్యూ చట్టం సెక్షన్ 104.) దీని అర్థం ఏమిటి? ఆరుగాలా కష్టించి పండించిన పేదరైతులకు సరిపడ తిండిగింజలు పండినా, పండకపోయినా లేక వ్యవసాయఖర్చులు మళ్ళినా, వల్లకపోయినా ప్రభుత్వం భూమిశిస్తును గోళ్ళూడగొట్టి వసూలు చేస్తుందన్నమాట. అందుకోసం పండించిన పంటను జప్తుచేయడం జరుగు

తుందన్నమాట ఇది చాల అక్రమము; అన్యాయము. కష్టించి పండించే పేదరైతుకు సరిపడ తిండిగింజలుకూడ మిగలకపోతే ఎలా వ్యవసాయం సాధ్యమౌతుంది? ఇక భూమిశిస్తును చెల్లించడమనే సహస్యే లేకగదా! అలాంటప్పుడు భూమిశిస్తు భూమిపై ప్రధమచార్జీగా వుండరాదు.

ల్లాండు రెవిన్యూచట్టు శ్లోకను 10వ ప్రకారం పేదరైతుకు సరిపడ తిండిగింజలు పండినా. పండకగోయినా తప్పక భూమిశిస్తును ప్రభుత్వానికి చెల్లించివేయాలి వుంటుంది. ఈ పన్నులవిధానం చాల అక్రమము అన్యాయము. సాగుచేసే రైతుకు సరిపడిన తిండిగింజలు. వ్యవసాయ ఖర్చులకు సరిపడిన ఆదాయం మిగులు. త్లుగా పన్ను విధానం వుండాలి. అంతకు మించిన ఆదాయం గలవాడిపైనే భూమిశిస్తు వుండాలి. అందు చేతనే రైతుసంఘాలు సాగు అవ్వే ప్రతికుంటా, సెంటుకు పన్ను విధించే అక్రమ భూమిశిస్తు విధానం అంతం అయి దాని స్థానే వ్యవసాయాదాయపు పన్ను విధింపబడాలనీ, తిండిగింజలకు, వ్యవసాయ ఖర్చులకు సరిపడ ఆదాయం రానట్టి పేదరైతులపై పన్ను అసలే వుండరాదనీ, అంతకుమించిన ఆదాయం వచ్చేవారిపైనే వృద్ధి క్రమానుసారంగా వ్యవసాయాదాయపు పన్ను విధింపబడాలని ఆందోళన గావిస్తున్నాయి.

భూమిశిస్తు విధింపులో జరిగే అన్యాయం ఏమిటో వైన తెలుసుకున్నాం. ఇక భూమిశిస్తు వసూలు విధానం యెలావుందో చూద్దాం. భూమిశిస్తు వసూలుకు ప్రభుత్వం యీ క్రింది పద్ధతులను అవలంబించుతుంది:—

(అ) పట్టా భూమిలోవున్న పంట మొత్తంగాకాని, లేదా కొంతభాగంగాని, ఆ పంట కిస్తీకిముందే మరొకరికి స్వాధీన తనఖా చేయబడడంగాని లేదా అమ్మివేయడంగాని జరిగివున్న పక్షంలో (ఏదైనా కోర్టు ఆర్డరుద్వారానైనా యిది జరగవచ్చు; లేదా భూఖామందే స్వయంగా యిచ్చాపూర్వకంగా చేసివుండవచ్చు.) ఆ సాలు భూమిశిస్తును పూర్తిగా చెల్లించనిదే పైరు కోయరాదని లేదా కోసివున్నట్లయిన నూర్చరాదనీ తాలూకాదారు (జిల్లాకలెక్టరు) పైరు తనఖా పొందినవానికి లేదా కొన్నవానికి వుత్తర్వు పంపవచ్చును. అయితే హాల్ సాలు భూమిశిస్తుచసూలు విషయంలోనే యీ విధంగా ఉత్తర్వు చేయడానికి తాలూకాదారుకు అధికారం వుండిగాని గతసంవత్సరం శిస్తుబకాయి వసూలుకోసం యిలా పంటను అడ్డగించరాదు.

(ల్యాండు రెవెన్యూచట్టం శెక్షను 106.)

(ఆ) పట్టాదారు చేతిలోకి పైరు పోయిందంటే శిస్తు వసూలుకాదని తాలూకాదారు నమ్మినట్లయిన తనకుగాని లేదా తనతరపున అందుకోసం నియమితమైన మరొక ఉద్యోగికిగాని తెల్పకుండా పైరు కోయరాదని పట్టాదారుకు నోటీసు పంపవచ్చును. అట్టి నోటీసు వాస్తవరూపకంగా ఉండాలి; పట్టాదారుకు నోటీసు ముట్టినట్లు రశీదుగూడ వుండాలి.

తాలూకాదారు తాను పట్టాదారుకు నోటీసు, అందించకముందే పైరు కోయబడి వున్నట్లయిన కోయబడ్డ పైరు

అభూమినుండి తన అనుమతిలేకుండ కదల్చరాదని పట్టాదారుకు డిక్టర్వు చేయవచ్చును. కోసిన పైరును కదల్చకుండా చూడడానికి ఒక కాపలావానిని జీతమిచ్చి వుంచవచ్చును. కాపలాఖర్చులు నెలకు అయిదురూపాయలకు మించకుండా వుండాలి. ఈ కాపలా ఖర్చులను శిస్తు వసూలుచేసే స్పాడు పట్టాదారునుండి రాబట్టవచ్చును. గ్రామాధికారులే కాపలాపని చూడగల్గితే ప్రత్యేకంగా కాపలా అతన్ని పెట్టనవసరంలేదు. (అదేచట్టం శెక్షన్ 107.)

పైనలెల్పినవిధంగా పట్టాదారులేగాకుండా అతనిహిస్సాదారులకు, కౌలుదారులు వుంటే అట్టి కౌలుదార్లకుగూడ తాలూకాదారు వుత్తర్వు చేస్తాడు. గ్రామ మొత్తంమీద పట్టాదారులకు యిలాంటి నోటీసులు యిచ్చే సందర్భంలో, ఆ గ్రామాలలో టసుకుద్వారా తెల్పవలసి వుంటుంది. వ్యక్తిగతంగా పట్టాదారులకు నోటీసు యివ్వాలివచ్చిన పరిస్థితులలో అందుకు సంబంధించిన పట్టాదారుకు నోటీసు అందజేయ బడుతుంది.

పైరు నష్టమయ్యేవిధంగా పొలంలో యెక్కువకాలం వరకు అట్టిపెట్టరాదు. రెండునెలలకరకు ఎక్కువకాలం పైరును జప్తుగావించి పొలంలో వుంచడానికి తాలూకాదారుకు అధికారంలేదు. ఈ జప్తుకాలంలో పట్టాదారు శిస్తు చెల్లించక పోయినట్లయిన పైరును చెల్లించాల్సిన శిస్తుమొత్తం మేరకు వేలంవేసి తరిమ్మా పైరును తీసుకుపోవడానికి పట్టాదారుకు అనుమతి యివ్వాలి. (అదేచట్టం 109 శెక్షను.)

పైన తెలిసవిధంగా తాలూకాదారు యిచ్చే ఉత్తరువును ఉల్లంఘించితే పట్టాదారులనుండి అతను చెల్లించాల్సినశిస్తు మొత్తానికి రెట్టింపు అపరాధక్రింద వసూలు చేయడానికి గూడ తాలూకాదారును అధికారులనుంచి. (సెక్షను 108)

జప్పు గావించిన పైను జప్పు నిర్వహణలోన భూమి శిస్తును తాలూకాదారు నియమించిన ప్రేదీక్షలవల చెల్లించేందుకు పట్టాదారు యితర ఆస్తి హామీపెడితే పైనును తీసుకుపోవడానికి తాలూకాదారు అనుమతి యివ్వవచ్చును. ఒకేవాయిదా లోగాకుండా కొన్నివాయిదాలలో మొత్తాన్ని చెల్లించుకోడానికి తాలూకాదారు పట్టాదారుకు అవకాశమివ్వవచ్చును.

(ఇ) ఏ కిస్తీకి ఆ కిస్తీలోపు రైతు తాను చెల్లించవలసిన రకాన్ని చెల్లించకపోతే, చెల్లించగా మిగిలిన రకాన్ని బకాయి అంటారు. సర్వ సామాన్యంగా రైతాంగం ప్రభుత్వానికి చెల్లించవలసివస్తున్న బకాయాలు ఈ క్రిందరూపాల్లో ఉంటాయి.

1. వర్షాలు లేక కరువు కాలకాలేర్పడినప్పుడు ప్రభుత్వం శిస్తులను పూర్తిగా మాఫీచేయకనే కొంతభాగాన్ని బరాయిందా పేరుతో తాత్కాలికంగా వాయిదావేసి మరుసటి సంవత్సరమో వచ్చే సంవత్సరాల్లోనే వసూలుచేస్తూ ఉంటుంది. ఏసాలు కాసాలు శిస్తులు చెల్లించడమే కష్టంగాఉండే రైతాంగానికి ఈ బరాయిందా శిస్తులు చెల్లించడం కష్టమైపోతుంది. వీటిని చెల్లించడం ఫలితంగా రైతులు శాశ్వతంగా అప్పులపాలై పోతుండన్నారు.

2. బందోబస్తు రేట్లప్రకారంగా చెల్లించవలసిన శిస్తు గాక, వ్యాపార పంటలపైన, ఇతరవిధాలా అదనపుపన్నులను ప్రభుత్వం విధించుతూవున్నది. రైతులు వీటిని చెల్లించలేక పోవుటవలన, వీటిలో కొంతభాగం బరాయిందా ఉంటున్నది. దీనిని వసూలుచేయడానికి ప్రభుత్వం తీవ్రచర్యలను తీసుకుంటున్నది.

3. సమయానికి చెల్లించని తక్కువీ అప్పులు ఛార్జెస్టు ప్రాంతాల్లో ఛార్జెస్టు పన్నులుకూడా తరచుగా బకాయాల రూపంలో వసూలు చేస్తూఉంటారు అధికారులు.

4. 1946-48 వరకు జరిగిన పోరాటంలో రజాకారు మూకలు శిస్తులపేరుతో, లెవీధాన్యంపేరుతో, గ్రామాల్లో రైతులదగ్గర ఉన్న డబ్బు, ధాన్యమేగాక, నగ నాణ్యాలను గూడా కొల్లగొట్టినప్పటికీ రైతాంగం శిస్తులు చెల్లించలేదని, ఈ సంవత్సరాల శిస్తులన్నింటినీ బకాయరూపంలో వసూలు చేశారు; ఇంకా చేస్తూఉన్నారు.

5. జాగీర్లను రద్దుచేసినప్పటికీ, జాగీర్దారులకు చెల్లించవలసిన బకాయాలన్నిటినీ వసూలుచేస్తున్నారు. సహజంగా ప్రభుత్వం, జాగీర్దార్లు చూపించే తప్పుడు లెక్కలపైన ఆధారపడి మాత్రమే ఈ బకాయాలను వసూలు చేస్తుంది.

ఇన్ని రూపాల్లో వసూలుచేయబడుతున్న బకాయాలు స్వయంగా రైతాంగపు ఆర్థిక స్తోమతకన్న మించి ఉంటున్నవి.

కాగా, వీటిని వసూలుచేసే సందర్భంలో పటేలు, పట్వారీలు, రెవెన్యూ అధికారులు, రైతాంగంపై అనేకవిధాలా వొత్తిడి తెచ్చి లంచాలను వసూలుచేయడం, పంటలను జప్తి చేయడం, ఇంటిని, తట్టా చెంబును వేలంవేయడం వంటి అమానుషమైన పనులకు దొరకొంటున్నారు. వీటికి వ్యతిరేకంగా రైతాంగం సాగించే ఆందోళనకై రెవెన్యూచట్టంలోని దీనికి సంబంధించిన భాగాలు పరిశీలించుదాం.

శీస్తు బకాయిగా ఎప్పుడు పరిగణించబడుతుంది? ప్రభుత్వం నిర్ణయించే ఆయా కిస్తిలలోపల శీస్తును పూర్తిగా చెల్లించకపోతేగాని లేక అసలే చెల్లించకపోతేగాని అలా చెల్లించని శీస్తుమొత్తం శీస్తుబకాయిగా పరిగణింపబడుతుంది.

శీస్తు బకాయి పెట్టినందులకు తాలూకాదారు శీస్తు మొత్తానికి రెట్టింపుకు మించకుండా అపరాధం వసూలుచేయవచ్చు లేదా అపరాధపువడ్డి వసూలు చేయవచ్చు.

శీస్తుబకాయి మొత్తాన్ని తాలూకా ఆఫీసులోని పేష్కారుగాని లేక అదే సూదాలోవున్న మరొకరి రెవెన్యూ ఉద్యోగిగాని తేల్చి ప్రకటించుతాడు. రైతుకు ఆ మొత్తాన్ని కేలీయజేస్తాడు. (డిమాండ్ నోటీసుద్వారా). రైతు బకాయి చెల్లించకపోతే బకాయి వసూలుకుగాను యాక్రీడి పద్ధతి అనుసరించబడుతుంది.

(i) బకాయి పెట్టినతరువాత ఎప్పుడైనా పట్టాదారుకు బకాయిమొత్తాన్ని ఫలానా తేదీలోపల పూర్తిగా చెల్లించవలసినదిగా తహశీలుదారుగాని లేక అతనిచేత నియమించబడిన మరియే యితర ఉద్యోగిగాని తెలియజేయవచ్చు. ఇలా తెలియజేయడాన్ని “డిమాండ్ నోటీసు” ఇవ్వడంఅంటారు. “డిమాండ్ నోటీసు” ను జారీచేసినందులకు కొంత అదనపుమొత్తాన్ని వసూలుచేస్తారు. శిస్తుబకాయి మొత్తం పదిరూపాయలకు మించనట్లయిన రెండు అణాలు, పదిరూపాయల పైబడి యిరువది అయిదు రూపాయలకు మించని మొత్తమైన నాలుగు అణాలు, అంతకుమించిన మొత్తాలకు ఎనిమిది అణాలు, డిమాండునోటీసు జారీగావించిన ఖర్చులకీంద వసూలుచేస్తారు. (సెక్షన్ 118).

(ii) డిమాండునోటీసులో తెల్పబడిని వాయిదాలోపల శిస్తుబకాయిని పూర్తిగా చెల్లించకపోయిన, బకాయిపెట్టిన పట్టాదారు చరాస్థిగాని లేక పట్టాదారు భూమికాని యితర స్థిరాసిగాని జప్తుకు పూనుకుంటాడు. (సెక్షన్ 119).

తహశీలుదారుగాని లేక అతనిచేత నియమించబడిన మరియే ఉద్యోగిగాని యీ జప్తుకు పూనుకుంటాడు. అయితే “సివిల్ ప్రొసీజర్ కోడ్” ప్రకారం జప్తుగావించడానికి వీలులేని చరాస్థిని శిస్తుబకాయి వసూలుకోసం జప్తుచేయరాదు. అలా జప్తుగావించడానికి వీలులేని చరాస్థి వస్తువులు యివి :-
 (1) విత్తనపుధాన్యం, (2) తిండిగింజలు, (3) నాగళ్లు,
 (4) దుక్కిపశువులు, (5) మంగళసూత్రం.

వీటినిగాక పట్టాదారుకు చెందిన యే యితరచరాస్థినైనా జప్తుగావించవచ్చు. జప్తుచేయడం అంటే జప్తుఅయిన వస్తువులను తహశీలుదారుగాని, అతనిచేత నియమితమైన వుద్యోగి (సాధారణంగా పటేలు. పట్వారీలే అయివుంటారు) గాని స్వాధీనపర్సుకోవడమన్నమాట. ఫలానా తేదీలో పలశిస్తుబకాయి చెల్లించకపోతే జప్తు వస్తువులను అర్రాజుగావించి శిస్తుబకాయిని వసూలుచేసుకొంటారు. అర్రాజు తేదీలో పల బకాయి మొత్తాన్ని అర్రాజుకోసం నియమించిన ఉద్యోగికి చెల్లించివేస్తే అర్రాజు నిలుపుచేయబడుతుంది. రొఖంగా చెల్లించకపోయినప్పటికి బకాయిమొత్తానికి సరిపడ ఆస్తిని హామీ పెట్టినా అర్రాజును నిలుపుచేస్తారు.

అర్రాజుకోసం నిర్ణయించిన తేదీలోపల శిస్తుబకాయి చెల్లించబడకపోతే జప్తు గావించిన చరాస్థి అర్రాజు చేయబడుతుంది. అర్రాజులో అధికంగా పాడినవారి పేర పాట ఖాయం చేయబడుతుంది. శిస్తుబకాయి మొత్తానికి సరిపడ పాట రాకపోతే ఆనాటికి అర్రాజు నిలుపుచేయబడి అర్రాజు పెట్టేందుకు మరోతేదీ నిర్ణయింపబడుతుంది.

జప్తుఅయిన ఆస్తి వేలం వేయబడుతుందని తహశీలుదారు గాని లేక తాలూకాదారు గాని ముందు ప్రకటించుతాడు. ఆ ప్రకటనను జప్తు అయిన ఆస్తి వున్న గ్రామములో గ్రామకచ్చేరీలో వ్రాతమూలకంగా వ్రేలాడ కట్టడం ద్వారానూ గ్రామంలో టముకు ద్వారానూ తెల్పడం గావించాలి.

అలా ప్రకటన జరిగిన కనీసం వారంరోజులతరువాత అరాజ్ఞ తేదీ నిర్ణయింపబడుతుంది. స్థిరాస్థి వేలంవేసే సందర్భంలో పైన తెల్పిన కనీసవ్యవధి ఒక నెలరోజులుండాలి.

చరాస్థి అరాజ్ఞ సందర్భంలో అరాజ్ఞపెట్టిన ఉద్యోగియే సాధారణంగా పాటను ఖాయంచేస్తాడు. స్థిరాస్థి వేలం సందర్భంలో మాత్రం తాలూకాదారు పాటను ఖాయపర్చాల్సి వుంటుంది.

చరాస్థి అరాజ్ఞ సందర్భంలో పాట మొత్తాన్ని అంతా సాధారణంగా అరాజ్ఞ తేదీనే పాటదారు చెల్లించాలి. లేదా వేలంపెట్టిన ఉద్యోగియిచ్చిన గడువులోపల చెల్లించాలి. స్థిరాస్థి వేలం విషయములో పాట మొత్తంలో నాలుగో వంతును తప్పనిసరిగా పాటరోజున చెల్లించాలి. మిగతాపాట మొత్తాన్ని పాటజరిగిన నెలరోజులలోపల చెల్లించాలి.

స్థిరాస్థి వేలం సందర్భంలో పాటపెట్టిన వుద్యోగి పాట దార్లు కలసి గూడుపురానీ గావించి పాట సరిగా జరగనియ కుండ చేసారనీ కాబట్టి ఆ పాటను రద్దుగావించి మరో అరాజ్ఞ పెట్టించాలనీ ఎవరైనా తాలూకాదారుకు పాట అయిన నెల రోజులలోపల దరఖాస్తు చేసుకొంటే తాలూకాదారుకు అట్టి దరఖాస్తులోని కారణాలు సక్రమమైనవని నచ్చితే పాటను తిరిగి పెట్టించవచ్చును. పట్టాదారుకు సరిగా తెలియకుండా గాని లేక పాటపెట్టే ఉద్యోగి పాటదారులనుంచి లంచం తీసు

కుని పట్టాదారుకు అన్యాయం కల్పేనిధంగా పాట ఖాయంచేసి నప్పుడుగాని పట్టాదారు యీ అవకాశాన్ని వినియోగించుకో వచ్చును.

అలా ఎట్టి దరఖాస్తురాని సందర్భంలో పాట అయిన నెలరోజులకు తాలూకాదారు పాటదారుపేర పాటను ఖాయ పర్చుతాడు. పాట మొత్తాన్ని అంతా చెల్లించిన తరువాత అగ్రాజు చేయబడిన స్థిరాస్థిని పాటదారుపేర రికార్డుస్థలో ఏమోదు చేయడానికి తాలూకాదారు ఉత్తర్వు చేస్తాడు.

పాట మొత్తం శిస్తుబకాయికి, పాట ఖర్చులకు సరి పోతే చిక్కేలేదు. అంతకంటే ఎక్కువమొత్తం వున్నట్లయిన అదనపు మొత్తాన్ని బకాయిబడ్డ పట్టాదారుకు యిచ్చివేస్తారు. అయితే అలా యిచ్చేముందు ఆ పట్టాదారు పేర మరల ఏమైనా నూతనంగా శిస్తుబకాయి వుండేమో చూస్తారు. అలా వుంటే అ బకాయి మొత్తాన్నిగూడ మినహాయించుకొని యింకే మైనా మిగిలితే ఆ మొత్తాన్నిమాత్రం అతనికి చెల్లించివేస్తారు.

(iii) శిస్తుబకాయి వసూలుకోసం పైనతెల్పినవిధంగా స్థిరాస్థి, చరాస్థి జప్తు, వేలంలద్వారానే గాకుండా బకాయి పడ్డవాని అరెస్టు గావించవచ్చు. అరెస్టుద్వారా తప్ప మరే యితర మార్గాల శిస్తుబకాయి వసూలుకాదని తాలూకాదారు భావించిన బకాయిదారుని పదిరోజులవరకూ జిల్లా లేక తహశీలు కచ్చేరీలో కస్టడీలోపెట్టి వుంచవచ్చును. కస్టడీలోవున్న

కాలంలో శిస్తుబకాయిని, అపరాధపువడ్డిని, కష్టడీలో వున్నప్పుడు భోజనం వగైరా ఖర్చులను పూర్తిగా చెల్లించితే వెంటనే విడుదల చేయబడుతాడు. అలా చెల్లించకపోతే తాలూకాదారు వుత్తర్వుపై బకాయిదారు ఏదైనా సివిల్ జైలుకు పంపబడుతాడు. అయితే శిస్తుబకాయి వసూలుకోసం ఒక నెల రోజులకంటే అధికంగా జైలులో ఎవరినీ పెట్టి ఉంచరాదు.

(iv) శిస్తుబకాయి వసూలుకోసం బకాయి ఏభూమిపై పెట్టబడిందో ఆ భూమిని తాలూకాదారు స్వాధీనపర్చుకోవచ్చు. తాలూకాదారు స్వాధీనంలో యిలా స్వాధీనపర్చుకున్న ఆస్తి పదిఏండ్లవరకూ వుండవచ్చును. ఈ కాలంలో ఆ భూమిని కౌలుకిచ్చి వచ్చిన ఆదాయం ద్వారా శిస్తుబకాయిని రాబట్టుకుంటూ వుండవచ్చును. (సెక్షను 124).

తెలంగాణా భూమి శిస్తు రేట్లు ముఖ్యంగా తరిరేట్లు కై తొంగపు ఆర్థికస్తోమతకు మించి ఉండుటవలన, ఆంధ్రమహాసభ ఈ రేట్లను తగ్గించడానికి నిరాతరమూ ఆందోళనచేస్తూ వచ్చింది. జేరుబావుల పన్నులను రద్దుచేసి, ఆ తరీ, తోటభూములపైన ఖుష్కీ రేట్లను తీసుకోవాలని, రైతులు కాయకష్టంతో నిర్మించుకునే నీటివనరులైన పర్రీకాలువకోలు, యాతం మొదలగు తరిభూమిపైన ఖుష్కీ రేట్లనే తీసుకోవాలని, చెరువు పొ్రజెక్టులకింది తరీభూములమీద, మద్రాసు రాష్ట్రంలోవలె నీటితీరువను నిర్ణయించాలనేది ఈ ఆందోళనయొక్క సారాంశం.

ఈ ఆందోళన ఫలితంగా 1938 లో, అప్పటి నిజాంప్రభుత్వం, ఆయకట్టు వెలుపలనున్న జేరుబావులీ తరీఫనుల్లో నూటికి 33 1/3 వంతులను మాత్రం తాత్కాలికంగా రిమిషన్ ఇస్తూ వచ్చింది. కాని పోలీసుచర్య తర్వాత మిలటరీప్రభుత్వం, వెల్లోడిప్రభుత్వం హయాములో, పై కోర్కెలతో కొన్నిటిని మాత్రము అంగీకరించి, వాటికనుగుణ్యంగా ఆర్డర్లు జారీచేయబడినవి. వాటినే ఇచ్చట వివరించడం జరుగుచున్నది.

—♦ ప్రస్తుతపు భూమిశిస్తు రేట్లు. ♦—

ఖుష్కీ, తరీభూములకు ఆయా భూముల తరములనుబట్టి వివిధరకాల భూమిశిస్తు రేట్లు వుంటాయి. ఖుష్కీలో దుబ్బు భూములకు ఒకరేటు వుంటుంది; చెల్కాభూములకు మరొక రేటు వుంటుంది; నల్లరేగళ్లకు యింకోరేటు వుంటుంది. ఈ విధంగానే తరి భూములకుగూడ వివిధరేట్లు వుంటాయి. అయితే తరిభూముల విషయములో ఒక తేడావుంది; ఖుష్కీభూముల మాదిరిగా ఆయా భూముల తరాలనుబట్టిగాక తరిభూములకు లభించే నీటివనరులనుబట్టి తరిభూముల శిస్తురేట్లలో తేడా వుంటుంది. ప్రభుత్వం పంటచెరువులకింద, ప్రాజెక్టులకిందవున్న తరిభూములకు ఒకరకపు రేటు వుంటుంది. భావులకింద తరిభూములకు మరొకరేటు వుంటుంది. భావులకింద తరిభూములకు గూడ ఒకేరకపు రేటుగాక వివిధరకాలుగా వుంటుంది.

తోటపైరులకు యింకోరేటు వుంటుంది. ఈ విధంగా పంటరకాలుగా నేడు అమలులోవున్న భూమిశిస్తు రేట్లుగూర్చి తెలుసుకుందాం. ముందు తరిభూములగూర్చి తెలుసుకుందాం.

“1951 వ సంవత్సరపు భూమిశిస్తు నిబంధనలు” అన్న ఒక చిన్న పుస్తకాన్ని హైదరాబాదు ప్రభుత్వం యిటీవల ప్రకటించింది. ఆ పుస్తకాన్ని అనుసరించే భూమిశిస్తు ప్రస్తుతపు రేట్లనుగూర్చిన భాగాన్ని వ్రాస్తున్నా.

I. తరిభూముల రేట్లు — (అ) భావులక్రింద తరిరేట్లగూర్చి ముందు విచారించుదాం.

(i) 1317 వ ఫసలీ (1907 సం.) కి ముందు తమభూములలో త్రవ్వబడిన స్వంతభావులనుండి నీరు పొందించుకొంటూ ప్రభుత్వ నీటివనరులనుండి ఏవిధంగానూ నీరు తీసుకోకుండా సాగు చేసుకున్నప్పటికీ తరిరేట్లు విధించబడుతూ వుండేవి. 1317 వ ఫసలీ (1907 సం.) లో ల్యాండుచట్టం అవలులోకి వచ్చాకగూడ అట్టి భావులక్రింద తరిభూములకు 1348 వ ఫసలీ (1938 సం.) వరకూ తరిరేట్లే విధించబడుతూ ఉండెను. కాని రైతుల తీవ్రాదోషన ఫలితంగా అట్టి భావులక్రింద సాగు భూముల శిస్తురేట్లను విచారించేందుకు హైదరాబాదు ప్రభుత్వం ఒక విచారణకమిటీని నియమించింది. ఆ కమిటీ సూచనమీదట 1317 వ ఫసలీ (1907 సం.)కి పూర్వపున్న స్వంతభావులక్రింద సాగుకు తరిరేటు వసూలుచేయబడడం మానివేయబడింది. ఆ భావులున్న గ్రామంలో అత్యధికంగా వసూలుచేయబడే ఖుష్కీరేటుకుమించి భూమిశిస్తు అట్టి భావులక్రింద తరిభూములకు విధించరాదని వుత్తర్వు చేయబడింది. ఇప్పటికీ అదేఉత్తర్వు అమలులోవుంది. కాబట్టి 1317 వ ఫసలీ (1907 సం.) కి పూర్వం

త్రవ్వబడిన భావులక్రింద సాగు అయ్యే భూములకు ఆ పొంతం లోని అత్యధికమైన ఖుష్కీరేటుకంటే అధికంగా భూమిశిస్తు వుండరాదు.

ప్రభుత్వ ఆయకట్టుక్రిందకు రాని ఖుష్కీ-భూములలో 1317 వ ఫసలీ (1907 సం.) అనంతరం స్వంతంగా భావి త్రవ్వ కుని సాగుచేస్తున్న తరిభూములకుగూడ వైనతెల్పిన విధంగా ఖుష్కీరేటునే విధించాలిగాని తరిరేటు వసూలుచేయరాదు. నేటికిగూడ రైతులు ప్రభుత్వ ఆయకట్టుక్రిందకురానట్టి ఖుష్కీ భూములలో భావులు త్రవ్వకొని ఖుష్కీరేటుపై తరిసాగు గావించుకోవచ్చును. పై విధంగా సాగు అవుతున్న భూమి ఎప్పుడైనా భవిష్యత్తులో ప్రభుత్వ ఆయకట్టుక్రిందకు వచ్చి నప్పుడుగూడ ప్రభుత్వ నీటివనరులనుండి తప్పనిసరిగా నీరు తీసుకోవాలని, అట్టి పట్టాదారుని ప్రభుత్వం నిర్బంధించరాదు. ప్రభుత్వ నీటివనరునుండి నీరు తీసుకోవడమా లేదా అనే సమస్యను ఆ పట్టాదారు స్వేచ్ఛగా తేల్చుకోవచ్చును. ప్రభుత్వ నీటివనరునుండి నీరు తీసుకొంటే నిర్ణయింపబడిన తరిరేటు విధించబడుతుంది; అలా నీరు తీసుకోకుండా తన స్వంతభావి నీరు తోనే సాగు చేసుకుంటూవుంటే ఖుష్కీరేటునే వసూలు చేయవలయును.

(ii) ప్రభుత్వం ఆయకట్టులోపల భావులక్రింద రేట్లు:—

ప్రభుత్వ ఆయకట్టుక్రింద వున్న తరిభూములలోగూడ రైతులు భావులు త్రవ్వకోవచ్చును. ఇలాంటిభావులనే 'జదీద్'

భావులంటారు. యీ భావులక్రింది భూమి లకు యీ క్రిందివడ్డతి ప్రకారం శిస్తు విధించబడుతుంది.

—ప్రభుత్వం నీటివనరునుండి వర్షాభావం వలనగాని, మరే కారణంవలనగాని నీరుపారకపోయి భావిసీటితోనే సాగు అయినప్పుడు ఖుష్కీరేటుమాత్రమే వసూలుచేయాలి.

— ఏకే ఫసలీ తరీఖూమి సందర్భంలో మొదటిపంట ప్రభుత్వం నీటివనరు పారకంద్వారా పండించబడడం. రెండో పంట పూర్తిగా భావిసీటి పారకంద్వారా సాగుచేయబడడం జరిగినప్పుడు రెండోపంటకు తరిరేటు వసూలుచేయబడరాదు. ఖుష్కీరేటుమాత్రమే వసూలుచేయబడాలి.

అయితే యిలాంటి భూములవిషయంలో రెండోకారు సాగుఅయినా సాగు కాకపోయినా తప్పనిసరిగా ఖుష్కీరేటును ప్రతిసంవత్సరం భూఖామందు చెల్లించుకోవాల్సిందే.

— మొదటికారుకుగూడ ప్రభుత్వం నీటివనరునుండి నీరు పారుదల కాకపోయినప్పుడు మొదటిపంటకుగూడ ఖుష్కీ శిస్తే వసూలుచేయాలిగాని తరిరేటు వసూలుచేయరాదు. అయితే ప్రభుత్వం నీరుపారకం లేనప్పుడు మొదటికారును భావి క్రింద నిర్బంధంగా సాగుచేయ నవసరంలేదు. అలా సాగుమాని వేసి రెమీషన్ అడగడానికిగూడ పట్టాదారుకు హక్కులంది. భావిక్రింద సాగు చేస్తేమాత్రం ఆ హక్కు వుండదు.

—దో ఘసలా తరిభూమి (డబుల్ క్రాప్ వెట్ ల్యాండు) యే కారుకైనా ప్రభుత్వం నీరుపారకం లేనప్పుడు భావిపారకం ద్వారాచే సాగు గావించినప్పుడు ఆ కారుకు ఖుస్కి-రేటుమా త్రీమే వసూలు చేయబడాలి.

— ప్రభుత్వ నీటివనరులు అభివృద్ధి అయ్యో లేక విస్తృతమయ్యో ఎవ్విధంగానైనా అంతకుముందు ఒకే కారుకు సప్లయిఅయ్యే నీరు రెండో కారుకుగూడ సప్లయిఅయ్యే అవకాశం ఏర్పడ్డప్పుడు ఆ నీటివనరు ఆయకట్టుక్రిందవున్న భూములన్నింటిలో నీరు సప్లయి వున్నంతవరకు రెండుకార్లు తప్పనిసరిగా రైతులు పండించాలి. అలా పండించకపోయినా రెండు కారులకు నీటితీరువా వసూలు చేయబడుతుంది.

పైన తెల్పిన నిబంధనలన్నీ 1303 వ ఘసలీ (1893 సం.) లో ప్రభుత్వం జారీగావించిన వుత్తర్వులప్రకారం యివ్వబడిన కౌలుదారులకుచెందిన భావులకుగూడ వర్తించుతాయి.

(iii) ఇతరవిధాల భావులక్రింద సాగు —

— ప్రభుత్వం నీటిపారకంద్వారాసాగు అవుతూవున్న భూమిని ఏ కారణంచేతనైనా ప్రభుత్వపు నీటిసప్లయిలేక అందుబాటులో ప్రభుత్వానికిచెందిన ఏ భావినీటిద్వారానైనా సాగు చేసుకోవచ్చును. అయితే అట్టి ప్రభుత్వపు భావిక్రింద ప్రత్యేకించిన సాగుభూములు ఏవీ లేనప్పుడే ప్రైవిధంగా అట్టి భావులనుండి నీరు తీసుకోవచ్చును. అలా నీరుతీసుకున్నప్పటికీ తరిరేటు

తీసుకోరాదు. ఖుష్కీరేటుమాత్రమే తీసుకోవాలి. తరిరేటు లోని తతిమ్మా మొత్తాన్ని ఆ సంవత్సరానికి మాఫీ చేయాలి. అయితే ప్రక్కనున్న ప్రభుత్వపు భావిసీరును తీసుకుని తప్పని సరిగా రైతు సాగుచేయాలన్న నిర్బంధం ఏమీలేదు. అలా సాగుచేయడమా, చేయకపోవడమా అనేది రైతు యిష్టంపై ఆధారపడి వుంటుంది.

— బందోబస్తు అప్పుడు భావిక్రింద సాగుభూములుగా నమోదుఅయి దరిమిలా ప్రభుత్వం నీటి వనరులు ఏర్పడి ప్రభుత్వం నీటిపాఠకంక్రింద సాగుభూములుగా రికార్డుఅయిన భూముల సందర్భంలో ప్రభుత్వం నీటిసప్లయి తగ్గిపోయో లేక మరే కారణంవలన అయినా భావి పాఠకంద్వారా మాత్రమే సాగు చేయాలి వచ్చినప్పుడు ఖుష్కీరేటుమాత్రమే వసూలు చేయాలి. అయితే అలా నీరుసప్లయి గావించే భావులను “ఇందాదీ భావులుగా” (సహాయకభావులుగా) పరిగణించ రాదు.

— 1318 వ ఫసలీ (1908 సం.) బందోబస్తుకు పూర్వం త్రవ్వబడిన ఏదైనా ఒక భావిని బందోబస్తుకాలంలో పాఠకం భావిగా పరిగణించకుండావుండి దానిక్రింద ఏభూమిని సాగుకు ప్రత్యేకించకుండావున్న సందర్భాలలో దరిమిలా ప్రభుత్వ నీటి సప్లయి లేనప్పుడు అట్టిభావిని షరమ్మతు గావించుకొని తాగు చేసుకుంటూ వున్నప్పుడు ఖుష్కీరేటుమాత్రమే వసూలుచేయ బాధాలి. “కమీ ఏక్ సాలా” క్రింద తరిరేటు వసూలు నిల్చు

చేయబడాలి. ప్రతినవత్సరం “కమి ఏక్ సాలా” క్రింద తరి రేటు వసూలు నిలుపుచేస్తూవుండడం సరిగాదు. అట్టిభావులను బందోబస్తు అనంతరం త్రవ్వబడిన నూతనభావులుగానే రికార్డులో నమోదుచేస్తే సరిపోతుంది. అలా చేయడానికి తహశీలుదారుకు హక్కువుంది.

— ప్రభుత్వం నీటిసప్లయి లోపించినప్పుడు ప్రభుత్వ ఆయకట్టులోని తరి పైరును కాపాడుకొనేందుకు ‘గైరు హాంగామా’ భావులనుండి (వర్షాభావంవలన చెరువులలో నీరు తక్కువ అయినప్పుడు ఉపయోగించే భావులు) మోటుద్వారా నీరు ఉపయోగించుకోవచ్చును. అలాంటి సందర్భాలలో తరి శిస్తు వుండదు. రిమిషన్ కోరుకోవచ్చును.

— ప్రభుత్వం నీరుసప్లయి లోపించినప్పుడు ఆ ఆయకట్టులో జేరివున్న తరిభూమిని ఆ ఆయకట్టులో జేరనట్టి ఏకేలీ భావి పారకంద్వారాగాని లేక ఆయకట్టులో జేరివున్న ఏ యీనాం భావి లేక తదితరరైతుకు చెందిన భావిద్వారాగాని సాగుచేస్తే ఆబీ, తాబీ పంటలకు ఖుష్కి రేటుమాత్రమే విధించాల్సి వుంటుంది. తతిమ్మా తరిరేటును “కమి ఏక్ సాలా” క్రింద రిమిషను యివ్వాలి.

— భావి పారకంక్రింద లెక్కలలో నమోదుచేయబడిన భూమి ప్రభుత్వ నీటిసప్లయిద్వారా సాగుచేయబడిన పక్షంలో అట్టిభూమికి భావి పారకంరేటు గాకుండా ప్రభుత్వం నీటితీరు వాయే విధించబడుతుంది.

ప్రభుత్వ ఆయకట్టులోనే జేర్చబడి భావిక్రింద సాగు అవుతూ బందోబస్తుప్రకారం భావిపారకంరేటు చెల్లించేభూములలో సాగుమార్పిడి వచ్చినా అంటే వరికిబడులు ఎక్కువనీరు కావాల్సివచ్చే చెరుకు, అరటి, తమలపాకు మున్నగు తోట వైల్లు పండించినప్పటికీ భావిపారకంరేటు వసూలుచేయబడాలి తప్ప అదనంగా శిస్తు విధించరాదు. అంతేగాకుండా తనభావిని అభివృద్ధిగావించుకొని బందోబస్తులో భావిక్రింద నిర్ణయించిన ఆయకట్టుకు మించిగూడ ప్రక్కనున్న ఖుస్కిభూమిని సాగులోకి తెచ్చినా అదనపుశిస్తు చెల్లించుకోవసరంలేదు.

పైన తెల్పిన భావులక్రింద సాగుభూములకు రాళ్ళవర్షం కురిసి, వరదలుపారి, మిడతలదండువచ్చి యిలాంటిరైతుల శక్తికి మించిన అవాంతరాలు వచ్చిన సందర్భాలలోతప్ప రిమిషను ఇవ్వబడదు.

భావిపారకం, ప్రభుత్వం నీటిసప్లయ, రెంటిద్వారా సాగు అయ్యే భూములు:—

ఈ విధంగా లెక్కలలో నమోదుఅయిన తరిభూముల సందర్భంలో యీ క్రిందివిధంగా రేట్లు విధించబడుతాయి.

— ప్రభుత్వ నీటిసప్లయ, భావిపారకం రెండువిధాల ఆధారంవున్నదో ఫసలీ తరిభూమువిషయంలో ప్రభుత్వం నీటి పారుదల సాధ్యంకానప్పుడు (చెరువు లేక కాలువ గండ్లుపడి పోయి నీరంతా పోయినప్పుడు) భావిపారకంద్వారా సాగుచేయ

బడితే ఆ పంటకు మామూలుగా చెల్లించే రేటుతో $\frac{2}{3}$ వంతు 'కమి ఏక్ సాలా' క్రింద రిమిషను యివ్వబడుతుంది,

ఏక్ ఫసలీ (ఆబీ) తరిభూమి అయినప్పుడు ఆబీపైరు ప్రభుత్వం నీటిసప్లయి ద్వారానూ, తాబీపైరు ప్రభుత్వ నీటిసప్లయి లేకుండా భావిపారకంద్వారానూ సాగు అయివుంటే ముందు తాబీరేటు ఎంతో నిర్ణయించి ఆ రేటులో $\frac{2}{3}$ వంతు "కమి ఏక్ సాలా" క్రింద రిమిషను ఇవ్వాలివుంటుంది.

ఆబీపంటకు ప్రభుత్వ నీటిపారకం, తాబీపంటకు ప్రభుత్వం నీటిసప్లయి, భావిపారకం రెండూ నిర్ణయించివున్న సందర్భంలో చెరువుకు గండిపడిపోయి ఆబీపైరు పెట్టకుండా పడావుగా వుండడం. తాబీపైరుగూడ ఏకారణంచేతనైనా పెట్టకుండా వుంచడం జరిగినప్పుడు ఆబీకిస్తీలో పూర్తిగా రిమిషను ఇవ్వాలివుంటుంది. తాబీకిస్తీకి ఆబీకిస్తీ మొత్తంలో సగం మాత్రం వసూలుచేయాలివుంటుంది.

—దో ఫసలీ తరిభూమి విషయంలో ఆబీపైరుకు ప్రభుత్వ నీటిసప్లయి, తాబీపైరుకు భావినీరు సప్లయి జరుగుతూ వున్నప్పుడు ఏ కారణంచేతనైనాగాని ప్రభుత్వ నీటిసప్లయి లోపించి ఆబీలో ఖుష్కీసాగు, తాబీలో భావిపారకంద్వారా తనసాగు జరిగివున్నట్లయిన ఆబీకిస్తీకి ఖుష్కీరేటున్నూ, తాబీకిస్తీకి భావిపారకంక్రింద తరిరేటున్నూ వసూలుచేయ బడుతుంది.

తాబీలోగూడ ఎట్టికారణం లేకుండానే అసలుభూమిని పడవు పెట్టివున్న సందర్భాలలోగూడ తాబీలో భావిపారకంక్రింద పూర్తి తరిరేటు వసూలుచేయబడుతుంది.

ఆబీపైరుకు ప్రభుత్వ నీటిసప్లయిలేక తాబీకారుకు నిర్ణయించిన భావిపారకంక్రిందనే సాగుచేస్తే ఆబీకిస్తీకి ఖుష్కీరేటు విధించబడుతుంది.

ప్రభుత్వ నీటిపారకంద్వారా ఆబీపైరు సాగుఅయి తరువాత పైరు, నీరుచాలక ఎండిపోవడం, తరువాత తాబీపైరు భావిపారకంక్రింద పండించడం జరిగితే తాబీకిస్తీకి భావిక్రింద పూర్తి తరిరేటు వసూలుచేయబడుతుంది.

— ప్రభుత్వ నీటిసప్లయిద్వారా సాగుఅయి, పైరు పూర్తికాలంలో సగంకాలానికి తగ్గకుండా నీరుసప్లయి అయి ఆ తరువాత ప్రభుత్వ నీరుసప్లయిగాక యితర ఏ ఇకుదాదీ భావి పారకంద్వారా పైరు పెంచబడ్డప్పుడు రిమీషను కోరడానికి వీలులేదు. అంటే, తరిరేటే చెల్లించుకోవాలి. ప్రభుత్వం నీటి సప్లయి సగంకాలానికి తక్కువ వున్నప్పుడు “కమీ ఏక్ సాలా” క్రింద తరిరేటు రిమీషను ఇవ్వబడాలి.

ప్రభుత్వ నీటిపారుదల వనరుకు గండిపడ్డప్పుడు రైతులు తమ స్వంత శ్రమ, ఖర్చులతో పైరు నాశనంగా ండా కాపాడుకున్నప్పుడు తరిరేటులో సగంవరకే శిస్తు వసూలుచేయాలి.

(ఆ) ప్రభుత్వ నీటివనరులకింద తరిభూములు

— బందోబస్తు కాలమప్పుడు ఏకీ ఘసలీ తరిభూములుగా గాని లెక్క కట్టబడిన అన్నిరకాల తరిభూముల సందర్భంలోనూ ఆబీ పంట మొదటి పంటగానూ, తాబీపంట రెండవపంటగానూ పరిగణింపబడుతుంది. ప్రభుత్వ నీటి సప్లయ సక్రమముగా వుంటే ప్రభుత్వ ఆయకట్టుకింద సాగుఅయ్యే అన్నిరకాల తరిభూములలోనూ ఆబీ తప్పనిసరిగా సాగు చేయాలి. నీటిసప్లయ సక్రమముగా వుంటే తాబీకారుగూడ తప్పనిసరిగా సాగు చేయాలి. దో ఘసలీ తరిభూములలో ఆబీ కారుకు పూర్తి తరిరేటున్నూ, తాబీకారుకు ఆబీరేటులో సగం రేటున్నూ వసూలుచేయబడుతుంది.

తగినకారణాలు లేకుండా భూమిని పడావుగా వుంచితే రిమిషన్ యివ్వబడదు.

— ఆబీకారు సాగుకు ఆశ్లేషకార్తిఆఖరి గడువుగా పరిగణింపబడుతుంది. ఆశ్లేషకార్తిలో సెరు సరిపడ వున్నట్లయిన ఆబీకారు తప్పనిసరిగా సాగుచేయాల్సి వున్నట్లే భావించబడుతుంది.

బుగ్గనీటి పారకంద్వారా సాగుఅయ్యే భూములకు గూడ యితర ప్రభుత్వ నీటివనరుల పారకంద్వారా సాగు అయ్యే భూములకు వసూలు గావించే తరి రేటునే వసూలు చేస్తారు.

(ఇ) పక్కా మరియు కచ్చా బుక్కిలు ద్వారా తరిసాగు
(శాశ్వత మరియు తాత్కాలిక ఏతం లేక గూడలు)

నదులు, వాగులు మున్నగు సహజ నీటి పారుదల వనరులనుండి బుక్కిలద్వారా అంటే ఏతం లేక గూడలద్వారా ఖుష్కిభూములుగా నమోదు అయిన భూములలో తరి పండించు కోవ చ్చును. అలాంటప్పుడు తరిరేటు విధించబడదు శాశ్వతంగా ఏతం ఎత్తుకుని సాగుచేసుకుంటుంటే ఆ పొంతంలోవున్న గరిష్ట ఖుష్కిరేటును విధించాలి. తాత్కాలికంగా గూడల ద్వారా సాగుచేసుకొంటుంటే $1\frac{1}{4}$ ఖుష్కిరేటు విధించాలి. ఈ రేట్లకు మించి శిస్తు వసూలు చేయరాదు.

— బందోబస్తుద్వారా శిస్తు ఖాయ పర్చనట్టి ప్రభుత్వ ఆయకట్టుకింద సాగుఅయ్యే నదులు, వాగులు చేరువనున్న తరిభూములకు ఆ నదులు వాగులకు ఏతములు ఎత్తి సాగుచేసు కొంటూ వున్నప్పుడు శాశ్వతంగా ఏతాలు ఎత్తి సాగుఅయ్యే భూములకు ఆ పొంతంలో అమలులోవున్న గరిష్టరేటున్నా మరియు ఆ రేటులో ఎనిమిదోవంతున్నా శిస్తురేటు విధించాలి. ఏతములద్వారా గాకుండా తాత్కాలికంగా గూడల ద్వారా సాగు అవుతున్న గరిష్ట ఖుష్కి రేటున్నా మరియు అందులో నాలుగోవంతున్నా వసూలుచేయాలి.

(ii) భాగాతు లేక తోటపైర్లు:—

ప్రభుత్వ ఆయకట్టులో చేరనట్టి ఖుష్కిభూములలోని స్వంతభావులద్వారా సాగుఅయ్యే తరిభూములకు ఖుష్కిరేట్లు

మాత్రమే వసూలు గావించాలని లోగడనే చూపాం. అదే విధంగా ఖుష్కీ భూములలోని స్వంతభావులకింద భాగాతుపైర్లు వేసినప్పుడు గూడ ఖుష్కీ రెట్లే వసూలుచేయాలి. ఇక ప్రభుత్వ నీటిసప్లయిద్వారా పండించే తోటపైర్లుకు ఏవిధమైన రేట్లు వసూలుచేయబడతాయో పరిశీలిద్దాం. ముందు చెరుకుపంట గూర్చి విచారిద్దాం.

(అ) చెరుకుపైరు సాగు:—

(i) ప్రభుత్వ నీటిసప్లయిద్వారా పండించే ఆబీకారుకు విధించే తరిరేటుకు చెరుకుపంట పండించినప్పుడు సాధారణంగా రెట్టింపు విధించుతారు. ఎకరంలో నాలుగోవంతు అంటే 10 గుంటలకు తక్కువ భూవిస్తీర్ణంలో చెరుకు వేసినా 10 గుంటలు విస్తీర్ణానికే పైనతెల్పినవిధంగా రేటు వసూలుచేస్తారు.

(ii) చెరుకుపైరుకు ముందు నీటిసప్లయి చేయాలి. ఆ తరువాతనే యితరపైరులకు నీరు సప్లయిచేయాలి.

(iii) మోడెము మరియు మకరమోడెము చెరుకుపైరులకు అంటే రెండోకారు మరియు మూడోకారు చెరుకుపైర్లుకు రెంటికీ మొదటి తాబీకారు రేటునే వసూలుచేస్తారు.

మొదటికారు చెరుకుపంట పూర్తి అయ్యాక తాబీకారు సాగుచేస్తే పూర్తి తాబీకారురేటు వసూలుచేయ బడుతుంది. అయితే తప్పనిసరిగా రైతు తాబీకారుసాగు చేయాలన్న నిర్బంధంలేదు.

(iv) నీటికరువువచ్చి ప్రభుత్వం మామూలుగా నీరు సప్లయి చేయజాలకపోయినప్పుడు ప్రభుత్వ వనరునుండి గూడల ద్వారాగాని లేక మరోవిధంగాగాని చెరుకుతోటకు ఒక నెల రోజులకు తక్కువ లేకుండా నీరు పారించుకుంటే అలా పారించు కున్నంతకాలం ప్రతినెలకూ చెరుకుపైరుకు మామూలుగా విధించే పూర్తి రేటులో పన్నెండోవంతు రిమిషను ఇవ్వబడు తుంది. అలా పారించుకున్నకాలం నెలకు తక్కువవుంటే అసలు రిమిషను కోరడానికి అవకాశంలేదు. చెరుకుపైరుకు విధించే పూర్తి శిస్తును చెల్లించాల్సిందే.

(ఆ) ఇతర తోటపైరులు — ప్రభుత్వ నీటిసప్లయి సకరి మముగా వున్నప్పటికీ ప్రభుత్వ ఆయకట్టులో జేర్చబడిన తరి భూమిలో భాగాతుపైరులువేస్తే కిస్తీ పూర్తి తరిరేటు వసూలు చేయబడుతుంది. సంవత్సరంతా ప్రభుత్వ నీటిసప్లయివున్న తోటపైరులకు పూర్తి తరిరేటుకు రెట్టింపు వసూలుచేయ బడుతుంది.

బందోబస్తు అప్పుడు ప్రభుత్వం ఆయకట్టులో జేర్చబడిన భాగాతుభూమిగా నిర్ణయింపబడినదాని తరంరేటు, ఆబీకారుకు చెల్లించే రేటుకు సమానంగా వున్నప్పుడు అట్టిభూమిలో వరి సాగుగాని లేక చెరుకుపైరు సాగుగాని చేసివున్నట్లయిన ప్రభుత్వం ఆయకట్టులోజేరిన తరిభూములకు విధించిన రేటుచే వసూలు చేయాలి.

ప్రభుత్వ సీటిసప్లయిద్వారా తమలపాకుతోట వేసిన
ప్పుడు దానికి దోఘసలీ తరిభూమికి విధించే పూర్తి రేటు విధిం
చబడుతుంది. చెరుకుతోటలవలెనే తమలపాకు తోటలుగూడ
10 గుంటల విస్తీర్ణానికి తగ్గివున్నప్పటికీ, 10 గుంటల విస్తీర్ణానికి
తగిలే రేటునే వసూలుచేస్తారు.

(III) ఖుష్కి-భూములపై రేట్లు:—

భూమి తరములనుబట్టి ఖుష్కి-రేట్లు విధించబడుతాయి.

ఒకసంవత్సరంలో ఖుష్కి-భూమిలో ఎన్ని కారులు పండిం
చినా ఒకే ఖుష్కి-రేటుకంటే అధికంగా వసూలుచేయరాదు.

— ఖుష్కి-భూమిలో వర్షాధారంతో తరిపంట పండిం
చితే (ఆస్మాన్ తరి) అందుకు అదనంగా శీస్తు వసూలుచేయ
రాదు. అయితే ప్రభుత్వ సీటిపారుదల వనరుకుచెందిన ఏ చెరు
వు లోదట్టులోనే అట్టి ఆస్మాన్ తరిసాగు చేస్తేగాని లేక ఆ
చెరువులోకిపారే సీటిద్వారా సాగుచేస్తేగాని అట్టి సందర్భా
లలో కనిష్ట తరిరేటు విధించబడుతుంది.

— సాధారణంగా ఖుష్కి-భూములకు రిమీషను ఇవ్వ
బడదు. అయితే మానవాతీతమైన కారణాలవలన పంటలు
పూర్తిగా పోయినప్పుడు రైతులు రిమీషను కోరవచ్చును.
రిమీషను ఇవ్వడమా లేదా అన్నది ఆయా జిల్లాకలెక్టర్లపై
ఆధారపడి వుంటుంది.

(IV) లోకల్ సెస్సుల విధింపు.

భూమిశిస్తుపై రూపాయికి అణాచొప్పున సెస్సు విధింపబడి అదనంగా భూమిశిస్తుతోపాటు వసూలుచేస్తారు. తరి, ఖుస్కి భాగాతు మున్నగు భూములన్నింటిపై యీ సెస్సు విధించబడుతుంది. అయితే సేతీసింధీలు, నీరాడీలు, మాదిగలు, బలోతాదార్లు మున్నగు పనిపాటలవారికి ఇవ్వబడిన సర్వీసు యీనాంభూములపై సెస్సువసూలుచేయబడదు. అంతేగాకుండా అనుమతిలేని సాగు చేసినప్పుడు చెల్లించే అపరాధపు పన్నులపై గూడ యీ సెస్సు విధించబడదు. భూమిశిస్తు చెల్లే పట్టాభూములపై మాత్రమే యీ సెస్సు వసూలుచేయబడుతుంది.

(V) (అ) పట్టాభూములలోవుండే ఫలవృక్షాల (తాడి, ఈత్త, విప్పచెట్లు మినహా) పంటనుగూడ ఇటీవలవరకు అంటే 1359 వ ఫసలీ (1949 సం.)వరకూ ప్రభుత్వం అర్హాజుపెడుతూ వుండేది. అందుచేత పట్టాదారే ఆ పంటను సంవత్సరం సంవత్సరం పోడుకోవాల్సి వచ్చేది. పాటనాటికి గత పదిసంవత్సరాల మీద సగటుపాట మొత్తంలో సగం చెల్లించి, పట్టాదారు తన పట్టాభూమిలోవున్న ఫలవృక్షాల పంటను అనుభవించుతూ వుండేవాడు. ఈ పద్ధతి 1359 ఫసలీ (1949 సం) లో అంతం చేయబడింది. నేడు పట్టాభూములలోని ఫలవృక్షాల సర్వసంపదలపైన పట్టాదారుడే హక్కు. ఫలవృక్షాల పంటను అనుభవించేందుకు పట్టాదారు ప్రభుత్వానికి ఏవిధమైన పన్ను చెల్లించనవసరంలేదు.

(ఆ) 1340 ఫసలీ (1930 సం.) వరకు తెలంగాణాలో ప్రభుత్వంకు చెందిన పోరంబోకు, గైరాన్, భారిజ్, కాతాభూములలో పశువులు మేపుకొనేందుకు బంచరాయిపన్ను దానిపై సెస్సు వసూలుచేయబడుతూ వుండేది. కాని ఆ తరువాత ఆ పైన తెల్పిన భూములలో అట్టి బంచరాయిపన్ను, సెస్సు వసూళ్లు నిలుపుచేయబడ్డాయి. అయినా బంచగొండిఉడ్యోగులు, పటేలు పట్వారీలు కలసి రైతులనుండి ఆపన్ను వసూలుచేస్తూ వచ్చారు. దీనిపై రైతుల తీవ్రాందోళన ఫలితంగా 1358 ఫసలీ (1948) లో హైదరాబాదు ప్రభుత్వం రెవెన్యూ శాఖ కింది రెవెన్యూ ఉడ్యోగులందరికీ పోరంబోకు, గైరాన్, భారిజ్ కాతాభూములలో బంచరాయిపన్ను వసూలుచేయరాదని వుత్తరువుపంపింది.

అయితే ప్రభుత్వంకు చెందిన అన్ రిజర్వులలో అనగా రమనాభూములలో పచ్చికను అరాజు గావించే పద్ధతి యెప్పటి మాదిరే కొనసాగుతుంది. అదేవిధంగా రిజర్వు అడవులలో జంగ్లాతువాండ్లు పశువులు మేపుకొనేందుకు పుల్లరిరేట్లు వసూలు చేస్తూ వుంటారు.

“శిస్తు రెమిషనులు” :—

గ్రామాల్లో శిస్తు రిమిషన్ (మాఫీ) ఇవ్వవలసిన పరిస్థితులు ఏర్పడినప్పుడు, ఈ విధంగా దొరికే రిమిషనులలో అత్యధికభాగాన్ని అనుభవించే భూస్వాములు, ఈ పేరుతో నాలుగు డబ్బులు సంపాదించుకోడానికి తయారయ్యే ప్రైవీకారులు,

కొంతభాగాన్ని కాజేయడానికి ప్రయత్నించే పటలు, పట్నా
రీలు చొరవతీసుకోవడం జరుగుతున్నది. ఒకవిశాలప్రాంతంలో
ఇలాంటి పరిస్థితు లేర్పడినప్పుడుమాత్రమే ప్రజాసంఘాలు
కొంతవరకు కదిలి ఆందోళనచేయడం జరుగుతున్నది. దీనివలన,
రిమిషనులన్నీ, ఈ ప్రజావ్యతిరేకుల దయాదాక్షిణ్యాలకు వదిలి
వేయబడుతున్నవి. అంతేగాక, ప్రభుత్వం ప్రజాఆందోళనకు తట్టు
కోలేక శిస్తులను, లేక వాటిలో కొంతభాగాన్ని బరాయిందా
పెట్టడంతో, ఆందోళన చల్లారిపోతున్నది. రైతులు ఏదో
విధంగా గండం కొంతవరకైనా కడతేరింది గదాయని, యీ
బరాయిందాలతోనే సంతృప్తిపడుతున్నారు. కొన్నిసార్లు ఈ
బరాయిందాలనే, మాఫీలని పొరబడి, తీరా మరుసటిసంవత్సరం
శిస్తువసూళ్ళకు పూనుకునేసరికి, వాటిని చెల్లించలేక అప్పుల
పాలై కృంగిపోతున్నారు.

రెమిషను లిప్పించడంలోనూ, వాటిని అమలు జరిపిం
చటంలోనూ ప్రజా వ్యతిరేకులచేతికి చొరవను పోలిస్తే, చొరి
కిన రెమిషనులోకొంతభాగాన్ని—తరచుగాసగభాగంవరకువారు
కాజేస్తూఉంటారు. రైతులు, శిస్తులో ఎంతతగ్గినా తగ్గినట్టేనని,
మిగిలినదానితోనే సంతృప్తిపడుతున్నారు. దీనికిబదులుగా ఆది
నుంచీ చివరిదాక రైతుసంఘాలే చొరవతో పనిచేస్తే, రిమిషను
లను సాధించడమేగాక, అమలుజరిపించడంగూడా జరిగి, రైతాం
గానికి దీనివలన పూర్తిగా లాభపడుతుంది. ఒకసారి శిస్తులను
బరాయిందా పెట్టడానికి ప్రభుత్వమంగీకరిస్తే, దానిని మాఫీ

చేయించడానికి కనీసం, భూస్వాములను మినహాయించి, తక్కిన రైతాంగానికైనా ఎడతెగనికృషి చేయడం గూడా అవుసరం.

చట్టాలప్రకారం, శిస్తు రెమిషనులకున్న అవకాశం చాల తక్కువ. కనుక రెమిషనులు దొరికేది ప్రజాందోళనమీద ఆధారపడివుంటుంది. కనుక, ఒకవైపున చట్టరీత్యా జరుపవలసిన వ్యవహారకాండను జరుపుతూనే, పెద్దఎత్తున ప్రజాందోళనకు గూడా పూనుకోవడం అవుసరం.

ఇంతకుపూర్వం నీటివనరులోకి ముఖకార్తెలోని చివర రోజున నీరువచ్చినా, ఆవిసిస్తు పూర్తిగా వసూలుచేయడం జరిగేది; రెమిషను ఇవ్వడం జరుగకపోయేది. ఈ విధంగావచ్చిన నీరుతో నారుపోసి, నాట్లు వేస్తే, పంటపండేది చాలా స్వల్పం. కనుక రైతాంగం చాలా నష్టపడుతూవచ్చింది. ఆంధ్రమహాసభ దీనికి వ్యతిరేకంగా తీవ్రమైన ఆందోళన చేసినను ఫలితంగా 22-8-49 నాడు, ఆస్టేషను చిరకార్తెగా నిర్ణయిస్తూ, ప్రభుత్వం ఆర్డరు జారీచేయడం జరిగింది.

—♦ శిస్తు రిమిషన్లు - వాటినియిచ్చే విధానం. ♦—

(అ) (i) ఖుస్కీభూములలో పంటలు ఏవో మానవా తీతమైన కారణాలవలన అనగా విపరీతమైన రాళ్లవానకొట్టో, వరదలుపారో యికా ఇదేవిధమైన ప్రకృతికి సంబంధించిన అవాంతరాలు వచ్చినప్పుడుతప్ప, సాధారణ పరిస్థితులలో

పంటలు పండకపోయినా రిమిషను ఇవ్వబడదు. పైనతెల్పిన అసాధారణ పరిస్థితులలో సంఘటన జరిగినవెంటనే పట్నాకీ తహశీలుదారుకు మరియు డిప్యూటీ కలెక్టరుకు (దువ్వం తాలూకా దారుకు) పైర్ల నష్టాలగూర్చి రిపోర్టుపంపాలి. ఆ రిపోర్టును ఆధారంగాగొని తహశీలుదారుగాని లేక దువ్వం తాలూకా దారుగాని నష్టపడిన పైర్లగూర్చి పంచనామా చేయడానికి రావాలి. పంచనామా రిపోర్టును తాలూకాదారుకు వెంటనే వారు పంపాలి. ఆ పంచనామా రిపోర్టునునమ్మి తాలూకా దారు రిమిషను ఇవ్వవచ్చు; లేదా ఇవ్వకపోవచ్చు. అదంతా తాలూకాదారు నిర్ణయంపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

(ii) ఆయకట్టులోజేరిన అంటే ప్రభుత్వపు నీటిసప్లయి ద్వారా సాగుఅయ్యే తరిభూములను నీటిసప్లయి సక్రమముగా వున్నప్పుడుగూడ సాగుచేయకుండా పడావుపెట్టితే రిమిషను కోరే హక్కుఉండదు. అలాగాకుండా యీ క్రింద పేర్కొన్న కారణాలవలన సాగు కాకపోతే రిమిషనుకోరేహక్కు వుంది. ఆశ్లేషకారైవరకు నీటివనరులోకి నీరు రానప్పుడు, ఆబీళిస్తు రెమిషన్ ఇవ్వబడుతుంది.

—ప్రభుత్వం నీటిపారుదల వనరుకు అసలు నీరు రాకపోయి సాగు కానప్పుడు,

—అధిక వర్షాలవలన నీరు ఎక్కువఅయి సాగు చేయడమే సాధ్యంకానప్పుడు,

—ఆబీ, తాబీ కారులలో ఏకారుగూడ సాగు చేయడానికి భూమిసాగు లాయకుగా లేనప్పుడు,

—సాగునీరు చెరువులో అత్యధికంగావుండి అసలు పంటకా
ల్వల తూములే తెరవడానికి సాధ్యముకానంత లోతుగా
నీరు వున్నప్పుడు,

—పైన తెల్పిన మానవాతీతమైన ప్రకృతి ఇబ్బందులు కల్గి
నప్పుడు,

తప్పక రిమిషన్ ఇవ్వాలివుంటుంది. అంటే పూర్తి
తరిశిస్తు రేటు వసూలుచేయరాదు. ఖుష్కి రేటుమాత్రమే
వసూలుచేయాలి.

(iii) ప్రభుత్వ నీటిసప్లయిద్వారా సాగుఅయ్యే తరిభూ
ములలో ఏనెంబరు లేక ఆ నెంబరులోనిభాగం (పోటునెంబరు)
కుచెందిన భూమి పైనతెల్పిన కారణాలవలన సాగు అవకుండా
పడావుగా వున్నప్పుడు, ఆ గ్రామ పట్వారీ మరియు గిర్దావరు
రిపోర్టుపైనగాని లేక అట్టి సాగుకానట్టి భూముల యజమాని
రిమిషన్ కోసం తహశీలుదారుకు దరఖాస్తు పెట్టుకోవడం జరి
గినప్పుడుగాని రిమిషన్ ఇవ్వబడాలి. అలాఇచ్చే రిమిషన్ ను
“కమీ ఏక్ సాలా” క్రింద ఇవ్వబడిన రిమిషన్ అంటారు.

(iv) నీటిసప్లయి సక్రమముగా లేకపోయి తరిపంట నష్ట
మైపోయినప్పుడు యీక్రింద చెప్పబడిన ప్రకారం రిమిషను
ఇవ్వాలివుంటుంది.

—దో అణాపంటకు తక్కువ పండినప్పుడు పూర్తి రిమిషను
ఇవ్వాలి.

—దో అణాకు మించి చార్ అణాకంటే అధికంగా పంట పండి నప్పుడు శిస్తులో $\frac{2}{3}$ వంతు రిమిషన్ ఇవ్వాలి.

—చార్ అణాకంటే పంట అధికంగా వున్నప్పుడు రిమిషన్ ఇవ్వబడదు.

పంటను అంచనా వేసేప్పుడు వరిగడ్డి విలువను గణన లోకి తీసుకోరాదు. ప్రభుత్వ నీజిసప్లయిద్వారా సాగుఅయ్యే వరి, చెరుకు, తమలపాకు మున్నగు యితర తోటపైర్లు అన్నిటి సందర్భంలో పైవతెల్పిన నిబంధనలు వర్తించుతాయి.

(ఆ) శిస్తురిమిషన్లుకోసం దరఖాస్తుచేసుకొనేవిధానం:—
శిస్తు రిమిషనులకై దరఖాస్తులన్నీ తహశీలుదారుకుగాని లేక నాయబ్ తహశీలుదారుకుగాని పెట్టుకోవాలి. స్టాంపుబిళ్లలు అతికించనవసరంలేదు. ఉత్త తెల్లకాగితంపై వాతపూర్వకమైన దరఖాస్తు ఇచ్చుకోవాలి. ఆబీపంట విషయంలో అయితే దరఖాస్తును నవంబరు 22 వ తేదీ లోపలనూ, తాబిపంట విషయంలో అయితే ఏప్రిల్ 15 వ తేదీ లోపలనూ పెట్టుకోవాలి. ఆ తేదీలు దాటితే రిమిషను దరఖాస్తులు తీసుకోబడవు.

చెరుకుపంట సందర్భంలో మరోపద్ధతి అనుసరించాలి. చెరుకుమొక్క మొలవకుండానే పైరు నష్టపడిపోతే జూన్ నెలాఖరులోగా దరఖాస్తు పెట్టుకోవాలి. చెరుకుమొక్క మొలిచాక పంట నష్టమైపోతే నవంబరు 15 వ తేదీలోపల పెట్టుకోవాలి. అయితే కొన్ని ప్రత్యేకసందర్భాలలో నవంబరు 15 నుండి

డిశెంబరు 30 వ తేదీవరకు దరఖాస్తులు పెట్టుకోవచ్చును.
(తహశీలుదారు అనుమతిపై.)

రైతుకు చదువురాని సందర్భంలో పట్వారీ దరఖాస్తును వ్రాసిపెట్టాలి. అందుకు అదనంగా ఏమీ రైతునుండి వసూలు చేయరాదు.

పైన తెల్పినవిధంగా శిస్తు రిమిషన్ కోసం పెట్టుకోబడిన దరఖాస్తులను విచారించేందుకు దరఖాస్తులు చేరిన వెంటనే తహశీలుదారుగాని లేక నయబ్ తహశీలుదారుగాని వాటిని గిర్దా వారుకు పంపుతూ, తక్షణం నష్టపడిన పొలాలను పంచనామా గావించేందుకు ఉత్తర్వులు జారీచేయాలి. గిర్దావారు బాగా వ్యవసాయపరిస్థితులు తెలిసిన పంచలయెదుట పంటను అంచనా వేస్తాడు. ఆ అంచనా రిపోర్టును తక్షణమే తహశీలుకుపంపాలి. గిర్దావారు గావించిన పరిశీలనేగాకుండా నాయబ్ తహశీలు దారు సలూదాకు తక్కువగాని రెవెన్యూఉద్యోగి మరొకరు రిమిషన్ దరఖాస్తు అందిన 15 రోజులలోపల స్వయంగా వచ్చి నష్టపడిన పంటలను తనిఖీచేయాలి.

పైవిధంగా తనిఖీఅయ్యేంతవరకు ముఖ్యంగా గిర్దావారు తనిఖీ పూర్తి అయ్యేంతవరకూ రైతులు తమ పైరులను కోయ కుండా అట్టిపెట్టాలి. అలాగాకుండా గిర్దావారు తనిఖీలోపలనే పైరులు కోసివేసినట్లయిన అట్టి పైరులసందర్భంలో రిమిషన్ కోరడానికి హక్కుపోతుంది.

గిర్దావారు పంచనామాఃపోర్టు, గాయబ్ తహశీలుదారుగాని లేక ఆ హామీదాలోవున్న మరొక రెవెన్యూఉద్యోగి రిపోర్టు చేరాక తహశీలుదారు వాటిపై తన అభిప్రాయాన్ని వ్రాసి దువ్వం తాలూకాదారుకు పంపుతాడు. ఈ రిపోర్టుల నాధారంగాగొని రిమిషను ఇవ్వవలసిన సందర్భాలలో రిమిషను యిస్తూ జమాబందీలో ఆఖరి ఉత్తర్వులు జారీ చేయబడుతాయి. ఇలా ఇవ్వబడే రిమిషన్ ను “మాఫీ షక్ సాలా” అంటారు.

రిమిషన్ ఇచ్చేందుకు వైనతెల్పిన క్రమమంతాచూస్తే ఆచరణలో రైతులకు లంచగొండి ఉద్యోగులు బాగా అన్యాయంచేయడానికి యెంతో అవకాశంవుంది. అసలు రిమిషను యిచ్చే నిబంధనలే కఠినంగా వున్నాయి. అందులోనూ వాటిని ఆచరణలో నిరంకుశ, లంచగొండి ఉద్యోగస్తులు అమలుజరపరు. అందుచేత వైనతెల్పిన రిమిషను నిబంధనలు అయినా అమలు జరిగేట్లు రైతువర్గం కృషిచేయాలి. లేని హక్కులకోసం ఆందోళన గావించుతూ వున్న హక్కులను అమలుజరుపు కొంటూ వుండాలి.

—♦ భూమిశిస్తు వసూలుకు కిస్తీలు. ♦—

హాల్ సాల్ భూమిశిస్తు వసూలుకు ప్రభుత్వం ఈ క్రింది విధంగా నాలుగు కిస్తీలను నిర్ణయించింది. ఈ కిస్తీల ఆఖరి తేదీ లోపల ఆ కిస్తీకి యివ్వవలసిన శిస్తు మొత్తాన్ని చెల్లించాల్సి

వుంటుంది. అలా యివ్వకపోతే శిస్తు బకాయిక్రింద పరిగణించి బకాయి వసూలుగావించేపద్ధతి అనుసరించుతారు.

కిస్తీలు:—

(అ) ఖుస్కీ మొదటిపైరు లేక పురాస:- ఈ పైరుకు చెల్లించాల్సిన శిస్తును ప్రతిసంవత్సరం జనవరి ఒకటవ తేదీనుండి జనవరి 21 వ తేదీవరకు వసూలుచేస్తారు. ఈ కిస్తీకి కట్టాల్సిన ఆఖరుతేదీ జనవరి 21 వ తేదీ.

(ఆ) ఆబీపంట లేక మొదటికారు తరి:— ఈ పంటకు గూడ పైనతెల్పిన తేదీలలోచే శిస్తు వసూలుగావిస్తారు.

(ఇ) రబీపంట లేక మాగీపంట:- ఈ పంటకు ఏప్రియల్ 1 వ తేదీనుండి ఏప్రియల్ 21 వ తేదీవరకు శిస్తు వసూలు చేస్తారు. ఆఖరుకు చెల్లించాల్సినతేదీ ఏప్రియల్ 21 వ తేదీ.

(ఈ) తాబీ లేక వేసంగికారు - ఈ పంటకు చెల్లించాల్సిన శిస్తును జూన్ 16 వ తేదీనుండి జూన్ 30 వ తేదీలోపల చెల్లించాలి.

ఈ నాలుగుకిస్తీలలో మొత్తం సంవత్సరంలో రైతులు చెల్లించాల్సిన భూమిశిస్తు, నీటితీరువ అంతా చెల్లించాల్సి వుంటుంది.

—♦ జమాబుద్ది. ♦—

సంస్థానంలో భూమిశిస్తువిధానం, ప్రభుత్వ ఖజానాకు ఆదాయాన్ని బాగా హెచ్చించే ఉద్దేశ్యంతో నిర్ణయించబడింది. ముఖ్యంగా తెలంగాణ లో, తరిశిస్తు రేట్లను నిర్ణయించడంలో రైతులు చీటికిమాటికి పన్నులు చెల్లించవలసిన చెప్పి పట్టు చేయడం జరిగింది. దీనివలన పటేలు పట్వారీలు, రెవెన్యూ ఉద్యోగులు, రైతులను నానాబాధలు పెట్టి, లంచాలు వసూలు చేసుకోడానికి, మామూళ్ళను సంపాదించుకోడానికి అవకాశా లేచ్చడినవి. ఈ మామూళ్లు, లంచాలు, క్రిందివిధంగా ఉన్నవి.

1. ఖర్చులు:— పటేలు పట్వారీలు, ప్రతిరైతునుంచి రూపాయికొక అణానుంచి 8 అణాలవరకు వసూలుచేస్తూ ఉంటారు. ఈ విధంగావచ్చిన మొత్తాన్ని మాలీపటేలు, పట్వారీలు, రెవెన్యూ ఇన్స్పెక్టర్లు (గిర్దావర్లు), తహశీలు ఆఫీసుల్లోని క్లర్కులు, ఇతర ఉద్యోగులంతా ఒక సిస్టీతమైన రేటుప్రకారంగా పంచుకుంటారు. వీటినే “ఖర్చులు” అనేపేరుతో వసూలుచేస్తూఉంటారు. వీటిని చెల్లించుకోవడంవలన రైతులకు అదనంగా చేకూరే సౌకర్యాలేమీలేవు. పటేలు పట్వారీలు, రెవెన్యూ ఉద్యోగుల ఆగ్రహానికి పాతుకుపోతూ ఉండటానికి ఈ మామూళ్లు.

పటేలు పట్వారీలు ఈ లంచాలను పై ఉద్యోగులకు గూడా పంచిఇవ్వడంవలన, రెవెన్యూ ఇన్స్పెక్టర్లు ప్రత్యేకంగా

రైతుల భూముల్లోకి వెళ్ళి, సాగుకు సంబంధించిన హెచ్చుతగ్గులను పరిశీలించకనే, వారు రికార్డులో నమోదుచేసింది, చేసినట్టుగానే, 'సరిగా ఉండ'ని రాసి వేయడం, పై అధికారులు కూడా గుర్తించడం, జరుగుతూ ఉంటుంది. ఈ విధంగా రైతులపై విధించే శీస్తు అంతా పటేలు పట్వారీల దయాదాక్షిణ్యాలపై ఆధారపడి ఉంటుంది.

2. రైతులను ఇప్పించడానికి, చట్టానికి వ్యతిరేకంగా సాగుచేసిన భూమిపై తావానులను మాఫీచేయించడానికి, లేక తగ్గించడానికి ప్రత్యేకంగా లంచాలు రాబట్టుతారు పటేలు పట్వారీలు. వీటిలో కూడా రైతులకు దోషాలు—ముఖ్యంగా రైతులకు ఇచ్చిన క్షేత్రాలకు భాగం ఉంటుంది. ఈ పన్నులు కూడా జమాబందీలో విధించబడేవే.

3. రైతు చనిపోతే, అతని పట్టాభూమి, వారసుల పేర పట్టాకావడం, అమ్మకం, కొనడం మొదలగు పట్టామార్పులు జమాబందీలోనే జరుగుతూ ఉంటాయి. వీటి కొరకు కూడా పటేలు పట్వారీలు వందల రూపాయల లంచాలు తీసుకుంటారు.

రైతులు మొదటినుంచి జాగ్రత్తగా ఉంటూ, పటేలు పట్వారీలు తప్పురాతలు రాయకుండా చూచుకోడానికి, జాగ్రత్తలు పడడానికి, జమాబందీకి ముందుగానే పై అధికారుల దృష్టికి తెచ్చి, తమపై అదనపు శిస్తులు—వీటినే దండుగలని అంటారు. పడకుండా చేసుకోడానికి అవకాశం లేకుండా ఉంది. దీని ఫలితంగా, జమాబందీలో అదనపు శిస్తులు నిర్ణయింపబడి, చివరికిస్తీ అయిన

తాబీకిస్తీలు, మామూలు శిస్తుతోబాటు అదనపుశిస్తుగూడా చెల్లించవలసి వచ్చేవరకు రైతులు వాటిని చెల్లించలేక, ఇల్లు వాకిలిని, గొడ్డు గోడలను, తట్టు చెంబులను అమ్ముకొని చెల్లించవలసి వస్తూఉండేది. తాబీకిస్తీ సమయం. పంటలసమయంగాక తినడానికి తిండిదొరకిని వేసవికాలపు చివరితోజులు.

ఆంధ్రమహాసభ జమాబందీలో జరిగే అన్యాయాలకు, లంచాలకు వ్యతిరేకంగా ఆందోళన సాగించింది. దీనిఫలితంగా, పోలీసుచర్యతర్వాత, జమాబందిచేసేవిదానంలో కొన్నిమార్పులను ప్రభుత్వం ప్రకటించింది. వాటిఫలితంగా రైతులు, పటేలు పట్వారీలు, రెవెన్యూ ఇన్స్పెక్టర్లను కాదనిగూడా, జమాబందికిపూర్వమే నేరుగా తహశీలుదారుదగ్గరికి చేరుకొని తమకు అన్యాయం జరుగకుండా చూచుకోవచ్చును. దీని కార్యవిధానం ఇచ్చట వివరించబడుతున్నది.

ప్రతిసంవత్సరం చెల్లించాల్సిన భూమిశిస్తు మొత్తాన్ని తేల్చడానికి జమాబంది రెవెన్యూ ఉద్యోగులచేత జరుపబడుతుంది. బందోబస్తుద్వారా ఏగ్రామము కాగ్రామము చెల్లించాల్సినభూమిశిస్తు మొత్తాన్ని తేల్చినప్పటికీ ప్రతిసంవత్సరం సాగు భూమి విస్తీర్ణంలో కలుగుతూఉండే కమ్మ, జాస్తీలనుబట్టి శిస్తు మొత్తం తగ్గడం, హెచ్చడం జరుగుతూఉంటుంది. అంతేగాకుండా పంట నష్టపోతే రిమిషన్లుగూర్చి, అనుమతి లేకుండా సాగుచేస్తే తావాన్లుగూర్చి తేల్చవలసి ఉంటుంది. ఈ విధంగా ప్రతిసంవత్సరం ప్రతిపట్టాదారు ఆఖరుకు చెల్లించాల్సిన భూమి

శిస్తు మొత్తాన్ని తేల్చవలసిఉంటుంది. ఇందుకోసం తహశీలుదారు లేక దువ్వం తాలూకాదారు లేక తాలూకాదారు సందర్భానుసారంగా “జమాబంది” జరుపుకూవుంటారు.

తెలంగాణాలో తహశీలుదార్లు జరిపే ప్రాథమిక జమాబంది మార్చి నెలాఖరులోపలనూ, నాజిమ్ జమాబంది (అంటే మొగటి తాలూకాదారు లేక రెండో తాలూకాదారు) జరిపే ఆఖరి జమాబంది మే మాసాంతంకు జరపబడాలి.

తహశీలుదారు జరిపే ప్రాథమిక జమాబందియే ముఖ్యమైనది. ఇందులోనే రైతులకు అన్యాయాలు జరుగకుండా చూచుకోవాలి.

తహశీలుదారు తన తాలూకాను నాలుగు, మూడు సెంటర్లుగా విభజించి ఏయే సెంటరులో ఎప్పుడెప్పుడు జమాబంది జరిపేది నిర్ణయించి, ఆయా సెంటర్లకుచెందిన గ్రామాలకు ముందు తెల్పవలసివుంది. కాని సాధారణంగా పటేలు పట్వారీలకుమాత్రం తెల్పడం జరుగుతోందిగాని, గ్రామస్థులందరికీ తెల్పబడడం లేదు. ఈ విషయంలో రైతువర్క్కు ముందుగా జాగ్రత్త పడాలి.

తహశీలుదారు జరిపే ప్రాథమిక జమాబందిలో యీ క్రింది విషయాలగూర్చి చర్చించబడుతాయి.

(i) పట్వారీ తయారుగావించిన సాగుబడిలెక్కల వివరాలు (దీనినే ‘పహాని’ అంటారు). ఇందులో నమోదుగాబడి

నట్లు వాస్తవంగా సాగు అయిందీ లేదో పరీక్షిస్తారు. ఏమైనా హెచ్చుతగ్గులు వుంటే మార్పులుచేస్తారు. అంతచేత పట్టానికి లొచాలుయివ్వని కారణంవలననో లేక మరేకారణంవలననో సారిగా సాగుబడిలెక్కలను సమోహంచేయకుండావుంటే వాటిని జమాబందీలో సరిచేయించుకొని ఆ ప్రకారం శిస్తుమొత్తాన్ని తేల్చుకోవాలి.

(ii) రిమిషన్ దరఖాస్తులు ఏమైనావుంటే వాటిని కూర్చి సక్రమముగా తహశీలుదారు తయారుకావారుకు రిపోర్టుపంపేస్తు చూచుకోవాలి.

(iii) అనుమతిలేని సాగుచేయడంవలనగాని లేక అనుమతిలేకుండా ప్రభుత్వంభూమిని ఆక్రమించడం వలనగాని లేక మరేకారణంగాగాని తావాను విధించబడినట్లయిన, తావానును సాధ్యమైనంత తక్కువ చేయించుకొనేందుకు కృషిగావించాలి. సాధారణంగా మామూలుశిస్తు రేటును రెక్కింపుకంటే అధికంగా తావాను విధించకుండా ప్రయత్నించుకోవచ్చును.

(iv) లావునీ సాగువైయిచ్చిన భూములకు పట్టాలు మంజూరిచేసుకొనే విషయంగూడ జమాబందీలో వస్తుంది, అందుచేత సాధ్యమైనంతవరకు జమాబందీకాలంలో అలా పట్టాలు పొందేందుకు వుత్తర్వులను సంపాదించేందుకు కృషిచేసుకోవాలి.

(v) బందోబస్తు లెక్కలలో ఏమైనా పొరపాట్లువుంటే వాటిని సరిచేసుకొనేందుకు జమాబందీకాలంలో దరఖాస్తులు

యివ్వవచ్చును. అదేవిధంగా పట్టామార్పిళ్ళగూర్చి, జాయింటు విడగొట్టించుకొనేందుకుగూడ దరఖాస్తులు ఇవ్వవచ్చును.

(vi) రక్షితకాలుదారు ఫారాలు యిప్పించమనీ, తదితర కాలుదారు హక్కుల నమోదుచేయమనీ తహశీలుదారుకు దరఖాస్తులు జమాబందికాలంలో యిచ్చుకోవచ్చును.

(vii) చిన్నచిన్న జలాధారాలను పరీక్షించి మరమ్మతులకు వుత్తర్వులివ్వవలసిందిగా దరఖాస్తులు యివ్వవచ్చును. ఆ దరఖాస్తులను పరిశీలించే జమాబంది కాలంలోనే వాటిపై వుత్తర్వులు తహశీలుదారు జారీచేయవచ్చును.

అదేవిధంగా ప్రభుత్వ అవసరాలకుగాను రైతులనుండి ఎంతైక్వరీగావించిన (కొన్నట్టి) భూముల సందర్భంలోవున్న సమస్యలన్నింటినీ జమాబందికాలంలో పరిష్కరించుకోవచ్చును.

(viii) పట్వారీలు శిస్తువసూలులో డబ్బుతీసుకుని అసలు రశీదులు యివ్వకపోతేగాని లేక కొంత మొత్తానికిచ్చి కొంత మొత్తానికి రశీదులు ఇవ్వకుంటేగాని అట్టి అక్రమాలను తొలగించమనీ, చెల్లించినంతవరకు పూర్తి రశీదులు యిప్పించమని అడగడానికి రైతులకు హక్కువుంది.

(ix) పైన తెల్పిన విషయాలనేగాకుండా జమాబందికాలంలో తహశీలుదారు రైతులు విన్నవించుకొనే యితరవిషయాలగూర్చిగూడ వినాల్సివుంటుంది. జమాబందిజరిగేకాలంలో

ప్రతిరోజు రైతుల కష్టసుఖాలగూర్చి నోటిమాటద్వారా చెప్పుకొనేందుకు, వాతపూర్వకంగా ప్రత్యేకవిషయాలపై యిచ్చే అర్జీలు తీసుకొనేందుకు కొంతకాలం విచియోగించాలి. అంతేగాకుండా ఏ సెంటరులో జమాబంది జరుగుతూవుంటుందో ఆ సెంటరుకు చెందిన కొన్ని గ్రామాలలో నిలుపుమీదవున్న పంటలపరిస్థితిగూర్చి, మహిళలుగావించిన పంటలగూర్చి స్వయముగా పరిశీలించి, యితరులను విచారించి తెలుసుకోవాలి.

శివాయి జమాబందికి సంబంధించిన దరఖాస్తులు. ఆరాజులుగూడ జమాబందికాలంలో విచారింపబడుతాయి. అదేవిధంగా గడ్డిపాటలు, చాపలపాటలు, పండ్లవృత్తుల ఫలసాయాన్నిగూర్చిన వేలంపాటలు, వీటన్నిటిగూర్చిగూడ విచారణకు తేవచ్చును.

ఈ విధంగా జమాబందికాలంలో పైనతెల్పిన విషయాలన్నింటిగూర్చి తహశీలుదారు సక్రమముగా విచారించేందుకు రైతువర్కర్లు కృషిచేయాలి. జమాబంది విచారణకు రైతులను గుంపులు గుంపులుగా వారివారి ప్రత్యేక సమస్యలపై రాయబారం తీసుకువెళ్ళాలి. జమాబంది విచారణలో రైతువర్కర్లు స్వయంగా పాల్గొనేందుకు పూనుకోవాలి. అందుకు అవకాశం యివ్వాలని జమాబంది ప్రారంభం కాకమునుపే తహశీలుదారుపై ప్రజావత్తిడి తీసుకురావాలి. ఈ విధంగా జమాబందిలో పాల్గొని గ్రామ పటేలు పట్వారీలు రైతులకు చట్టవిరుద్ధంగా గావించే అనేక అక్రమాలను తొలగించాల్సివుంది.

ప్రతిసంవత్సరం మార్చి నెలాఖరులోగా తహశీలుదార్లు మైన తెల్పిన విధంగా జరుపబడే జమాబందీలు సక్రమముగా జరుపబడినవా లేదా అని మరల తాలూకాదారు మే మాసాంతం లోపల ఆఖరిజమాబంది జరుపుతాడు. ఆ జమాబందిలో ప్రధానంగా తహశీలుదారు ప్రాధమిక జమాబందిజరిపి పంపిన రిపోర్టులను ఆధారంగాగొని తిరిగి విచారణ జరుపబడుతుంది. సాధారణంగా తహశీలుదారు పంపిన జమాబంది రిపోర్టును తాలూకాదారు పెద్ద విచారణ లేకుండానే అంగీకరిస్తాడు. అవసరమనుకున్న మార్పులను చేయడానికి లేక పూర్తిగామార్చి నూతన రిపోర్టు తయారుచేయడానికి తాలూకాదారుకు అధికారంవుంటుంది. అందుచేత తహశీలుదారుగావించే ప్రాధమిక జమాబందిలో అన్యాయాలు జరుపబడినట్లయిన తాలూకాదారు జరిపే ఆఖరి జమాబందిలో అట్టి అన్యాయాలను తొలగించుకోడానికి ఆందోళన గావించుకోవచ్చు.

తాలూకాదారు గావించే ఆఖరుజమాబంది రిపోర్టును రెవెన్యూబోర్డుకు తాలూకాదారు పంపుతాడు. రెవెన్యూబోర్డు తాలూకాదారు గావించే జమాబంది నిర్ణయాలను రెవెన్యూబోర్డు, తను అవసరమనుకున్న మార్పులను గావించవచ్చు. రెవెన్యూబోర్డు నిర్ణయాలే అంత్యనిర్ణయాలు.

తాలూకాదారుగావించే ఆఖరుజమాబందిలో రైతులు తమకు అన్యాయమైన నిర్ణయాలు జరిగినవని భావించితే వాటిని అమలు జరుపకుండా ముందు రెవెన్యూబోర్డునుండి 'ప్లే ఆర్డరు'

తెచ్చుకోవాలి. అట్టి అన్యాయపు నిర్ణయాలను కష్టచేయమంటూ రైవెన్యూబోర్డుకు అప్పీలు చేసుకోవచ్చుకూడ.

జమాబంది జరిగేపద్ధతి యిది.

—♦ ఆయకట్టు నిర్ధారణ. ♦—

(i) ఆయకట్టు నిర్ణయించడమంటే ప్రభుత్వం నీటిపా గుదల వనరులవలన సప్లయగాబడే నీటివలన సాగుఅయ్యే భూమి యొక్క అని నిర్ధారణచేయడం. ఉదాహరణకు ఏదైనా ఖుష్కి-భూమి ఆయకట్టులో చేర్చబడిందంటే అర్థం ఆ ఖుష్కి-భూమికి యికచుందునుండి ప్రభుత్వ నీటిసప్లయ వుంటుందన్న మాట. అందుకోసం తరిరేటు విధించబడుతుందన్నమాట.

తెలంగాణా జిల్లాలలో, తరచుగా చెరువులకింద, బందో బీస్తులో నిర్ణయించబడినప్రకారం, ఆయకట్టులోవుండే భూమి అంతా తరిసాగు కావడంలేదు. చెరువు లోదట్టులు పూడిపోవడంవలన చెరువులను మరావతుచేసే సందర్భంలో వత్తడి ఎత్తును తగ్గించివేయడంవలన, చెరువులోకివచ్చిన నీరులో చాలా భాగం వెళ్ళిపోతున్నది. కొన్నిచెరువుల్లోకి నీటివారువలేక పుష్కరానికొకసారి గూడా సిండ్డం కష్టపడుతున్నది. ఈ కారణంవలన, తరచుగా మిట్టబొరాలు, చివరిపొలాలు, సంవత్సరాలతరబడిగా సాగుకాకుండా బీడుపడిఉండడమో లేక ఖుష్కి పంటలకోసం సాగుచేయడమో జరుగుతున్నది. పంటలు పట్టారీలు ఇలాంటిభూమి రైతాంగంనుంచి లంచాలు గుంజడానికి ఉపయోగించుతూవచ్చును.

దీనిఫలితంగా 11-10-1949 వ తేదీన హైదరాబాదు ప్రభుత్వం రెవెన్యూశాఖ ఒక ఉత్తర్వును జారీచేసింది. దాని ప్రకారం 1347 వ ఫసలీ (1937 సం.) తో అంతమయ్యే దశాబ్దంలో వరసగా ఏ నాలుగుసంవత్సరాలైనా తరిసాగు చేయబడివున్న భూములన్నీ ఆయకట్టులో జేర్చబడి వాటికి అవ్వధంగా తర్రేళ్లు విధించబడ్డాయి. ఆవిధంగా సాగుచేయబడని భూములు ఆయకట్టునుండి శాశ్వతంగా తొలగించబడి వాటికి ఖుస్కిరేళ్లు విధించబడ్డాయి.

ఈ విధంగా ఆయకట్టులో జేర్చనట్టిభూములకు సాధారణంగా నీటిసప్లయ వుండదు. వాటికి ఖుస్కిరేళ్లుమాత్రమే వసూలుచేయబడుతాయి. అయితే ఏదైనా అమితవర్షాలు పడ్డ సంవత్సరం చెరువులు, కుంటలలో అమితమైననీరు నిల్చిపోయినప్పుడు ఆయకట్టులో లేని ఖుస్కిభూములనుగూడ తరిసాగుచేయవచ్చు. అయితే యిందుకు ప్రత్యేక అనుమతివి పొందాల్సివుంటుంది. ఖుస్కిరేటుకు, తరిరేటుకు మధ్యవున్న తేడామొత్తాన్ని గూడ ముందుగా డిపాజిట్ చేయాల్సి వుంటుంది.

అయితే యీ సౌకర్యం చిన్న ప్రాజెక్టులకిందమాత్రమే కలుగజేయబడుతుంది. పెద్ద ప్రాజెక్టులకింద అలా సాగుచేయడానికి వీలులేదు.

(ii) “తాహిబంది” పద్ధతి (తాబీకారుకు నీరుపంచేపద్ధతి.)

సర్వసామాన్యంగా ప్రతి జలాధారంకింద ఉన్న ఆయకట్టులో ఏకోఫసలా, దుఫసలా అనే రెండురకాల తరీభూము

లుంటాయి. ఎకో ఫసలా తరీ నెంబర్లు, ఆబీలో సాగు చేయవలసి వుంటుంది. దుఫసలా తరీ నెంబర్లు తాబీలో గూడా సాగు చేయవలసి ఉంటుంది. కాని, జలాధారంలో నీరు కొరతపడి ఉన్నప్పుడు, ద ఫసలా సాగు తరీ భూమి అంతా సాగు చేయడం నాధ్యం కాదుకనుక, నీరు సరిపడువరకే సాగు చేయవలసి వస్తుంది. దీనికై ఏయే పొలాలకు తాబీ పంట పండించేందుకు నీరు ఇవ్వాలి అన్న విషయాన్ని ప్రతి సంవత్సరం గిర్దావర్ పర్యవేక్షకుడికి (తనిఖీ క్రింద) స్థానిక పటేలు, పట్వారీలు ఆ ప్రాంతాలలో వున్న జలాధారాలలోని నీటినిబట్టి నిర్ణయించుతూ వుండడం యిటీవల వరకూ జరుగుతూ వచ్చింది. ఇలా ప్రతి సంవత్సరం తాబీ కారు ఆయకట్టును నిర్ణయించడాన్నే “తాహీబంది” అంటారు. ప్రతి సంవత్సరం సాధారణంగా డిశెంబరు నెలలో జలాధారాలు తనిఖీగావించి వేసంగి ఆయకట్టు నిర్ణయిస్తూ వుండేవారు.

ప్రస్తుతం ఈ పద్ధతి మాని వేయబడింది. దీని స్థానే ప్రతి సంవత్సరం ఏయే పొలాలలో వేసంగి పండించడానికి అవకాశం వుందో శాశ్వతంగా నిర్ణయించి వేయడం జరిగింది.

కాని ఆచరణలో ఈ పద్ధతి భూస్వాములకు ఉపయోగంగాను, రైతాంగానికి నష్టదాయకంగాను, రెవెన్యూ డిపార్టుమెంటు పరిపాలనలో అనవసరమైన చిక్కులు తెచ్చేదిగాను తయారైంది. భూస్వాముల పొలాలు చెరువుకింద ఎక్కడున్నప్పటికీ, వాటికి నీరు అందించడానికి ప్రాధాన్యతనిస్తూ రైతుల పొలాలను ఎండబెట్టే విధంగా లంచగొండి రెవెన్యూ ఇన్స్పెక్టర్లు తైబంది

చేస్తూ వచ్చారు. తరచుగా నీటి అంచనా సరిగా వేయలేక నీరు తక్కువై పొలాలు ఎండిపోయి పంటలు పప్పుపడడం, రైతులు తప్ప నిసరిగా శిస్తులు చెల్లించవలసి రావడం జరుగుతూ వచ్చింది. రైతాంగం ఈ విధానానికి వ్యతిరేకంగా గూడా ఆందోళన చేసింది. ప్రస్తుతం ఈ పద్ధతి మానివేయబడింది.

1949 వ సంవత్సరంతో అంతమయ్యే దశాబ్దంలో వరుసగా ఏ నాలుగు సంవత్సరాల్లోనూ వేసంగి పంటలు పండించిన పొలాలన్నీ తాబీకారు సాగుచేయడానికి శాశ్వతంగా అనుమతి యివ్వబడ్డ పొలాలుగా పరిగణింపబడాలని 20-7-1950 వ తేదీన హైదరాబాదు ప్రభుత్వం రెవెన్యూ శాఖ నిర్ణయించింది. నేడు ఆ ప్రత్యర్థయే అమలులోవుంది. ఈ ఉత్తర్వు ప్రకారం వేసంగి ఆయకట్టులో జేర్చబడిన పొలాలు ఏమైనా పుంటే ఇప్పటికీ ఆయకట్టులో జేర్పించుకోవచ్చును.

ఇలా ఆయకట్టులో జేర్చబడిన పొలాలు దోఫసలా తరిభూములుగా పరిగణింపబడుతాయి. వీటికి మామూలు తరిభూములకు చెల్లించే రేటుకు $1\frac{1}{2}$ రెట్లు శిస్తు చెల్లించాలి. అయితే ఎప్పుడైనా జలాధారంలో నీరు కొరత అయి వేసంగిపై పెట్టకపోతే రిమిషన్ ఇవ్వబడుతుంది. ఉదాహరణకు, ఆబీరేటు ఎకరానికి రు 12-0-0 లు వుండనక్కర్లే. అప్పుడు వేసంగిరేటు ఎకరానికి రు 6-0-0 లు అవుతుంది. అంటే, దోఫసలా తరిరేటు ఆబీ, తాబీ కలిపి మొత్తం ఎకరానికి రు 18/- లు అన్నమాట. నీటికొరతవలన వేసంగికారు సాగుచేయకపోతే వేసంగిరేటు

అయిన రు 6-0-0 లులో సగం అంటే, రు 3-0-0 లు. (ఎకరానికి) రిమిషన్ యివ్వబడుతుంది.

కొన్ని గ్రామాల్లో, చెరువు లోదట్టుభూములు భూస్వాములపేర పట్టాలుగా ఉన్నాయి. ఇవి చాలా సారవంతమైన భూములుగనుక, ఆబీపంటలు పండగానే, భూస్వాములు నీరు వెళ్ళతీసి, లోదట్టులో సెనగ, ధనియాలు, ఇతరపంటలు పండిస్తారు. వీరు రైతులు వేసంగిపొలాలకు నీరు అవుసరమున్నప్పటికీ, ఆ పొలాలకు నీరివ్వాలని నిర్ణయం జరిగినప్పటికీ, ఈ విధంగా నీరు తీసివేయడం జరుగుతుంది. కొన్నిసార్లు, వరిపైరు పొట్టలతో ఉన్నప్పుడుకూడా ఇలాగే జరుగుతుంది. రైతులు, తాబీ శిస్తులు చెల్లించుతున్నారుగాబట్టి, ఈనీరును పంటపండించాకా అధికారం కలిగిఉంటారు. కనుక దీనిని జరుగకుండా చేయడానికి తహశీలువారునుంచి ఆర్డరు తెచ్చుకోవాలి.

ఇదేవిధంగా, చెరువులలో చేపలుపట్టడానికి హారాజులో పర్మిషన్ తెచ్చి భూస్వాములు, రైతులు పంటలను లెక్కచేయకుండా నీరు తీసివేసే అక్రమాలను ఆపివేయడానికిగూడా పై విధంగా ప్రయత్నించాలి.

పైన తెల్పిన విషయాలన్నీ జాగీరు మున్నగు ఖాల్సాకాని గ్రామాలకుకూడా వర్తించుతాయి. జాగీర్లు రద్దుపర్చడంతోనూ, సర్వేఖాస్ ప్రాంతాన్ని ఖాల్సాప్రాంతంలో మిళితం చేయడంతోనూ నేడు సంస్థానమంతా ఖాల్సాప్రాంతంగానే పరిగణింప

బడుతోంది. అందుచేత ఖాల్వాప్రాంతానికి వర్తించే నియమాలు, నిబంధనలు, చట్టాలు, తదితరప్రాంతాలకుగూడ వర్తించుతాయి.

శిస్తు రేట్లు విధించే మూలసూత్రాలు ఒకటైనా అమలులో వున్న రేట్లలోమాత్రం తేడాలున్నాయి. ఖాల్వాప్రాంతంలో వున్న ఖుస్కి, తరి, భాగాతు రేట్లకంటే, జాగీరు ప్రాంతాలలో ఆ రేట్లు చాల అధికంగా నేటికీ వున్నాయి. అందుచేతనే జాగీర్లు రద్దుగావించిన తరువాత, జాగీరు ప్రాంతాలలో అమలులో వున్న భూమి శిస్తు రేట్లు అన్నీ 1359 ఫసలీ (1949 సం) లో నూటికి 12½ వంతులు అంటే రూపాయికి రెండు అణాలు తగ్గించబడ్డాయి. అంటే ప్రభుత్వంగాడ జాగీరు ప్రాంతాలలో శిస్తు రేట్లు ఖాల్వాప్రాంతాలకంటే అధికంగా ఉన్నాయని అంగీకరించక తప్ప లేదన్నమాట. అందుచేత వైనతెల్పిన భూమి శిస్తు తగ్గింపు అంటే రూపాయికి రెండు అణాలు తగ్గింపును అమలు జరిపించుకొంటూ, జాగీరు ప్రాంతాల శిస్తు రేట్లు కనీసం ఖాల్వాప్రాంతాల శిస్తు రేట్లవరకూ తగ్గింపబడాలని తీవ్ర ఆందోళన గావించాలి.

—♦ ఇతర పన్నులు. ♦—

(i) వ్యవసాయ దాయపు పన్ను:—

హైదరాబాద్ సంస్థానంలో మొట్టమొదటి పర్యాయంగా వ్యవసాయ దాయపు పన్ను చట్టాన్ని 1950 వ సంవత్సరంలో గావించారు. ఈ చట్టం ప్రకారం సంవత్సరానికి రూ 10,000/-

లుకు మించి నికర వ్యవసాయాదాయం వచ్చేవారిపై అదనంగా ఆదాయపుపన్ను విధించబడుతుంది. అంతకులోపు వ్యవసాయాదాయం వచ్చేవారిపై యీ పన్నువుండదు. ఈ క్రింది రేట్లు ప్రకారం యీ పన్ను వసూలు చేయబడుతుంది.

రూ 10,000/- లుగాని, అంతకుమించిగాని నికర వ్యవసాయాదాయం వచ్చినప్పుడు,

మొదటి రూ 1500/- లు ఆదాయంపై పన్నువుండదు.

ఆతరువాత రూ 3500/- లు ఆదాయంపై రూ 1 కి అక్షణ.

ఆతరువాత రూ 5000/- లు ఆదాయంపై రూ 1 కి అక్షణ.

ఆతరువాత రూ 5000/- లు ఆదాయంపై రూ 1 కి 2 అక్షణాలు.

తతిమాభాగానికి రూపాయికి మూడుఅక్షణాలు.

ఈ రేట్లప్రకారం వ్యవసాయాదాయపుపన్ను విధింపబడుతుంది. ఉదాహరణకు, సంవత్సరానికి రూ 20,000/- లు నికరాదాయంవచ్చే ఒక భూస్వామిని తీసుకుందాం. అట్టి భూస్వామి ఈ క్రిందివిధంగా వ్యవసాయాదాయపుపన్ను చెల్లించాల్సి వుంటుంది:—

మొదటి రూ 1500/- లకు	0-0-0
తరువాత రూ 3500/- లకు	109-6-0
తరువాత రూ 5000/- లకు	312-8-0
తరువాత రూ 5000/- లకు	625-0-0
మిగిలినభాగం అంటే రూ 500/- లకు	937-8-0
మొత్తం	<u>1984-6-0</u>

కాబట్టి ప్రస్తుతం హైదరాబాదులోవున్న వ్యవసాయాదాయపుపన్ను చట్టం ప్రకారం సంవత్సరానికి ఇరువదివేలరూపాయిల నికరాదాయం (నికరాదాయం అంటే ఖర్చులన్నీ పోసు ఏయే ఖర్చులు మినహాయించాలో చట్టంలో చెప్పబడివుంది) వచ్చే భూస్వామి రు 2000/- లకు లోపుమాత్రమే ఆదాయపుపన్ను చెల్లించుతున్నాడు. అంటే నికరాదాయంలో నూటికి పదివంతులుకన్నా హెచ్చు చెల్లించడంలేదన్నమాట. దీన్నిబట్టి పెద్దభూస్వాములకు యెవరికీ యీ చట్టం ప్రమాదకరమైనదిగాదు. వాళ్లకువచ్చే అమిత ఆదాయాన్ని పెద్దగా ముట్టుకోదు.

ఇలాంటి ఋతుకపు వ్యవసాయ ఆదాయపుపన్ను కొసంగాదు రైతుసంఘాలు ఆందోళనగావించేది. నేడు ప్రతికుంటా, సెంటూ భూమికిగూడ భూమిశిస్తు వసూలు గావించడంవలన వ్యవసాయఖర్చులు, కుటుంబఖర్చులకుగూడ చాలీచాలని కొద్దిపాటి భూములున్న పేదరైతులకు నేటి పన్నులవిధానం చాలభారవంతంగావుంది. అందుచేత యిట్టి ఆక్రమపన్నుల విధానం పోయి దీనిస్థానే వ్యవసాయఖర్చులు, కుటుంబఖర్చులు పోసు నికర వ్యవసాయాదాయం వచ్చేవారిపైనే ఆదాయపుపన్ను విధించే భూమిశిస్తువిధానం అమలులోకి రావాలని రైతుసంఘాలు ఆందోళన గావిస్తున్నాయి. "పేదరైతులపై పూర్తిగా భూమిశిస్తు తొలగాలి; మధ్యతరగతి రైతుపై చాల స్వల్పంగా వుండాలి. ఆపై తరగతులైన ధనికరైతులు, చిన్న, పెద్ద భూస్వాములపై భూమిపన్నుభారంలో అత్యధికభాగం పడాలి. అందు

లోనుపెద్ద భూస్వాములపై భూమిపన్ను అధికంగా పడాల్సివుంటుంది. ఆ విధంగా భూమిపన్ను భారం పంజీణీఅయ్యేట్లుగా శాస్త్రీయ పద్ధతులపై వ్యవసాయదారులపన్నును ప్రవేశపెట్టాలి. ఈ ప్రధానసూత్రాన్ని ఆధారంగా వ్యవసాయదారులపన్ను చట్టాన్ని సవరించేందుకు నిర్దిష్టమైన సూచనలతో ఆందోళన లేవదీయాలి.

(ii) అమ్మకపుపన్ను:- హైదరాబాదు సంస్థానంలో ప్రధమపర్యాయంగా యూనియన్ పార్సితంలో అమలునందున్న అమ్మకపుపన్నును 1950లో ప్రవేశపెట్టటం జరిగింది. 1950 ఏప్రిల్ లో హైదరాబాదు అమ్మకపు పన్ను చట్టాన్ని ప్రభుత్వం ప్రకటించింది. ఈ చట్టంప్రకారం 1950-51 సంవత్సరానికి 1950 మే 1వ తేదీనుండి 1951 మార్చి 31వ తేదీవరకు రు 6875-లకు తక్కువలేకుండా మొత్తం వ్యాపారం గావించిన ప్రతివర్తకుడూ రూపాయికి రెండుపైసలు చొప్పున అమ్మకపు పన్ను యిచ్చుకోవాలి. ఆ తరువాత సంవత్సరాలలో సంవత్సరానికి రు 7500-లకు తక్కువలేకుండా వ్యాపారం సాగిస్తుండే ప్రతివర్తకుడూ పైన తెల్పిన రేటుప్రకారం అమ్మకపు పన్ను యిచ్చుకోవాలి. ఇదిగాకుండా కొన్ని ప్రత్యేక వస్తువుల వ్యాపారం సాగిస్తున్నందుకు ఆ వస్తువుల వ్యాపారంకు సంబంధించిన మొత్తానికి రూపాయికి అరు వైసలు చొప్పున అమ్మకపు పన్ను చెల్లించాలి.

ప్రభుత్వానికి వర్తకులు చెల్లించే యీ అమ్మకపు పన్నును వర్తకులు వినిమియ దారులనుండి (వస్తువులు కొను

కొనేవారు) వసూలు చేసుకోడానికి చట్టం అధికారం యిస్తోంది. అందుచేత వాస్తవానికి అమ్మకపుపన్ను అంతా ప్రజలపైన పడేదేగాని వర్తకులపైన పడేదేమీగాదు. పైగా ఆపన్ను పేరుతో అమాయకంగా వున్న ప్రజలనుండి అధికంగా వసూలుగావించి అధికలాభాలు సంపాదించడానికిగూడ యీ చట్టం అవకాశం యిస్తోంది.

ఈ సంవత్సరం గత అసెంబ్లీ సమావేశంలో పైన తెల్పిన చట్టాన్ని కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం సవరించింది. రూపాయికి రెండుపైసలనుండి నాలుగుపైసలవరకూ అమ్మకపుపన్నును పెంచింది. అంటే సరిగ్గా అమ్మకపుపన్ను లోగడకంటే రెట్టింపు అయిందన్నమాట. మూలిగేనక్కపై తాటిపండుపడ్డట్లు అసలే ప్రత్యక్ష పరోక్షపన్నుల భారంతో కుంగిపోతున్న పేద గ్రామీణ ప్రజలకు యీ అమ్మకపుపన్ను పెంపుదల చాల నష్టదాయకమైనది. వర్తకులు, ప్రజలు, మొత్తం సమాస్త ప్రజానీకంయొక్క కోరికగాగ్నికి కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం అమ్మకపుపన్ను పెంపుదలవలన గురిఅయింది. అన్ని పట్టణాలలోనూ యీ పన్ను హెచ్చింపుకు వ్యతిరేకంగా యిటీవల స్వాజనిక హక్కులు ఒకటికంటే ఎక్కువసార్లు జరపబడ్డాయి.

(iii) రీ సెటిల్ మెంటుగాని ప్యాంతాలలో భూమి

శిస్తు హెచ్చింపు.

రీ సెటిల్ మెంటు (తిరిగి బందోబస్తు) కాని ప్యాంతాలలో తరిభూములకు రూపాయికి ఒక అణాచొప్పున, ఖుష్కీ

భూములకు రూపాయికి రెండు అణాలు చొప్పున భూమిశిస్తును
 హెచ్చింపు చేయడానికి యిటీవల జరిగిన హైదరాబాదు శాసన
 సభా సమావేశంలో ఒక బిల్లును కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం ప్రవేశ
 పెట్టింది. శాసనసభ ముగిసేలోపల యీ బిల్లు చట్టం కా లేదు.
 వైగా దానిపై శాసనసభ్యులందరిలో తీవ్ర ఆసక్తి ప్రి కల్గి
 చింది. అందుచేత బిల్లులోని ఏర్పాట్లను తిరిగి విచారించేందుకు
 యీ బిల్లును సెలెక్టు కమిటీకి పంపడం జరిగింది. ప్రస్తుతం యీ
 బిల్లు సెలెక్టు కమిటీ విచారణలో వుంది.

ఈ బిల్లు తేవడానికి కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం రీసెటిల్
 మెంటు జరిగిన ప్రాంతాలలో నేడు అమలులోవున్న భూమి
 శిస్తు రేట్ల స్థాయిలోకి రీసెటిల్ మెంటు కాసి ప్రాంతాలలోని
 భూమిశిస్తు రేట్లను గూడ తీసుకువచ్చే వుద్దేశ్యమే ప్రధాన కార
 ణం అని చెప్పింది. ఈ సాకుతో నేడున్న అధికభూమిశిస్తు
 రేట్లను దొడ్డిత్రోవను మరింత అధికం గావించింది. వాస్తవానికి
 నేడు కొన్ని ప్రాంతాలలో ముఖ్యంగా జాగీరు ప్రాంతాలలో
 యికా కొన్నిట్లో ప్రధమపర్యాయంగా నైనా బువోబస్తు
 జరుగలేదు. అట్టి ప్రాంతాలలో నేడు రీసెటిల్ మెంటు జరిగిన
 ఖాల్సా ప్రాంతాలకంటే గూడ అధికమైన రేట్లు వసూలుచేయ
 బడుతున్నాయి. అయినా అట్టి ప్రాంతాలలో గూడ పైన తెల్పిన
 బిల్లు ప్రకారం భూమిశిస్తు రేట్లు హెచ్చింపబడ బోతున్నాయి.
 ఇదిచాల దారుణమైన అన్యాయం అసలు ఖాల్సా ప్రాంతా
 లలో వున్న శిస్తు రేట్లకంటే ఎంతో ఎక్కువ రేట్లతో కుగ్రి
 పోతున్న జాగీరుదారులపై యీ బిల్లువలన మరింత భారం

పడుతుంది. అందుచేత కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం యీ బిల్లుద్వారా రైతాంగానికి ముఖ్యంగా జాగీరు రైతాంగానికి యెలా హాని కల్గించుతుందో బట్టుబయలు గావిస్తూ యీ బిల్లును ఉపసంహరించుకొనేందుకు పెద్దయెత్తున రైతు వర్కర్లు ఆందోళన గావించాలి.

(iv) వ్యాపార పంటలపై అమ్మకంపన్ను:—

గత హైదరాబాదు శాసనసభా సమావేశంలో వ్యాపార పంటలు అమ్మకంపై ప్రత్యేకపన్ను విధించుతూ కాంగ్రెసు ప్రభుత్వం ఒక చట్టాన్ని గావించింది. ఈ చట్టంప్రకారం విత్తులు తీసిన ప్రత్తి, విత్తులుతీయని ప్రత్తి, వేరుశనగపప్పు, వేరుశనగ కాయ, ఆముదాలు, కుసుమవిత్తనాలు, నువ్వులు, అవిశేగింజలు, ఆవాలు, ఉల్లిపాయలు, యెల్లిపాయలు ధనియాలు, పసుపు, వాము, వీటన్నింటిపై అదనంగా అమ్మకపుపన్ను విధించబడుతుంది. పైనలెల్పిన వస్తువులను అమ్మకానికి అంగడికిగాని, గిర్రీకిగాని రైతులు గొంపోయినప్పుడు అమ్మకపుపన్ను వసూలు చేయబడుతుంది. (సాధారణపు అమ్మకపుపన్ను వేరేవుంది.) ప్రత్తి నూరురూపాయల అమ్మకానికి ఒకరూపాయి ప్రత్యేకపన్ను వసూలుచేయబడుతుంది. ఈ పన్ను రైతులనుండి ఒక అర్ధరూపాయి, వర్తకునినుండి మరొక అర్ధరూపాయి అప్పటికప్పుడే వసూలుచేయబడుతుంది. పేరుకు వర్తకుడు పన్ను యివ్వాలని వున్నప్పటికీ, యీ పన్ను మేరకు మినహాయించేవస్తువును రైతునుండి ఖరీదుచేస్తాడు. అందుచేత సాధారణపు అమ్మ

కపుపన్ను మాదిరిగానే ఈ వ్యాపారపు పంటలపై విధింపబడు తున్న ప్రత్యేక అమ్మకంపన్ను మొత్తంతా ఆచరణలో రైతులనుండే వసూలుచేయడం జరుగుతుంది.

ఈచట్టం నేడు అమలులోవుంది. అమ్మకంపన్ను అనేది ప్రత్యేకంగా వుండగా మరల యీ వ్యాపారపు పంటల పన్ను విధించడం దారుణం. అందుచేత యీ పన్ను పోవాలని రైతు సంఘాలు ఆందోళన గావించాలి.

(v) గ్రామాలలో ఇండ్లపై పన్నులు:—

పంచాయతీలు ఏర్పడ్డ గ్రామాలలో ఇండ్లపన్ను వసూలు చేయబడుతోంది. హైదరాబాదు పంచాయతీ చట్టం ప్రకారం ఇండ్లపైన పన్ను వసూలు చేయడానికి అధికారం వుంది. పంచాయతీ చట్టం ప్రకారం ఇండ్లకిమ్మతునుబట్టి పన్ను వేయాలి. అంటే పూరిగుడిశెలు, భవంతులు, మిద్దెలు, మేడలు మున్నగువాటికి బేరకమైన యింటిపన్ను వేయరాదు. ఇంటికిమ్మతునుబట్టి ఇంటి పన్ను వుంటుంది. చట్టం ప్రకారం ఇంటిపన్ను సంవత్సరానికి నాలుగు అణాలనుండి రు 5/- లవరకు యింటి కిమ్మతునుబట్టి విధించవచ్చు. చట్టం ప్రకారం రు 5/- లకుమించి ఏ ఇంటిపైనా అద్దె వేయడానికి పంచాయతీకి అధికారంలేదు.

పంచాయతీల ఆదాయాన్ని పంచుకోడానికి ఇంటిపన్ను వసూలుచేయడాన్ని రైతుసంఘాలు వ్యతిరేకించరాదు గాని ప్రస్తుతం యింటిపన్నును విధించే పద్ధతికిమాత్రం రైతుసంఘాలు అనుమతించరాదు. రెక్కలకష్టంపై బ్రతికే కూలికిచెందిన పూరి

గుడిశెకుగూడ ఇంటిపన్ను విధించడం దారుణం. అంతేగాకుండా ఎంత పెద్దభవంతి, మిద్దె అయినా గు 5/- లకంటే అధికంగా యింటిపన్ను వుండరాదనడం అన్యాయం. ఇవ్వలేని నిరుపేద వాళ్లవద్ద గోళ్ళూడగొట్టి పన్ను వసూలుచేయడం, యివ్వగల్గిన శ్రీమంతులను పన్నులభారంనుండి తప్పించడం, కాంగ్రెసు అనుసరించే పన్నులవిధానానికి మూలం. అదేసిద్ధాంతం ఇంటిపన్నుల విధింపులోగూడ అమలుజరుగుతోంది. ఈ సిద్ధాంతాన్ని వ్యతిరేకించాలి. పూరిగుడిశెలకు, పేదరైతుల యిండ్లకు యింటిపన్ను వుండరాదు. పెద్దభూస్వాముల మిద్దెలు, భవంతులపై అధికంగా పన్ను వసూలుగావించి, పేదవాళ్లమీద పన్ను తీసివేయడం ద్వారా వచ్చేలోటును భర్తీ చేయాలి. ఇందుకోసం రైతుసంఘాలు ఆందోళన గావించాలి.

ఇండ్లపన్ను విధించడానికి అధికారంవున్నట్లే గ్రామపంచాయతీలకు గ్రామ వృత్తి దారులపై పన్నువిధించే అధికారం గూడ వుంది. అయితే సంవత్సరానికి గు 10/- లకు మించి ఏ వృత్తి దారుపైనా పన్ను విధించరాదు.

ఈవృత్తి పన్నుగూడ చాల అక్రమమైనదే. గ్రామాలలో సాధారణంగా వృత్తి గావించుకొనేవారంతా పేదవారే. పొట్టగడవక ఏదోవృత్తి గావించుకొంటూ వుంటారుగాని ఏవో లాభాలు సంపాదించుదామనే వుద్దేశ్యంతో వృత్తి గావించే వారు ఎవరూవుండరు. అందుచేత గ్రామాలలో పంచాయతీలు విధించే వృత్తి పన్ను పేదవారిపై పడుతుంది; కాన ఈ వృత్తి పన్ను వుండరాదని రైతుసంఘాలు ఆందోళన గావించాలి.

త ప్పొ ప్ప ల ప ట్టి క. (మొదటిభాగం)

పేజీ.	పంక్తి	తప్ప.	ఒప్పు.
2	6	1 కోటి 16 లక్షలు	1 కోటి 46 లక్షలు
3	14	1,00,50,00	1,00,50,00
7	13	వివేదిక లో	నివేదికలో
8	11	18	31
8	16	31/	3 1/2
9	16	సాగు చేయి	సాగు చే
	1	"	"
10	1	"	"
10	11	12000	92000
10	14	3990000	3980000
11	10	సాగు చేయి	సాగు చే
12	1	కేంద్రీకరణ	కేంద్రీకరణ
15	4	1117	1177
20	3	నిత్యకత్యంగా	నిత్యకృత్యంగా
28	5	వాటికి	అవి
30	2	జయంటుగా	జాయంటుగా
	1	వుంచవచ్చు	వుండవచ్చు
	10	పొందేవక్తిని	పొందేవ్యక్తి
33	2	ప్రభుత్వం	ప్రభుత్వం మొదట్లో
41	8	ఇప్పించామని	ఇప్పించమని
45	2	ఎక్కువ లేకుండా	తక్కువ లేకుండా
50	1	పైన	పై

శ్రేణి.	పరిక్తి.	తపస్వ.	ఓపస్వ.
52	7	పక్షీలు	నక్షీలు
53	6	రికారులను	రికారులను
56	1	వేరుగా	నేరుగా
57	7	ఎవరికబ్బాలోవున్న	ఎవరికబ్బాలోవున్నవో
60	1	జరిగా	జరిదా
61	4	చేయబడ్డానని	చేయబడ్డానని
68	8	అధికారులు	అధికారాలు
73	20	మించనప్పుడు	మించినప్పుడు
78	4	గరిగిందిబడింది	పరిగిందిబడింది
80	7	కాలాలేదు	వీలులేదు
	1	మతపూర్వకంగా	వాతపూర్వకంగా
82	4	నానిక	నావికా
87	3	వున్నప్పుడు	వున్నప్పటికీ
88	5	చేయమనీ	చేయమని
93	5	వుంచరాదు	జరగరాదు
96	ఆఖరివాక్యం	ఉద్దేశింపబడితే	ఉద్దేశించితే
97	మొదటివాక్యం	తదాదాలు	తగాదాలు
99	రెండవవాక్యం	నయబడినట్లుగా	చేయబడినట్లుగా
101	"	నాధారంగావుంటాయి	నాధారంగాపేదలకువుంటాయి
109	మొదటివాక్యం	క్రియక్రమాలను	క్రియవిక్రియాలను
110	1	వ్యవహారికతరుడు	వ్యవసాయేతరుడు
"	4	చెల్లిదిగా	చెల్లదిగా
185	8	కంటే	అంటే

పేజీ.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
136	8	ప్రక్కన్ను	ప్రక్కనున్ను
		(రెండవభాగము)	
19	6	తగాదలను	తగాదాలలోనూ
38	2	ఎకేలీ	ప్రకేలీ
40	1	లేటులో	లేటులో
41	3	యికుదాదీ	యిందాదీ
42	2	గాని తెక్క	గాని తెక దోఫసలీ తరి సూములుగాగాని
45	3	కిస్తీ	యూ ప వాన్ని తీసివేయాలి
47	6	గోడుకోవాల్సి	పాడుకోవాల్సి
49	2	పోలిస్తే	పోనిస్తే
50	6	లాభపడుతుంది	లాభం కల్గుతుంది
50	6	చేసిననూ	చేసినా
53	1	పండినప్పుడు	పండనప్పుడు
55	1	తనా శిలుదారుగాని	తనాశిలుదారు
61	4	సోగిగా	సరిగా
62	2	ఎంతైవరి	ఎత్తైవరి
64	3	నిర్ణయాలను	నిర్ణయాలలో
71	5	500	5000
74	8	సుమాస్త	సుమాస్త
77	7	చేరకమైన	ఒకేరకమైన
77	11	అద్దె	తన్ను
80	1	పంచుకోదానికి	పించుకోదానికి

